

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HARVARD LAW SCHOOL
LIBRARY

8.

ták :
renc
6.—
köri
áltó,
kás-
i bi-
min.
6.—
blép-
ság.
yban
znál-
razs.
6.—
yve.
uak-
dr.
rma-
6.—
Bedő
ha-
jabb

- változásai és fejlődésével K 6.—
- VI. kötet. *Vademecum*. Üggyvédjelöltek, ügyvédi irodák vezetői és ügyvédi irodákban dolgozók számára az összes peres és perenkívüli teendők gyakorlati ismeretése a rájuk vonatkozó beadványok teljes gyűjteményével írta: *Dénes Aladár dr.* Negyedik javított és bővített kiadás K 5.—
- VII. kötet. *A végrehajtási eljárás kézikönyve*; kiegészítve az 1908. évi XLI. törvénycikkkel (végrehajtási eljárás tétel). Szerkesztette: *Márk Curia bírása.* Ujabb joggy ellátta és sajtó alá rendez (1913.) Harmadik kiadás K 6.—

P. 7. 80

- VIII. kötet. *A magyar büntetőtörvények zsebkönyve*
 II. kötet: Kihágások, háborus idők büntetőjoga. Írta
Balás Elemér dr. budapesti kir. ügyész, egyetemi
 magántanár. Harmadik kiadás K 4.—
- IX. kötet. *Jogi műszórtár* II. r. (német-magyar rész.)
 Szerkesztették: *Schwartz Andor dr.* kormányzósági
 fogalmazó és *Hojtás Ödön dr.* K 4.—
- X. kötet. *Az osztrák általános polgári törvénykönyv*
 mai érvényében. Jegyzetekkel és utasításokkal ellátta
Márkus Dezső dr., a m. kir. Curia bírása. (Ált. polg.
 törvénykönyv. Az osztrák polg. törv. hatálya a magyar
 bir. területén. Személyi jog; dologi jogok. A személyi
 és dologi jogok közös meghatározásairól.) K 6.—
- XI. kötet. *A kereskedelmi törvény sz. önyve.* Össze-
 állította: *Grecsák Károly* kir. kuriai bíró. Második
 kiadás K 6.—
- XII. kötet. *A csődtörvény zsebkönyve* (1881: XVII. t. c)
 A megfelelő jegyzetekkel és joggyakorlattal ellátta:
Grecsák Károly kir. kuriai bíró. 2-ik kiadás. K 5.—
- XIII. kötet. *A magyar magánjog kézikönyve.* I. kötet.
 (Személyjog, családjog, dologi jog, kötelmi jog, örök-
 lési jog.) Írták: *Lallossevits János dr.* kir. kuriai bíró
 és *Lányi Márton dr.* bpesti kir. törvészéki albíró.
 Második kiadás. K 7.—
- XIV. kötet. *A magyar magánjog kézikönyve.* II. kötet.
 Magánjogi vonatkozású törvények, judicaturával és
 a szükséges rendeletekkel ellátva. Írták: *Lallosevits*
János dr. kir. kuriai bíró és *Lányi Márton dr.*
 bpesti törvészéki albíró. Második kiadás K 6.—
- XV. kötet. *A telekkönyvi jog kézikönyve.* A telekkönyvi
 anyagi és alaki jog ismertetése és magyarázata. A
 telekkönyvre vonatkozó rendeletek és törvények,
 valamint a birói joggyakorlat kapcsán írta: *Tatics*
Péter dr. Második kiadás K 6.—

PRINTED IN HUNGARY

10 KORONA

Összeállította a Magyar Könyvtár, stb.
Udapest, 1907.
X. AZ OSZTRÁK ÁLTALÁNOS

POLGÁRI TÖRVÉNYKÖNYV

MAI ÉRVÉNYÉBEN.

JEGYZETEKSEL ÉS UTALÁSOKKAL ELLÁTTA

DR. MÁRKUS DEZSŐ

A M. KIR. CURIA KISEGÍTŐ BIRÁJA

■
PRINTED IN HUNGARY

AUG
31 1907

1907.

GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA
BUDAPEST, IV., VERES PÁLNÉ-UTCA 3.

x

románja (Merei Jenő és társai b. t.) Budapest.

A tartalom mutatója.

Általános polgári törvénykönyv.

Bevezetés.

- I. *Az osztrák polgári törvénykönyv hatálya a magyar birodalom területén.* 1. Általában . . . 3
2. Az osztr. polg. tvkv. jelenlegi hatálya a kir. bíróságok szervezete szempontjából . . . 7
- II. *Megjegyzések az osztrák polgári törvénykönyv e kiadásához* 11

Általános polgári törvénykönyv.

Bevezetés.

- A polgári törvényekről általában 1—14. §§. 13

ELSŐ RÉSZ.

A személy-jogról.

- Első fejezet.* A személyes tulajdonságokra és viszonyokra vonatkozó jogokról. 15—43. §. . . . 1^e
Második fejezet. A házassági jogról. 44—136. §.

<i>Harmadik fejezet.</i> Szülők és gyermekek közötti jogokról. 137—284. §.	24
<i>Negyedik fejezet.</i> A gyámságok és gondnokságokról. 187—284. §.	38

MÁSODIK RÉSZ.

A dologi jogról.

A dolgokról s azok jogi felosztásáról. 285—308. §.	61
--	----

A dologbani jogokról.

<i>Első fejezet.</i> A birtokról. 309—352. §.	67
<i>Második fejezet.</i> A tulajdon-jogról. 353—379. §.	78
<i>Harmadik fejezet.</i> Az elsajátítás általi tulajdon-szerzésről. 380—403. §.	84
<i>Negyedik fejezet.</i> Növedék általi tulajdon-szerzésről. 404—422. §.	90
<i>Ötödik fejezet.</i> Átadás általi tulajdon-szerzésről. 423—446. §.	95
<i>Hatodik fejezet.</i> A zálogjogról. 447—471. §.	102
<i>Hetedik fejezet.</i> A szolgalmakról. (De servitutibus.) 472—530. §.	108
<i>Nyolcadik fejezet.</i> Az örökjogról. 531—551. §.	123
<i>Kilencedik fejezet.</i> A végakarati nyilvánításáról általában és a végrendeletekről különösen. 552—603. §.	127
<i>Tizedik fejezet.</i> Utóörökösökről és hitbizományokról. 604—646. §.	137
<i>Tizenegyedik fejezet.</i> Hagyományokról. 647—694. §.	145
<i>Tizenkettedik fejezet.</i> A végrendeletkezés korlátozásáról és megszüntetéséről. 695—726. §.	156
<i>Tizenharmadik fejezet.</i> A törvényes örökösödésről. 727—761. §.	163

<i>Tizennegyedik fejezet.</i> A köteles-résről és a köteles- vagy örökrészbeli beszámításról. 762—796. §.	172
<i>Tizenötödik fejezet.</i> Az örökség birtokbavételéről. 797—824. §.	179
<i>Tizenhatodik fejezet.</i> A tulajdon és más dologbani jogok közösségéről. 825—858. §.	186

A dologhozi jogokról.

<i>Tizenhetedik fejezet.</i> A szerződésekről általában. 859—937. §.	194
<i>Tizennyolcadik fejezet.</i> Az ajándékozásokról. 938— 956. §.	213
<i>Tizenkilencedik fejezet.</i> A letéti szerződésekről. 957—970. §.	217
<i>Huszdik fejezet.</i> A haszonkölcsöni szerződésről. 971—982. §.	220
<i>Huszonegyedik fejezet.</i> A kölcsönszerződésről. 983—1001. §.	223
<i>Huszonkettedik fejezet.</i> A meghatalmazásról s az ügyvitel egyéb nemeiről. 1002—1044. §. . . .	226
<i>Huszonharmadik fejezet.</i> A csereszerződésről. 1045—1052. §.	236
<i>Huszonnegyedik fejezet.</i> Az adásvevési szerződés- ről. 1053—1089. §.	237
<i>Huszonötödik fejezet.</i> A bérleti, örökhaszonbéri és örökbéri szerződésekről. 1090—1150. §. . .	245
<i>Huszonhatodik fejezet.</i> Szolgáltatátelek iránti ter- hes szerződésekről. 1151—1174. §.	259
<i>Huszonhetedik fejezet.</i> A vagyonszövetség iránti szerződésekről. 1175—1216. §.	263

<i>Huszonnyolcadik fejezet.</i> A házassági egyezvényekről. 1217—1266. §.	271
<i>Huszonkilencedik fejezet.</i> A szerencse-szerződések-ről. 1267—1292. §.	282
<i>Harmincadik fejezet.</i> A kártérítési és elégtételi jogról. 1293—1341. §.	287

HARMADIK RÉSZ.

A személyi és dologi jogok közös meghatározásairól.

<i>Első fejezet.</i> A jogok és kötelezettségek megerősítéséről. 1342—1374. §.	298
<i>Második fejezet.</i> A jogok és kötelezettségek átválttatásáról. 1375—1410. §.	305
<i>Harmadik fejezet.</i> A jogok és kötelezettségek megszüntetéséről. 1411—1450. §.	312
<i>Negyedik fejezet.</i> Az elévülésről és elbirtoklásról. 1451—1502. §.	320

BEVEZETÉS.

I.

Az osztrák polgári törvénykönyv hatálya a magyar birodalom területén.

1: Általában.

Magyarországon (ideértve Horvát-Szlavonországot és Fiumét, de a Királyhágón túli részeket nem), az 1852. nov. 29. és cs. ny. par. (1852. RGBI. 246. sz.) 1853. május 1-én kezdődő hatálylyal léptette életbe az 1811. jun. 11. ált. oszt. ptkv.-et, mely a jogterületek szempontjából legszorosabb értelemben vett Magyarországnak területén 1861. évi július 23-áig, vagyis az országbirói értekezlet által ideiglenesen javaslatba hozott törvénykezési szabályok hatályba léptéig maradt érvényben. E szabályok I. R. 21. §-a értelmében azonban „fe tartatnak ideiglenesen az országgyűlés i

kedéseig az ausztriai polgári törvénykönyv mindazon rendeletei is, melyek az 1855. december 15-iki telekkönyvi rendeletekkel kapcsolatban állván, a telekkönyvek tárgyát képező valamely dolog szerzése vagy elidegenítése módjait meghatározzák." Ugyanigy rendelkezik az Id. törv. szab. I. R. 156. §-a: „Ellenben az osztr. ált. ptkv.-nek mindazon határozatai, amelyek a telekkönyvi rendeletekkel egybefüggésben állanak s amelyek valamely telekkönyvi jog megszerzésére vagy elenyésztésére alapul szolgálnak, az országgyűlés intézkedéséig hatályukat megtartják." Ezt a 156. §-t pedig hatályában fenntartotta az 1868:LIV. t.-cikket életbeléptető 1869. márc. 30. igazs. min. rend. XIX. pontja (1869. R. t. 222.)

Az 1873:XXVII. t.-c. értelmében *polgárosított katonai határőrvidék területén* „a bánáti határőrvidék és a titeli zászlóalj területének a katonai igazgatásából a polgári igazgatás alá vétele iránti határozatokat illetőleg“ 1872. jun. 9-én kibocsátott kir. leirat (1872. R. T. 210. l. és 1873. R. T. 484. l.) 10. §-a értelmében: az igazságügyre nézve általában fennálló törvények hatályban maradnak“. Minthogy pedig a katonai határőrvidéken, annak az 1850. máj. 7. cs. ny. par. életbeléptetett alaptörvénye szerint (1850. R. GBl. 243. sz. 981. l.) az optkv. volt hatályban: ez maradt érvényben 1872. után is, úgy azonban, hogy az azóta alkotott magyar magánjogi törvények, kivétel nélkül, éppen úgy, mint az ország volt erdélyi részeire, a fennállott katonai határőrvidék területére is kiterjednek. Az optkv. tehát az or-

szág ezen részeiben az ezen későbbi törvények által módosított szövegben van hatályban.

Fiume városában és kerületében 1853. máj. 1-től fogva az optkv. maradt érvényben, azokkal a módosításokkal, amelyeket azon a későbbi, ott kifejezetten hatályba léptetett magyar törvények tettek.

Hasonlóképpen, ugyanezen időpont óta, *Horvát-Szlavonországokban* is, melyek az 1868:XXX. t.-c. 9., 10., 47. és 48. §§-ai értelmében a magánjogi törvényhozás tekintetében teljes autonómiát élveznek, az optkv. van hatályban, ennek 1852—1861-ig az osztrák, 1861. óta pedig a horvát-szlavon autonóm törvényekkel történt módosításaival.

Az országnak korábbi *erdélyi részeiben* az optkv.-et az 1853. máj. 29. cs. ny. par. (1853. RGBI. 99. sz.) hozta be 1853. szept. 1-én kezdődő hatálylyal. Azóta itt e törvénykönyv, minthogy az 1867. jun. 27. össz. min. rend. (R. T. 186. l.) 14. p. 3. bek. szerint „a jelenleg Erdélyben hatályban lévő törvénykezési és igazságügyi szabályok ideiglenesen fennmaradnak és a törvényszékek és birói hatóságok is működésüket ezek szerint kell, hogy folytassák“ és mivel az 1868:XLIII. t.-c. (12. §.) más-képpen nem intézkedett — hatályban van mindazokkal a módosításokkal, amelyeket az 1853—1861. évben kibocsátott osztrák jogszabályok, főképpen pedig az 1867. óta alkotott magyar törvények és egyéb jogszabályok ama törvénykönyvön ejtettek, mivel Erdély külön törvényhozása az 1848:VII. t.-c. (erdélyi 1848: I t.-c. értelmében megszűnván, az 1868 : XLI

t.-c. 1. §-a szerint: „a törvények hozásának, eltörlésének és magyarázásának alkotmányos jogát az erdélyi területre nézve is kizárólag összehívott országgyűlések gyakorolják“.

Az optkv.-nek Magyarországon hatályára nézve tehát a következőket állapíthatjuk meg:

a) A törvénykönyv egyes részei a magyar birodalom egész területén (tehát Horvát-Szlavonországot is ideértve) elvesztették hatályukat; ilyenek pl. az állampolgárság megszerzéséről és elvesztéséről szóló szakaszok, melyeket az 1879 : L. t.-c. pótol.

b) A törvénykönyvnek közjogi vonatkozású rendelkezései (pl. törvények kihirdetéséről és magyarázatáról, rendeletek kibocsátásáról stb.), továbbá a házasság kötésére, érvényességére és felbontására, valamint a gyermekek vallására, ugyszintén az anyakönyvekkel kapcsolatos rész, Horvát-Szlavonországot kivételével, Magyarország egész többi területén hatályukat veszítették.

c) Magyarország ama részeiben, amelyekre az országbirói értekezlet javasolta ideiglenes törvénykezési szabályok kiterjednek, az optkv.-nek csak ama részei hatályosak, amelyek az ingatlanokra vonatkozó telekkönyvi joggal vannak kapcsolatban.

d) Az ország erdélyi részeiben és polgárosított katonai határőrvidék területén az egész polgári törvénykönyv van hatályban, az a) és b) pontban említett, valamint az 1867. óta alkotott magyar törvényekben foglalt módosításokkal (pl. 1876 : XIII. és XVI. t.-c., 1877 : XX. és 1885 : VI. t.-c., 1894 : XVI. t.-c., stb. stb.)

e) Fiume városában és kerületében az egész polgári törvénykönyv van hatályban az a) és b) pontban említett, valamint 1867. óta alkotott magyar törvényben foglalt és kifejezetten Fiuméra is kiterjesztett módosításokkal, (pl. a kisajátításról szóló 1881. évi XLI. és 1898 : VII. t.-c.), a törvényes kamatlábról szóló 1895 : XXXV. t.-c. stb.

2. Az osztrák polgári törvénykönyv jelenlegi területi hatálya a kir. bíróságok szervezete szempontjából.

a) A korábbi erdélyi részekben :

Az 1876 : XXXIII. t.-c., midőn a korábbi Erdély határain levő megyék és vidékek határvonalait kiigazította és Zarándmegyét, valamint Kővár vidékét megszüntette, 23. §-ában kimondja, hogy a törvényhatóságok területén megállapított beosztása által az azokra, illetve azok egyes részeire nézve hatályban levő igazságszolgáltatásra vonatkozó törvények és rendeletek és szabályok további fennállása nem érintetik. Ebből következik, hogy, ha az 1876 : XXXIII. t.-c. által jelzett és az 1877 : I. t.-cikk által keresztül is vitt új területi beosztások következtében a korábbi Erdélyhez tartozott községek valamely magyarországi megyébe kebelezettek, ezen községek területén hatályban maradt törvények, tehát az optkv. van hatályban a valamely megyéhez csatolt magyarországi községek területén is :

A) Ezek szerint a magyar magánjog van hatályban a *kolozsvári ítélőtábla* kerületében lévő mindama községek területén, melyeket az 1877 : XXXIII. t.-c. valamely magyar megyétől erdélyrészi megyéhez csatolt. (L. az 1876. évi XXXIII. t.-c. alapján eszközölt törvényhatósági területi beosztás kimutatását is 1876. évi R. T. 150. s. kk. II.) Ezek a következők:

1. A *deési kir. törvényszék területén* a volt Kővár vidékéhez tartozott községek.

a) A *csáki-gorbói kir. járásbiróság területén* (46124/85. IM.sz. rend.: R. T. 1145. l.) : Aranymező (Rebeny), Csokmány (Csogman, Csokmáni).

b) A *magyarláposi járásbiróság területén*: Alsó-Körtvélyes (Kurtyulus), Balázsszeg (Blóza, Blazsa, Blasia), Berencze (Berénczá), Brébfalva (Brébeny), Csernafalva (Csernesty), Csokás (Csokotes, Csokotyis, Csokoles), Fonác (Funác), Garbonác (Füred), Groppa (Grope), Gyertyámos (Krepinegis, Carpenisu), Haragos (Preluka), Kápolnok-Monostor (Monastier, Copalniku Monastur), Kis-Körtvélyes (Kurtjijas), Kovács-Kápolnok (Fauresty-Capolnicu Trestia), Kötelesmező (Trestia), Laczház (Laczkonya, Laczkija), Magura (Magura). (56.687/85. IM. sz. rend. R. T. 1810. l.), Nyárfás (Ploppis, Plapsiu, Plaptijs), Rév-Kápolnok (Vad, Vaád), Rózsapataka (Ruser, Russor), Szurduk-Kápolnok (Kopalnik.)

c) A *nagyilondai kir. járásbiróság területén* (31.042/85. IM. sz. rend. R. T. 780. l.) : Dióspataka (Valea, Rea), Drágavilma (Vilma nuca), Frinkfalva (Frinceni bocului), Gyulaszeg (Csula, Ciula), Hosszurév (Resztolciu. Resz-

tolcy), Ilondapataka (Dalheni), Kecskés (Kozla, Cosla), Kis-Brószó (Birsentie), Kis-Ilonda (Mályán, Maleni), Kis-Mező (Propincza, Poinicia), Kis-Nyires (Mestacanu), Kis-Sólymos (Sailmoseni), Kucsulat (Cuciulatu), Lemény (Lemim), Letka (Letka), Nagy-Buny (Boin mare), Pirosa (Pirosia), Purkerecz (Purkeretiu, Purkáriu), Révkörtvélyes és Büdöspataka (Curtiusiu si Bizusia), Románfalva (Rimenesci), Szásza (Sasa, Szásza), Szakatera (Sakatura), Szelnicze (Selnitia), Toplicza (Toplitia), Zsugasztra (Zugasztra).

II. A *dévai kir. törvényszék területén. A kőrösbányai kir. járásbiróság*hoz tartozó összes községek, u. m.: Baldovin, Baszarabásza, Birtin, Blezsény (Blaseni), Baica (és Kalameneds-telep), Brád, Brotuna, Bucsesd (Bucesiu), Bukuresd, Bulzesd, Csungány, Csebe (Cebea), Csercel, Dobrác, Dupapiatra, Grohot, Hercegány (Hertiagani), Kajanel felső (Kavelu din szusz), Kovács, Karasztó, Kazanesd, Kőrösbánya, Krecsunesd (Kracunesd, Karácsonyfalva), Kristyor (Zaránd-Kristyár, Criscioru), Kurety, Lunkoj alsó, Lunkoj felső (Luncoiu diu szusz) Lunka-Lyantz (Leancz), Mesztákon Mihelény (Mihaleni), Obersia, Ormingya (Ormenygye, Ormindea), Pestyerea (Pestyere, Pesterea), Pipulesd, Podele (Pogyele), Pottingány (Pottingáni), Prevaleny, Prihagyed (Prihadesti), Ribicze, Ribicsara, Riska, Riskulica, Rovina, Ruda, Seszur Siesuri, Szicsur), Szelistye (Saliste), Szirb, Skrofa, Stanizsia (Stantsia), Sztoja, Sztimba, Takaresd, Ternava, Ternovicza, Tamesd, Tamnatek, Trésztia (Nádfalva

Tyinlesd, Uj-Baresd (Uj-Baresti), Vácza alsó, Vácza felső, Váka (Tehénfalva), Váka-Brád (Vaka-Braduelni), Valemare, Zdrápsz (Zdrap-tiu), Zsunk.

B) Viszont az optkv. és az erdélyi telek-könyvi rendtartás van hatályban a *debreceni ítélő tábla területén* levő azon községek területén, melyeket az 1877 : I. t.-c. 2. §. 4. c) és d) pontja sorol fel. Ezek: A *zilahi törvényszék területén*. A) A *zilahi járásbiróság területén* a volt *Dobokamegyéhez* tartozott községek és pedig a *hidalmási járásbirósághoz* (5684/78. IM. sz. rend. (R. T. 99. I.) : Alsó-Kékes-Nyárló, Bodja, Csömörlő, Fel-Egregy, Felső-Kékes-Nyárló, Magyar-Egregy, Meszes-Szt.-György, Ördögkut, Posa, Puszta-Rajtolcz, Szentpéterfalva, Vaskapu, Vármező, továbbá a *Kolozsmegyéhez* (a *hidalmási járásbirósághoz*) tartozott *Kásapatak* a *Huta* nevű *praediummal* együtt és *Nagy-Rajtolcz*. B) A *zsibói járásbiróság területén* (31.042/85. IM. sz. rend.) : *Almás-Balásháza*, *Borzáva*, *Farkasmező*, *Galgó*, *Galgonya*, *Kendermező*, *Kettősmező*, *Örmező*, *Rákos*, *Romelott*, *Somró-Ujfalu*, *Tihó*.

C) A *polgárosított határőrvidék területén*.

I. Az *ujvidéki törvényszék területéből*, a) a *józseffalvai* (zsablyai) *járásbiróság*, b) a *titeli járásbiróság* egész területén. II. A *fehértemplomi járásbiróság*, b) a *károlyfalvi járásbiróság*, c) a *temeskubini járásbiróság* egész területén. III. A *karánsebesi törvényszék* egész területe. IV. A *pancsovai törvényszék* egész területe.

II.

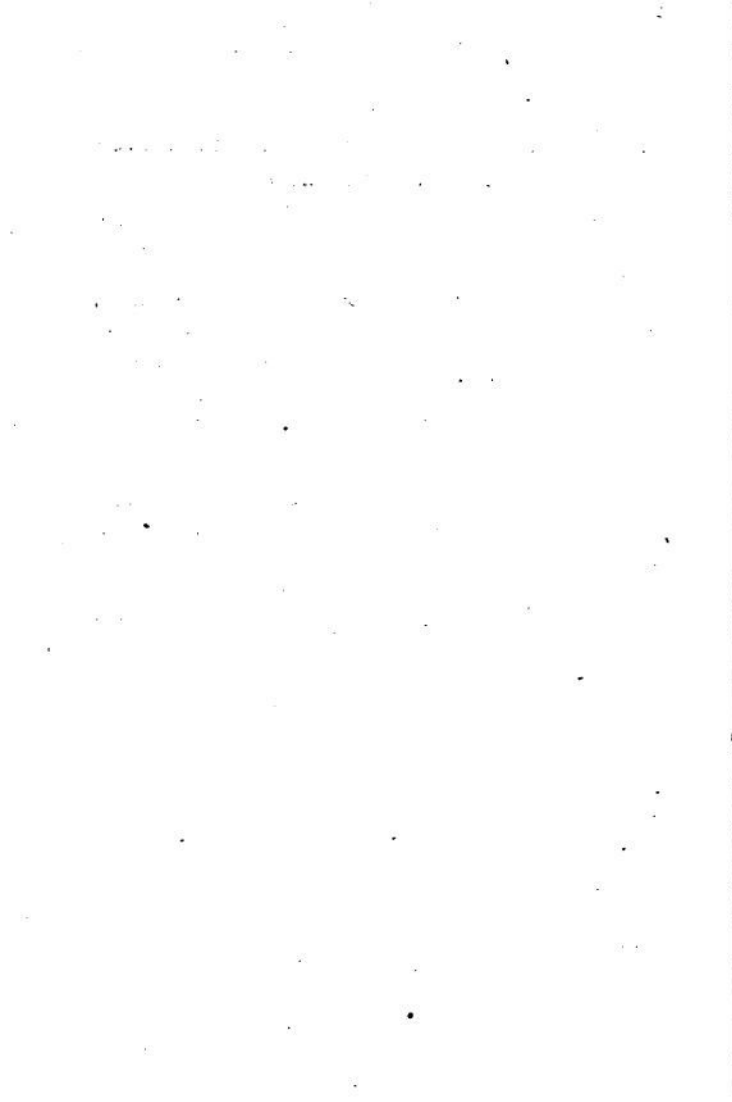
Megjegyzések az osztrák polgári törvénykönyv e kiadásához.

A törvénykönyvet, címfelírásaival együtt, abban a szövegben és beosztásban közöljük, amelyben azt életbeléptetésekor kihirdették. Az életbeléptető nyiltparancsok tartalma ma már csaknem egészen hatályát vesztvén, fölöslegesnek látszott azoknak közlése. E nyiltparancsok ama részei azonban, amelyek még most is fontosak, a megfelelő szakasz kapcsán található, ami a gyakorlati használhatóság szempontjából előnyösebb.

Az áttekinthetőség érdekében a törvénykönyvnek csak ama szakaszai maradtak ki teljesen, amelyek ama területen, amelyre a m. kir. Curia joghatósága kiterjed, teljesen hatályukat veszítették. Viszont azokat a szakaszokat, amelyek e hatósági körben már csak Fiumére és kerületére nézve hatályosak, kisebb betűkkel szedettük. Azt a jogszabályt, amely a törvénykönyv valamelyik szakaszát hatályon kívül helyezi, ugyszintén az azt esetleg pótló jogszabályt, mindenütt megjelöljük. Ezeknek a szabályoknak szószerint való lenyomása helyszüke és e zsebkönyv jellege okából maradt el.

Joggyakorlatunkból — a kir. Curia teljes ülési döntvényeit is beleértve — csak azokat az eseteket közöltük, amelyek kifejezttlen az osztrák polgári törvénykönyvre vonatkoznak.

Egyéb jogforrások és joggyakorlat tekintetében utalok a *Magyar törvények* c. vállalatban megjelent *Magyar Magánjog* cz. háromkötete munkámra.

Általános polgári törvénykönyv.

BEVEZETÉS.

A polgári törvényekről általában.

A polgári jog fogalma.

1. §. Az álladalomban a polgári jog azon törvények összegéből áll, melyek szerint az álladalom lakosainak egymás közötti magánjogai és kötelességei meghatározatnak.

2. §. Mihelyt valamely törvény kellőleg kihirdetett, senki sem mentheti magát azzal, hogy az neki tudomására nem esett.

A törvények hatályosságának kezdete.

3. §. A törvény hatályossága, s az abból folyó jogszerű következmények mindjárt a kihirdetés után kezdődnek, hacsak a kihirdetett törvényben magában hatályosságának időpontja későbbre nem határozatnék.

Ezt a kérdést hazánkban a törvények kihirdetéséről szóló 1881: LXVI. t.-cz. 4. §-a szabályozza.

A törvény terjedelme.

4. §. A polgári törvények kötelezik mindazon országok álladalmi polgárait, melyek számára kihirdették. Az álladalmi polgárok azon cselekvények és ügyletekben is, melyekhez az álladalom területén kívül fognak, ezen törvényekhez köttetvék, a mennyiben azok által vállalkozhatási személyes képességek korlátoltatik, s a mennyiben azon cselekvények és ügyleteknek egyszersmind ezen országokban is jogi következményeinek kell lenni. Mennyiben köttetvék az idegenek e törvényekhez, a következő fejezetben határoztatik meg.

5. §. A törvények vissza nem hatnak; emélfogva az előbb történt cselekvényekre és előbb szerzett jogokra semmi befolyásuk nincs.

Magyarázat.

6. §. A törvénynek alkalmazásakor más értelem nem tulajdonítható, mint a mely a szavaknak összefüggésbeni sajátóságos jelentéséből s a törvényhozónak világos szándékából kitünik.

7. §. Ha valamely jogeset sem a törvény szavai, sem annak természetes értelme szerint el nem határozathatik, a törvényekben világosan elhatározott más hasonló esetekre, és más, azzal rokon törvények alapokaira kell tekintettel lenni. Ha a jogeset mégis kétséges marad, úgy azt a szorgalmasan összeszedett és éretten megfontolt körülmények tekintetbe vétele mellett, a természeti jogelvek szerint kell elhatározni.

8. §. Csak a törvényhozónak van hatalma, a törvényt általánosan kötelező módon értelmezni. Az ily értelmezés minden még elhatározandó jogesetekre alkalmazandó, hacsak a törvényhozó hozzá nem teszi, hogy értelmezése oly jogesetek eldöntésére, melyek az értelmezés előtt véghezvitt cselekvé-

nyeket és igénybevett jogokat tárgyaznak, ne vonassék.

V. ö. 1790: XII. t.-cz.

A törvény tartama.

9. §. A törvények erejüket mindaddig megtartják, míg a törvényhozó által meg nem változtatnak, vagy világosan meg nem szüntetnek.

A rendszabályok nemei, úgymint: a) Szokások.

10. §. A szokást csak azon esetekben lehet tekintetbe venni, midőn valamely törvény arra hivatkozik.

V. ö. 1893: XVIII. t.-cz. 63. §.

b) Tartományi szabványok.

11. §. Egyes tartományoknak vagy országkerületeknek csak oly szabványai birnak törvényes erővel, melyek ezen törvénykönyv kihirdetése után, a fejedelem által világosan megerősítetnek.

A törvényhatóságoknak önkormányzati hatáskörükben alkotott szabályrendeleteiről v. ö. 1886: XXI. t.-cz. 3., 11., 12. §§. (lakbérleti ügyekben: 1831: LIX. t.-cz. 93. §.); Budapest: 1872: XXXVI. t.-cz. 6., 7. §§.; Fiume: 1872. ápr. 27. 1589. eln. sz. BM. r.önd. hh. statutum 86. §. Érvényességüket a bíróság ítéli meg: 1869: IV. t.-cz. 19. §.; 1879: LX. t.-cz. 10. §.; 1896: XXVI. t.-cz. 134. §. 2. bek.

c) Birói ítéletek.

12. §. Az egyes esetekben kiadott rendelmények, és a törvényszék által különös pereskedésekben hozott ítéletek, törvény erejével soha sem birnak, más esetekre vagy más személyekre ki nem terjeszthetők.

d) Kiváltságok.

13. §. Az egyes személyek, vagy egész testületeknek is engedett kiváltságok és mentességek, amennyiben a közrendtartási rendeletek ez iránt külön határozatot nem foglalnak magokban, a többi jogokkal egykép ítélendők meg.

A polgári jog főosztályozása.

14. §. A polgári törvénykönyvben foglalt rendszabályok a személyjogot, a dologi jogot és az ezeket közösen illető határozatokat tárgyzzák.

ELSŐ RÉSZ.

A személyjogról.

ELSŐ FEJEZET.

A személyes tulajdonságokra és viszonyokra vonatkozó jogokról.

A személyjogok.

15. §. A személyjogok részint személyes tulajdonságokra és viszonyokra vonatkoznak, részint a családi viszonyon alapulnak.

I. A személyiség jelleméből. Velünk született jogok.

16. §. Minden ember bir vele született, már magából az észből kivilágló jogokkal, s azért személynek tekintendő. Rabszolgaság vagy örök szolgaság és ezekre vonatkozó hatalom gyakorlata ezen országokban meg nem engedtetik.

Az afrikai rabszolgakereskedés elnyomásáról v. ö. az 1880: XIV. és 1892: IX. t.-cikkbe iktatott nemzetközi egyezményeket.

Azoknak jogszerű védelme.

17. §. Ami a velünk született természeti jogokkal megegyező, mindaddig fennállónak vétetik, míg az ily jogoknak törvényszerű korlátoltatása be nem bizonyittatik.

Szerezhető jogok.

18. §. A törvények által kiszabott feltételek mellett, jogokat szerezni mindenki képes.

A jogok követelése.

19. §. Mindenkinek szabadságában áll, ki magát jogában sértettnek véli, panaszát a törvény által rendelt hatóság elébe terjeszteni. Ki pedig annak elmellőzésével önhatalmu segélylyel él, vagy ki a véttlen védelem határait túllépi, ezért felelős.

V. ö. 1338. §.

A jogos védelemről v. ö. BTK. (1878: V. t.-cz.) 79. §., a végszükségről u. o. 80. §.; HK. III. r. 22. cz.

A törvény utjáróli lemondás föltétele hatóságok és magánosok között, javak és jövedékek el- vagy haszonbérbeadása, vagy áruszerzések szerinti szerződévényekben meg nem engedhető. (1819. aug. 27. lf. határozvány; 1819. decz. 10. udv. rendelv.; Igazs. törv. gyűjt. 1635. sz.) — 34. sz. függelék az optkvhöz.

20. §. Oly jogügyeket is, melyek az álladalom fejét illetik ugyan, de annak magántulajdonára, vagy a polgári jogban alapult szerződmódokra vonatkoznak, a birói hatóságoknak a törvények szerint kell megítélni.

V. ö. 269. §.; továbbá 1439: XXIV. t.-cz.; HK. II. r. 39. cz.

II. Az életkor vagy hiányzó észhasználat minőség-bőli személyjogok.

21. §. Azok, kik a korhiány, elmebeli fogyatkozás vagy más viszonyok miatt ügyekben magok kellően eljárni nem képesek, a törvények különös oltalma alatt állanak. Ide tartoznak: a gyermekek, kik a hetedik; serdületlenek, kik a tizennegyedik, kiskoruak, kik a huszonnegyedik életévet még tul nem haladták; továbbá a dühöngők, örültek és kábák, kik eszök használatát vagy végkép elvesztették, vagy legalább cselekedeteik következményeit belátni nem képesek; ugyszintén azok, kik vagyonuk igazgatásától, mint kijelentett tékozlók, biróilag eltiltattak; végtére a távollevők és a községek.

A kiskoruak, az elmebetegek és távollevők törvényes oltalmáról általában az 1877: XX. és 1885. VI. t.-czikkek rendelkeznek, amelyek Fiuméra és kerületére nem hatályosak. A községekről v. ö. 1886: XXII. t.-cz.

22. §. Még a nemszületett gyermekeknek is van fogantatások időpontjától fogva igényük a törvények oltalmára. Amennyiben önmaguk, nem pedig valamely harmadik személynek joga forog fenn, születetteknek tekintetnek; a halva született gyermek azonban, az élet esetében részére fentartott jogokra nézve úgy tekintetik, mintha sohasem fogantatott volna.

V. ö. 274., 545., 551., 612., 615., 681., 778., 805. §§. A méhmagzat gondnokáról v. ö. 1877: XX. t.-cz. 30. §. b) és c) p., 31. §.; 1894: XVI. t.-cz. 2. §., 128. §. 3. bek.

23. §. Arróli kétség esetében, vajjon valamely gyermek elevenen vagy halva született-e? az első vélelmeztetik. Ki az ellenkezőt állítja, tartozik azt bebizonyítani.

III. A távollét viszonyából.

24. §. Ha kétség támad az iránt, vajjon valamely távollevő vagy hiányolt személy él-e még vagy sem? csak következő körülmények közt vélelmeztetik az megholtnak: 1. ha születésétől számítva nvolczvan év elmult és tartózkodási helye tíz esztendő óta nem tudatik; 2. születése idejére tekintet nélkül, ha tartózkodási helye harmincz egész esztendők alatt ismeretlen maradt; 3. ha háboruban nehéz sebet kapott, vagy ha valamely hajón volt, midőn az hajótörést szenvedett, vagy ha más közel halálveszélyben forgott, s azóta három esztendő lefolyta alatt hiányoltatik. Mindezen esetekben lehet az elhalálzási nyilvánítást kérni s (277. §.) meghatározott óvatosság mellett teljesíteni.

Ez a §. csak Fiumére nézve hatályos (1853. febr. 16. ny. p. [Jurisdiktionssnorm] 88. §.); az ország többi részére nézve a holttányilvánítást az 1868: LIV. t.-cz. 522., 525., 527. §§., 1881: LIX. t.-cz. 89., 90. §§., 1894: XXXI. t.-cz. 73. §. 2. bek., 132. §. szabályozza. V. ö. még 1894: XVI. t.-cz. 11. §§. 3. bek., 1894: XXXI. t.-cz. 12., 22., 45., 74., 76. §§.; 1894: XXXIII. t.-cz. 74. §.

25. §. Ha kétség támad arról, hogy két vagy

több elhunyt személy közül melyik halt meg előbb, akkor az, ki az egyik vagy másiknak korábbi halálát állítja, tartozik állítását bebizonyítani; mit ha tenni nem képes, az vélelmeztetik, hogy mindnyájan egyszerre haltak meg, s az egyik jogainak a másokra való átruházásáról szó nem lehet.

A halál tényének bizonyításáról v. ö. 1881: LIX. t.-cz. 91. §.

IV. Erkölcsei személyi viszonyból.

26. §. Valamely megengedett társaság tagjainak egymás közötti jogai a szerződés, vagy a társaság célja az ezekre nézve fennálló különös rendszabályok által határozatnak meg. Mások iránti viszonyban a megengedett társaságok rendszerint az egyes személyekkel egyenlő jogokkal bírnak. Tilos társaságok, mint ilyenek, jogokkal nem bírnak, sem tagtársaik, sem mások irányában és jogok szerzésére nem képesek. Tilos társaságok pedig azok, melyek a közrendtartási törvények által különösen tiltanak, vagy a biztonsággal, közrenddel és a jó erkölcsökkel nyilván ellenkeznek.

A Magyarországon érvényes egyesületi jogról I. Márkus: Magyar Magánjog 4. kiad. I. k. 70. s kk. II. A jogi személyekről u. o. 74—111. §.

27. §. A községek mennyiben állanak jogaikra nézve a közigazgatás különös gondoskodása alatt, a közrendtartási törvényekben foglaltatik.

A törvényhatóságokról az 1886: XXI. (Budapest: 1872: XXXVI. és 1893: XXXIII. t.-cz., Fiume: 1872. ápr. 27. statutum); a községekről az 1886: XXII. t.-cz. rendelkezik.

29—32. §.

Ezek a §§-ok az osztrák állampolgárság elnyeréséről és elvesztéséről rendelkeznek. A magyar korona összes országaiban egy és ugyanaz a magyar állampolgárság megszerzéséről és elvesztését az 1879: L. t.-cz. szabályozza.

Idegenek jogai.

33. §. Az idegeneket a benszülöttekkel általában egyenlő polgári jogok és kötelezettségek illetik, ha, hogy ezen jogok élvezetére az álladalmi polgári minőség világosan meg nem kívántatik. Az idegenek, hogy a benszülöttekkel egyenlő jogot élvezhessenek, kétes esetekben tartoznak azt is bebizonyítani, hogy ezen álladalom, melyhez tartoznak, az idevaló álladalmi polgárokkal a kérdéses jogra nézve szintugy bánik, mint a magáéival.

34. §. Az idegeneknek jogügyletekre való személyes képességét rendszerint azon helynek törvényei szerint kell megítélni, melyeknek az idegen, lakásánál, vagy ha tulajdonképeni lakása nincs, születésénél fogva, mint alattvaló, alájok van vetve; amennyiben egyes esetekre nézve a törvényben más nem rendeltetik.

35. §. Azon ügyletet, melyre valamely külföldi ezen álladalomban vállalkozik, s mely által másoknak jogokat enged anélkül, hogy azokat viszont lekötelezné, vagy ezen törvénykönyv szerint kell megítélni, vagy pedig azon törvény szerint, melynek az idegen mint alattvaló alá van vetve, ahhoz képest, amint az egyik vagy másik törvénykönyv az ügylet érvényességének leginkább kedvező.

36. §. Ha valamely külföldi itt valamely álladalmi polgárral lép kölcsönösen kötelező ügyletre, az kivétel nélkül jelen törvénykönyv szerint; amennyiben azonban ez külföldivel köttetik, csak azon esetben ítéltetik el e szerint, ha be nem bizonyítottatik, hogy a kötéskor más törvényre volt tekintet.

37. §. Ha külföldiekkel, vagy ezen álladalom alattvalóival külföldön kötnek jogügyleteket, ezeket azon hely törvényei szerint kell megítélni, hol az ügylet megkötöttek; ha csak a kötés alkalmával

más törvény nem vétetett alapul, s a fennebb a 4. §-ban foglalt rendszabály nem ellenzi.

A külföldieknek Magyarországon való jogviszonyait tekintetében v. ö. részletesen Márkus: Magy. Magánjog I. k. 58—60. l.

Magyarországon az a szabály áll fenn, hogy a magyar állam területén tartózkodó idegenek személyállapota és jogképessége saját hazájának törvényei szerint ítélendő meg. (46182/1893. sz. I. M.; Marsch, II. 117.)

38. §. *Külhatalmak követői, nyilvános ügyviselői és azok szolgálatában álló személyek, a nemzetek jogán és nyilvános kötéseken alapult szabadsalmakat élvezik.*

A területenkivüliséget élvezők jogviszonyairól v. ö. Márkus id. m. I. 69. l.

VI. Személyjogok a vallási viszonyból.

39. §. *Vallásbeli különbségnek a magánjogokra befolyása nincs, kivévn, ha némely tárgyaknál a törvények különösen mást rendelnek.*

A vallásszabadságról az 1895: XLIII. t.-cz. rendelkezik.

VII. A családi viszonyból. Család, rokonság és sógorság.

40. §. *Család nevezet alatt a törzsszülék, valamennyi utódaikkal együtt értetnek. Ezen személyek közti kapcsolat rokonságnak, ezen kapcsolat pedig, mely az egyik házastárs és a másik házastársnak rokonai közt keletkezik, sógorságnak nevezetik.*

A rokonokról v. ö. 1877: XX. t.-cz. 142—150. §§.; HK. I. r. 118. cz.; a hozzátartozókról 1878: V. t.-cz. 78. §. V. ö. Márkus id. m. I. 488. s kk. II.) V. ö. még optkv. 165., 730., 731. §§.

Egy szövetkezet alapszabályai szerint igazgatósági tagokká az egymással rokonsági vagy sógorsági viszonyban álló szövetkezeti tagok nem választhatók. A felek egyező előadása szerint az elnökké választott igazgatósági tag felesége testvére a pénztárossá választott igazgatósági tag feleségének. Miután pedig az optkv. 40. §-a szerint sógorság csak az egyik házastárs és a másik házastárs rokonai között kelet-

kezik, de e rokonok házastársai egymás között sógorsági viszonyba nem jutnak, a megtámadási keresetnek jogalapja nincs. (C. 1906. márcz. 15. 360/905. sz. a.)

41. §. A vérrokonság izeit két személy között azon származások száma szerint kell meghatározni, melyeknél fogva egyenes ágon az egyik közülök a másikhoz, oldalágon pedig mindkettő a legközelebbi közös törzsökhöz áll. Amely ágon és izben rokona valaki az egyik házastársnak, ugyanazon ágon és izben áll sógorságban a másik házastárshoz.

42. §. Szülék nevezete alatt rendszeren az iz külsősége nélkül a felmenő ágbeli minden rokonok; gyermekek nevezete alatt pedig a lemenő ágbeli valamennyi rokonok foglaltatnak.

43. §. A család tagjainak külön jogai, azon különféle jogviszonyoknál, melyek szerint azok őket illetik, fognak elősoroltatni.

MÁSODIK FEJEZET.

A házassági jogról.

A házasság.

44. §. A családi viszonyok a házassági szerződés által alapítottatnak. A házassági szerződésben különböző nemű személyek törvényszerűen kinyilatkoztatják abbeli akaratukat, hogy elválhatlan közösségben élnek, gyermekeket nemzenek, azokat nevelik, s egymást kölcsönös segítik.

A házassági jogról a m. kir. Curia joghatósága alatt álló egész területre nézve az 1894: XXXI. t.-cz. rendelkezik. Ennek következtében az optkv. 45—88. §§-ai, amelyek az eljegyzést, a házassági akadályokat és a házasságkötést tárgyalják, (ez utóbbi tekintetben v. ö. még az állami anyakönyvekről szóló 1894: XXXIII. és 1904: XXXVI. t.-cz. rendelkezéseit is), teljesen hatályukat veszítették. A házastársaknak egymáshoz való személyes viszonyát tárgyazó §§-ok azonban, más újabb jogforrás híján, az optkv. hazai területén továbbra is hatályosak.

Az érvényes házasság jogaitja: Jojai és kötelezettségei a házastársaknak.

89. §. A házastársak jogai és kötelezettségei egybekelésök céljából, a törvényből, és a kötött egvezkedésekből erednek. E helven a házastársak csak személyjogai; ellenben a házassági egvezvényekből származó dologi jogaik a második részben határozottak meg.

Közösek.

90. §. Mindenekelőtt egyenlőkép köteleztetik mind a két fél, a házassági kötelességre, hűségre és illendő bánásra.

Különösen a férjéi.

91. §. A férj a család feje. Ezen minőségnél fogva főleg az ő joga a házügvet vezetni: de egyszersmind köteleességében is áll, nejét vagyonához képest illendő tartással ellátni, és érte minden előforduló esetekben helyt állani.

Az optkv.-nek a tartásdíj megállapítására vonatkozó 91. §-a az 1894: XXXI. t.-cz. által hatályon kívül helyezettnek nem tartható. (C. 97. febr. 3. I. G. 389/96.; 98. szept. 16. I. G. 212.)

A nőnek az a ténykedése, hogy csekélyebb értékű élelmiszereket férjének tudta és beleegyezése nélkül elvitt és első házasságából származott gyermekeinek ajándékozott, nem állapítja meg a házastársi köteleességeknek oly súlyos megsértését, amely a férjet a házastársi életközösségnek megszakítására jogosítaná fel. (C. 906. jun. 23. I. G. 108/1906.)

A nőéi.

92. §. A nő férje nevét nyeri, és annak állama jogait élvezi. Köteles férjét lakhelyére követni, a háztartásban és keresetben erejéhez képest segítséggül lenni, s amennyire a házi rend megkívánja, az az által felállított rendszabásokat mind maga megtartani, mind megtartatni.

A házassági közösség megszüntetése.

93. §. A házastársnak a házassági összeköttetést önhatalmulag megszüntetni, habár az iránt magok közt megegyeznének is, egyáltalában meg nem engedtetik; akár a házasság érvénytelenségét állítják, akár végelválást, vagy csak ágy- és asztaltóli elválásztást kívánjanak is.

A házasság érvénytelenségéről és felbontásáról az 1894: XXXI. t.-cz. rendelkezvén, az optkv. 94—136. §§-ai e törvénykönyv hatályának hazai területén is érvényüket teljesen elvesztették.

III. FEJEZET.

Szülők és gyermekek közötti jogokról.

A törvényes szülék és gyermekek közti jogviszony eredete.

137. §. Ha valamely házasságból gyermekek születnek, új jogviszony támad; ez által a törvényes szülék és gyermekek között jogok és kötelességek alapíttatnak.

A szülők és gyermekek közti jogviszonyt tárgyazó §§-okból azok, amelyek olyan kérdéseket tárgyalnak, amelyek a gyámságról és gondnokságról szóló 1877: XX. t.-cz. és az azt módosító 1885: VI. t.-cz. által szabályozták, tehát a 138—154. §§-ok, már csak Fiuméra és területére nézve hatályosak.

A törvényes születés törvényszerű meghatározása.

138. §. Azon gyermekek mellett, kik a feleléstől a házasság kötése után hetedik hónapban, vagy akár a férj halála után, akár a házassági kötelek teljes feloldása után, tizedik hónapban születnek, azon vélelem harczol, hogy törvényes ágyból származtak.

A szülék törvényes jogai és kötelességei.

139. §. A szülék általában kötelesek törvényes gyermekeiket nevelni, azaz életökről és egészségökről gondoskodni, azoknak illő tartást szereznii, testi és szellemi tehetségeiket kifejlesztetni, s a vallás- és hasznos ismeretekreik oktatás által jövő jövedő jöklétöket megalapítani.

140. §. Minő vallásban kellessék az oly gyermeket nevelni, kinek szülei nem egy hitvallásuak, s mely korban legyen szabad a gyermeknek más hitre, mint amelyben neveltetett, áttérni, a közrendtartási rendszabályok határozzák meg.

A gyermekek vallásáról az 1894: XXXII. t.-cz. és az 1895: XLIII. t.-cz. rendelkeznek, amelyek Fiuméra nézve is hatályosak.

141. §. Főleg az atyának kötelessége a gyermekek tartásáról mindaddig gondoskodni, míg azok önmagokat el nem tarthatják. A testi és egészségi ápolást pedig az anya köteles magára vállalni.

142. §. Ha a házastársak vagy ideiglenesen, vagy végkép elválasztatnak, és az iránt, hogy a nevelést melyik fél tartozzék ellátni, meg nem egyeznek, a bíróság ez iránt pernek helyt nem engedve, köteles arról gondoskodni, hogy a fiak a negyedik, a leánvok pedig a hetedik életév betöltéséig az anya által ápolatassanak és nevelatessenek, hacsak főképp az ideiglenes vagy végelválasztás okából feltűnő fontos tekintetek más rendelkezést nem kívánnak. A nevelés költségeit az atya tartozik viselni.

Bontó per vagy ágytól és asztaltól elválás esetében ezt a kérdést a házassági jogról szóló 1894: XXXI. t.-cz. 95—97., 102. és 105. §§-ai értelmében kell Fiuméra nézve is megoldani.

143. §. Ha az atya vagyontalan, az anya tartozik mindenekelőtt a gyermekek tartásáról, és ha az atya meghal, általában nevelésökről gondos

kodni. Ha az anya sem létezik már, vagy ha vagyontalan, ezen gond az atyai, s ezek után az anyai nagyszülékre száll.

144. §. A szüléknek joguk van, gyermekeik cselekedeteit egyetértőleg vezérelni; a gyermekek nekik tisztelettel s engedelmisséggel tartoznak.

145. §. A szülék jogosítva vannak gyermekeiket, ha hiányoltatnak, felkeresni; ha elillantak, visszakövetelni; s ha megszöktek, felsőbbbségi segítséggel visszahozatni; egyszersmind hatalmukban áll erkölcsstelen, engedetlen, vagy a házi rendet és csendet háborító gyermekeiket, nem tulságos, és egészségöknek ártalmatlan módon megfenyíteni.

A házi fegyelem jogkörében elkövetett könnyű testi sértés büntetlenségéről v. ö. 1878: V. t.-cz. 313. §.

146. §. A gyermekek megkapják atyjok nevét, czimerét és családjának s államának minden egyéb nem csupán személyi jogait.

V. ö. 1879: I. t.-cz. 3. §., 1886: XXII. t.-cz. 6. §.

Az atya különös jogai: Atyai hatalom.

147. §. Azon jogok, melyek főleg az atyát, mint a család fejét illetik, teszik az atyai hatalmat.

Annak következményei: a) a gyermek életmódja választására.

148. §. Az atya még serdületlen gyermekét azon állapotra nevelteti, melyet reája nézve alkalmasnak vél; de a felserdült kort elért gyermek, ha hajlamával s képességeivel megegyezőbb életmód követhetéseért atyját siker nélkül kérte, ebbeli kívánságát a rendes bíróság elébe terjesztheti, mely az atyának állását, vagyonát és ellenvetéseit tekintetbe véve, ez iránt hivatalból fog határozni.

b) *A vagyonra.*

149. §. Mindaz, mit a gyermekek bármi törvényszerű módon szereznek, sajátjuk; míg azonban az atyai hatalom alatt állanak, a kezelés az atyát illeti. Csak ha az atya a kezelésre nem képes, vagy azok által, kik gyermekeinek a vagyont juttatták, abból kirekesztetett, nevez a bíróság más gondviselőt.

150. §. A vagyon jövedelméből, amennyiben telik, a nevelési költség fedezendő. Ha valami fölösleg marad, az kamatra adandó, és arról évenként számolni kell. Azon esetben, ha ezen felesleg csekély volna, lehet az atyát a számadástól felmenteni, és azt szabad rendelkezése alá bocsátani. Habár az, kinek a gyermek vagyonát köszöni, az atyának a haszonvételt megengedi is; a jövedelmek mindazáltal mindig a gyermek állásához illő tartásának biztosítékául szolgálnak, s annak rövidségével az atya hitelezői által le nem foglalhatók.

151. §. Arról, amit habár még kiskoru, de szülési ápolásán kívül álló gyermek, maga szorgalma által szerez, valamint azokról is, mik a gyermeknek felserdülte után használat végett átadattak, ez szabadon rendelkezhetik.

c) *A gyermek kötelezettségére nézve.*

152. §. Az atyai hatalom alatt álló gyermekek, az atya nyilvánított, vagy legalább hallgatag beleegyezése nélkül, érvényes kötelezettséget magokra nem vállalhatnak. Ily kötelezettségekre általában az alkalmazandó, mi a legközelebbi fejezetben, a gyámság alatt álló kiskorúak kötelező cselekvényei iránt határozottatik. Az atya kötelessége kiskoru gyermekei képviselése is.

153. §. Azon rendszabályok, melyek kiskorú személy érvényes házasságára nézve megtartandók, az előbbi fejezetben (49. s köv. §.) foglaltatvák.

154. §. A gyermekek nevelésére tett költségek nem ad igényt a szüléknek a gyermekek által későbbben szerzett vagyponra. Ha azonban a szülék nyomorúságra jutnak, a gyermekek kötelesek őket illően eltartani.

Természeti szülék és gyermekek közti jogviszony. A házasságkivüli gyermekek fogalmának közelebbi meghatározása.

155. §. A házasságkivüli gyermekek nem élveznek a törvényesekkel egyenlő jogokat. A házasságkivüli születés jogvédelmének azon gyermekekre nézve van helye, kik férjes nőtől ugyan, mindazonáltal a fennebb (138. §.) a kötött vagy feloldott házasságai tekintettel meghatározott törvényes időhatár előtt vagy után születtek.

156. §. Ezen jogvédelem azonban korább születés esetében csak akkor áll elő, ha a férj, ki előtt neje viselősége az összekelés előtt tudva nem volt, a gyermek születésének tudomására jötte után legfeljebb három hónap alatt apaságának törvény előtt ellent mond.

157. §. A korábbi vagy későbbi születésnek a férj által, ezen időszak alatt jogszerűen kétségbe vont törvényessége csak műértők által, kik a gyermek és az anya állapotjának pontos megvizsgálása után a rendkívüli eset okát világosan előadják, bizonyíthatatik be.

158. §. Ha a férj azt állítja, hogy a nejétől törvényes időszak alatt született gyermek nem az övé, a gyermek házassági születését ennek tudomására jötte után legfeljebb három hónap alatt kétségbevonni s annak, hogy a nemzés általa történt

volna, lehetetlenségét, a törvényes születés védelmére rendelendő gondnok ellenében, bebizonyítani tartozik. Sem az anya által elkövetett házasságtörés, sem annak azon állítása, hogy a gyermek házasságkülvüli, magokban véve azt törvényes születési jogaitól meg nem foszthatják.

V. ö. 1481. §. (elévülés).

159. §. Ha a férj a törvényes születés kétségbevonására engedett határidő lefolyta előtt meghal, az ily gyermek törvényes születését azon örökösök is, kik jogaikban csorbát szenvednének, a férj halála utáni három hónap alatt, a felhozott oknál fogva, kétségbe vonhatják.

A természeti gyermekek törvényesítése: a) a házassági akadály elhárítása vagy a házastársak büntetlen tudatlansága által.

160. §. Oly gyermekek, kik ugyan érvénytelen, de nem oly házasságból születtek, melynek a 62—64. §§-aiban elősorolt akadályok állnak ellent, úgy tekintendők, mint törvényesek, ha a házassági akadály utóbb elhárított, vagy ha legalább egyik szülējök mellett a házassági akadálnak büntetlen nem tudása harczol; ez utóbbi esetben azonban az ily gyermekek kirekesztve maradnak azon vagyonebeli örökösödésből, mely családi rendelkezéseknél fogva a törvényes származásuaknak van különösen fentartva.

A 62. §. a fennálló házassági kötelék; a 63. §. az egyházi fölvatás, vagy fogadalom; a 64. §. a keresztény és nem keresztény hitvallásuak közti házasság akadályát tárgyazzák. Ezeket az akadályokat a házassági jogról szóló 1894. XXXI. t.-cz. szempontjából kell megítélni.

b) A bekövetkező házasság által.

161. §. Házasságon kívül született és szüléiknek utóbbi összekelése által a családba lépett gyerme-

mekk, mind magok, mind maradékaik is a törvényesen nemzettek közé számíttatnak; de az időközben fennállott házasságban nemzett törvényes gyermekeknek elsőszülöttségi s egyéb már szerzett jogukat kétségbe nem vonhatják.

c) *A fejedelem kegye által.*

162. §. A házasságon kívül születés a gyermeknek sem polgári becsületében, sem előmenetelében rövidséget nem okozhat. E végre nem szükségeltetik a fejedelemnek különös kegye, melynél fogva a gyermek törvényesnek nyilváníttatik. Ezt csak a szülék kérhetik, ha a gyermeket állási előnyökben vagy a szabadon örökölhető vagyonhozi jogban, mint törvényest kívánják részesíteni. A család többi tagjai irányában e kedvezésnek semmi foganata nincsen.

V. ö. 174. §. — Miképen tárgyalassanak a házasságkivüli gyermekek fejedelmi kegyelem által törvényesítése s az örökbefogadás iránti kérvények: az 1850. jan. 29. kelt s a birodalmi törvénylap 257. sz. alatti miniszteri rendeletek által határozatik meg. (34. sz. függelék.)

V. ö. még a tvesítésről optkv. 752., 753., 756. §§.; 1851. aug. 9. ny. par. 263—265. §§. (Fiuméra nézve); 1879: L. t.-cz. 4., 33. §§. (állampolgárság); 1894: XXXII. t.-cz. 5. §. (vallás); 1894: XXXIII. t.-cz. 38., 41., 43. §§. (állami anyakönyv).

Természeti gyermekekre nézve az atyaságnak bizonyítéka.

163. §. Aki ellen a törvénykezési rendtartásban elészabott mód szerint bebizonyíttatik, hogy a gyermek anyjával oly időszak alatt közösült, melytől a szülésig hatnál nem kevesebb, és tiznél nem több hónap mult el; vagy aki ezt, habár a törvénykezéken kívül is megvallja, arról az a vélelem, hogy a gyermeket ő nemzette.

Az optkv. 163. §-ában felállított vélelemmel szemben, a másokkal való közösülés és az állítólagos feslett élet sikeresen ellen nem vethető. (C. 97. jun. 25. I. G. 162/97.; C.: 98. iun. 24. I. G. 161/98.)

A törvénytelen gyermeknek anyja tartásdíját ennek természetes atyja ellen saját személyében ott is jogositva van érvényesíteni, ahol az optkv. van hatályban. (C. 900. márcz. 16. I. G. 27/900.)

Az eljáró felelkezési bíróság területén, melyen a közösülés és nemzés történt, hatályban levő optkv. 163. §-ában felállított azzal a törvényes vélelemmel szemben, hogy aki a törvénytelen gyermek anyjával a fogamzási időszak alatt közösült, a gyermek nemzójének tekintendő, a többekkel való közösülésre alapított kifogás helyet nem foghat. Ennélfogva a felelkezési bíróság helyesen mellőzte alperesnek a többekkel való közösülésre s a feslett életre alapított kifogását is. (C. 906. márcz. 23. I. G. 592.)

164. §. Az atyai névnek az anya előadására, a kereszteltek, vagy születettek anyakönyvébe történt bejegyzése, csak akkor szolgál teljes bizonyossággal, ha a bejegyzés törvényes rendszabály szerint az atva beleegyezésével történt, és ezen beleegyezés a lelkésznek és keresztatyának bizonyítványával, azon hozzáadással, hogy őtet személyesen ismerik, megerősítettett.

A házasságon kívül született gyermekeknek elismeréséről atyja által és ennek, ugyszintén törvényesítésének az állami anyakönyvbe bejegyzéséről v. ö. 1894: XXXIII. t.-cz. 38., 41., 43. §§.

A természeti szülék és gyermekek közti jogviszony mivolta.

165. §. Természeti gyermekek általában kizárják a család és rokonság jogaiból, sem az atyának családnevére, sem a nemességre, czimerré és a szülék egyéb előnyeire nincs igényük; anyjok családi nevét viselik.

A h. k. sz. gyermek vallásáról v. ö. 1894: XXXII. t.-cz. 5. §.; állampolgárságról v. ö. 1879: L. t.-cz. 3. §.; községi illetőségéről: 1886: XXII. t.-cz. 6. §.

166. §. Azonban természeti gyermeknek is van joga szüléitől vagyonukhoz mért ápolást, nevelést, és ellátást követelni és a szülék jogai a fölött anyvira terjednek, mint a nevelés célja megkívánja. Egyébiránt a természeti gyermek nem áll nemző

jének tulajdonképeni atyai hatalma alatt, hanem gyám által képviseltetik.

1877: XX. t.-cz. 39. §. 3. és 4. bek.: Törvénytelen gyermekek gyámsága törvény szerint csupán a teljeskoru anyát illeti. Kiskoru anya törvénytelen gyermeke részére a gyámhatóság rendel gyámot. Ha azonban az anya teljeskoruvá lesz, a természetes és törvényes gyámság őt illeti. — V. ö. még 1877: XX. t.-cz. 40., 42., 43. §§.; 1896. decz. 26. 115.600. sz. B. M. rend., kk. anyától született tvtelen gyermek részére gyám kirend. tárgy.

V. ö. 268. §. — A 166. §. szabályát az optkv. hatályának hazai területére fönntartja: 1877: XX. t.-cz. 11. §. 2. bek.; a vitát ebben a kérdésben a kir. bíróságok hatáskörébe utalja: u. o. 3. bek.

167. §. Tartással különösen az atya köteles, ha pedig nem képes a gyermeket eltartani, ezen kötelesség az anyára száll.

168. §. Mig természeti gyermekét jövődő rendeltetéséhez képest az anya maga akarja és tudja nevelni, ezt az atya tőle el nem veheti; mind e mellett a tartási költséget ő köteles viselni.

169. §. Ha azonban a gyermek java az anyai nevelés által veszélyeztetik, köteles az atya a gyermeket anyjától elválasztani s magához venni, vagy más biztos és tisztességes helyre adni.

170. §. Szabadságokban áll a szüléknek, a természeti gyermek tartása, nevelése és ellátása iránt magok közt megegyezni; ily egyezés azonban a gyermek jogait nem csorbíthatja.

171. §. A természeti gyermekek ápolására és ellátásairai kötelezettség, ugy mint más tartozás, a szülék örökösire is átszáll.

A gyermekek fölötti atyai hatalom elenyészte.

172. §. Az atyai hatalom a gyermek teljes korával azonnal megszűnik, ha csak annak további tartása igazságos oknál fogva az atyának kérésére, a bíróság által meg nem engedtetett, és közhírré nem tétetett.

Az optkvnnek az atyai hatalomra, a kiskorúság meghosszabbítására és a teljeskorúsításra vonatkozó 172—178. §§-ai csak Fiuméra és kerületére nézve hatályosak; az ország többi részében az 1877: XX. t.-cz. és az annak, ill. az 1881: LIX. t.-cz. 107. §-a alapján kibocsátott igazs. min. rendeletek érvényesek. (L. ezeket Márkus: Magyar Magánjog I. K. 381. s. kk. II.)

173. §. Igazságos okok, melyeknél fogva az atyai hatalom további tartását a bíróság előtt kérni lehet, a következők: ha a gyermek teljes kora mellett sem képes testi vagy lelki fogyatkozásai miatt önmagát táplálni, vagy ügyeiről gondoskodni; vagy ha kiskorúságában magát tetemes adósságokba bonyolítja, vagy oly vétségeket követett el, melyek miatt őtet tovább is szoros atyai felügyelés alatt kell tartani.

Fiuméra nézve v. ö. 1854. aug. 9. ny. p. 266. §.

174. §. Gyermeknek huszonnégy esztendőskoruk eltelése előtt is felszabadulhatnak az atyai hatalom alól, ha az atya őket a bíróság jóváhagyásával világosan felszabadítja, vagy husz esztendőskorúknak saját háztartást enged.

V. ö. 252. §. — 1884: XVII. t.-cz. (ipartörvény) 2. §.; 1894: XXXI. t.-cz. 130. §.; 1893: XVIII. t.-cz. 7. §. 3. bek. (képv. somm. elj.); 1874: XXXIII. t.-cz. 1. §. (választójog).

175. §. Ha valamely kiskorú leány megy férjhez, személyére nézve ugyan férjének hatalma alá jut (91. és 92. §§.) vagyonára nézve azonban teljes koráig az atyának vannak gondviselői jogai és kötelességei. Ha kiskorúsága alatt férje elhal, ismét atyai hatalom alá esik.

V. ö. 1874: XXIII. t.-cz.; a nők teljeskorúságáról, amely Fiume kivételével, az optkv. hatályának hazai területén is hatályos.

176. §. Ha az atya eszének használatától megfosztatik; ha tékozlónak nyilvánittatik; vagy valami büntetért egy évnél hosszabb fogságra ítéltetik; ha önkényüleg kivándorol, vagy ha egy éven túl távol marad, anélkül, hogy holtartózkodásáról hírt adna, az atyai hatalom hatálytalanná lesz, é

gvám rendeltetik; ezen akadályok megszüntével azonban az atya jogaiba ismét visszalép.

V. ö. 1877: XX. t.-cz. 21—24. §§. 1. Fiuméra is hatályosan pedig: 1878: V. t.-cz. 58. §. 2. bek., 362., 367. §§.; 1880: XXXVII. t.-cz. 25. §. 2. bek.

177. §. Gyermekaik tartását és nevelését teljesen elhanyagoló atyák, atyai hatalmukat végkép elveszítik.

V. ö. 1881. nov. 1. 3263. sz. IM. rend. 21—27. §§. Fiuméra és kerületére nézve 1854. aug. 9. ny. par. 266. §§.

178. §. Az atyai hatalomnak visszaélés ellen, mely által a gyermek jogaiban sértetik, vagy az azal járó kötelességek elmulasztása miatt, nemcsak a gyermek maga, hanem mindenki, ki a felől tudomással bir, s különösen a legközelebbi rokonok fölkérhetik a bíróság segedelmét. A bíróság köteles a panasz tárgyát megvizsgálni, és a körülményekhez képest intézkedni.

A szülék és gyermekek közti jogviszonyhoz hasonló összeköttetések: 1. örökbefogadás;

179. §. Azok, kik házasságtalanságot ünnepelesen nem fogadtak, ha törvényes saját gyermekeik nincsenek, gyermekeket örökbe felvehetnek; a felvévő személy fogadó-atyának vagy anyának, a felvett pedig fogadott gyermeknek nevezetik.

Az örökbefogadásról magyar jog szerint l. M á r k u s: Magy. magánjog I. k. 349. l. — V. ö. 1877: XX. t.-cz. 36. §.

Az ország azon részeiben, hol az ausztriai ált. polg. törvénykönyv jelenleg is hatályban van, ezen törvénykönyvnek az örökbe fogadásra vonatkozó 179—185. §§-ai, azon módosítással, melyet a 181. §-on az 1877. évi XX. t.-cz. 20. és 113. §§-ai, a bíróságok számára megállapított hatáskörnek az árvaszékekre mint gyámhatóságokra való átruházásával tettek, a mérvadóknak. (1884. jan. 22-én. 3546. sz. IM. rend. a kiskorúakat érdeklő örökbefogadások körüli elj. tárgy.)

V. ö. Fiuméra nézve 182. §. és 1854. aug. 9. ny. p. 257—262. §§.

Hazai jogunkban nem létezik szabály, mely Magyarországnak az optkv. uralma alatt álló részein kívül lakó egyvegeknek, ha törvényes leszármazóik vannak, az örökbefogadást

megtiltáná és azért azon körülmény, hogy az örökbefogadónak törvényes leszármazói vannak, az igazságügyminisztérium gyakorlata szerint az örökbefogadási szerződés kért megerősítésének az optkv. alá tartozó területeken (az erdélyi részekben, a volt határőrvidéken és Fiumében) lakó örökbefogadók ügyeinek kivételével, nem szolgálhat akadályul. (20.307. IM. 1886.)

A házasságkivüli gyermekekre, szüleik tekintetében, csak a törvényesítés törvényszerű módjai (160—162. §§.), nem pedig az idegen gyermekek örökbefogadása iránti renaszabályok (179—185. §§.) alkalmazhatók, következésképp házasságkivüli gyermekek az ő szüleik által örökbe semmi esetre sem fogadathatnak. (1816. jan. 28. udv. rendelv.; Ig. törv. gyűjt. 1206. sz. 39. sz.; függelék az optkv. hivatalos kiadásához.)

Kellékei.

180. §. Fogadó atyák vagy anyák, kell hogy ötven esztendő s korukat meghaladták, és a fogadott gyermek fogadószüloinél legalább tizennyolcz esztendővel fiatalabb legyen.

Az örökbefogadás csupán az egyik házastárs részéről igenis megengedhető, mivel a törvény sehol sem rendeli, hogy az örökbefogadásnak egyszerre mind a két házastárs által kelljen történnie és mivel az ált. polg. tvkv. 755. §-a, mely a fogadott gyermekek örökjogáról emlékezik, még világosan is említi azon esetet, hol a föl fogadás az egyik házastárs beleegyezése nélkül történt. Szintugy elegendő az által. polg. tvkv. határozatai szerint, hogy az örökbefogadó fél a törvényes kort elérte legyen s a föl tett örökbefogadáskor házasságbeli gyermekei ne létezzenek, a nélkül, hogy a saját gyermekek neltaláni leendhetése miatt, az örökbefogadás tilalmaztathatnék, mert ámbár a törvényhozás célzata főleg oda volt irányozva, miszerint a saját gyermekei jogai megoltalmaztassanak, mégis az eziránti általános határozatok megállapításánál csak ahhoz lehetett tartakozni, ami a dolgok közönséges folyamata szerint történik s ritka kivételek lehetséges esetei tekintetbe nem vétethettek. (1820. ápr. 21. udv. rendelv.; 39. sz. függelék az optkv. hivatalos kiadásához.)

181. §. Az örökbefogadás, ha a gyermek kiskoru, csak a törvényes atyának, vagy annak nem létében, csak az anya, gyám [és a bíróság] beleegyeztével történhetik. Ha a gyermek teljes koru is, de törvényes atyja még él, ennek beleegyezése megkivántatik. A beleegyezésnek elegendő ok nélküli megtagadása ellen, a rendes bírónál panaszt emelhetni. A megkivántató beleegyezéssel ellátott

örökbefogadást a kormányzéknek megerősítés végett [a fogadó szülék és a fogadott gyermek birói illetékének pedig, hogy az a birói irományok közé iktassék] be kell jelenteni.

Az örökbefogadásról az 1877: XX. t.-cz. hatályának területén l. még 1877: XX. t.-cz. 15., 20., 35., 113., 138. §§.; Hk. I. r. 8. cz. (nemesség); 1884. jan. 22-én 3546. sz. IM. rend., a kiskorúakat érdeklő örökbefogadások körüli eljárás tárgy.; 1886. okt. 24-én 57.348. sz. BM. rend., az árvaszékeknek az örökbefogadási ügyek körüli eljárása tárgy.

A [] közti, csak Fiumére nézve hatályos részek tekintetében v. ö. a 180. és 182. §§. jegyzetét. K o r m á n y - z é k most: igazságügyministerium.

Ha az örökbefogadást az örökbefogadó halála előtt nem erősítették, az örökbefogadás érvénytelen; de az örökbefogadónak még életében megerősített irat annak halála után a bíróságnak beiktatás végett bejelenthető. (1837. jun. 28. udv. rend., Ig. törv. gyűjt. 209. sz.)

Az örökbefogadás hatályáról az állampolgárság szempontjából v. ö. 1879: L. t.-cz. 8. §.; a községi illetőség szempontjából v. ö. 1886: XXII. t.-cz. 6. §. 3. bek.; a rokonság (hozzátartozás) szempontjából: 1878: V. t.-cz. 78. §., 1899: XV. t.-cz. 6. §. és ált. minden szabály, amely rokonság alapján érdekeltséget állapít meg; a házasságkötés szempontjából v. ö. 1894: XXXI. t.-cz. 9., 18., 131. §§.

Abból eredő jogok.

182. §. Az örökbefogadásnak lényeges jogi következménye: hogy a fogadott személy a fogadó-
atvának nevét, vagy a fogadó-anyának nemzetiségi nevét nyeri; de egyszersem előbbi családnevét és a netalán őt illető családi nemességet is megtartja. Ha a fogadó szülék azt kívánják, hogy saját nemességök és czimerök a fogadott gyermekekre átszálljon, a fejedelem engedelmét kell kikérniök.

Fiumében az örökbefogadási ügyekben való eljárásra a perenkívüli eljárást szabályozó 1854. aug. 9. ny. p. (1854. BTL. 208. sz. 841. l.) irányadó, amelyet az 1854. szept. 29. igazs. min. rend. (BTL. 247. sz., 963. l.) léptetett ott életbe. E ny. p. 259. §-a a nagykorúakat érdeklő örökbefogadási szerződések megerősítését a törvényszék hatáskörébe utalja. (1877. aug. 14. 21.723. sz. BM. rend. Fiume közönségéhez; Marsch. III. 659.)

Az optkv. 182. §-a szerint az örökbefogadás a szerződő felek akaratával meg nem változtatható joghatása

abban áll, hogy az örökbefogadott gyermek az örökbefogadó apa családi nevét is megtartja. (45.801/890. IM.)

Az optkv. 182. §-a szerint az örökbefogadás, amennyiben az említett tvkv. 182. §-ában körülírt joghatás érintetlenül marad, bármely oly feltételek alatt köthető, melyek tiltó törvénybe nem ütköznek. Ezekhez képest tehát az örökbefogadó utáni öröklésből az örökbefogadott gyermek egészen kizárható. (4254/891. IM.)

183. §. A fogadó szülék és a fogadott gyermek, és ennek utódai közt, amennyiben a törvény kivételt nem tesz, ugyanazon jogok léteznek, melyek a házassági szülék és gyermekek között. A fogadó atya átveszi az atyai hatalmat. A fogadó szülék és a fogadott gyermek közötti viszonynak a fogadó szülék családjának többi tagjaira befolyása nincs; ellenben a fogadott gyermek sem veszi el önnön családja jogait.

V. ö. 1877: XX. t.-cz. 15. §.

184. §. A fogadó szülék és fogadott gyermek közötti jogok szerződés által másképp határozhatatlanak meg, amennyiben ez által az örökbefogadásnak a 182. §-ban fölhozott lényeges következménye változást, és mások jogai rövidséget nem szenvednek.

V. ö. 1877: XX. t.-cz. 15. §.

Elenyészők.

185. §. A fogadó szülék és fogadott gyermek közötti jogi viszony, addig, míg a fogadott gyermek kiskoru, csak ennek képviselői és a bíróság beleegyezésével szüntethetik meg. A fogadó atya és fogadott gyermek közötti jogviszony elenyészésével, a kiskoru gyermek ismét törvényes atyjának hatalma alá kerül vissza.

186. §. A fogadott szülék és fogadott gyermekek jogai és kötelezettségei oly gyermekekre nem alkalmazhatók, melyek egyedül tápolás végett vétetnek fel. Ezen tápolás mindenkinek szabadságában áll; ha azonban a felek ez iránt szerződés

akarnak lépni, amennyiben a tápgyermek jogai megszorítandók, vagy reá különös kötelezések rovandók volnának, annak bíróilag kell megerősíteni. A tápolási költségek megtérítését a tápszülék nem követelhetik.

V. ö. 176., 183. §§.

NEGYEDIK FEJEZET.

A gyámság és gondnokság meghatározása.

187. §. Azon személyeknek, kik atyai gondviselésben nem részesülnek, és még kiskorúak, vagy más okból ügyeiket magok ellátni nem képesek, a törvények gyám, vagy gondnok által különös oltsalmat nyújtanak.

A IV. fejezet 187—284. §§-ai csak Fiuméra és kerületére nézve hatályosak; a m. kir. Curia joghatóságának többi területén az 1877: XX. és az azt módosító 1885: VI. t.-cz. hatályos a vonatkozó rendeletekkel.

Az optkvnék IV. fejezetét, ugyancsak Fiuméra vonatkozóan, kiegészítik még a perenkivüli eljárást szabályozó 1854. aug. 9. ny. par. 181—219. §§-ai a gyámsági és gondnoksági ügyekben való eljárásról és az ott hatályos 1853. febr. 16. bírói hatásköri törvény (Civil-Jurisdictionsnorm) 83—86. §§.; az 1859. aug. 15. IM. és PM. rend. (1859. RGBl. 154. sz.), a teljeskoruakká lett gyámoltak letétben lévő magánkötelezvényeinek kiszolgáltatásáról; 1853. máj. 17. IM. rend. a vagyonnak az árvabizottmányok által való pénztári kezelése tárgy. (1853. RGBl. 93. sz.); 1854. jul. 23. IM. rend., az árvabizottmányok hatásköréről gondnokság alá helyezés elrendelésénél (1854. RGBl. 198. sz.); 1854. nov. 4. IM. rend., az árvák és gondnokoltak vagyonának az adóhivatalok által való pénztári kezelése tárgy. (1854. RGBl. 297.); e rend. értelmezéséről: 1860. márcz. 19. IM. rend. (1860. RGBl. 76. sz.); 1858. nov. 9. ny. p., a cumulatív árvapénztárakról. 1858. RGBl. 205.)

Gyámság és gondnokság közti különbség.

188. §. A gyám főleg a kiskorúnak személyéről tartozik gondoskodni, egyszersmind pedig annak vagyonát is kezelni. Gondnok azon ügyei ellátására használtatik, kik azokat más okból, mint kiskorúságuk miatt, nem képesek magok ellátni.

1. A gyámságról. Gyámrendelés eszközlése.

189. §. Ha azon eset áll elő, hogy akár törvényes, akár házasságküli születésű kiskorú részére gyám rendelendő; a kiskorúnak rokoni, vagy más vele közel viszonyban álló személyek, ahhoz mért fenyték alatt kötelesek az esetet azon bíróságnál, melynek törvényhatósága alatt a kiskorú áll, bejelenteni. A közrendtartási felsőbbségek a községek világi és egyházi előljárói is tartoznak arról gondoskodni, hogy a bíróság e felől tudósítsassék.

Ki rendeljen legközelebb gyámot.

190. §. A bíróság, mihelyt értesül, tartozik hivatalból alkalmas gyámot rendelni.

Szükséges mentség a gyámságtól egyáltalában.

191. §. Gyámságra általában alkalmatlanok azok, kik kiskoruságuk, testi vagy lelki fogyatkozásuk miatt vagy más okoknál fogva tulajdon ügyeiket sem intézhetik, kik valamely büntettségben elmarasztaltattak, vagy kiktől az árvának illő nevelése, vagy javainak hasznos kezelése nem várható.

A BTK. 55. §-a szerint a hivatalvesztésre elítélt elveszti a gyámságot vagy gondnokságot, 59. §-a szerint az elítélt a szabadságvesztés büntetés tartama alatt azt sem gyakorolhatja. A szülő azonban e büntetés kiállása után, gyermekei fölött a gyámságot, illetőleg gondnokságot újra átveheti. (U. o. 58.)

Kir. bírák és ügyészek gyámságot vagy gondnokságot, melylyel vagyongazdálkodás, számadás vagy hatóságok előtti képviselést van egybekötve, csak azon esetben viselhetnek, ha a gyámság vagy gondnokság őket a törvénytől vagy végrendeletnél fogva illeti. (1869: IV. t.-cz. 13. §.; 1871: XXXIII. t.-cz. 16. §.; 1895: XXXVII. t.-cz. 26. §.; 1896: XXVI. t.-cz. 6. §.)

192. §. Rendszerint (198. §.) a gyámság nőszemélyekre, szerzetes papokra és idegen álladalmak lakosaira nem bízandó.

Vagy bizonyos gyámságra nézve.

193. §. Bizonyos gyámságra nem bocsátandók azok, kiket az atya a gyámságból világosan kizárt: kik a kiskorunak szüléivel, vagy avval magával köztudomásra ellenkezésben éltek, vagy kik a kiskorúval vagy már perbe bonyolódvák, vagy még ki nem elégitett követelések miatt abba keveredhetnének.

194. §. Kik azon tartományban, melyhez a kiskorú birói illetékére nézve tartozik, vagy éppen nem tartózkodnak, vagy pedig attól egy évnél tovább távol lenni kénytelenítettek, gyámságra rendszerint nem alkalmazandók.

Önkéntes mentségi okok.

195. §. Gyámság elfogadására akaratuk ellen nem köteleztethetnek; világi papok, valóságos szolgálattelbeli katonák és közhivatalnokok; szintugy az sem, ki hatvan éves; ki öt gyermek- vagy unokának tartozik gondját viselni; vagy ki már egy terhes gyámságot, vagy három kisebbet folytat.

A gyámságra hivatás nemei: 1. Végrendeleti.

196. §. A gyámság mindenek előtt azt illeti, ki az atya által arra hivatott, ha a 191—194. §§. előadott akadályok közül egyik által sem gátoltatik.

197. §. Ha az anya, vagy más valaki, valamely kiskorunak örökséget hagyott s egvszersmind gyámot is nevezett, ezt csak gondnoki minőségben kell elfogadni a hátrahagyott vagyonra nézve.

2. Törvényes.

198. §. Ha az atya senkit sem, vagy nem képes gyámot nevezett, a gyámságot mindenek előtt az atyai nagy-apára, az után az anyára, továbbá az atyai nagy-anyára s végtére valamely más ro-

konra, nevezetesen arra kell bízni, ki a férfi-rokonok között a legközelebbi, vagy több egyenlően közel állók közt a legidősebbik.

3. Birói.

199. §. Ha az előadott módon a gyámság elrendelhető nem volna, a bíróságtól függ, hogy gyámnak, figyelmeztve a képességre, állásra, vagy gyonra és lakásra, kit nevezzen.

A valóságos gyámrendelés alakja.

200. §. Különbség nélkül minden kinevezett gyámot a gyámság átvételére a gyámsági bíróság azonnal utasítani tartozik. A gyám, habár személyére nézve más törvényhatóság alatt áll is, köteles a gyámságot elfogadni, és e tisztéhez tartozó minden ügyekre nézve a gyámsági hatóság alá esik.

Az el nem fogadás módja.

201. §. Ha a bíróság által a gyámságra felhivatott, magát e hivatalra nem alkalmasnak, vagy attól a törvény által fölmentettnek tartja; tartozik a birói meghagyásnak tudtára adásától számítva, tizennégy nap alatt, a gyámsági bírósághoz, vagy ha személyére nézve ennek nincs alája vetve, saját bíróságához folyamodni, mely annak okait, saját véleménye-kisérétében, elhatározás végett, a gyámsági bíróság elébe terjesztendi.

A gyám és a bíróság e tárgy iránti felelőssége.

202. §. Ki a gyámságra való alkalmatlan voltát eltitkolja, valamint azon bíróság is, mely tudva törvény szerint alkalmatlan gyámot nevez, a kiskorunak ebből származott minden kárért és megszünt haszonért felelős.

203. §. Ezen felelősség alá esik az is, ki alapos ok nélkül vonakodik a gyámságot elfogadni, és ezen fölül arra alkalmas kényszerítő módok által is szoritandó.

A gyámság átvétele.

204. §. A gyámsági hivatalt csak az illető bíróságtól arra nyert megbízatás után lehet átvenni. Ki valamely gyámságba önhatalmulag avatkozik, köteles a kiskorunak minden ebből eredt kárát megtéríteni.

Fogadástétel.

205. §. Minden gyám, kivéven a nagy-atyát, az anyát, és a nagy-anyát, kézzadással tartozik fogadást tenni: hogy a kiskorut becsületességre, istenfélésre és erényre vezényelni, hogy őt állásához képest, hasznos polgárrá nevelni, bíróság előtt, és azon kívül is képviselni, a vagyont hiven és gondosan kezelni, és magát mindenekben a törvény rendelkezéséhez tartani fogja.

Errőli okirat.

206. §. Az ily lekötelezett gyámnak a bíróság erről rendes okiratot tartozik kiadni, hogy hivatalára nézve meghitelve legyen és előforduló esetekben magát igazolhassa. Ha nagyatyja, anyja vagy nagyanya vállal gyámságot, ezeknek hasonló okiratot kell kézbesíteni, és abba azt, mit más gyámok fogadnak, beiktatni.

A gyámság viselése. Előleges birói gondoskodás.

207. §. Minden gyámsági bíróság köteles, ugynevezett gyám- vagy árvakönyvet vezetni. Ezen könyvbe a kiskorunak családi és melléknevét, korát és mindazt be kell jegyezni, ami nevezetes ma-

gát a gyámság átvétele, folytatása és befejezése körül előadta.

208. §. E könyvben egyszersmind minden támiratokra akként kell utalni, hogy mind maga a bíróság, mind jövőben a teljes korra jutott árva is, mindent, minek tudása hasznukra lehet, hiteles alakban megtekinthessenek.

A gyámsági főkötelességek, a nevelés és vagyonkezelés egy személybeni egyesítése.

209. §. Valamint az atya által nevezett gyámnak nemcsak a kiskoru személyekről, hanem annak vagyonáról is kell gondoskodnia, szintugy áll vélelem arra nézve is, hogy az atya azt, kit a vagyon gondnokává nevezett, a személy feletti felvigyázattal is meg akarta bizni. Ha pedig az atya valamely gyámot nem valamennyi gyermekek számára, vagy nem az egész vagyonra nézve nevezett, a bíróság kötelessége, a többi gyermekeknek gyámot, vagy a vagyon többi részére gondnokot nevezni.

201. §. Ha több gyámok nevezettek, a kiskoru javait közösen vagy részenként kezelhetik ugyan. De ha azt közösen kezelik, vagy ha a kezelést a bíróság jóváhagyása nélkül osztják meg magok között; közülök mindegyik felelős a kiskorura háramló egész kárért. Ugy is kell a bíróságnak mindig intézkednie, hogy a kiskorunak személyéről és az ügyletek fővezetéséről csak egy gondoskodjék.

A gyámnőnek gyámtárs általi támogatása.

211. §. Anyák és nagyanyák mellé, kik valamely gyámságot felvállalnak, gyámtárs rendelendő. Ennek választásánál mindenek előtt az atya kijelentett akarataira, továbbá a gyámnő ajánlataira, s végtére a kiskorunak rokonaira kell tekintettel lenni.

A gyám-társ kötelességei és jogai.

212. §. A gyám-társnak is a bíróságtól hitel-vényt kell nyerni, és fogadást tennie, hogy a kiskorunak javát elő kívánja mozdítani, és végre a gyám-nő tanácsával segíteni tartozik. Ha teteme-sebb fogyatkozásokat tapasztalna, azok orvoslásán iparkodni, és szükség esetében a gyámsági bíróság-nak arról jelentést tenni köteles.

213. §. A gyám-társnak másik lényeges köte-lessége, hogy az előforduló oly ügyleteknél, melyek érvényességére a gyámsági bíróság beleegyezése szükséges, a gyám-nő folyamodványát együtt alá-írja, vagy saját külön véleményét hozzátcsolja; valamint köteles a bíróság kívánságára az ily ügy-let iránt közvetlenül is véleményt adni.

214. §. A gyám-társ ezen kötelességeit teljesít-vén, ment minden további felelősségtől; de ha a gyám-társra egyszersmind a javak kezelése is biza-tott, — ezen kezeléssel minden gondnoki köteles-séget is magára vállalt.

215. §. Ha valamely gyám-nő a gyámságból ki-lép, a gyámságot rendszerint a volt gyám-társra kell bízni.

A gyám különös kötelességei és jogai: a) a személy nevelésére nézve.

216. §. A gyámság szintugy, mint az atyának kötelessége s joga, a kiskorunak neveléséről gon-doskodni; de fontos és aggályos ügyekben tartozik előbb a gyámsági bíróság beleegyezését és rende-leit kikérni.

A gyámolt megfelelő kötelezettsége.

217. §. A kiskoru gyámja iránt tisztelettel és g-edelmességgel tartozik; de joga is van legköze-

lebbi rokonainál, vagy a birói hatóságnál panaszt emelni; ha a gyám hatalmával bármi módon visszaélne, vagy a szükséges gondviselési kötelességeit elmulasztaná. A kiskorunak rokonai, és bárki más is, kinek ez tudomására jő, tehetnek iránta jelentést. Ezen hatósághoz kell a gyámnak is fordulni, ha a nevelésre neki engedett hatalommal a kiskorunak kihágásait fékezni nem képes.

Ki gondoskodik legközelebb a nevelésről.

218. §. Az árvának személye főképp az anyára bizassék, még akkor is, ha a gyámságot fel nem vállalta, vagy ismét férjhez ment; ha csak a gyermek java más intézkedést nem szükséges.

A nevelési költségek mennyiségének és forrásainak meghatározása.

219. §. A tartási költséget a gyámsági bíróság határozza meg, s a meghatározásnál az atya rendeletére, a gyám véleményére, s a kiskoru vagyionára, állására és egyéb körülményeire tekint.

220. §. Ha a jövedelem ezen költségre vagy oly költsékezésre fedezésére, mely által a kiskoru állandó ételmezt nyerhetne, nem elegendő; a bíróság jóváhagyásával a vagyontökéhez is lehet nyulni.

221. §. Azon esetben, ha az árvák egészen vagyontalanok, a gyámsági bíróság a legközelebbi tehetős rokonokat, amennyiben ezek már a 143. §. szerint erre jogszerűen kötelezve nem volnának, azok tápolására rábírní igyekezzék. Ezen fölül a gyámnak jótékony közalapítványokra, és a szegények számára fennálló közintézetekre igazságos igénye van mindaddig, míg a kiskoru önmunkájával magát el nem tarthatja.

A gyámság különös kötelességei: b) a vagyon kezelésére, kinyomozására és biztosítására nézve.

222. §. Azon gondoskodás, mely az árva vagyónára nézve a gyámbiróságra bízott, megkívánja, hogy mindennek előtt az árva vagyonát kinyomozni, és azt zár alá vétel, leltározás és megbecsülés által biztosítani igyekezzenek.

V. ö. 1854. aug. 9. ny. par. 36—60., 92—113. §§.

Zárral és leltárral.

223. §. A birói zárnál az ingóságok csak akkor vétetnek őrizet alá, ha az a biztosítás végett szükséges; de a leltárt, vagyis az árvát illető összes vagyonnak pontos jegyzékét az atya, vagy más örökség-hagyó tilalmára való tekintet nélkül is, mindig el kell készíteni.

Továbbá a vagyonnak megbecsültetésével, vagy közvetlenül a gyámsági bíróság által.

224. §. A vagyon följegyzését és az ingóknak megbecsültetését időhaladék nélkül, netalán még gyám neveztetése előtt is véghez kell vinni. A leltár a hagyatéki irományok között tartatik meg, és a gyámmal annak hiteles mása közöltetik. Az ingatlan vagyont, mihelyest lehet, meg kell becsültetni; de ha annak értéke más biztos forrásokból kitűnik, egészen is elmaradhat.

Vagy a dologi hatóság által.

225. §. Ha a kiskorúnak valamely ingatlan java más tartományban vagy épen idegen álladalomban fekszik; a gyámsági hatóság tartozik a másik tartomány- vagy az idegen álladalombeli rendes bíróságot a leltározás és becsülés, s ezek közlése végett megkeresni, de ezen bíróságnak, az ezen jószágai gondnoknevezést átengedi.

226. §. Ha az ingatlan vagyon ugyanazon tartományban, de más hatóság alatt fekszik, a jószágra vonatkozó minden jogok, következőleg a leltározás és becslés is ezt illetik ugyan; mindazonáltal a gyámsági hatósággal, ha kivántatik, nemcsak azok hiteles mását közlelni, hanem a gyámnak is a jószág szabad kezelését átadni tartozik, a nélkül, hogy annak gyámsági cselekvényei fölött magának bárminemű törvényhatóságot tulajdoníthatna.

Hová tartozzék az ingó vagyon.

227. §. Azon ingóságok, melyek valamely fekvő jószágon akként léteznek, hogy állandóan azon maradjanak, ezen jószág részének tekintendők? minden egyéb ingók, adóslevelek, sőt az ingatlan jószágon fekvő tőkepénzek is, a gyámsági törvényhatóság alá tartoznak.

A vagyonkezelés iránti általános rendszabály.

228. §. Mihelyt valamely gyám vagy gondnok a vagyont átveszi, tartozik azt a becsületes és szorgalmas házi atya egész gondosságával kezelni, és a maga hibájáért felelni.

Különös rendszabályok: a közvetlen vagyonkezelés iránt, különösen a drágaságokra.

229. §. Drágaszerek, más drágaságok és az adóslevelek, mint szintén minden fontos okiratok, bírói őrizet alá vétetnek; a gyám az elsőbbeknek jegyzékét, s az utóbbiaknak a használat végett szükséges másolatait kapja meg.

Készpénzre.

230. §. Készpénzből csak annyi maradjon a gyám keze között, mennyi az árva nevelésére, és

a gazdaság rendes folytatására szükséges; a többi, főképp a netán létező adósságok törlesztésére, vagy valamely más nyereséges használatra kell fordítani, és ha nyereségesb hasznát venni nem lehet, közpénztárakba vagy törvényszerű biztonság mellett, magán-személyeknek is kamatra kiadni. A biztonság pedig csak akkor törvényszerű, ha a biztositás által, a netalán elébbvaló terhek beszámításával, valamely ház valódi értékének felén, mezei jószág, vagy telek pedig két harmadán túl nem terhelhetik.

V. ö. 1854. aug. 9. ny. par. 193—202. §§.: 1858. nov. 9. ny. p. a cumulativ árvapénztárakról (1858. R. G. Bl. 205. sz.).

Egyéb ingó vagyonra.

231. §. A többi ingó vagyont, melyet sem a kiskorunak használatára, sem családi emlékül, vagy az atya rendeletéhez képest megtartani nem kell, sem más módon nem lehet haszonra fordítani, közönségesen nyilvános árverésre kell bocsátni. A házi eszközök, a szüléknek és örökös társaknak a birói becsáron, szabad kézből átengedhetők. Azon darabokat, melyek a nyilvános árverésen el nem árusíttatnak, a gyámbiróság engedelmével, a gyám becsáron alul is eladhatja.

Az ingatlanokra nézve.

232. §. Ingatlan jószágot, csak szükség esetében, vagy a kiskorunak szembetűnő hasznára lehet, a gyámsági biróság jóváhagyásával, és rendszerint csak nyilvános árverés útján elárusítani; de fontos okokból a biróság a szabad kézből eladást is megengedheti.

Nevezetes változtatások célbavételénél.

233. §. A gyám általában minden oly ügyletekben, melyek nem a gazdaság rendes folytatá-

sához tartoznak, és melyek nagyobb fontosságúak, bírói beleegyezés nélkül semmit sem tehet. E szerint tehát semmi örökséget önhatalmulag vissza nem utasíthat, vagy feltétlenül el nem fogadhat; a gondviselése alá bizott jószágokat el nem adhatja; haszonbéri szerződést nem köthet; törvényszerű biztonsággal kiadott tőkét fel nem mondhat; semmiféle követelést nem engedményezhet; jogügyben meg nem egyezhet; gyárt, kereskedést és iparüzletet, bírói jóváhagyás nélkül, nem kezdhet, nem folytathat, vagy meg nem szüntethet.

V. ö. 1854. aug. 9. ny. p. 187—189. §§.

Tőkék fölvételénél.

234. §. A gyám magától a kiskorunak tőkéjét, ha visszafizettetik, fel nem veheti. Az adós, kinek ily tőke felmondatik, a maga biztosítása végett, a gyám által a felvételrei bírói engedelmet előmutassa, s csupán a gyám nyugtatványával meg ne elégedjék; és szabadságában áll az is, hogy a fizetést közvetlenül a bíróságnál tegye.

Azok máshová fordításánál.

235. §. Valahányszor azon eset áll elő, hogy valamely künn levő tőke befizetendő, tartozik a gyám annak haszonra fordítása iránt intézkedni, s a valóságos odafordításra a bíróság jóváhagyását kikérni.

Fedezetlen követelések biztosítása végett.

236. §. Oly adóssági követelésekről, melyek bebizonyítására okiratok nem léteznek, tartozik a gyám okiratokat szerezni, és amelyek nem biztosítvák, azokat, amennyire lehet, biztosítani igyekezni, vagy lejártakor behajtani. De a kiskorunak szüléinél levő tőkéje, habár törvényszerűen bizto

sítva nem volna is, azonban a kiskoru, valószínűleg az elvesztés veszedelmének kitéve nincs, fel ne mondassék, amennyiben nekik a visszafizetés, ingatlan jószágok elidegenítése vagy üzletöktől megválás nélkül, nehezőkre esnék.

V. ö. 220., 774. §§.

Óvadék. (Cautio.)

237. §. A gyám a gyámság átvételénél óvadékat nyújtani nem tartozik. Az óvadékadástól utóbb is ment marad, mindaddig, míg a vagyon biztonsága végett törvény szerint fennálló rendszabályokat pontosan meg tartja, és kellő időben rendszeresen számol.

Számadásrai kötelezettség.

238. §. Rendszerint minden gyám és gondnok köteles a reá bizott kezelésről számolni. A számadás alól az örökségahyó ugyan az általa önkénynt hagyományozott összegre nézve a gyámot felmentheti; a gyámsági bíróság is teheti ezt, ha a jövedelem a kiskoru tartására és nevelésére való költséget valószínűleg meg nem haladja; de a leltárban foglalt fővagyon és tőkét köteles a gyám minden esetben kimutatni; valamint gyámoltjának állapotáról is, ha abban nevezetes változás történik, jelentést tenni.

V. ö. 1854. aug. 9. ny. par. 19., 203—215. §§.

A számadástétel ideje.

239. §. A számadásokat minden évben, vagy annak lefolyta után legfőlebb két hónap alatt, minden megkivántató támiratokkal együtt be kell adni a gyámságbeli bírósághoz. Ezen számadásokban a bevételt és kiadást, a tőke-főlösleget vagy fogyatéket pontosan meg kell határozni. Ha a kiskorunak vagyona közt kereskedés foglaltatik, a bi-

róság az előmutatott hiteles számvetési befejezéssel, vagy az ügynevezett mérleggel elégedjék meg, és azt titokban tartsa. Azon gyám ellen, ki a meghatározott időben számot adni elmulaszt, a körülményekhez szabott jogszerű kényszerítő eszközök alkalmazandók.

A számadástétel helye.

240. §. Ha a kiskoru különböző tartományokban bir ingatlan javakat, melyek kezelése egyedül egy gyámra bízott; a gyám mindenik tartomány részére külön számadást vezetni, és az ottani hatóság elébe terjeszteni köteles; de szabadságában áll, a kiskoru javára az egyik tartományban fekvő fölöslegét a másikban fordítani haszonra.

A számadás elintézésének módja.

241. §. A gyámsági bíróság köteles a gyám számadásait, a külön rendszabályokhoz képest, szám- és szakértők által megvizsgáltatni, és eligazíttatni s az afeletti határozatát a gyámmal közölni.

242. §. Ha a számadásból valami kifeledtetett vagy bele bármi más hiba csuszott, ez sem a gyámnak, sem a kiskorunak kárára nem szolgálhat.

A gyám számára különös rendszabályok a közvetett vagyonkezelésnél. Különösen képviselateknél.

243. §. Kiskoru sem mint felperes, sem mint alperes bíróság előtt meg nem jelenthet; őt a gyám vagy maga tartozik képviselni, vagy más által képviseltetni.

V. ö. 1896: XXXIII. t.-cz. (LP. 523. §.; 1883: XXV. t.-cz. (uzsoratv.) 9. §.

A gyámság alattiak szerződéseinél.

244. §. A kiskorunak joga van ugyan megengedett cselekvények által, gyámja közrehatása

nélkül magának valamit szerezni; de a gyámság jóváhagyása nélkül sem a magáéból semmit el nem idegeníthet, sem kötelezettséget magára nem vállalhat.

245. §. [Különösen a gyámság beleegyezése nélkül kiskorúak érvényes házasságra nem léphetnek (49—51. §§.).]

A 245. §-t Fiumére nézve is pótolja az 1894: XXXI. t.-cz. 9. §-a. A gyám, ennek leszámazója és a gyámok közt e viszony tartama alatt tilos a házasságkötés: 1894: XXXI. t.-cz. 19. §. A gyámhatóság beleegyezésének szükségéről a gyermeknek más vallásra áttéréséhez. V. ö. 1894: XXXII. t.-cz. 3., 4. §§.

Mely esetekben lesz kötelezetté a kiskoru a gyám beleegyezése nélkül.

246. §. Ha a kiskoru gyámjának beleegyezése nélkül szegődött is szolgálatba, a gyám ötet fontos ok nélkül a törvény- vagy szerződészerű idő előtt vissza nem hívhatja; amit ezen, vagy más módon, szorgalma által szerez, arról, valamint azon dolgokra nézve is, melyek serdült korba lépte után adattak neki át használatára, szabadon rendelkezhetik, és magát kötelezheti.

247. §. Oly kiskorúnak, ki élte huszadik évét már meghaladta, a főgyámság jövedelmei tiszta fölöltségét önnön szabad kezelésére átengedheti, ezen kezelésére bizott összegre nézve jogositva van magát önhatalmulag lekötelezni.

248. §. Azon kiskoru, ki huszadik éve meghaladása után valamely ügyletnél magát teljeskorúnak adja ki, minden kárért felelős, ha a másik fél az ügylet megkötése előtt, az előadás valósága iránt nem tudakozódhatott. Általában minden egyéb tiltott cselekvényre, s a hibája által okozott kárra nézve is mind személyével, mind vagyonával felelős.

A gyámság végződése: a) halál által.

249. §. A gyámság teljesen véget ér a kiskorúnak halála által. Ha pedig a gyám hal meg, vagy elbocsáttatik, a törvény rendelete szerint (198. és 199. §§.) mást kell nevezni.

b) *Az atyai hatalom gyakorlatát gátló akadály elhárítása után.*

250. §. A gyámság az által is megszűnik, ha az atya hatalmának egy ideig akadályozott gyakorlását ismét átveszi. (176. §.)

c) *A valóságos teljeskorúság által.*

251. §. A gyámság azonnal elenyészik, mielőtt a gyámolt teljes korát eléri; mindazonáltal a gyámsági bíróság a gyám, s a rokonok kérelmére, vagy meghallgatása után, a gyámoltnak testi vagy elméleti fogyatkozása, tékozlása, vagy egyéb fontos okokból a gyámság folytatását hosszabb és bizonytalan időre elrendelheti. De ezen rendelkezést, a teljes kor bekövetkezése előtt, kellő időben közhirül kell adni.

d) *Korengedélynél fogva jogszerűleg föltett teljeskorúság által.*

252. §. Oly kiskorúnak, ki a huszadik évet meghaladta, a gyámsági bíróság, a gyámtól s netaláni legközelebbi rokonoktól is kivánt vélemény folytán, korengedélyt adhat, s azt teljes korúnak nyilváníthatja. Ha valamely kiskorúnak kereskedés vagy iparüzlet folytatása a hatóság által megengedtetik, ez által egyszersmind teljeskorúnak is nyilváníttatik. A teljeskorúnak nyilvánítás a valóban elért teljeskorúsággal egészen egyenlő hatályal bír.

a) *A gyámnak hivatalból vagy kérelemrei elmozdítása által.*

253. §. A gyám elmozdítását a bíróság né-mely esetben hivatalból rendeli el, másokban pe-dig, ha ez iránt hozzá folyamodás tétetik.

A hivatalbóli elmozdítás esetei.

254. §. Hivatalnál fogva elmozdítandó a gyám, ha a gyámságot kötelességellenesen viszi; ha arra alkalmatlannak ítéltetik; vagy ha iránta oly nehézségek mutatkoznak, melyek őtet, törvény szerint, a gyámság átvételétől kizárták volna.

255. §. Ha az anya, ki gyermeke gyámságát viseli, ismét férjhez megy, tartozik azt maga, vagy gyám társa, a gyámsági bíróságnak, annak megítélése végett bejelenteni, valjon a gyámság folytatása neki megengedtesse-e?

256. §. Ha az örökség-hagyó vagy a bíróság valamely gyámot csak egy időre nevezett, vagy valamely meghatározott történet esetére őt kirekeszté; az, mihelyt ezen idő kitelt, vagy a meghatározott eset előállott, azonnal elmozdítandó.

A gyám által kért elbocsátás.

257. §. Ha a gyámság ideje alatt oly okok jönnek közbe, melyek a gyámot, törvény szerint, a gyámság felvállalásától felmentették, vagy kizárták volna, az első esetben joga van, az utóbbiban pedig köteleztetik elbocsátását kérni.

258. §. Oly gyámnak, kire a gyámság ugy bizott, mint a kiskorú legközelebbinek vélt rokonára, szabadságában áll maga helyett egy később kitudott közelebb is és alkalmas rokont ajánlani; de a közelebbi rokonnak nincs joga követelni, hogy a távolabbi rokon a már átvett gyámságot neki átengedje; hacsak gátolva nem volt, hogy magát előbb jelentse.

Mások által jogszerűleg kívánt elmozdítás esetei.

259. §. Az anya, vagy a fivér, ha a gyámság rendelkezéskor még magok is kiskorúak voltak, teljes koruk elérése után, a gyámságot igényelhetik. Mindegyik rokonnak is szabadságában áll, ha a bíróság nem rokont nevezett gyámnak, egy év lefolyta alatt, a gyámság átvételére jelentkezni.

260. §. Ha kiskorú megy férjhez, a bíróság megítélésétől függ, vajjon a gondnokság a férjnek átengedtesse-e (175. §.)

A gyám elbocsátásának föltételei: a) a rendes
 • *időpont;*

261. §. A gyám rendszerint csak a gyámsági év végével teheti le a gyámságot, miután utóda a vagyon kezelését rendesen átvette. Ha azonban a bíróság a személy vagy a vagyon biztonságára szükségesnek találja, azt róla tüstént is leveheti.

b) Végszámadás.

262. §. A gyám köteles, a gyámság bevégzése után legfőlebb két hónap alatt, végszámadást a bíróságnak beadni, s attól, ha helyesnek találtatott, arról, hogy hivatalát becsületesen és rendesen viselte, okiratot kap. Ezen okirat azonban őt valamely utóbb felfedezett csalárdságérti felelősségtől fel nem menti.

V. ö. 1854. aug. 9. ny. par. 215. §.

c) A vagyon átadása.

263. §. A gyámság végével kötelessége a gyámnak a vagyont a teljes korba lépettnak, vagy az ujonnan rendelt gyámnak, nyugtatvány mellett átadni, és magát ez iránt a bíróság előtt igazolni. Ily átadásnál a vagyon összeírása, és az évenként

helyben hagyott számadások szolgálnak zsinórmértékül.

V. ö. 1854. aug. 9. ny. p. 217., 218. §§.

A gyámnak más hibájáérti felelőssége.

264. §. A gyám rendszerint csak önnön hibájáért felelős és nem az alája rendelték hibáiért is. De ha nem arra való személyeket tudva alkalmazott, ilyeket megtartott, vagy az általok okozott kár megtérítését nem szorgolta, ebbeli hanyagságáért is felelős.

A gyámbíróság segédfelelőssége.

265. §. Még a gyámsági bíróság is, mely hivatalát valamely kiskorunak kárára elhanyagolta, felelős azért, és ha a kártérítésre egyéb módok hiányzanak, a kárt megtéríteni köteles.

A gyámnak jutalma: a) évenkénti.

266. §. Szorgalmas gyámoknak a bíróság a megtakarított jövedelemből arányos évi jutalmat rendelhet; ezen jutalom azonban a tiszta jövedelem öt százalékánál többre soha sem mehet, s évenként legfőlebb négyezer forintra rughat.

b) A gyámság végeztével.

267. §. Ha a kiskorunak vagyona oly csekély, hogy keveset vagy épen semmit sem lehet évenként megtakarítani, az oly gyámnak, ki a vagyont hiány nélkül megtartotta, vagy a kiskorunak illendő ellátást szerzett, legalább a gyámság végével a körményekhez mérsékelt jutalom rendeltethetik.

A gyám panaszainak jogorvoslata.

268. §. Azon gyám, ki a gyámbíróság valamely rendeletét magára nézve sérelmesnek tartja,

panaszát először ugyanazon bíróságnál nyujtsa be, s csak ha ez sikertelen volt, folyamodják a felsőbb bírósághoz.

V. ö. 1854. aug. 9. ny. p. 9., 12., 16. §§.

II. A gondnokságról. A gondnokság fogalma.

269. §. Oly személyek számára, kik ügyeiket magok ellátni, s jogaikat magok megóvni nem képesek, ha az atyai vagy gyámsági hatalomnak nincs helye, a bíróság gondnokot vagy ügyviselőt tartozik nevezni.

Házasságkötés szempontjából v. ö. 1894: XXXI. t.-cz. 14., 15., 127., 129. §§.

A gondnokság esetei.

270. §. Ezen eset áll elő: oly kiskoruaknál, kik más tartományban birtokolnak ingatlan vagyont (225.) vagy kiket valamely különös esetben atyjok vagy gyámjok nem képviselhet; örültségbe vagy kábaságba esett teljeskoruaknál; kijelentett tékozlóknál; még nem születetteknél; néha siketnémáknál is; távollevőknél és bünhőnczőknél.

V. ö. 113., 121., 158., 630., 690., 811. §§.; 1854. aug. 9. ny. p. 182. §.

a) Kiskoruaknál.

271. §. Oly ügyletekre nézve, melyek szülék és kiskoru gyermek, vagy gyám és a kiskoru között adják magukat elő, a bírósághoz kell az iránt folyamodni, hogy a kiskoru számára különös gondnokot nevezzen.

272. §. Ha két vagy több kiskoru közt, kiknek ugyanazon egy gyámjok van, perkérdések támadnak, a gyám egyik kiskorut sem képviselheti; hanem a bíróságot tartozik megkérni, hogy mind-egyik részére külön gondnokot nevezzen.

b) Örültek vagy kábáknál; c) tékozlóknál.

273. §. Örültnak vagy kábának csak az tartathatik, ki magaviseletének szoros megvizsgálása

és a bíróság által szintén e végre kirendelt orvosok meghallgatása után bíróilag annak nyilvánítatik. Tékozlónak pedig a bíróság azt tartozik kijelenteni, ki felől a beadott jelentésből, és az ennek folytán tett vizsgálatból kiderül, hogy vagyontát meggondolatlan módon elpazarolja, és magát vagy családját konokságból, vagy ártalmas feltételek mellett kötött kölcsönszerződések által, jövedőre inségnek teszi ki. A bírói kijelentést mind a két esetben nyilvánosan közhírré kell tenni.

V. ö. 176., 191., 281., 568., 770., 1210. §§.

d) *Nem születetteknél.*

274. §. A nem születettekre nézve, vagy általában az utódok vagy valamely már létező méhbeli magzat számára (22. §.) rendeltetik ügyviselő. Az első esetben az ügyviselő arról tartozik gondoskodni, hogy a maradék valamely neki szánt hagyatéokra nézve rövidséget ne szenvedjen; a második esetben pedig, hogy a még nem született gyermek jogai fentartassanak.

V. ö. fönn 22. §.

e) *Siketnémáknál.*

275. §. A siketnémák, ha egyszersmind kábák, mindig gyámság alatt maradnak; de ha huszonötödik évökbe lépések után ügyeiket maguk intézni képesek, akaratjuk ellen nekik gondviselő nem rendeltethetik; csak hogy törvény előtt ügyviselő nélkül soha se jelenjenek meg.

V. ö. 883. §.; 1878: V. t.-cz. 88. §.

f) *Távollevők és ügyletekbeni ismeretlen érdek-társaknál.*

276. §. Távollevők, vagy valamely ügyletbeni, a bíróság előtt még ismeretlen részvevők számára gondnoknevezésnek akkor van helye, ha ren-

des ügyviselőt nem hagytak hátra, e nélkül pedig jogaik a halasztás által veszélyeztetnének, vagy másnak jogai folyamatokban gátoltatnának. Ha a távollevő tartózkodása helye tudva van, gondnoka köteles őt ügyeinek állásáról értesíteni, és ezen ügyeket, ha más intézkedés nem tétetik, úgy folytatni, mint a kiskorúét.

277. §. Ha valaki, a törvény által a 24. §-ban meghatározott kellékek mellett, azt kéri, hogy valamely távollevő holtnak nyilváníttassék, tartozik a bíróság azon távollevő részére, mindenekelőtt gondnokot nevezni; ezután az egyévi határidőt magában foglaló hirdetvény által oly hozzáadással idéztetik, hogy ha ezen idő alatt meg nem jelenik vagy a bíróságot életbenléte felől más módon nem értesíti, a bíróság a holtnak nyilvánításhoz fog látni.

V. ö. fönn 24. §.

278. §. Azon nap, melyen a holtnak nyilvánítás jogerejüvé vált, a távollevő jogszerű halála napjául tekintetik, de a holtnak nyilvánítás nem zárja ki annak bebizonyítását, hogy a távollevő korábban vagy későbbben halt meg, vagy hogy még életben van. Ha ily bebizonyítás létesül, azzal, ki a bírói holtnak nyilvánítás alapján vett valamely vagyont birtokába, úgy kell bánni, mint más jóhiszemű birtokossal.

g) *Bűnhönczök számára.*

279. §. Legsúlyosb vagy súlyos börtönbüntetésre ítélt büntettesnek, ha oly vagyonnal bir, mely a hosszabb ideig tartó büntetés által veszélyeztetnék, gondnok rendelendő.

V. ö. a BTK.-ek életbeléptéről szóló 1880: XXXVII. t.-cz. 25. §. 3. bek.; 1888. jun. 30. 12.563. sz. IM. rend., az egy évnél hosszabb ideig tartó szabadságvesztésbüntetésre ítéltetek vagyónának kezelésére gondnok kirendelése végett a gyámhatóság megkeresése tárgy.; ugyanerről 1899. jun. 16. 27.050. sz. IM. rend.

Gondnokság rendelése.

280. §. Azon bíróság, melyet a gyám kinevezése illet, tartozik rendszerint, ugyanazon óvatossággal és azon elvek szerint gondviselőt is rendelni. De ha oly dolog vagy ügylet kezelése van kérdésben, melyek más bíróság alá tartoznak, a gondnok kinevezése is ezen bíróságot illeti.

Mentségi okok.

281. §. Ki a gyámsági hivatalra kellő tulajdonokkal bir, az gondnokságot is főlvállalhat. S a gondnokságnál is ugyanazon mentségi és elsőbbségi jogoknak van helye, mint a gyámságnál.

Jogok és kötelességek.

282. §. Azon gondnokok jogai és kötelességei, kik vagy csak a vagyon kezeléséről, vagy egyszerűsmind a gondviselésök alá bizottnak személyéről is tartoznak gondoskodni, a gyámoknak ez iránt adott rendszabályok szerint ítélandók meg.

V. ö. 200. §.

Gondnokság elenyészte.

283. §. A gondnokság megszűnik, ha a gondnokra bizott ügyletek bevégezvék, vagy ha azon okok megszűnnek, melyek a gondnokság alá bizottat saját ügyei kezelésében gátolták. Visszanyerte-e valamely örült vagy kába eszének használatát; vagy a tékozló akarata alaposan és tartamosan megjavult-e? a körülmények pontos kinyomozása után folytonos tapasztalásból és az első esetben egyszerűsmind, a bíróság által a vizsgálatra kirendelt orvosok bizonyítványából kell elhatározni.

Kivétel a paraszti rendre nézve.

284. §. A paraszti rend gyámságát és gondnokságát illető különös elővigyázatok a közrendtartási törvényekben elfoglaltatvák.

A jobbágyság megszűntével tárgytalanná lett.

MÁSODIK RÉSZ.

A dologi jogról.*)

A dolgokról s azok jogi felosztásáról.

A dolgoknak jogi értelembeni fogalma.

285. §. Mindaz, mi a személytől különbözik és az emberek használatára szolgál, jogi értelemben dolognak nevezetik.

A dolgok flosztása az alany különbsége szerint, melyhez tartoznak.

286. §. Az álladalom területébeni dolgok vagy álladalmi, vagy magán jószág. Az utóbbi egyes, erkölcsi személyeké, kisebb társaságoké vagy egész községeké.

Szabadon álló dolgok; közjószág és álladalmi vagyon.

287. §. Azon dolgok, melyeknek sajátjátétele az álladalom minden tagjának meg van engedve, szabadon álló dolgoknak nevezetnek. Azok, melyek nekik csak használatra engedtetnek, ugymint országutak, folyamok és folyók, tengeri kikötők és

*) Id. törv. szab. I. R. 21. §. Szintugy fentartatnak ideiglenesen az országgyűlés intézkedéseig az ausztriai polg. tvkv. mindazon rendeletei is, melyek az 1855. decz. 15-iki telekkönyvi rendelettel kapcsolatban állván, a telekkönyvek tárgyát képező valamely dolog szerzése vagy elidegenítése módjait meghatározzák. 156. §. Az osztrák ált. polg. tvk.-nek mindazon határozatait, amelyek valamely rendelettel összefüggésben állanak, amelyek valamely telekkönyvi jog megszerzése vagy elenyésztésére alapul szolgálnak, az országgyűlés intézkedéséig hatályukat megtartják.

tengerpartok, köz- vagy nyilvános javaknak nevezetnek. Ami az álladalmi szükségek fedezésére van rendelve, ugymint: a pénzverés vagy posta joga és más fejedelmi haszonvételek, kincstári javak, bányák és sóaknak, adók és vámok, az álladalom vagyónának hivatik.

A vízjogról v. ö. 1885: XXIII. t.-cz. (v. ö. ennek 19., 27. §§.) l. még az öntöző csatornákról szóló 1900: XXX. t.-cz.

Községi jószág; községi vagyon.

288. §. Hasonlókép azon dolgok, melyek az országos szerkezet szerint, valamely község minden tagjainak használatára szolgálnak, a község jószágát, azok pedig, melyeknek jövedelmei a községi költségek fedezésére szánvák, a község vagyónát teszik.

A község vagyónáról v. ö. 1886: XXII. t.-cz. 109. s k. §§.

A fejedelem magánjószágá.

289. §. A fejedelem azon vagyona is, melyet nem mint az álladalom feje bir, magánjózágnak tekintetik.

A király magánjogi viszonyairól v. ö. M á r k u s: Magy. magánjog I. k.

Általános rendszabály ezen különböző nemű javakra nézve.

290. §. A dolgok jogszerű szerzése, megtartása és másokra átruházása módja iránt ezen magánjogban foglalt rendszabályok rendszerint az álladalmi és községi javak vagy az álladalmi és községi vagyon kezelői által is megtartandók. Az ezen javak kezelésére és használatára vonatkozó eltérések és külön rendszabályok az álladalmi jogban és a közrendtartási rendeletekben foglaltatvák.

V. ö. az állami számvitelről szóló 1907: XX. t.-cz. 35., 36., 83., 84. §§-ait az állami vagyónról.

Az államkincstárról v. ö. M á r k u s: Magy. magánjog I. kötet.

A dolgok fölosztása minőségök különbségéhez képest.

291. §. A dolgok, mineműségök különbségéhez képest testiek- és testetlenekre; ingók és ingatlanokra; elhalaszthatók- és elhasználatlanokra; megbecsülhetők- és megbecsülhetetlenekre osztatnak.

V. ö. K. T. 69., 291., 294. §§.

V. ö. még az optkv. 294., 302., 650., 840—844., 889., 890. §§.

Testi és testetlen dolgok.

292. §. Testi dolgok azok, melyek az érzékek alá esnek; különben testetleneknek hivatnak, péld. a vadászati, használati és minden más jogok.

Ingók és ingatlanok.

293. §. Azon dolgok, melyek állagok sérelme nélkül, egy helyről a másikra áttehetők, ingók; ellenkező esetben, ingatlanok. Oly dolgok, melyek magukban véve ingók, jogi értelemben ingatlanoknak tartatnak, ha a törvény szerint, vagy a tulajdonos határozatnál fogva, valamely ingatlan dolog tartozékát teszik.

V. ö. 1881: LX. t.-cz. 43. §.

• Ő felsége, azon kérdésre vonatkozólag: mennyiben legyen hajósmalmokrai bejegyzéseknek és előjegyzéseknek helye, méltóztatott határozni, hogy miután a hajósmalmok ingó dolgok, azok a telekkönyvekbe nem tartoznak; s a követeléseknek a telekkönyvekbe való iktatása által, azokra zálogjogok nem szereztethetnek. Mi a hajósmalmi szabadéket illeti, azok a fennálló iparüzleti törvények szerint ítélendőek meg. 43. sz. függelék az optkvhöz. 1824. máj. 29. udv. rendelv. ig. törv. gyűjt. 2011. sz. V. ö. a hajósmalmokról még 1888. aug. 21-én 33.477. sz. közm. é. közl. min. rend. A bányatörvényről v. ö. 1854. bányatv. 140. §.; egyéb bányatulajdonról v. ö. u. o. 109. §. A tengeri hajókról v. ö. 1879: XVI. t.-cz. 11., 12., 15. §§. (l. még alább: Z á l o g.)

Tartozék általában;

294. §. Tartozék alatt az értendő, ami valamely dologgal állandó kapcsolatba tételik. Ide tar-

toznak nem csak valamely dolognak növedéke, még attól el nem különböztetik; hanem azon mellék-dolgok is, melyek nélkül a földolog nem használható, vagy melyeket a törvény vagy tulajdonos, a földolog állandó használatához rendelt.

V. ö. 293., 404. — 412., 414. — 422., 457. §§.; 1882. okt. 7. kir. leirata családi hitbizományokról; 1881: LX. t.-cz. 149. §., az ingatlan tartozékának lefoglalásáról és árveréséről.

V. ö. Ilk. I. 24., III. 16.; 1854. bányatv. 117., 121. §§.; 1883: XX. t.-cz. (vadászat) 1. §.; 1885: XXII. t.-cz. (vizjog) 2—5., 14. §. (kisajátítás); 1881: LXI. t.-cz. 3., 26. §§. (vasut és csatorna); 1871: LIII. t.-cz. 56., 81. §. (váltásgétoke.)

Különös telkeknél és tavaknál.

295. §. Fű, fák, gyümölcsök és minden használható dolgok, melyek a föld színén teremnek, mindaddig ingatlan vagyonnak tekintendők, míg a földtől el nem választattak. Még a halak is a tóban és a vad az erdőben csak akkor lesznek ingó jószággá, ha a tóból a hal kihalásztatott és a vad elfogatott vagy elejtetett.

V. ö. a vadászatról szóló 1883: XX. és a halászatról szóló 1888: XIX. t.-cz.

296. §. A gabona, fa, takarmány és minden egyéb, noha már betakarított termények is, valamint minden barom, és valamely fekvő jószághoz tartozó minden szerszámok és eszközök, annyiben ingatlan dolgoknak tartatnak, amennyiben a gazdaság rendes folytatásához szükségesek.

Ezek lefoglalásának korlátozásáról v. ö. 1881: LX. t.-cz. 51. §. p), r), p. és 67. §.

És épületeknél.

297. §. Szintugy az ingatlan dolgokhoz tartoznak azok is, melyek a földön oly célból emeltek, hogy mindig rajta maradjanak, ugymint: házak és más épületek, a felettök függővonalban levő légürrel együtt; továbbá nem csak mindaz, mi a földbe vagy falhoz van megerősítve vagy szegezve,

ugymint: serföző üstök, pálinkakazánok s beékelt szekrények, hanem azon dolgok is, mik valamely egésznek állandó haszonvételére szánvák, péld. kutyvedrek, kötelek, lánczok, oltó-eszözök s effélék.

V. ö. 442. §.; 1881: LX. t.-cz. 149. §.; 1889: XXXVIII. t.-cz. 3. §. (pinczék).

Jogok közönségesen ingó dolgokul tekintendők.

298. §. A jogok, az ingó dolgokhoz számítatnak, ha valamely ingatlan dolog birtokához kapcsolva, vagy az országos szerkezet által ingatlan dolognak nyilvánítva nincsenek.

A kisebb kir. haszonvételek lefoglalásáról v. ö. 1881: LX. t.-cz. 131., 145. §§.

A bejegyzett követelések is.

299. §. Az adóssági követelések ingatlan jószágrai biztosítás által ingatlan vagyonná nem válnak.

Minő törvények szerint ítélendők meg az ingatlan dolgok s minők szerint az ingók.

300. §. Az ingatlan dolgok azon kerület alá vetvék, amelyben fekszenek; ellenben minden más dolgok a tulajdonos személyével egyenlő törvények alatt állanak.

V. ö. 1868: LIV. t.-cz. 21., 44. §§.; 1893: XVIII. t.-cz. 1. §. 2. p.; 1907: XVII. t.-cz. 1. §.; 1881: XVII. t.-cz. 75. §. ut. bek.; 1894: XVI. t.-cz. 8. §.

Elhasználható és elhasználhatatlan dolgok.

301. §. Elrontás vagy fogyasztás nélkül a szokott hasznot nem nyújtó dolgok, elhasználhatónak; az ellenkező tulajdonságnak pedig elhasználhatatlanoknak neveztetnek.

V. ö. optkv. 971., 983., 984., 959., 1090., 1183., 1227., 1228. §§.

Összdolog (Universitas rerum).

302. §. Több külön dolgoknak, melyek egy dolognak szoktak nézetni és egy közös névvel jelölteni, összesége egy összdolgot tesz s egy egésznek tekintetik.

Megbecsülhetők és megbecsülhetetlenek.

303. §. Megbecsülhető dolgok azok, melyeknek értéke másokkali egybehasonlítás által a forgalom végett meghatározható; ide tartoznak a szolgáltatások, kézi és elmebeli munkák is. Ellenben azon dolgok, melyeknek értéke forgalomban levő más dolgokkali egybehasonlítás által meg nem határozható, megbecsülhetetleneknek hivatnak.

A birói becsü mértéke.

304. §. Valamely dolog meghatározott értéke, annak árának mondatik. Ha valamely dolog a bíróság által becsültetendő meg, a becslésnek meghatározott pénzüsszeg szerint kell történni.

Rendes és rendkívüli ár.

305. §. Ha valamely dolog azon haszon szerint becsültetik meg, melyet az időre és helyre való tekintettel, rendszerint és általában hajt, ebből a rendes és közönséges ár jó ki; de ha a különös viszonyok és annak, kinek az érték megtérítendő, a dolog esetleges sajátságaiban alapult különös előszeretete vétetnek tekintetbe, rendkívüli ár áll elő.

Melyiket kell birói becsüknél zsinórmértékül venni.

306. §. Valahányszor más valami vagy ki nem köttetik vagy törvény által nem rendeltetik, valamely dolognak megbecsülésénél a közönséges árt kell zsinórmértékül venni.

A becslésre vonatk. jogszabályok tek. v. ö. Márkus: Magy. magánjog; II. k. 20. l.

A dologbani és dologhozi jog fogalmai.

307. §. Azon jogok, melyek valakit valamely dolog iránt bizonyos személyekre való tekintet nélkül illetnek, dologbani jogoknak neveztetnek. Azon jogok, melyek valamely dologhoz, csak bizonyos személyek irányában, közvetlenül a törvényből, vagy valamely kötelező cselekvényből erednek, dologhozi jogoknak hivatnak.

308. §. Dologbani jogok: a birtok, a tulajdon, a zálog, a szolgálat és az örökösödés joga.

A dologbani jogokról.**ELSŐ FEJEZET.****A birtokról.***Birtaló. Birtokos.*

309. §. Ki valamely dolgot hatalmában vagy őrizete alatt tart, annak birtalójának neveztetik. Ha valamely dolog birtalójának az az akaratja, hogy azt, mint magáét tartsa meg, akkor ő annak birtokosa.

A birtok szerzése. A személyeknek birtokszerzésére képessége.

310. §. Oly személyek, kik eszük használatától megfosztvák, nem képesek magokban birtokot nyerni. S gyám vagy gondnok által képviseltetnek. Oly serdületlenek, kik a gyermekség éveit meghaladták, valamely dolgot önmaguktól is vehetnek birtokba.

V. ö. 356. §.

A birtok tárgyai.

311. §. Minden testi és testetlen dolgok, melyek jogi forgalom tárgyai, birtokba vehetők.

V. ö. 356. §.

A birtokszerzés módja.

312. §. Testi ingó dolgok természeti megfogás, elvitel, vagy őrizet által; az ingatlanok pedig megszállás, elhatárolás, bekerítés, megjelölés vagy megmunkálás által vétetnek birtokba. Testetlen dolgok vagy jogok birtokába azoknak önnevébeni használása által juthatni.

Különösen az igenleges, nemleges vagy tilalmi jogról.

313. §. A jog használtatik, ha valaki mástól valamit mint tartozást követel s ez azt részére teljesíti; továbbá ha valaki oly dolgot, mely másé, annak megengedésével, saját hasznára fordítja; s végre ha valaki másnak tilalmára felhagy avval, mit különben tenni jogában állana.

Az eladó az által, hogy a gyárából a vevőnek korábban kiszolgáltatott légszesz további kiszolgáltatását rögtön megszüntette, szerződésszegést elkövetett ugyan, de nem követett el vevővel szemben birtokháborítást. (C. 90. febr. 7. 9231/889.)

Közvetlen és közvetett birtokszerzési mód.

314. §. Mind a jogok, mind a testi dolgok birtokába vagy közvetlenül juthatni, midőn szabadon álló jogokat vagy dolgokat; vagy közvetve, midőn oly jogot vagy dolgot, mely másé, vesz valaki hatalmába.

A szerzés terjedelme.

315. §. A közvetlen és a közvetett önhatalmu birtokbavétel által csak annyi jut valakinek birtokába, amennyit valósággal megfogott, megszállott, használt, megjelelt, vagy őrizet alá vett; a közvetettnél, ha a birlaló maga, vagy más nevében valamely dolgot átenged, megnyerni mindazt, mit az előbbi birlaló birt s világos jelek által átadott, a nélkül, hogy az egész minden részének külön átvétele szükséges volna.

Jogszerű, jogszerűtlen birtok.

316. §. Valamely dolognak birtoka jogszerűnek mondatik, ha érvényes czimen, vagyis a szerzésre alkalmas jogalapon nyugszik. Ellenkező esetben jogszerűtlennek nevezetik.

A jogszerű birtok főczime.

317. §. Szabadon álló dolgokra nézve a czim áll azon velünk született szabadságban, miszerint olyakat cselekedhetünk, melyek által mások jogai nem sértetnek, más dologra nézve az előbbi birtokos akaratának vagy a bíró ítéletében vagy végre a törvényben, mely által valakinek birtokrai jog engedtetik.

A birlalónak még nincsen czime

318. §. Azon birlalónak, ki valamely dolgot nem maga, hanem más nevében birlal, még nincsen jogalapja ezen dolognak birtokbavételére.

S arra önhatalmulag szert nem tehet.

319. §. Valamely dolog birlalója nincs jogosítva tartóztatása alapját önhatalmulag megváltoztatni s ezáltal magának czimet tulajdonítani; de az, ki eddig valami dolgot saját nevében jogszerűen birt, birtokjogát másra ruházhatja és azt jövőendőben ennek nevében birlalhatja.

A csupa czim hatálya.

320. §. Érvényes czim által csak valamely dologra nézve birtokjogot, nem magát a birtokot nyerhetni meg. Kinek csak joga van a birtokhoz, ellenzés esetében magát önhatalommal a birtokba nem helyezheti; hanem azt a rendes bírótól, czimének előadása mellett, törvény útján kell követelnie.

A birtokperokről és birtokbíróságokról általában v. ö. 1868: LIV. t.-cz. 21., 42., 44. §§.; 1871: XXXI. t.-cz. 18. §.; 1881: LIX. t.-cz. 6. §.; 1893: XVIII. t.-cz. 1. §. 2. p.; 1907: XVII

t. cz. A tényleges birtokosról v. ö. 1886: XXIX. t.-cz. 12., 19. §§.; 1889: XXXVIII. t.-cz. 3., 9. §§.; 1891: XVI. t.-cz. 15. §.; 1892: XXIX. t.-cz.

A valóságos birtokjog kelléke.

321. §. A hol (ugynevezett tartománytáblák, városi vagy) telekkönyvek, (vagy más efféle nyilvános lajstromok) vannak behozva, ingatlan tárgyak iránti dologbani jognak jogszerű birtoka, csak ezen nyilvános könyvbeli rendes bejegyzés által nyertik.

A telekkönyvre vonatkozóan v. ö. 1855. decz. 15. tkvi rdt, amely a telekkönyvi betétek fokozatos elkészítésének kapcsán a polg. határörvidéken (1886: XXIX. t.-cz. 74. §.; 1897. évi 47.532. sz. IM. rend.) és Fiumében és kerületében (1891: XVI. t.-cz. 23. §.; 1900. évi 67.758. sz. IM. rend.) is hatályba lépett. Ahol a tkvi betétek még nem készültek el, ott a polg. határörvidék területén az 1794. évi Landtafelpatent érvényes (Pancsova és Fehértemplom területén a tkvi rdt), Fiumében pedig az 1848. évi 17.793. sz. helytart. rend. (regulamentum in merito manipulationem liborum fundalium, inscriptiorum item et intabulationum). Az ország volt erdélyi részeiben a telekkönyvet az 1868: XLIII. t.-cz. 12. §-ában foglalt felhatalmazás alapján 1870. febr. 5. 264. sz. IM. rend. kibocsátott tkvi rendelet hozta be, amely csaknem szószerint az 1855. decz. 15. tkvi rdtet tartalmazza.

322. §. Ha valamely ingó dolog, egymás után, több személyeknek adatott át; a birtokjog azt illeti, ki azt hatalmában tartja. De ha a dolog ingatlan és ha nyilvános könyvek léteznek, a birtokjog kizárólag azt illeti, ki mint annak birtokosa van bejegyezve.

V. ö. 440. §.

A korábbi vevő nem követelheti az ingatlan birtokbaadását és a tulajdonos elismerését, ha az utóbbi vevő jóhiszemű. (C. 94. jan. 4. 698/93.)

*A birtokos a jogalap kimutatására föl nem hivat-
hatik.*

323. §. A dolog birtokosa mellett az érvényes cím jogszerű védelme áll; s ennél fogva annak kimutatására föl nem hivatthatik.

324. §. Ezen felhívásnak még akkor sincs helye, ha valaki azt állítja, hogy ellenének birtoka, más jogvélemekkel, péld. a tulajdon szabadságával össze nem férhető. Ily esetekben az állító ellenfélnek a rendes bíró előtt keresetet kell indítani és vélt erősebb jogát kimutatnia. Kétség esetében a birtokost illeti az elsőbbség.

Kivétel.

325. §. Mennyiben tartozék birtokának címét oly dolognak birtokosa kimutatni, melynek fogalma el van tiltva, vagy amely elorzottnak lenni látszik, arról a büntető és közrendtartási törvények határoznak.

V. ö. BTK. 370—372. §§.; KBTK. 131., 132. §§.; csempészett árukrol 1835. jul. 11. vám- és egyedárusági szab. 307—343. §§.

Jó- és rosszhiszemű birtokos.

326. §. Ki azon dolgot, melyet bir, valószínű okoknál fogva magáénak tartja, az jóhiszemű birtokos. Rosszhiszemű birtokos az, aki tudja vagy a körülményekből vélelmeznie kell, hogy a birtokában levő dolog másé. Tényekbeni tévedésből, vagy a törvényes rendszabályok nem tudásából, lehet jogszerűtlen (316. §.) s mégis jóhiszemű birtokosnak lenni.

Mikép lesz a birtoktárs rosszhiszemű vagy jogszerűtlen birtokossá.

327. §. Ha valaki a dolgot magát, más pedig az ezen dolognak minden vagy némely haszonvételei jogot bírja, ekkor ugyanazon személy, ha joga határain tullép, különböző tekintetben jó- és rosszhiszemű, jogszerű és jogszerűtlen birtokos lehet.

Roszhiszeműen jár el nemcsak az, aki tudja, hanem az is; aki a körülményekből vélelmezhetette, hogy a megszerzett dolog másé. (C. 95. okt. 25. 7860.)

A birtok jóhiszemőségének eldöntése.

328. §. A birtoknak jó- vagy rosszhiszeműségét, peres esetben, bírói ítélet által kell elhatározni. Kétség esetében a vélelem a birtok jóhiszeműsége mellett áll.

V. ö. 1876: XXVII. t.-cz. 80. §. (váltó); 1881: LIX. t.-cz. 90. §. (holttányilvánítás); 1881: XVII. t.-cz. 33. §. (visszaadás esődben)

A birtok tartama. — A jóhiszemű birtokos jogai: a) a dolog állagára.

329. §. A jóhiszemű birtokos csupán a jóhiszemű birtok alapján a dolgot, melyet bir, felelőség nélkül tetszése szerint használhatja, elhasználhatja, sőt el is enyésztheti.

b) A haszonvételekre.

330. §. A jóhiszemű birtokost illetik a dologból eredő minden hasznok, míhelyt a dologtól elkülönöztettek; őtet illetik minden egyéb, már beszedett haszonvételek is, amennyiben azok ideje a békés birtok alatt már lejárt.

c) A ráköltekezésre nézve.

331. §. Ha a jóhiszemű birtokos a dologba, vagy állagának folytonos fentartására szükséges, vagy a még tartó haszonvételek szaporítására hasznos költekezést tett; úgy annak megtérítését a jelen érték szerint követelheti, amennyiben ez a valóssággal tett költséget meg nem haladja.

V. ö. 1085. §.

332. §. A csupán kéjtöltés vagy diszítés végett tett költekezésből csak annyi térített meg, a mennyit a dolog, közönséges érték szerint, az által valóban nyert; de az előbbi birtokosnak szabad vá-

lasztásától függ, mindent elvinni abból, mi az állag sérelme nélkül elvihető.

V. ö. 443., 512., 563., 606., 631. §§.

Az ártérítésrei igény.

333. §. A jóhiszemű birtokos sem követelheti azon árat, melyet elődjének a neki átengedett dologért adott. De neki oly idegen dolgot, melyet a tulajdonos nehezen nyert volna vissza, jóhiszeműleg magához váltott és ezáltal a tulajdonosnak bebizonyítható hasznot tett, ahhoz mért pótványt követelhet.

334. §. Vajjon a jóhiszemű birtokosnak van-e joga követelése fejében a dolgot megtartani, a zálogjogrólí fejezetben határoztatik meg.

V. ö. keresk. törv. 309., 310. §§.; váltótörv. 108., 109. §§.

A rosszhiszemű birtokos kötelezettsége.

335. §. A rosszhiszemű birtokos köteles, nemcsak az idegen dolog birtokából nyert hasznokat visszapótolni, hanem azokat is, melyeket a rövidséget vallott fél nyerendett volna s egyszersmind a maga birtoka által okozott minden károkat is megtéríteni. Azon esetben, ha a rosszhiszemű birtokos a büntető törvényekben tiltott cselekvény által jutott a birokhoz, a megtérítés egész a kéjbecsárig terjed.

336. §. Ha a rosszhiszemű birtokos a dologra költekezett, ily esetben az alkalmazandó, ami a megbízás nélküli ügyviselő által tett költségre nézve, a meghatalmazásrólí fejezetben rendeltetik.

Mennyiben válik a birtok keresetindítás által rosszhiszeművé.

337. §. A községnek birtoka, a tagok nevében működő meghatalmazottak jó- vagy rosszhiszeműsége szerint ítéltetik meg. De a rosszhiszeműek, mind a jóhiszemű tagoknak, mind a tulajdonosnak is mindenkor kártérítéssel tartoznak.

Menyiben válik a birtok keresetindulás által rosszhiszeművé.

338. §. A jóhiszemű birtokos is, ha birói ítélet által a dolognak visszaadásában marasztaltatik, a haszonvétel és kár megtérítése, valamint a költsékezésre nézve is, a neki kézbesített keresvény időpontjától fogva, a rosszhiszemű birtokosokkal egyenlő elbánás alá vonandó; de a véletlen esetért, mely a dolgot tulajdonosánál nem érte volna, csak azon esetben felelős, ha a dolognak visszaadását konok perlekedés által késleltette.

A birtokos jogorvoslata birtokának háborításánál.

339. §. A birtokot, bármi tulajdonságu legyen is az, senkinek sem szabad önhatalmulag háborítani. A háborítottnak joga van a beavatkozás megtiltását és a bebizonyítható kár megtérítését biróilag követelni.

A Fiuméra és kerületére nézve érvényes 1852. szept. 16. ideigl. polg. prdts. XXVIII. fejezete (618—635. §§.) tárgyalja a birtokháborítási esetekben való eljárást. Az építésnek a községi előljáróság által való jogtalan eltiltása birtokháborítás. (Lfi: 77. máj. 29. 5292.)

Különösen építkezés általi háborításnál.

340. §. Ha valamely ingatlan dolog vagy dologbani jog birtokosa új épület, vízi vagy más mű csinálása által jogaiban veszélyeztetik, anélkül, hogy az építkező magát a közönséges törvénykezési rendtartás rendelete szerint az ő irányában biztosította volna; a veszélyeztetett jogosítva van, az ily ujítás betiltását a bíróság előtt követelni, és a bíróság köteles az ügyet a legnagyobb gyorsasággal elintézni.

A helyi építési szabályokon felül v. ö. a katonai építkezések tek. 1823. febr. 21. udv. kancz. rend.; 1859. decz. 21. min. rend. (Rayon-Gesetz), az erődített helyek kerületében való építkezésekről. V. ö. még ipartörv. (1881: XVII. t.-cz.) 95., 36. §§. és a kisajátításról szóló 1881: XLI. t.-cz.

341. §. Az ügy eldöntéséig az építés folytatását a bíróság rendszerint meg ne engedje. Csak nyilvánvaló közel veszély esetében, vagy ha az építkező elegendő biztosítékot nyújt az iránt, hogy a dolgot előbbi állapotba visszahelyeztetni, s a kárt kipótolni kész; ellenben a tilalmaztató ez utóbbik esetben, tilalma következéseire nézve hasonló biztosítást nem nyújt, kell az építés egyelőrei folytatását megengedni.

342. §. Mi a fennebbi §§-ban az új építkezés iránt rendeltetik, az valami ó-épület vagy más mű lerontására is alkalmazandó.

Meglevő építmény miatti veszélynél.

343. §. Ha valamely dologbani jog birtokosa behizonyíthatja, hogy valamely már fennálló idegen építmény, vagy más idegen dolog dülő félben van, s őtet világos kárvallással fenyegeti; szabadságában áll bíróilag biztosítást sürgetni; ha különben a közrendtartási hatóság a közbiztonságról már eléggé nem gondoskodott.

V. ö. KBTK. (1879: XL. t.-cz.) 117. §.; 1881: XLI. t.-cz. 45. §.

A birtok fentartásairai jogorvoslat; a) sürgető veszélynél.

344. §. A birtokjogokhoz tartozik a birtokban maga mególtalmazás és azon esetben, ha a bírói segély későn érkeznek, az erőhatalomnak ahhoz mért erőhatalommal visszaverési joga is. (19. §.) Egyébiránt a közrendtartási hatóság, a közcsend fentartásáról, valamint a büntető bíróság, a nyilvános erőszakoskodások megbüntetéséről tartozik gondoskodni.

Jogos védelemről v. ö. BTK. 19. §. V. ö. 1802: XXII. és XXIII.; 1807: XIII. t.-cz.; 1894: XII. t.-cz. 32—35. §§.; 1892: XXIV. t.-cz. 13. §.

b) *Az álbirtokos ellen.*

345. §. Ha valaki a birtokba betolakodik, vagy ravaszság, avagy kérelem által alattomosan csuszik be, s azt, mi neki csak szivességből, s folytonos lekötelezettség nélkül engedtetett meg, állandó joggá változtatni iparkodik, a már magában jogszerűtlen és rosszhiszemű birtok, azon fölül még álbirtokká is válik; ellenkező esetben a birtok valódinak tekintetik.

V. ö. HK. III. 22. — BTK. 79., 172., 176., 330—332., 333—343., 344—354., 355—364., 365—369., 418—421., 422—428.; KBTK. 126.—142. §§.; erdőtv. (1879: XXXI. t.-cz.) 69—99. §§.; mezőrendőri tv. (1894: XII. t.-cz. 93., 97., 99. §§.)

346. §. Minden álbirtokos ellen lehet, mind az előbbi állapotban visszahelyezés, mind kárméltetés végett is, keresetet támasztani. A bíróság tartozik törvényes tárgyalás után, mindenkit, még valamely erősebb jograi tekintet nélkül is, mellyel az alperes a dolog iránt birhatna, elrendelni.

c) *A birtok valódisága iránti kétség esetében.*

347. §. Ha azonnal ki nem tűnik, ki legyen valódi birtokban, és mennyire igényelhessen egyik vagy másik fél birói segélyt, a per alatti dolog a bíróság, vagy egy harmadik személy őrizete alá bizatik mindaddig, mig a birtok iránti per tárgyalatott és eldöntetett. A vesztes fél keresetét, a dolog iránti erősebbnek vélt jogánál fogva, ezen határozat után is megindithatja.

A zárlatról v. ö. 1881: LX. t.-cz. 237—254. §§.

A birlaló óvatata több találkozó birtokkövetelők ellen.

348. §. Ha valamely dolognak csupán birlalója, annak átadása végett, több birtokkövetelők által egyszerre kerestetik meg, s köztük olyan ta-

lálkozik, kinek nevében a dologra gond viseltetett; ez főleg annak adatik át, és a többiek a történt átadásról értesítetnek. Ha e körülmény egyike sem szolgál: úgy a dolog a bíróság vagy egy harmadik személy őrizetére bízatik. A bíró a birtokkövetelők jogalapjait kell, hogy megvizsgálja, és irántok határozzon.

A birtok elenyészte; a) testi dolgokra.

349. §. Valamely testi dolognak birtoka közönségesen elveszítettik, ha az, utóbbi megtalálás reménye nélkül elvesz; ha önkényt elhagyatik; vagy idegen birtokba jut.

b) Nyilvánkönyvekbe beiktatott jogokra.

350. §. Azon jogok és ingatlan dolgok birtoka, melyek a nyilvánkönyvek tárgyát teszik, elenyészik, ha ezek a (tartománytáblai, városi vagy) telekkönyvekből kitöröltetnek, vagy más nevére jegyeztetnek be.

c) Egyéb jogokra nézve.

351. §. Más jogoknál megszűnik a birtok, ha az ellenfél kinyilatkoztatja, hogy amit eddig teljesített, többé teljesíteni nem akarja; ha más jogának gyakorlatát többé nem türi, vagy ha az iránti tilalomra, hogy valamivel hagyjon fel, többé nem ügyel; a birtokos pedig mindezen esetekben a dolgot abban hagyja s birtokának fentartása végett keresetet nem indít. A jognak pusztán használása által, a törvényben meghatározott elévülési eseteken kívül, a birtok el nem veszítettik.

352. §. Mig remény van arra, hogy valamely elveszett dolog visszakerül, annak birtoka fentartására maga az akarat is elegendő. A birtokos távolléte, vagy birtokszerzésre képtelenné válása a már szerzett birtokot meg nem szüntetik.

MÁSODIK FEJEZET.

A tulajdonjogról.

A tulajdon fogalma. A tulajdon tárgyi értelemben.

353. §. Mindaz, ami valakié, minden testi és testetlen dolgai, az ő tulajdonának nevezetnek.

Alanyi értelemben.

354. §. Mint jogot tekintve, a tulajdon azon szabadság, miszerint valaki a dolog állagával s annak hasznaival kénye szerint bánhatik, s abból minden mást kizárhat.

V. ö. 362. §.

A tulajdonszerzés tárgyi és alanyi lehetsége.

355. §. Általában minden dolgok tárgyai a tulajdonjognak és mindenki, akit a törvények világosan ki nem zárnak, jogosítva van, azt maga által, vagy más által a maga nevében megszerezni.

V. ö. a külföldi sorsjegyek tek. 1889: IX. t.-cz. 2. §.

356. §. Aki tehát azt állítja, hogy azon személy, ki valamit szerezni akar, személyi képességére, vagy a megszerzendő dologra nézve törvényes akadály által gátoltatik, az tartozik azt bebizonyítani.

A kiskorúak és gondnokság alatt állók tulajdonszerző képességéről v. ö. M á r k u s: Magyar nagánjog I. k.

V. ö. 1854. bányatörv. 8. §.; községi tv. (1886: XXII. t.-cz.) 24., 110., 164., 165. §§. (Budapest: 1872: XXXVI. t.-cz. 58—60. §§.). Holtkézi tvek: 1498: LV. és LX. t.-cz.; 1567: XXXI. t.-cz. 12. §., 13. §.; 1647: XVII. t.-cz. 1715: XVI. t.-cz. 5. §. Szerzetesek birtokszerzéséről: 1606. bécsi béke VIII. cz., K. e. 1608: VIII. t.-cz.; 1715: LXXI.; 1715: CII.; 1723: XCVI.; 1765: XLII. és XLIII. t.-cz. 1852. nov. 29. (magyarországi) és 1853. máj. 29. (erdélyi) ősiségi ny. par. (1868: XLIII. t.-cz. 12. §.). Minderről bőven M á r k u s: Magyar. magánjog, II. k.

A tulajdonnak fölosztása teljesre és teljetlenre.

357. §. Ha valamely dolog állagára való jog a haszonvételre joggal, ugyanazon egy személyben egyesül, a tulajdon-jog teljes és osztatlan. De

ha valakinek csak a dolog állagára, a másíknak ellenben, a dolog állagára való valamely jog mellett annak haszonvételére van kirekesztő joga, akkor a tulajdonjog meg van osztva, és mind a kettőre nézve teljetlen. Amaz főtulajdonosnak, emez haszonvevő tulajdonosnak nevezetik.

V. ö. 359., 443., 480., 1128., 1140., 1148. §§. — V. ö. a korábbi urbéri törvényeket.

358. §. A törvény vagy a tulajdonos akarata általi minden egyéb korlátozások, a tulajdon teljességét meg nem szüntetik.

359. §. A dolog állagárai jognak a haszonvételi jogtól elkülönözése részint a tulajdonos intézkedéséből, részint a törvény rendeletéből ered. A fő- és haszonvevő-tulajdonos között fenforgó viszonyok különbségéhez képest azon javak, melyekben a tulajdon meg van osztva, hűbéri, örökhaszonbéri és örökbéri javaknak neveztetnek. A hűbér a külön főnnálló hűbéri jogban; az örökhaszonbéri és örökbéri javak pedig a bérleményi szerződésekről fejezetben tárgyaltatnak.

V. ö. 363., 1127—1130., ill. 1122—1150. §§. L. még az urbéri jogviszonyokat szabályozó jogforrásokat.

Midőn többen együtt másnak tulajdonát képező területeken építményt emeltek és a hely használatáért a földtulajdonosnak évi haszonbért fizettek, ez az építmény a közös tulajdonon mit sem változtat s az optkv. 359. §-a értelmében az épület tulajdonának közössége a terület tulajdonosának perbe idézése nélkül is megállapítható. (C. 3991/96.)

360. §. Valamely földtől állandó bér vagy évenkénti járadékok csupa beszolgáltatásából még nem lehet a tulajdon megosztását következtetni. Mindazon esetekben, melyekben a dolog állagárai jognak a haszonvételi jogtöli elválasztása világosan ki nem derül, minden jóhiszemű birtokost teljes tulajdonosnak kell tekinteni.

V. ö. 1125. §.

Közös tulajdon.

361. §. Ha valamely még osztatlan dolog egyszerre több személyeké, ebből közös tulajdon szár-

mazik. Az egészre nézve a tulajdonostársak egyetlen személynek tekintetnek; amennyiben pedig bizonyos, noha el nem különített részek vannak nekik kimutatva, mindegyik tulajdonos-társ a maga részének teljes tulajdonosa.

V. ö. 825. és 829. §§. A hithizományokról v. ö. 1687: IX., 1723: LX. t.-cz. 1862. okt. 9-én 15.742. sz. udv. rend., 1869. ápr. 7. igazs. min. rend., 1868: LIV. t.-cz. 21., 53. §§. és zárórendelk. 1898: X. t.-cz. 1. §. 11. p.

A tulajdonos jogai.

362. §. A teljes tulajdonos, azon jognál fogva, miszerint tulajdonával szabadon rendelkezhetik, dolgát rendszerint kénye szerint használhatja, vagy használatlanul hagyhatja; azt elenyésztelheti, egészben vagy részben másokra ruházhatja; vagy arról feltétlenül lemondhat, azaz elhagyhatja.

V. ö. 367. §. — V. ö. tkvi rdts. 52. §. d) p. — V. ö. 74. sz. curiai t. ü. polg. döntv. az elidegenítési és terhelési tilalomról.

Azoknak korlátozásai.

363. §. Ugyanezen jogokat élvezik a nem teljes, mint fő-, mint haszonvevő-tulajdonosok is; csakhogy közülök egyik sem foghat semmi olyashoz, mi a másik jogával ellenkezik.

364. §. A tulajdonjog gvakorlatának általában csak annyiban van helye, amennyiben ez sem egy harmadiknak jogaiba nem vág, sem a közjó fentartása és előmozdítása végett a törvényekben rendelt korlátokon túl nem megy.

V. ö. a vízjogi, a bányajogi, a vadászati, halászati, erdő-, mezőrendőri, vasuti, szabadalmi, szerzői jogi törvényekben foglalt korlátozásait a tulajdonnak.

365. §. A közjó szükségletére, az álladalom tagja, ahhoz mért kártalanítás mellett, még valamely dolog teljes tulajdonát is tartozik átengedni.

A kisajátításról szóló 1881: XLI. t.-cikket, mely az 1898: VII. t.-cz. értelmében, Fiuméra és kerületére is kiterjed, a kisajátításra vonatkozó egyéb joganyaggal l. Márkus: Magy. magánjog II. k.

A tulajdonjogbóli keresetek: a) Sajátképpeni tulajdoni kereset; kit és ki ellen illet?

366. §. A tulajdonosnak azon jogával, miszerint sajátjának birtokából minden mást kizárhat, össze van kötve azon jog is, melynél fogva eltartóztatott sajátját, mindentől, ki azt birlalja, tulajdoni keresettel bíróilag követelheti. Ezen jog azonban nem illeti azt, ki valamely dolgot, midőn még annak tulajdonosa nem volt, maga nevében elidegenített, utóbb pedig annak tulajdonosává lett.

V. ö. 354., 824. §§.

A csődtömegből való visszakövetelésről v. ö. 1881: XVII. t.-cz. §§., l. még a csődtv. 51., 52., 152., 170. §§., az igényperről v. ö. 1881: LX. t.-cz. 89—100. §§.

Ingatlanra vonatkozó tulajdoni kereset bíróságáról v. ö. 1868: LIV. t.-cz. 42., 43. §§.; 1881: LIX. t.-cz. 6. §.; 1893: XVIII. t.-cz. 1. §. 2. p.; 1907: XVII. t.-cz. 1. §.

V. ö. még tkvi rdts 63. §.; Id. törv. szab. I. K. 149. §.; 1881: LX. t.-cz. 161., 220., 221. §§.

367. §. Tulajdoni keresetnek nincs helye, valamely ingó dolog jóhiszemű birtokosa ellen, ha ez kimutatja, hogy azon dolgot vagy közárverésen, vagy valamely afféle forgalomra jogosított iparostól, vagy fizetésért oly személytől szerezte, kire azt a felperes használat, őrizet végett, vagy bármi más czélból maga bizta. Ez esetben a jóhiszemű birtokosok nyerik meg a tulajdont, s az előbbi tulajdonost csak azok ellen illeti a kártalanítási jog, kik neki e részben felelősek.

V. ö. 326., 417., 527., 1089. §§.; v. ö. még keresk. törv. 299., 300. §§.; tkvi rdts 150. §.

368. §. De ha bebizonyítatik, hogy a birtokos, vagy a már megszerzett dolog természetéből, vagy annak feltűnőleg csekély árából, vagy elődének ismert személyes sajátságaiból, üzletéből vagy más viszonyaiból annak birtoka jóhiszeműsége ellen alapos gyanút merithetett volna; mint rosszhiszemű birtokos, a dolgot a tulajdonosnak átengedni tartozik.

V. ö. 326. §.; KBTK. (1879: XL. t.-cz.) 129., 131—135. §§.; 1881: XIV. t.-cz. 23. §. A visszatartási és megtartási jogról v. ö. alább 471. §.; keresk. tv. 309., 310. §§.; váltótv. 100—109. §§.

369. §. A tulajdont kereső fél tartozik bebizonyítani, hogy a keresett dolog az alperes hatalmában van, s hogy e dolog az ő tulajdona.

V. ö. 309., 353. §§.

Mit tartozik a felperes bebizonyítani?

370. §. Ki valamely ingó dolgot követel vissza bíróilag, oly jelekkel tartozik azt leírni, melyeknél fogva az minden azonemű hasonló dolgoktól megkülönböztettetik.

371. §. Oly dolgok tehát, melyek ekkép meg nem különböztethetők, ugy mint más készpénzzel összekevert készpénz, vagy az előmutatóra szóló adóslevelek, rendszerint nem tárgyai a tulajdoni keresetnek; ha csak oly körülmények nem állnak elő, melyekből a felperes tulajdonjogát bebizonyíthatja és melyekről az alperesnek tudnia kellett, hogy a dolgot magáévá tenni joga nincsen.

V. ö. keresk. törv. 300. §.; csődtv. 42., 43. §§.; BP. 488., 489. §§.

b) *Tulajdoni kereset a felperes jogilag vélelmezett tulajdonánál fogva. Minő birtokos ellen van helye ezen vélelemnek?*

372. §. Ha a felperes a más által eltartóztatott dolog tulajdonának szerzését elegendőleg bebizonyítani nem képes ugyan, de az érvényes czímet és a valódi módot, melylyel annak birtokához jutott, kimutatta; azért mégis minden más birtokos irányában, ki birtokának vagy éppen semmi, vagy csak gyengébb czímét bírja kimutatni, igaz tulajdonosnak tekintetik.

V. ö. 316., 317., 345., 1081., 1424. §§.

373. §. Ha tehát az alperes a dolgot rosszhímmel vagy jogszerűtlen módon bírja; ha éppen

semmi vagy csak gyanus elődöt tud nevezni; vagy ha a dolgot fizetés nélkül, a felperes pedig fizetés mellett nyerte; tartozik a felperesnek engedni.

374. §. Ha az al- és felperes valódi birtokokra nézve egyenlő czimmal bírnak, az alperest illeti, a birtoknál fogva, az elsőbbség.

375. §. Ki valamely dolgot más nevében bír, a tulajdoni kereset ellen magát az által oltalmazhatja, hogy elődét megnevezi és magát az iránt igazolja.

V. ö. 348. §.

Törvényes következménye: a) A birtok eltagadásának.

376. §. Ki valamely dolog birtokát a bíróság előtt tagadja, s az rábizonyittatik, már csak azért is tartozik a birtokot a felperesnek átengedni; de fennmarad joga tulajdoni keresetének utóbbi megindítására.

b) A birtok szinlésének.

377. §. Ki valamiről, amit nem birtokol, azt állítja, hogy birtokolja, s ez által a felperest tévedésbe ejti, minden innen eredő kárért felelős.

c) A peres dolog birtokávali felhagyásnak.

378. §. Ki valamely dolgot birtokában tartott, s a keresvény kézbesítése után tovább adott, tartozik azt a felperesnek, ha ez a valóságos birtokos ellen nem akar fordulni, saját költségén visszaszerezni, vagy annak rendkívüli árát megtéríteni.

V. ö. 305., 338., 1466. §§.

Mit térít meg a birtokos a tulajdonosnak.

379. §. Mind a jó-, mind a rosszhiszemű birtokos mit tartozék a tulajdonosnak, a megszűnt

haszon vagy szenvedett kár fejében megtéríteni, az előbbi fejezetben határozottat meg.

V. ö. 321—326. §§.

HARMADIK FEJEZET.

Az elsajátítás általi tulajdon-szerzésről.

A szerzésnek jogi kellékei.

380. §. Czim és jogos szerzés nélkül tulajdonra szert tenni nem lehet.

V. ö. 424., 425., 429., 431., 449., 480., 533., 1393., 1421., 14., 33. §§.; tkvi rdts 69., 148. §§.; 1881: LX. t.-cz. 40. §.

A közvetlen szerzés czime és módja.

381. §. Szabadon álló dolgoknál, a czim azok birtokbavételérei velünk született szabadságban áll. A szerzésmód elsajátítás, mely szerint valamely szabadon álló dolgot oly célból foglalunk el, hogy azzal mint magunkéval bánjunk.

V. ö. 287. §.

382. §. Szabadon álló dolgokat elsajátítás által, az álladalom minden tagja magáévá tehet, amennyiben ezen jogositvány a közrendtartási törvények által nem korlátoltatik, vagy némely tagokat a sajátta tételre nézve előjog nem illeti.

V. ö. 1854. máj. 23. bányatörv. 3., 5. §§., Id. törv. szab. VII. R. 1. §.; ut. bek. v. ö. 1868: XI., 1875: L., 1885: XXIII. t.-cz. 17. §.

1. *Állatfogás által.*

383. §. Ez áll különösen az állatfogásra nézve. Kit illessen a vadászat vagy halászat joga; mint kellessék a vad szerfölötti elszaporodását gátolni, s a vadak által okozott kárt megtéríteni; mikép kelljen az idegen méhek általi mézrablást megakadá-

lyozni; a közrendtartási törvényekben van megállapítva. [Hogy az orvvadászok miként büntetendők, a büntető törvényekben határoztatik meg.]

A vadászatról v. ö. 1883: XX. t.-cz., u. o. az orvvadászatra vonatkozó rendelkezések. A hasznos madarakra vonatkozóan v. ö. 1894: XII. t.-cz. 57., 58. §§. és 1906: I. t.-cz. A halászatról v. ö. 1888: XIX. t.-cz., a tengeri halászatról 1878: XX. t.-cz. VI. sz. A vonatkozó egész anyagot l. M á r k u s: Magy. magánjog II. k. és M á r k u s: Corpus Juris Hung. vonatk. kötetiben. Fiuméra és kerületére nézve v. ö. 1860. jul. 12. B. M. rend., a vadak okozta károkról.

384. §. Házi méhrajok s más szelid vagy szelidített állatok nem tárgyai a szabad állatfogásnak, sőt a tulajdonosnak joga van ezeket más földén is hajhászni, tartozik azonban a földbirtokosnak netalán okozott kárát megtéríteni. Azon esetben, ha az anyakas tulajdonosa a rajt két nap alatt nem hajhászta; vagy ha valamely szelidített állat, magától, negyvenkét napon át, elmaradt; azt közös földön mindenki; saját földén pedig a föld tulajdonosa, magának elfoghatja s megtarthatja.

V. ö. 1321., 1322. §§. A méhrajról v. ö. 1894: XII. t.-cz. 59. §. Tilosban talált baromfőről v. ö. 1894: XII. t.-cz. 90. §. Kóbor állatokról v. ö. 1894: XII. t.-cz. 90. §., 1883: XX. t.-cz. 14. §.

2. Szabadon álló dolgok találása által.

385. §. Egy magánszemély sincs jogosítva a közrendtartási rendeletek által az álladalom számára fentartott termeléseket elsajátítani.

Az italmérési jövedékről v. ö. 1888: XXXV., XXXVI., 1899: XXV. t.-cz.; a dohányjövédékről 1868: XIV., 1875: XIV., 1876: IV., 1887: XLI. t.-cz. a sójövédékről; 1868: XI., 1875: L. t.-cz., a lottójövédékről 1868: XV., 1889: IX., 1897: VII. t.-cz.; a löporegyedáruságról: 1873. évi 41.080. és 1882. évi 44.942. sz. P. M. rend.

386. §. Az oly ingó dolgokat, melyeket a tulajdonos mint magáét többé megtartani nem akar, s ezért elhagy, az álladalom minden tagja elsajátíthatja.

A hajótörött hajókra vonatkozó partjog (zsákmány) tekintetében a tulajdont oltalmazó rendelkezéseket tartalmaznak a keresk. és hajózási államszerződések.

387. §. Mennyiben kelljen földeket a művelés teljes elmulasztása, vagy épületeket a helyreállítás elhanyagolása miatt elhagyottaknak tekinteni, vagy lefoglalni, a közrendtartási törvények határozzák meg.

A találás iránti rendszabályok:

a) *elveszett dolgok.*

388. §. Kétség esetében nem vélelmezheti azt, hogy valaki tulajdonát el akarná hagyni; s azért valamely dolog megtalálója, azt elhagyottnak tekintheti, s magának nem tulajdoníthatja. Még kevésbé szabad valakinek a partivetődék jogát magának tulajdonítani.

389. §. Köteles tehát a találó, az előbbi birtokosnak, ha az a dolog ismertető jeleiből, vagy más körülményekből világosan kitudatik, a dolgot visszaadni. Ha az előbbi birtokos előtte tudva nincs, tartozik a talált dolgot, [ha annak értéke egy forintot meghalad, nyolcz nap allatt, a helybeli szokás szerint kihirdettetni, s ha a talált dolog tizenkét forintnál többet ér, az esetet] a helybeli előljáróságnak bejelenteni.

A vasuton elvesztett dolgok tek. v. ö. 1892. augusztus 10. 83.249. sz. B. M. sz. rend., vasuti üzletszab. 38., 82. §. Az 1818. jan. 24. udv. rendelv. értelmében a 389. §. első pontja, a névre szóló, talált kötelezvényekre is alkalmazandó, a találásra vonatkozó többi §§. nem, hanem a találónak, mint bizomány nélküli ügyvivőnek (negotiorum gestor), csak a netalán tett költségek megtérítésének a tulajdonostól követelése áll szabadságában. (Igazs. törv. gyűjtem. 1410. sz.; 46. sz. függelék az optkv. hiv. kiadásához.)

390. §. Az előljáróság tartozik a tett jelentést, a talált dolog különös ismertető jeleinek érintése nélkül, haladék nélkül, a helybeli szokás szerint; ha pedig a tulajdonos a körülményekhez szabott időhatár alatt magát föl nem fedezi, s a talált dolog értéke huszonöt forintot meghalad, háromszor, a nyilvános hirdalok által, közhírré tenni. Ha a

talált dolog, veszély nélkül a találó kezei közt nem hagyathatík, ezt, vagy ha az nevezetes kár nélkül tartható nem volna, annak közárverés útján bejött árát, birói kézhez kell letenni, vagy egy harmadiknak őrizet végett átadni.

V. ö. 968. §.

391. §. Ha a talált dolognak előbbi birlalója, vagy tulajdonosa, a hirdetés bevégzésétől számítva, egy év alatt magát jelenti, és jogát kellőkép bebizonyítja, a dolog, vagy az abból bejött pénz, neki átadatík. Mindazonáltal kötelees a költségeket megtéríteni s a találónak, kivánságára, a közönséges érték tíz százalékát lel-díjkép megadni. De ha ezen számítás szerint a jutalom már ezer forintnyi összegig fölrugott, a fölözettől csak öt százalék számítandó.

V. ö. 305. §.

392. §. Ha a talált dolog, egy év alatt, joggal senki által nem igényeltetik, a találónak joga lesz. a dolgot, vagy annak bejött árát használhatni. Ha az előbbi birlaló későbbben jelentkezik, a költségek és lel-díj levonása után a dolog, vagy annak bevett ára, az attól netalán huzott kamatokkal együtt neki visszaadandó. Csak az elévülési idő után nyeri meg a találó, jóhiszemű birtokosként, a tulajdonjogot.

V. ö. 509., 519., 1466. §§.

393. §. Bárki is a 388—392. §§. foglalt rendszabályokat meg nem tartja, minden káros következtésekért felelős. Ha a találó nem tartja meg azokat, a leldíjt is elveszti, s a büntető törvénykönyv szerint, még azon felül, a körülményekhez képest, [csalási] bünbe is esik.

V. ö. a Btk. (1878: V. t.-cz.) 365—367. §§-ait, a jogtalan elcsalásról; Kbt. 129., 131., 132. §.; 1881: XIV. t.-cz. (zálogház) 23. §.

394. §. Ha valamely dolgot egyszerre többen találtak, ezeknek arra nézve egyenlő kötelezettségeik és jogaik vannak. A találó társak közé számítatik

az is, ki a dolgot legelőször fedezte föl, s arra törekedett, habár más azt előbb vette volna is magához.

V. ö. 825. és köv. §§.

b) *Elrejtett tárgyak.*

395. §. Ha valamely ismeretlen tulajdonosnak elásott, befalazott, vagy másképp elrejtett dolgai találtak fel; a bejelentésnek szintugy, mint a találásnál általában meg kell történni.

396. §. Ha a tulajdonos a külső ismertető jelekből, vagy más körülményekből kitudatik, a dolgot kezéhez kell szolgáltatni; de, ha nem képes bebizonyítani, hogy már előbb volt fölöle tudomása, a találónak a 391. §-ban kiszabott lel-díjt tartozik megfizetni.

397. §. Azon esetben, ha a tulajdonost azonnal ki nem lehet tudni, az előljáróság a 390—392. §§. rendelete szerint tartozik eljánni.

Kárban talált marhákról v. ö. 1894: XII. t.-cz. 104—107. §§.

c) *Kincs találására nézve.*

398. §. Ha a fölfedett dolgok pénzből, ékszerekből, vagy más drágaságokból állanak, melyek oly soká voltak elrejtve, hogy előbbi tulajdonosukat kitudni már nem lehet, kincsnek neveztetnek.

A kincstalálás az előljáróság által (*a kormány-széknek*) bejelentendő.

399. §. [A talált kincsnek *egy harmadrésze az álladalmi vagyonhoz kapcsoltatik. A többi két harmadrészből* egyiket a találó, a másikat a földtulajdonos kapja. Ha a földtulajdon meg van osztva, ezen *harmad* a fő- és haszonvevő tulajdonost egyenlő részekben illeti.

Az 1846. jun. 16. udv. rendelv. szerint a kincsre és a régiségtani találmányokra nézve az állam számára a 399. §-ban fentartott harmadrész elengedettik, a kincs tehát e nélkül, a találó és földtulajdonos közt egyenlő részekben, a földtulajdonának megosztottsága esetében, a földtulajdonosára eső

rész a fő- és haszontulajdonos közt osztandó föl. A 395—397. és 400. §§. a kincs és régiségtani találmányok tekintetében is hatályban maradnak, azoknak a nyilv. gyűjtemények számára való beküldése, ill. elővásárlása azonban megszüntethetik. (47. sz. függelék az optkv. hiv. kiadásához.) — A régi kincsleletek tekintetében fennálló hazai gyakorlatról v. ö. 1889. évi 25.963. sz. és 1890. évi 28.852. sz. I. M. rend. — V. ö. még optkv. 511. §. (Az egész anyagot l. M á r k u s: Magyar magánjog II. k. 159. s köv. l.)

400. §. Ki e mellett tiltott cselekmény bünébe esett; ki a kincset a haszonvevő tulajdonos tudta és akarata nélkül kereste fel; vagy a találatot eltitkolta; annak része a feladónak, vagy ha feladó nincs, az álladalomnak jár.

V. ö. Btk. 366. §-át, a kincslelet jogtalan elsajátításáról.

401. §. Ha munkások véletlenül találnak kincset, abból őket mint találókat *egy (harmadrész)* illeti. De ha a tulajdonos által egyenesen kincskeresés végett fogadtattak fel, be kell rendes bérükkel elégedniök.

V. ö. 399. §., amelynek jegyzete szerint a munkást a kincs felerésze illeti meg.

3. A zsákmányról.

402. §. A zsákmány és az ellenségtől visszazsákmányolt dolgok iránti jogróli rendszabályok a hadi törvényekben foglaltatvák.

V. ö. a hadsereg 1874. aug. 9. szolg. szab. II. r. 393. sz.; katonai Btk. 264., 277., 469., 492—501., 733. §§.

A műemlékek fentartásáról az 1881: XXXIX. t.-cz. rendelkezik.

Az idegen ingó dolog megmentéséből i jogról.

403. §. Ki valamely idegen ingó dolgot az elkerülhetetlen elveszés vagy enyészettől megment; jogosítva van, az azt visszakövetelő tulajdonostól költsége megtérítését, és legfőlebb tíz százaléki arányos jutalmat kívánni.

V. ö. 331—333., 1036., 1041., 1312. §§.

NEGYEDIK FEJEZET.

Növedék általi tulajdon-szerzésről.

Növedék.

404. §. Növedéknek neveztetik mindaz, mi valamely dologból származik, vagy ahhoz ujonan járul, a nélkül, hogy azt a tulajdonosnak valaki más adta volna által. A növedék természet, mester-ség, vagy egyszersmind mind a kettő által eszközöl-tetik.

V. ö. 294., 457., 631., 686., 912., 913., 961., 1050. §§.

1. *Természetes növedék:*

a) *Terményekből.*

405. §. Valamely földnek természeti gyümölcssei, t. i. azon hasznok, melyeket az munka nélkül hoz elő, ugymint füvek, gombák s más effélék a föld tulajdonosa számára, valamint mindazon hasznok is, melyek valamely állatból származnak, az állat tulajdonosa számára növekednek.

V. ö. 295., 420. §§.; LX. t.-cz. 149., 211., 212. §§.

b) *Állatok fajzásából.*

406. §. Azon állat tulajdonosa, mely másnak állata által fajzová tétetett, azért bérrel, hacsak ki-kötve nem volt, nem tartozik.

V. ö. 1894 : XII. t.-cz. 24—30. §§.

c) *Szigetek által.*

407. §. [Ha valamely viznek közepén sziget támad, a két part hosszában fekvő föld tulajdonosainak van kizáró jogok, a támadt szigetet két egyenlő részben elsajátítani, és azt földeik hosszúságához képest magok között felosztani. Ha a sziget

get a víznek egyik felén támad, akkor egyedül a közelebbi partföld tulajdonosának van ahhoz igénye. A hajózható folyókoni szigetek az álladalom számára tartatnak fenn.]

408. §. [Ha csupán a víznek kiszáradása, vagy annak több ágakra oszlása által támadnak szigetek, vagy földrészek árasztatnak el; az előbbi tulajdon jogai sértetlenül maradnak.]

A 407. és 408. §§. helyébe a vízjogról szóló 1885 : XXIII. t.-cz. 4. és 5. §§. léptek, amelyek azonban Fiuméra és kerületére nem hatályosak; itt tehát még az optkv. van érvényben.

d) Az elhagyott mederről.

409. §. [Ha valamely víz medrét elhagyja, mindenekelőtt a víznek új folyása által károsított földbirtokosoknak van joguk, az elhagyott mederből, vagy annak értékéből kárpótlást nyerni.]

A 409—413. §§-okat a Fiuméra nézve nem hatályos 1885 : XXIII. t.-cz. 5—9. §§-ai pótolják.

A vízjogi törvény 9. §-a nemcsak kisebb folyókra vonatkozik, hanem kivétel nélkül minden folyóra. Ezen §. szerint azoknak, a kiknek ingatlanát valamely azon képzett folyammer elfoglalja, nincs fentartva egyéb jog, mint hogy az eredeti folyást egy év alatt helyreállíthatják. Ez által hatályon kívül van helyezve az osztr. polg. tvkönyv 409. §-ának azon rendelkezése, hogy a víznek új folyása által károsult földbirtokosoknak joguk van az elhagyott mederből vagy annak értékéből kárpótlást szerezni, amely jog most már fenn nem áll. Ily jog ellentétben áll a vízjogi törvény 4. §-ának azzal a rendelkezésével, hogy a vizek partja és medre a parti birtokos tulajdona, és hogy az ellenes parti birtoknál a meder középvonala képezi a birtok határát. Ha tehát a meder bármily okból víztől mentesen marad és a folyás egy éven belül helyre nem állíttatik, minden kártérítési kötelezettség nélkül előáll a parti birtokosoknak a 4. §-ban törvényileg biztosított joga. (C. 1901. márcz. 20-án I. G. 55.)

410. §. [Az ily kárpótlás esetén kívül az elhagyott meder, valamint a támadó szigetről rendelkezés, a határos partbirtokosokat illeti.]

e) *Az áradványról.*

411. §. [Azon föld, melyet valamely viz a part-hoz észrevétlenül hord, a part tulajdonosáé.]

f) *Az elsodort földrészről.*

412. §. [De ha a folyó ereje által észrevehető földrész sodortatik idegen parthoz; az előbbi birtokos csak azon esetben veszti el arra nézvei tulajdoni jogát, ha azt egy év alatt nem gyakorolja.]

413. §. [Minden földbirtokos jogositva van, partját a folyó elszakítása ellen megerősíteni. De senkinek sem szabad oly műveket vagy ültetvényeket alkotni, melyek a folyó rendes folyását megváltoztathatnák, vagy a hajózás, malmok, halászat vagy más idegen jogoknak ártalmára válhatnának. Általában ilyes alkotványokat csak a közrendtartási hatóság engedelmével lehet felállítani.]

II. Mesterséges növedék, fölmunkás vagy egyesítés által általában.

414. §. Ki idegen dolgokat felmunkál; ki azokat a magáéval egyesíti, összekeveri vagy összevegyíti, ez által még nem nyer igényt az idegen tulajdonra.

415. §. Ha az ily felmunkált dolgok előbbi állapotukba visszaállíthatók; az egyesített, összekevert, vagy összevegyített dolgok ismét elkülöníthetők, mindegyik tulajdonosnak a magáé visszaadatik és annak, akit illet, kárpótlás szolgáltatik. Ha az előbbi állapotbai visszaállítás, vagy az elkülönítés lehetetlen, a dolog az érdekelt felek közt közössé válik; annak mindazáltal, kinek dolgával más az egyesítést bünyösen eszközölte, szabad választásától függ, az egész tárgyat, a javítás megterítése mellett, megtartani, vagy azt a másíknak hasonlóul pótvány mellett átengedni. A bünyös fél-

lel, annak jó- vagy rosszhiszemű czélzata mivoltához képest kell bánni. Ha pedig Egyik fél sem tartathatik bünösnek, a választás azt illeti, kinek része többet ér.

V. ö. 326., 361., 825—843., 1323., 1324. §§.

416. §. Ha idegen anyagszerek, csak valamely dolog kijavítására fordítatnak, az idegen anyag a földolog tulajdonosáé leszen s ez köteleztetik a szerint, amint jó- vagy rosszhiszeműleg járt el, az elhasznált anyagok előbbi tulajdonosának azok árát megfizetni.

V. ö. 294. §.

Különös építménynél.

417. §. Ha valaki tulajdon földjén épületet emel s ahhoz idegen anyagszereket használt, az épület tulajdona marad ugyan; azonban még a jóhiszemű építkező is tartozik a károsítottak az anyagszereket, ha ezeket a 367. §-ban fölhozott viszonyokon kívül vette magához, a közönséges; a rosszhiszemű pedig ezeket a legmagasb ár szerint s ezen fölül még minden egyéb kárt is megtéríteni.

V. ö. 297., 305., 326., 331., 332. 1035—1043., 1323., 1324., 1331., 1382. §§.

418. §. Ellenben ha valaki saját anyagszereivel a tulajdonos tudta s akarata nélkül idegen földre épített, az épület a földtulajdonosé leend. A jóhiszemű építkező követelheti, a szükséges és hasznos költségek megtérítését; a rosszhiszemű, megbízás nélküli ügyviselőként tekintetik. Ha a földtulajdonos az építkezés felől tudott és attól a jóhiszemű építkezőt azonnal el nem tiltotta, csak a földnek közönséges értékét követelheti.

Felperest el kellett utasítani. Peres felek jogelődei között ez a viszony 1863. évben, tehát oly időben keletkezett, midőn Magyarországon az országbirói értekezlet javaslata az anyagi magyar magánjog hatályát részben visszaállította. Igaz ugyan, hogy az életbeléptetett id. törv. szab. 21. és 156. §-ai az annak előtte hatályban volt optkv.-nek telekkönyvi rendtartással kapcsolatos azokat az intézkedés

amelyek valamely jogi tkvi bejegyzésre vagy kitörlésre vonatkoznak, fenntartotta, de ezzel az osztr. ptkv.-nek a peres jogviszonyra vonatkozó, illetőleg a felépítményt tárgyzó szakaszai is fentartottaknak nem tekinthetők, mert a tkvi. rendt. 55. és 56. §-a nem engedi meg, hogy a tulajdonnak oly alakulata, amely szerint a felépítmény és a telek tulajdonjoggal különböző személyeket illet, telekkönyvileg bejegyeztessék s ha ily birtokviszony telekkönyvileg fel is vétetett, ez a felvétel jogszerűen nem a telekkönyvi rendtartáson, hanem a telekkönyvek elkészítése, illetőleg a helyszinelés tárgyában 1853. évi szeptember 16-án kiadott min. rendelet 56. §-án alapulhat, mely a később az 1870. évi 106. sz. a. kiadott magy. ig. min. rendelet 5. §-ával azonos rendelkezést tartalmaz és amelynek célja az volt, hogy az 1848. előtti időből fentartott jog és birtokviszony is telekkönyvileg felvéve legyen. Mindezekből tehát nem szenvedhet kétséget, hogy Magyarország azon területén, amelyre a magyar magánjog hatálya visszaállított, ott tehát, ahol a peres ingatlan is fekszik és így jelen per eldöntésénél, az o. ptkv.-nek a felépítményre vonatkozó szakaszai alkalmazást nem nyerhetnek. De nem nyerhet alkalmazást az osztr. polg. tkv.-nek az id. t. sz. ab 21. §-a által fentartott 418. §-a sem, mert igaz ugyan, hogy e törvényszakasz szerint, ha a földtulajdonos az építkezés felől tudott és attól a jóhiszemű építkezőt el nem tiltotta, csak a földnek közönséges értékét követelheti, de felperes jogelőde az A) alatti szerződés tartalma szerint, tudva idegen tulajdonon épített, tehát jóhiszemű építkezőnek csak annyiban tekinthető, amennyiben a földtulajdonos engedelmével építkezett és miután a föld tulajdonosa az említett szerződés szerint a föld iránti tulajdonjogát kifejezetlen fenntartotta, a föld kizárólag az építkezés által felperes jogelődének és így felperesnek tulajdonába át nem mehetett és így annak átengedését a föld értékének megtérítése mellett nem követelhetné. (C. 906. okt. 6. I. G. 257.)

419. §. Ha az épület idegen földön és idegen anyagszerekből készült, annak tulajdona ez esetben is a földtulajdonost illeti. A földtulajdonos és az építkező között ugyanazon jogok és kötelezettségek keletkeznek, mint az előbbi szakaszban; és az építkező az anyagszerek előbbi tulajdonosának tartozik, jó- vagy rosszhiszemű célzatához képest, ezeknek közönséges vagy legmagasabb értékét megtéríteni.

III. Vegyes növedék.

420. §. Mi eddig az idegen anyagszerekkel emelt épületek iránt határozottatott, azon esetekre

nézve is áll, ha valamely föld idegen maggal vetetett el, vagy idegen növényekkel ültetett be. Az ily növedék a föld tulajdonosát illeti, ha ugyan a növények már gyökeret vertek.

V. ö. 295. §.

421. §. A fának tulajdona nem a szomszédos földben elterjedő gyökerek, hanem a földből kiálló törzsök szerint határoztatik meg. Ha a törzsök több tulajdonosok határain áll, ugy köztük a fa közös.

V. ö. 825., 843. §§.

422. §. Minden földtulajdonos kitépheti saját földéből az idegen fa gyökerét és az ő légüre felett függő ágakat levagdalthatja, vagy máskép használhatja.

V. ö. 297. §.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Átadás általi tulajdonszerzésről.

Közvetett szerzés.

423. §. Oly dolgok, melyeknek már van tulajdonosuk, közvetve szereztetnek, midőn jogos módon a tulajdonosról másra szállnak által.

V. ö. 314., 380. §§.

Annak czime.

424. §. A közvetett szerzés czime szerződésen, halál esetérei rendelkezésen, birói ítéleten, vagy a törvény rendeletén alapul.

V. ö. 317., 367., 392., 402—421., 841. §§.

Közvetett szerzési mód.

425. §. A pusztá czim még nem ad tulajdont. A tulajdon és általában minden dologbani jogok.

a törvényben meghatározott eseteken kívül, csak jogos átadás és átvétel által szereshetők meg.

V. ö. 315., 392., 407—421., 530., 648. §§. — A házközöség tek. v. v. ö. 1885 : XXIV. t.-cz. 44. §. és 1898 : XII. t.-cz. 1., 2. §§.

Igaz ugyan, hogy az optkv. 425. §-a szerint a pusztá czim még nem ad tulajdont, és a tulajdon rendszerint csak jogos átadás- és átvétel által szereshetik meg; azonban az osztr. polg. tkönyvi bekebelezés által történik, a telekkönyvi bekebelezéssel tehát a teljes tulajdonjogi tényleges birtoklás nélkül is megszereshetik és az osztr. polg. tvkönyv. 440. §-a szerint jogszerű birtokba az új tulajdonos lép, aki e jogánál fogva az osztr. polg. tvkönyv. 362. §-a szerint a dologgal szabadon rendelkezhetik, a dolgot rendszerint kénye szerint használhatja vagy használatlanul hagyhatja, azt elenyészetheti vagy részben elidegenítheti, vagy elhagyhatja. (C. 1898. máj. 27-én I. G. 117.)

Az átadás nemei: 1. ingó dolgoknál: a) testi átadás.

426. §. Ingó dolgok rendszerint csak kézzől-kézre való testi átadás által ruházthatnak át másra.

V. ö. 293—300. §§.; K. T. 299., 300., 302., 303., 404., 405., 407.; az átadás iránti végrehajtásról v. ö. 1881: LX. t.-cz. 110. §.; lovak megszerzése katonaság részére 1873 : XX. t.-cz. 1. 8. §§.; állatok megszerzése marhalevéllal: 1888 : VII. t.-cz. 8. §.

b) Jelképes átadás

427. §: De oly ingó dolognál, melyek mivel-tuknál fogva testileg át nem adhatók, mint: adósságvkövetelések, fuvarárak, árutárnál, vagy más öszdolgoknál, megengedi a törvény a jel általi átadást, miszerint a tulajdonos az átvevőnek a tulajdont igazoló okiratokat, vagy azon műszereket adja át, melyeknél fogva az átvevő képessé lesz a dolognak kizárólagos birtokbavételére; vagy midőn a dologgal oly ismertető jel köttetik össze, melyből mindenki világosan megismerheti, hogy a dolog másnak átengedtetett.

V. ö. 302., 371., 1293. §§. a rakjegy tek. K. T. 415—419. §§., a közraktári jegyről K. T. 441—444. §§.

c) *Kijelentés általi átadás.*

428. §. Kijelentés által adatik át a dolog, midőn az elidegenítő bebizonyíthatólag nyilvánítja azon akaratát, miszerint azon dolgot jövőendőben az átvevő nevében birlalja; vagy hogy az átvevő azon dolgot, melyet eddig dologbani jog nélkül birlalt, ez után dologbani jognál fogva birtokolja.

V. ö. 319. §.

Ha a vétel megkötésekor a szerződő felek kijelentették, hogy a vétel tárgyát a vevő átveszi s a vétel megkötése utáni időtől fogva az ő tulajdonát képezi, úgy az átvétel a vétel következtében megtörténtnek tartandó, mert az átadás foganatosítható az eladónak pusztá kijelentésével is, ha az kétségtelen tanujelét szolgáltatja abbeli akaratának, hogy a megvett, de birtokában visszamaradt tárgyat a vétel után nem saját, hanem a vevő nevében fogja birtokolni. (C. 97. máj. 7. I. G. 96.)

Következmény az átküldött dolgokra nézve.

429. §. Átküldött dolgok rendszerint csak akkor tekintetnek átadatváknak, midőn azokat az átvevő megkapja; ha csak ez az átküldés módját maga meg nem határozta, vagy jóvá nem hagyta volna.

V. ö. K. T. 342., 344. §§.

Következmény a többeknek elárusított dolgokra nézve.

430. §. Ha a tulajdonos ugyanazon ingó dolgot két különböző személynek, az egyiknek átadás mellett, a másiknak a nélkül árusította el; az azt illeti, kinek először adatott át; de a tulajdonos a sértett félnek felelős.

V. ö. 322., 440., 1045., 1053. §§.

2. Ingatlan dolgok átadása nyilvánkönyvekbei bejegyzés által.

431. §. Ingatlan dolgok tulajdonának átruházása végett szükséges, hogy a szerzési ügylet a

e végre rendelt nyilvántörvényekbe beiktattassék. Ezen beiktatás bekebelezésnek (betáblázásának) nevezetik.

V. ö. 321., 1498. §§. Az árverési vevőről v. ö. 1881 : LX. t.-cz. 180—184. §§. Kisajátításnál v. ö. 1881 : XLI. t.-cz. 10. §. V. ö. még tkvi rdts. 62., 63. §§.

Ingatlannak tulajdonjoga a telekkönyvi bejegyzés által megszerzettvé, annak vétele iránt kötött szerződés a felek között, a tulajdonjognak a vevőkre történt telekkönyvi bekebelezésével fogantatba ment és a vevő, az ingatlannak át nem adása miatt, a szerződésileg meghatározott vételárát visszatartani s annak fizetését megtagadni csak abban az esetben lehet feljogosítva, ha a vételár fizetésének kikötött feltételét képezte a birtokbaadás. (C. I. G. 193/1896.)

Annak föltételei.

432. §. A nyilvántörvénybe betáblázásra mindenekelőtt szükséges: hogy az, kiről a tulajdon másra ruházandó, már maga is mint tulajdonos bekebelezve legyen.

V. ö. 550., 820—822. §§.: tkvi. rdts. 71—76., 120. §§.: 1886 : XXIX. t.-cz. 15—18., 1889 : XXVIII. t.-cz. 5—8., 1891 : XVI. t.-cz., 1892 : XXIX. t.-cz. 1. §.; 1894 : XVI. t.-cz. 94 s. köv. §§.

Különösen: a) Szerződés általi szerzésnél.

433. §. Paraszttelkeknek szerződés általi át ruházására elegendő, ha az átadó és átvevő, vagy csak maga is az átadó, a földhatóság előtt megjelenik s a szerzési ügyletnek a nyilvántörvénybe való bekebelezését eszközli.

434. §. De ha az átadó személyesen meg nem jelenik és minden városi, vagy tartománytáblai javakat érdeklő esetekben is, a szerzési ügyletről írott okmány szerkesztendő, és mind a szerződő felek, mind két hiteles férfiak, mint tanúk által is aláírandó.

V. ö. tkvi rdts. 82. §.

435. §. Az ily okiratban, a személyeket, kik tulajdont átadják s átveszik; átadandó dolgot, téraival együtt a szerzés czímét; továbbá a kö-

tött ügylet helyét és idejét határozottan ki kell tenni, és az átadónak vagy ezen, vagy külön okiratban engedelmet kell adnia arra, hogy az átvevő, mint tulajdonos, bekebelezetthessék.

V. ö. tkvi rtds. 67—70., 81—83., 87. §§., a hol ez a kérdés újból van szabályozva.

b) *Ítélet s egyéb birói okiratok.*

436. §. Ha ingatlan javak tulajdona jogérvényes ítélet, birói osztálylevél, vagy valamely örökségnek birói átadása következtében ruházandó át; ezen okiratok bekebelezése szintén megkívántatik.

V. ö. 424., 819., 841., 1498. §§.; 1881: LX. t.-cz. 220. §. 1894: XVI. t.-cz. 60., 67. §§.

c) *Hagyomány általi szerzésnél.*

437. §. Szintugy nem elegendő valamely hagyományozott ingatlan jószág tulajdona megszerzésére, hogy az örökségahagyó végrendelete a nyilvánkönyvbe általában bekebelezve legyen. Kinek ilyenmü követelése van, kell, hogy a hatóságnál a hagyomány különös beiktatását is kieszközölje.

A hagyományozott ingatlan tek. v. ö. 1894: XVI. t.-cz. 82. §.; Fiuméra nézve 1854. aug. 9. ny. par. 177., 178. §§. V. ö. még 1881: LX. t.-cz. 138. §.

Nyilvánkönyvbeli föltételes följegyzés vagy előjegyzés.

438. §. Ha az, ki valamely ingatlan dolgot tulajdonul igényel, erről hiteles ugyan, de nem minden a 434. és 435. §§-ban a bekebelezésre nézve előszabott kellékekkel ellátott okiratot bir; hogy előtte senki előjogot ne nyerjen, a nyilvánkönyvbeli feltételes beiktatást mégis eszközölheti, mely előjegyzésnek (Pränotation) neveztetik. Ez által feltételes tulajdonjogot nyer s mihelyt birói ítélet következtében az előjegyzést igazolta, a törvényes rend szerint be-

nyújtott előjegyzési kérvény idejétől fogva igazi tulajdonosnak tartatik.

V. ö. 453. §.; tkvi rdts. 59., 87—99. §§., ahol az előjegyzés részletesen, újból van szabályozva.

439. §. A megtörtént előjegyzés, mind avval, ki azt eszközölte, mind ellenfelével is, személyes kézbesítés által tudatandó. Az előjegyeztető tartozik a kézbesítés napjától számítandó (tizennégy) nap alatt a tulajdonjog bizonyítása végetti rendes kérészet megindítani; ellenkező esetben az eszközölt előjegyzés az ellenfél kérésére kitörlendő lészen.

V. ö. tkvi rdts. 62., 63., 67—76., 95., 97., 99. §§. Az igazolási határidő gyakorlatunk szerint 15 nap. Az előjegyzés igazolását a tkvi rdts. szabályozza; bíróságról v. ö. 1868: LIV. t.-cz. 44. §., 1893: XVIII. t.-cz. 1. §. 2. p. és 1907: XVII. t.-cz. V. ö. még 1894: XVI. t.-cz. 68., 72., 75., 101., 102., 106. §§.

A bekebelezések összeütközése iránti rendszabály.

440. §. Ha a tulajdonos ugyanazon ingatlan dolgot két különböző személynek engedte át, az azt illeti, ki a bekebelezést előbb kérte.

V. ö. 322. §.; tkvi rdts. 61. §.

Az ellenfél pusztá jogcizimeiről való tudomás magában véve még nem elegendő a rosszhiszeműség megállapítására. (Bp. t. 30,745/84.)

A szerződés következménye; a) a birtokra.

441. §. Mihelyt a tulajdonjogróli okirat a nyilványkönyvbe beiktattatott, az új tulajdonos lép a jogszerű birtokba.

V. ö. 321., 431. §§.; tkvi rdts. 80. §. ut. bek.; 1881: LX. t.-cz. 180. §. (ár. vevő), 1881: XLI. t.-cz. 59. §. (kisajátító).

b) Az azzal járó jogokra.

442. §. Ki valamely dolgot tulajdonul megszerez, a vele járó jogokat is megnyeri. Oly jogokat, melyek az átadó személyére szorítvák, ez át nem

adhat. Általában senki másra több jogot nem ruházhat, mint amennyivel maga bír.

V. ö. 367., 417., 456., 469., 527., 824., 1393., 1449. §§.

c) *Terhekre nézve.*

443. §. Az ingatlan dolgok tulajdonával, a nyilvántönyvekbe bejegyzett, rajtok fekvő terhek is átvétetnek. Ki e könyveket meg nem tekinti, hanyagságáért minden esetekben maga lakol. Az előbbi tulajdonos elleni más követelések és igények az új szerzőre át nem szállnak.

V. ö. 928., 1200. §§.

A tulajdonjog elenyészte.

444. §. A tulajdon általában elveszhet, a tulajdonos akarata; a törvény és bírói ítélet által. De az ingatlan dolgok tulajdona csak a nyilvántönyvekből kiörlés által szüntetik meg.

V. ö. 365., 367., 371., 392., 397., 414—421., 841., 1446., 1492. §§., tkvi rdts. 77—80. §§.

Ezen rendszabályoknak egyéb dologbani jogokra kiterjesztése.

445. §. Az ingatlan dolgok tulajdonjogának szerzése és elenyészte módjára nézve, ezen fejezetben foglalt rendszabályok, az ingatlan dolgokra vonatkozó többi dologbani jogoknál is megtartandók.

V. ö. tkvi rdts. 63—66. §§.

A bekebelezések alakja és az iránti óvatosság.

446. §. Mi módon s minő óvatossággal kelljen a dologbani jogok bekebelezésénél általában eljárni, a tartománytáblák és telekkönyvek szerkesztéséről szóló külön rendeletekben foglaltatik.

V. ö. a tagosításra és birtokrendezésre vonatkozó törvényeket.

HATODIK FEJEZET.

*A zálogjogról.**A zálogjog és zálog fogalma.*

447. §. A zálogjog azon dologbani jog, mely a hitelezőnek engedtetik a végre, hogy ha a kötelezettség a meghatározott időben nem teljesítettik, valamely dologból kielégítést nyerhessen. A dolog, melyre nézve a hitelezőt ezen jog illeti, általában zálognak neveztetik.

V. ö. 1343., 1368. s. kk. §§-t.

A zálog nemei.

448. §. Zálogul szolgálhat minden dolog, mely forgalomban van. Ha ingó, kézi zálognak, vagy szoros értelemben zálognak neveztetik; ha ingatlan, jelzálognak vagy fekvő zálognak hivatik.

V. ö. 311., 355., 356. §§.

Ami le nem foglalható, zálognak sem tárgya; erről bővebben Márkus: Végrehajt. elj. 51—68. §§. kapcsán; a kézi zálog kölesönügyletről v. ö. 1881:XIV. t.-cz.; a záloglevelek biztosításáról v. ö. 1876:XXXVI. t.-cz.

A zálogjog czime.

449. §. A zálogjog ugyan mindig érvényes követelésre vonatkozik, de nem minden követelés ad a zálogjog megszerzésére czimet. Ez törvényen, bírói ítéleten, szerződésen, vagy a tulajdonos végrendeletén alapul.

V. ö. 417., 448., 449., 469., 1368., 1483. §§.

450. §. Azon esetek, melyekben a törvény enged valakinek zálogjogot, ezen törvénykönyv illető helyén és a csőd esetekbeni eljárásnál adatnak elő. Mennyiben engedhet a bíróság zálogjogot, a törvénykezési rendtartás határozza meg. Ha a zálogjog az adósnak, vagy egy harmadiknak, ki

érte saját dolgát köti le, beleegyezése által szerzendő meg; a szerződésekről és hagyományokról szóló rendszabályok szolgálnak zsinórmértékül.

A törvényes zálogjog eseteiről l. 159., 409., 595., 653., 662., 1101., 1321. §§.; továbbá a hajósnép bérei erejéig a hajós és a fuvarpénzek: 1774. ápr. 25. Editto politico di navigazione mercantile, VII. t.-cz. 44. §.; l. továbbá részletesen **M Á R K U S**: Magy. magánjog, II. k. 308. s. kk. II.

A zálogjog szerzés módja: a) Testi átadás. b) Nyilvánkönyvekbe való bekebelezés.

451. §. A zálogjog valóságos megszerzésére kell, hogy a czimmel bíró hitelező, az elzálogított dolgot, ha ingó, őrizet alá vegye; ha ingatlan, követelését, a fekvő javak tulajdona megszerzése végett elészabott módon bekebeleztesse. A cím magában csak személyes jogot ad a dologhoz (dologhozi jogot), de nem tárgyilagos jogot a dologra (dologbani jogot).

V. ö. 320., 321., 425., 446., 452. §§.; tkvi rdts. 57., 61., 63., 65., 104—105. §§. K. T. 301—308. §§.; 1859. aug. 1. IM. rend., a rangsorozat tkvi feljegyzése tárgyában.

c) Jelképes átadás.

452. §. Azon ingó dolgok elzálogosításánál, melyek kézről-kézre testileg való átadást nem tűrnek, szintugy, mint a tulajdon átruházásánál (428. §.) oly jelek használandók, melyekből az elzálogítást mindenki könnyen megtudhassa. Ki ezen óvatosságot elmulasztja, a káros következtésekért felelős.

V. ö. végrehajt. törv. 79—81. §§., szabadalmi tv. 10. §.

d) Előjegyzés által.

453. §. Ha valamely követelésnek a nyilvánkönyvekbe bekebelezése az okiratbani törvényszerű formaság hiánya miatt meg nem történik; a hitelező magát előjegyeztetheti. Ezen előjegyzés által

feltételes zálogjogot nyer, mely, ha a követelés a fennebb 438. és 439. §§. előadott módon igazoltatott, a törvényes rend szerint benyújtott előjegyzési kérvény idejétől fogva feltétlenné válik.

V. ö. tkvi rdts. 87. s kk. §§.; vhtási törv. 230. §.

Alzálog szerzése.

454. §. A zálogos zálogát, amennyiben arra joga van, egy harmadiknak ismét elzálogíthatja s ennyiben az alzáloggá válik, ha ez utóbbi azt magának át is adatja, vagy az elzálogítást, a zálogjogra, a nyilvántartásba beiktatja.

V. ö. 1316., 1425. §§., vhtási tv. 79. §., tkvi rdts. 79. §., 115. §. 2. bek.

455. §. Ha a tulajdonos a további elzálogításról tudósíttatik; tartozását csak annak akaratával fizetheti le a hitelezőnek, ki az alzálogot bírja, vagy azt bírói kézhez kell letennie, különben a zálog az alzálogos részére lekötvé marad.

Az alzálogos hitelezőinek a jelzáloggal terhelt ingatlan tulajdonos ellen rendszerint nincs kereseti joga és magából az ingatlanból — árverés folytán történt vételár felosztás esetét kivéve — csak úgy nyerhet kielégítést, ha saját adósának jelzálogilag biztosított követelését magára ruházhatja, vagy annak behajtására feljogosíttatik. Abban az esetben azonban, ha az alzáloggal terhelt követelés biztosításául bekebelezett zálogjog a telekvi rendt. 72. §-ában foglalt fenntartással közöltetett, közvetlenül a jelzálog tulajdonosa ellen fordulhat keresettel. (C. 95. apr. 19. jun. 7. 61. sz. polg. 1. ü. döntv.)

Idegen dolog elzálogosítása.

456. §. Ha valamely idegen ingó dolog, a tulajdonos beleegyezése nélkül elzálogosíttatik, ennek ugyan rendszerint joga van azt visszakíválni; de oly esetekben, midőn a tulajdonkérésnek jóhiszemű birtokos ellen nincs helye (367. §.), köteles vagy a jóhiszemű zálogost kármentesíteni, vagy a zálogról letenni és az elzálogító elleni kártérítési joggal megelégedni.

V. ö. 367., 466., 468. §§. K. T. 299., 300. §§.

A zálogjog tárgyilagossága terjedelme.

457. §. A zálogjog az elzálogított szabad tulajdonához tartozó minden részekre, a zálog növedékére és tartozékára, következőleg a hasznokra is kiterjed, míg ezek elkülönítve, vagy beszedve nincsenek. Ha tehát valamely adós, jószágát a hitelezőnek és egy másiknak utóbb annak hasznait zálogítja el; az utóbbi elzálogítás csak a már elkülönített és beszedett hasznokra nézve hatályos.

V. ö. 294—297., 404. §§.; 1881: LX. t.-cz. 149. §. (tartozék lefoglalása), 155., 211., 212. §§.

Az optkv. 457. §-ának általánosan elfogadott értelmezése szerint a zálogjog nemcsak a főkövetelés, hanem járulékaiknak, jelesen a kamatok biztosítására is szolgál, amiért is a sorozott tőke utáni, az árverés napjától számított 3 évnél nem régebb kamatok is a tőkével együtt sorozandók. (C. 1906. febr. 15. 6516/905.)

A záloghitelező jogai és kötelezettségei: a) A zálog elégtelenségének fölfedezésekor.

458. §. Midőn valamely zálognak értéke az elzálogított vétke által, vagy a dolognak később nyilvánult valamely hiánya miatt az adósság fedezésére többé elegendőnek nem találtatik; a hitelező jogosítva van az elzálogítottól más ahhoz mért zálogot követelni.

V. ö. 340—343., 467. §§., 922. s kk. §§., 1374. §.

b) A követelés lejárta előtt.

459. §. A zálogot az elzálogítottól engedelmével nélkül hitelező nem használhatja; sőt azt gondosan őrizni s érette, ha vétke miatt elvész, felelni köteles. Ha vétke nélkülvész el, követelését azért el nem veszti.

V. ö. 1852. Ösiségi márcz. 2. ny. par. 19. §.

460. §. Ha a hitelező a zálogot tovább adta zálogba; még az oly véletlenért is felelős, mely által a zálog ő nála el nem vészett, vagy meg nem romlott volna.

c) *Lejárta után.*

461. §. Ha a zálogos hitelező, a meghatározott idő eltelte után, ki nem elégítették; jogosítva van a zálog árvereztetését bíróilag kérni. A bíróság erre nézve a törvénykezési rendtartás rendszabályai szerint köteles eljárni.

V. ö. 450., 451., 466. §§.; keresk. törv. 305—307., 447. §§.; váltótv. 106—107. §§.

Bírói közbenjárás nélkül értékesíthetik a zálogot a következő kiváltságos pénzüintézetek: magy. földhitelezet, kisbirtokosok orsz. földhitelezete, osztrák-magyar bank, orsz. közp. hitelszövetkezet. — V. ö. még 1860. szept. 19. igazs. min. rend., a jelzálogos követelések beperlése tárgy.

462. §. A jószág árvereztetése előtt, minden arra beiktatott záloghitelezőnek meg kell azon követelés beváltását engedni, mely miatt az árvereztetés kéretett.

V. ö. 1076., 1422., 1423. §§. 1881 : LX. 156., 190. §§.

463. §. Az adósoknak nincs joguk, valamely általok elzálogított dolog árverésében résztvenni.

V. ö. 1881 : LX. t.-cz. 169. §.; S. Ü. Sz. 152. §.

464. §. Ha a zálogból az adóssági összeg be nem jő, a hiányt az adós pótolja; ellenben neki jár az is, mi az adósságon felül bevétetik.

V. ö. 1881 : LX. t.-cz. 113., 116., 117., 128. §§.

465. §. Mennyiben köteles a záloghitelező magát zálogához tartani; vagy mennyiben van joga adósának egyéb értékéhez nyulnia, a törvénykezési rendtartás határozza meg.

V. ö. vhtási törv. 47. §.

466. §. Ha az adós az elzálogosítás ideje alatt, az elzálogosított dolog tulajdonát másra ruházta, a hitelezőnek szabadságában áll, először személyes jogát az adós ellen s ezután teljes kielégítettését az elzálogosított dologban keresnie.

V. ö. 443., 928. §§.; a jelzálogkeresetekre vonatkozó 1860. szept. 19. min. rend. (RGI. 212. sz.); 1868 : LIV. t.-cz. 44. §.

Az optkv. 466. §-a értelmében, mely mint a telekkönyvi jogok szerzésével és megszüntetésével kapcsolatban álló, ideiglenes törv. szab. 21. és 156. §§-ai szerint irányadó, ha az adós az elzálogosított jószág tulajdonát másra átruházza, a hitelezőnek szabadságában áll teljes kielégítését az elzálogosított dologban keresni, és pedig, minthogy a zálogjog az idézett ptkv. 457. §-a értelmében a zálogtárgy minden részére, növedékére, tartozékaira, következőleg a hasznokra is kiterjed, míg ezek elkülönítve nincsenek, úgy a zálogtárgy állagából, mint annak a haszonélvezetéből. (C. 1903. apr. 21. I. G. 60/1902.)

467. §. Ha az elzálogított dolog elpusztíttatik, ha a hitelező arrai jogáról törvényszerűen lemond; vagy ha azt az adósának fentartás nélkül visszaadja; a zálogjog elenyészik ugyan, de az adóssággal kövételés fenmarad.

V. ö. 448., 1444., 1447. §§.

468. §. Elenyészik továbbá a zálogjog azon idővel, amelyre szorítva volt, következőleg az elzálogított dologra ideiglenes joggal is; ha különben e körülmény a hitelező előtt tudva volt, vagy a nyilvántartásokból tudva lehetett.

V. ö. 443., 456., 427., 1449., 1500. §§.

469. §. A tartozás lefizetésével megszűnik a zálogjog. A zálogadó azonban a tartozást csak úgy tartozik lefizetni, hogy a zálog neki egyszersmind visszadassék. A jelzálog megszüntetésére az adósság lefizetése magában nem elegendő. A jelzálogos jószág mindaddig lekötve marad, míg az adóslevél a nyilvántartásokból ki nem töröltetik.

V. ö. 526., 1378., 1445., 1446. §§., tkvi rdts. 77., 79. §§. 1881 : LIX. t.-cz. 6. §.

A záloghitelezők elsőbbségi jogáról.

470. §. A hitelezőknek csödküütéskor elsőbbségi jogait a csödesetekbeni eljárás határozza meg.

V. ö. 1881 : XVII. t.-cz. 52—58., 129., 152., 153., 173—177.; 1854. bányatv. 268., 269. §§.

A megtartási jogról.

471. §. Sem a zálogbavevő, sem bármi más birlalója az idegen dolognak mincs jogosítva, a neki

engedett jog elenyészte után valamely követelés alapján megtartani. De ha a törvénykezési rendtartásban meghatározott kellékek beállanak és a dolog ingó, azt birói őrizet alá adhatja és tilalom alá vétetheti, vagy ha ingatlan, annak lezárását kérheti.

V. ö. 334., 392., 403., 980., 1109., 1153. §§. A keresk. ügyletekből eredő megtartási jogról v. ö. keresk. törv. 309., 310. §§.; a váltóhitelező magatartási jogáról v. ö. váltótörv. 106—109. §§.; v. ö. a mezőrendőrségi törv. (1894: XII. t.-cz.) 89. §. szabályozta megtartási jogot. A zárlatról v. ö. 1881: LX. t.-cz. 237—254. §§.

HETEDIK FEJEZET.

A szolgalmakról.

A szolgalmi jog fogalma.

472. §. A szolgalom joga által köteleztetik a tulajdonos másnak hasznára a maga dolga tekintetében valamit tūrni, vagy elmulasztani. Ezen dologbani jog a szolgalmi dolog minden birtokosa irányában hatályos.

V. ö. 307., 313. §§. Szolgalmi joggal terhei; ingatlan árveréséről v. ö. vhtási tv. 163. §.

A szolgalmak fölosztása telki szolgalmakra és személyesekre.

473. §. Ha a szolgalom joga valamely telek birtokával, annak hasznosabb vagy kényelmesebb használata végett köttetik egybe; akkor telki szolgalom származik, különben a szolgalom személyes.

V. ö. 298. §-t.

Mezei és házi szolgalmakra.

474. §. A telki szolgalmak két telekbirtokost tesznek föl, kiknek egyikét mint kötelezettet a szolgalmi, a másikat mint jogosítottat, az uralgó jószág illeti. Az uralgó telek vagy mezei gazdaságra, vagy

más hasznvételekre van szánva; azért is megkülönböztetnek a mezei és házi szolgálalmak.

Közönségesebb nemei; a) a házi szolgálalmak.

475. §. A házi szolgálalmak közönségesen:

1. Azon jog, mely szerint valaki épületének valami terhét idegen épületre tehesse;
2. valamely gerendát, vagy fedélfát másnak falába eresztessen;
3. másnak falán akár világosság, akár kilátás okáért ablakot nyithasson;
4. a szomszédjának légüre fölé födelet, vagy erkélyt építhessen;
5. a füstöt a szomszéd kéményén keresztül vihesse;
6. az ereszt másnak telkére bocsáthassa;
7. a szomszéd telkére folyadékokat önthessen, vagy azon keresztül vezethessen.

Ezen s más hasonló házi szolgálalmaknál jogosítva van a házbirtokos szomszédja földén valamit tenni, mit ennek türnie kell.

476. §. Más házi szolgálalmak által köteleztetik a szolgálmi telek birtokosa valamit nem tenni, amit különben tennie szabadságában állott volna. Ilyenek:

8. Házát felebb nem emelni;
9. azt alacsonyabbra nem venni;
10. az uralgó épülettől a világosságot s levegőt;
11. vagy a kilátást el nem fogni;
12. házának eresztét szomszédja földéről, kinek az kertje öntözésére vagy vizeztartója megtöltésére vagy más módon hasznára szolgálhat, el nem vonni.

b) A mezei szolgálalmaknak.

477. §. A nevezetesebb mezei szolgálalmak:

1. Azon jog, hogy valaki idegen földön gyalog-
ösvényt, marhacsapást, vagy szekérutat tarthasson:

2. vizet merhessen, marhát itathasson, s a vizet le és ide-vezethesse;
3. marhát őrizhessen, s legeltethessen;
4. fát vághasson, száraz ágakat s galyakat gyűjthessen, makkot szedhessen, falevelet gereblyélhessen;
5. vadászhasson, halászhasson és madarászhasson;
6. követ fejthessen, sövényt áshasson és meszet égethessen.

V. ö. alább 492—503. §§. az egyes szolgalmakról. A pincejogról v. ö. 1854. jul. 23. helyszinelési utasít. 66. §.; 1867. évi 2784. sz. IM. rend. 43. §.; 1889 : XXXVIII. t.-cz. 3. §. L. végül 1894 : XII. t.-cz. 92—95. §§.

A személyes szolgalmak nemei.

478. §. A személyes szolgalmak; valamely dolgnak szükséges használata; a haszonvétel és a lakás.

L. alább 504—522. §§.

Rendetlen és álszolgalmak.

479. §. De oly szolgalmak is, melyek magokban telki szolgalmak; egyedül a személynek; — vagy oly kedvezések, melyek rendszerint szolgalmak, csak visszahuzásig engedélyezhetők. Mindazáltal a szolgalom természetétől eltérések nem védelmezettek; aki ezeket állítja, az köteles bebizonyítani.

A szolgalmi jog szerzése. A szerzésrei czim.

480. §. Valamely szolgalmrai czim szerződésen; végrendeleten; közös telkek felosztásakor hozott birói ítéleten, vagy végtére elévülésen alapul.

A bányaszolgalmakról v. ö. 1854. máj. 23. bányatörv. 101. s köv. §§. az erdei termékek szállításának türesére kötelezésről v. ö. 1879 : XXXI. t.-cz. 178. §.

Szerzés mód.

481. §. A szolgalmom dologbani joga ingatlan dolgokra s általában oly tárgyakra, melyek nyilvánkönyvekben beiktatvák, csak az azokat beiktatás által szereztethetik, de más dolgokra a fennebb (426—428. §§.) kitett átadási módok által szereztetik.

V. ö. 321., 431—446., 1498. §§.; 1881: LX. t.-cz. (kisajátítás) 60., 85. §§.; tkvi rdts. 54. §. 1886: XXIX. t.-cz. 18. §.

Szolgalmaknál jogviszony. Általános rendszabályok a szolgalmi jog iránt.

482. §. Minden szolgalmak megegyeznek abban, hogy a szolgalmi dolog birtokosa rendszerint nem köteleztetik valamit tenni, hanem csak másnak valamely jog gyakorlatát megengedni, vagy valamivel felhagyni, mit, mint tulajdonos, különben tenni jogosítva volna.

483. §. Azért a szolgalmomra rendelt dolog fentartására és helyreállítására való költségeket is rendszerint a jogosított tartozik viselni. De ha a dolog a kötelezett által is használtatik, a költséghez aránylag kell járulnia s csak annak a jogosított részére való átengedése által menekedhetik meg, annak beleegyezése nélkül is, az ahhoz való járulástól.

V. ö. 487. s kk. §§., 508., 513—515. §§.; 1881: XLI. t.-cz. (kisaját.) 15. §.; 1885: XXIII. t.-cz. (vizjog) 60., 63. §§.; bányatv. 195. §.

484. §. Az uralgó jószág birtokosa jogát tetszése szerinti módon gyakorolhatja ugyan; de szolgalmakat kiterjeszteni nem szabad, sőt amennyiben természetők és rendeltetésők célja engedi, azokat korlátolni kell.

V. ö. 1228. §.

485. §. Semmiféle szolgalmat sem lehet a szolgalmi dologtól önhatalmulag elkülöníteni, sem

más dologra vagy személyre átruházni. S annyiban minden szolgálat megoszthatatlannak is tartatik, amennyiben a telken fekvő jog, annak nagyobbítása, kisebbitése, vagy eldarabolása által, sem meg nem változhatik, sem meg nem osztathatik.

V. ö. 507., 509., 523., 844., 847., §§.; 1881: LX. t.-cz. 163., 191. §§

Csakis a haszonélvezeti szolgálmi jog mint ilyen, nem ruházható át, de a jog használatának más részére való átengedése, vagy a jogról a tulajdonos javára való lemondás kizárva nincs, s ennek jogérvényességéhez írásbeli szerződés még akkor sem kívánatik meg, ha a haszonélvezeti jog a jogosult javára telekkönyvileg van bejegyezve. (C. 97. márcz. 17. I. G. 416/96.)

Az optkv. 485. §-ának az az intézkedése, mely szerint akinek kilátásra joga nincs, ablakának berácsolására köteleztetik, csak oly esetre vonatkoztható, midőn oly szolgáltatásról van szó, mely akként keletkezik, hogy az uralkodó telek tulajdonosa a szomszédja falán ablakot nyit. (C. 2175/96.)

486. §. Valamely telek egyszerre több személyek részére is lehet szolgáltatás, ha különben e miatt egy harmadiknak régebbi jogai nem szenvednek.

Alkalmazás a telki szolgáltatásokra, különösen valamely tehernek, gerendának idegen épületen tartásához, vagy a füstnek átvezetéséhez való jogra.

487. §. A szolgáltatások külön nemeinél a jogviszonyok az itt felállított elvek szerint határozandók meg. Aki tehát a szomszéd épület terhét viselni, idegen gerendának falába eresztését vagy az idegen füstnek kéményen való átvezetését tünni köteles; tartozik aránylag az arra rendelt fal, oszlop, közfal vagy kémény fentartásához járulni. De azt nem kívánhatni tőle, hogy az uralgó jószágot gyámoltsa vagy a szomszéd kéményét kijavíttassa.

Ablakjog.

488. §. Az ablakjog csak világosságra és levegőre ad igényt; a kilátásra külön engedelem kíván-

tatik. Kinek a kilátásra joga nincs, ablakának be-
rácsolására köteleztethetik. Az ablakjoggal együtt
jár a nyiladék megóvásának kötelessége, ki ezen
megóvást elmulasztja, az abból következett kárért
felelős.

V. ö. 483., 1318., 1319. §§.

Eresz joga.

489. §. Ki az ereszjoggal bir, az esővizet sza-
badon, vagy csatornákon az idegen fedélre lefoly-
tathatja; fedelét fölebb is emelheti; de úgy kell in-
tézkednie, hogy ez által a szolgálat terhesebbé ne
váljék. Szintugy tartozik a nagyobb mennyiségben
esett havat idején eltakarítani, valamint a lefo-
lyásra szolgáló csatornákat is jó karban tartani.

V. ö. 484. §. — Viziszolgálatok tők. v. ö. 1885: XXIII.
t.-cz. 57—67. §§.; 1886. ápr. 26. 13,091. sz. I. M. rend.

Az esőviz levezetésének joga.

490. §. Akinek joga van az esővizet a szom-
széd fedélről a maga földre vezetni, köteles a csa-
tornákra, vízrekeszekre és más ahhoz tartozó kész-
letekre a költségeket egyedül viselni.

491. §. Ha a levezetendő folyadékok árkokat
és csatornákat kívánnak, azokat az uralgó föld tu-
lajdonosa tartozik csinálni; ő tartozik azokat ren-
desen befedetni és tisztíttatni is, s ez által a szol-
galmi föld terhén könnyíteni.

Gyalogösvény, marhacsapás és szekérut joga.

492. §. A gyalogösvény joga magában foglalja
a jogot, ezen ösvényen járni, magát emberek által
vitetni, vagy más embereket magához járattatni. A
marhacsapással a taligahasználat, a szekéruttal pe-
dig kettős vagy számos fogattali kocsizás joga van
egybekötve.

V. ö. 1894: XII. t.-cz. 41., 95. §§.; 1879: XXXI. t.-cz.
178., 179. §§.

493. §. Ellenben a járási jog lovaglási jogra, vagy állatok általi vitetésre, sem a marhahajtási jog, a szolgálmi földön nehéz terhek vontatására, sem a szekerezés joga marhának szabadon áfhajtására különös engedély nélkül ki nem terjesztethetik.

V. ö. 1871: LIII. t.-cz. 41. §. ut. bek.

494. §. Az ut, hidak és bürük fentartásához mindazon személyek, vagy földbirtokosok, kiket azoknak használata illet, aránylag járulnak, következőleg a szolgálmi telek birtokosa is, amennyiben azokból hasznot huz.

V. ö. 483., 825., 839. §§.; 1890: I. t.-cz. 65., 66., 60., 104., 125—128. §§.

Ehhez való tér.

495. §. Ezen három szolgalom számára való térnek a szükséges használathoz és a helybeli körülményekhez kell arányozva lenni. Ha utak és ösvények vizáradás vagy valamely véletlen által használhatatlanokká válnak, előbbi állapotbai visszaállítatásukig, hacsak a közrendtartási hatóság már nem intézkedett, új tért kell kimutatni.

V. ö. 1881: XLI. t.-cz. 12., 15. §§. 1890: I. t.-cz. 59—60. §§.; 1894: XII. t.-cz. 36—42. §§.

Vizmérés joga.

496. §. Az idegen vizmérés jogával az ahhoz való járhatás is megengedettik.

Vizvezetés joga.

497. §. Kinek joga van vizet idegen földről a magáéra vagy maga földjéről máséra vezetni, annak joga is van, az ehhez szükséges csöveket, csatornákat és zsilipeket önköltségén készíttetni. Az ily készítvények tovább nem terjeszthető mértéke az aralgó telek szükséglete által határoztatik meg.

Legelőjog.

498. §. Ha a legeltetési jog szerzésénél a kijáró marhának neme és száma; továbbá a haszonvértelnek ideje és mértéke meg nem határozott, a harmincz esztendőös békés birtokot oltalmazni kell. Kétes esetekben következő rendszabályok szolgálnak zsinórmértékül.

Törvényes határozat: a), a kijáró marha nemére nézve.

499. §. A legeltetési jog, amennyiben a közrendtartási és erdészeti rendeletek ellent nem állanak, mindenféle vonós- és szarvasmarhákra, juh-neműekre kiterjed; de a sertésekre és baromfira nem, ugyszintén erdős vidékeken a kecskékre sem. Tisztátalan, egészségtelen és idegen marha a legelőről mindenkor ki van zárva.

V. ö. 1879 : XXXI. t.-cz. 7. §.

b) Számára nézve.

500. §. Ha a kijáró marhának száma az utolsó harmincz év alatt változott, az első háromesztendőbeli legeltetésből kell a közép számot felvenni. Ha ez sem világlik ki, akkor részint a legelőnek kiterjedésére, részint annak minőségére kell méltó tekintettel lenni és a jogositottnak legalább azt meg nem engedi, hogy az idegen legelőn több marhát tartson, mint amennyit az uralgó földön termő takarmánynyal kiteleltethet. A szopós marha nem jó a meghatározott számba.

c) A legeltetés ideje.

501. §. A legeltetés ideje általában a mind-egyik határban bevett háborítlan gyakorlat által határozatik ugyan meg; de semmi esetben sem szabad a közrendtartási határozatok által rendezel

gazdálkodásnak a legeltetés által akadályoztatni, vagy nehezítettetni.

d) *A használat mértéke iránt.*

502. §. A legeltetési jog használása más haszonvételekre ki nem terjed. A jogosítottnak sem füvet kaszálni, sem rendszerint a föld tulajdonosát az együttlegeltetésből kizárnia nem szabad; legkevésbé pedig a legelő átlagát sértenie. Ha kártól lehet tartani, marháját pásztor által kell őriztetnie.

Ezen határozatoknak egyéb szolgálalmakra alkalmazása.

503. §. Mi eddig a legeltetési jogra nézve rendeltetett, aránylag az állatfogási, favágási, kőfejtési jogokra s a többi szolgálalmakra is alkalmazandó. Ha valaki ezen jogokat a közös tulajdonra véli alapíthatni, az ez iránt keletkező villongások a tulajdon közösségéről szóló fejezetben foglalt elvek szerint intézendők el.

A legeltetésre vonatkozóan v. ö. 1894: XII. t.-cz. 6—23., 95. §§.; 1890: I. t.-cz. 137. §.; 1888: VII. t.-cz. 15., 17., 154. §§.; (urbéri) 1836: VI. t.-cz. 3. §.; 1836: VIII. t.-cz. 2. §.; 1840: VII. t.-cz. 3. §.; 1871: LIII. t.-cz. 38—42., 48., 56., 58., 74—79. §§. V. ö. még a halászati tv. (1888: XIX. t.-cz.) 3., 11., 12. §§.; a vadászati tv. (1883: XX. t.-cz.) 3., 19., 20., §§.; a mezőrendőrségi tv. (1894: XII. t.-cz.) 55. §.; a távbeszélők stb. tek. 1888: XXXI. t.-cz. 7., 8. §§.; a bányák tek. v. ö. Id. törv. szab. VII. r. Ig., 45. §§.

Személyes szolgálalmak; különösen: 1. a használat joga.

504. §. A személyes szolgálalmak gyakorlata, ha másképp nem volt az egyezés, következő elvek szerint határoztatik meg: A használat szolgálma abban áll, hogy valaki jogosítva van, valamely idegen dolgot, állaga megsértése nélkül, csupán a maga szükségére használni.

Határozat a haszonvételekre.

505. §. Ki tehát valamely dolog használat-jogával bir, az abból, egyéb vagyonaira tekintet nélkül, állásához, foglalkozásához és háztartásához mért hasznot huzhat.

506. §. A szükség a használat megengedésének időpontja szerint határozandó meg. A jogositottnak állásában, vagy foglalkozásában utóbb történt változások tágabb használatra igényt nem adnak.

V. ö. 485. §.

Az állagra.

507. §. A jogositottnak nem szabad a neki használatra engedett dolog állagát megváltoztatni, sem jogát másra átruházni.

A terhekre nézve.

508. §. Mindazon haszonvételek, melyek a használatra jogositottnak háborítása nélkül a dologból merithetők, a tulajdonost illetik. De ez köteles a dolgon fekvő minden rendes és rendkívüli terheket viselni és azt maga költségén jó karban tartani. Csak ha a költségek azon hasznot meghaladják, tartozik a jogositott a fölözetet viselni, vagy a használástól elállani.

V. ö. 482., 483. §§.

2. A haszonélvezés joga.

509. §. A haszonélvezés azon jog, melynél fogva idegen dolgot, állagának kimelésével, korlátlanul élvezheti.

V. ö. 150., 613., 707., 708., 757., 1227., 1228., 1230., 1255—58., 1260., 1372., 1462. §§. Ingatlan árverése esetén v. ö. 155., 165., 184., 208., 210. §§.

Az optkv. 485. §-ának rendelkezéséből kifolyóan csakis a haszonélvezeti szolgalmi jog, mint ilyen nem ruházható át másra, de e jog használatának más részére való átengedése vagy e jogról való lemondás kizárva nincs, és annak jogérv

nyességéhez írásbeli szerződés még akkor sem kívánatik meg, ha a haszonélvezeti jog a jogosult javára telekkönyvileg van bejegyezve. (C. 1897. márcz. 17. I. G. 416.)

Mennyiben terjedhet elhasználható dolgokra.

510. §. A használható dolgok magokban nem tárgyai a használatnak, vagy a haszonélvezésnek, hanem csak azok értéke. A készpénzzel a jogosított tetszése szerint rendelkezhetik. De ha valamely már kiadott tőke engedélyeztetik haszonélvezetre vagy használatra, a jogosított csak a kamatokat követelheti.

V. ö. 301. §.; az erdei haszonélvezetről v. ö. 1879. XXXI. t.-cz.; 1898: XIX. t.-cz. 11., 13., 34—39., 44., 60. §§.; a gyógyszerárakról v. ö. 1876: XIV. t.-cz. 131., 132. §§.

A haszonélvező jogai és kötelezettségei.

511. §. A haszonélvezőnek joga van mind a rendes, mind a rendkívüli teljes jövedelemhez; őtet illeti tehát a fennálló bányai rendszabályok megtartása mellett, a bányarészekből bevett tiszta haszon is és az erdészetiileg vágott fa. A kincsre, mely a haszonélvezésre szánt földben találtatik, nincs igénye.

V. ö. 398., 399. §§.

Különösen a) a dolgon fekvő terhekre.

512. §. Tiszta jövedelemnek azonban csak az tekintethetik, mi minden szükséges költségek levonása után fenmarad. A haszonélvező tehát minden terheket átvállal, melyek a haszonélvezés engedélyezésekor a szolgalmi dologgal össze voltak kötve s így az arra bejegyzett tőkék kamatait is. Őtet terhelik a dologról járó rendes és rendkívüli tartozások, amennyiben a haszonélvezés tartama alatt vett haszonból fedezhetők; ő viseli azon költségeket is, melyek nélkül a hasznok el nem érhetők.

A bányatv. 138. §-a szerint a pótfizetések a bányaművelés üzemen tartási költségeit képezik s ennél fogva az tkv. 512. §-a értelmében a haszonélvezőt terhelik abban az

esetben is, ha a haszonélvezet tartama alatt vm. évben a bányajövedelme nem felezi a pótfizetések összegét. A bányarészek fentartásának költségei rendszerint a szolgalmra jogosítottat terheli és a kötelezett azokhoz csak abban az esetben köteles hozzájárulni, ha ő is használja a szolgálommal terhelt dolgot. (C. 622/1892.)

A haszonélvezetben birt. ingatlanra jelzálogilag bekebelezett terhek kamatait az optkv. 512. §. értelmében a haszonélvező tartozik megfizetni. (C. 622/1892.)

b) A dolog fentartására.

513. §. A haszonélvező tartozik a szolgalmi dolgot, mint jó gazda, azon karban tartani, melyben azt átvette és a jövedelemből a javításokat, kiegészítéseket és helyreállításokat megtéetni. Ha mindazonáltal a szolgalmi dolog értéke, a haszonélvező vétke nélkül, egyedül a jogszerű élvezet által kisebbedett, ezért ő nem felelős.

V. ö. 483., 509., 520., 1305. §§.

c) Építkezésekre.

514. §. Ha a tulajdonos, a haszonélvezőnek jelentése folytán, tulajdon költségén, oly építkezéseket tétet, melyek az épületnek jósága vagy valamely véletlenség által szükségessé váltak, a haszonélvező az ez által javult haszonélvezés mértékéhez képest a beruházott tőkének kamatait neki megtéríteni tartozik.

515. §. Ha a tulajdonos erre ráállani nem akar vagy nem képes; a haszonélvező jogosítva van, vagy az építést megtéetni és a haszonélvezés végzetével jóhiszemű birtokosként megtérítést követelni; vagy az építés elmaradása miatt hiányolt haszonélvezésért ahhoz mért kárpótlást kívánni.

V. ö. 331., 332., 995., 1333. §§.

516. §. Oly építkezéseket, melyek nem szükségesek, habár különben a jövedelem szaporítására használatosak is, a haszonélvező teljes kármentesítés nélkül nem köteles megengedni.

d) *A javításköltségekre nézve.*

517. §. Amit a haszonélvező a tulajdonos beleegyezése nélkül tartamos haszonvételek szaporítására fordított, visszaveheti; de a javításokból még fenn lévő haszonvételekért pótványt csak anynyiban követelhet, amennyiben megbízás nélküli ügyviselő jogosítva van azt követelni.

V. ö. 332., 1037., 1038. §§.

Az iránti bizonyíték.

518. §. A kölcsönös követelések bebizonyításának könnyebbitésére a tulajdonos és a haszonélvező minden szolgalmi dologokról hiteles összeírást készíttessenek. Ha ez elmulasztott, az vélelmeztetik, hogy a haszonélvező a dolgot annak rendes haszonvételeire megkivántató minden darabokkal együtt középszerű használható állapotban vette át.

V. ö. 1110. §.

A haszonvételeknek a haszonélvezés elenyésztéveli kiosztása.

519. §. A haszonélvezés végeztével a függő hasznok a tulajdonost illetik; tartozik azonban az azok elnyerésére fordított költségeket, a haszonélvezőnek vagy örököseinek, jóhiszemű birtokosként megtéríteni. Egyéb haszonvételekre a haszonélvezőnek vagy az örököseinek a haszonélvezés tartamához képest van igényök.

V. ö. 643. §.

Mennyiben tartozik a használatra jogosított vagy a haszonélvező biztosítással.

520. §. Rendszerint a tulajdonos a használatra jogosítottól vagy a haszonélvezőtől az állag biztosítását csak akkor követelheti, ha valamely veszély mutatkozik. Ha biztosíték nem adatik, a do-

log vagy a tulajdonosnak méltányos kiegyenlítés mellett átengedhető, vagy a körülményekhez képest birói kezelés alá adandó.

V. ö. 507., 509., 1245., 1373., 1374. §§. A haszonélvezet lefoglalásáról: 1881 : LX. t.-cz. 191., 208—209. §§.

3. A lakás szolgálma.

521. §. A lakási szolgalmom azon jog, miszerint valamely háznak lakható részei saját szükségére használhatók. Az tehát a lakház használásának szolgálma. De ha valakinek a ház minden lakható részei az állag kimélése mellett korlátlan élvezetre engedtetnek át; ez a lakház haszonélvezése. Ehhez képest alkalmazandók a fennebb foglalt rendszabályok a jogosított és tulajdonos közti jogviszonyra.

522. §. Minden esetben megtartja a tulajdonos azon jogot, hogy a ház mindazon részeiről, melyek a sajátképpeni lakásához nem tartoznak, rendelkezessék; a házára szükséges felügyelést sem szabad neki nehezíteni.

Szolgalmak iránti keresetjog.

523. §. A szolgalmakra nézve kétféle keresetjognak van helye. Vagy a tulajdonos ellen követel-tethetik a szolgálmi jog; vagy a tulajdonos emelhet valamely szolgálmi bitorlása miatt panaszt. Az első esetben felperes a szolgalmom szerzését, vagy legalább annak, mint dologbani jognak, birtokát; a második esetben a szorgalomnak az ő dologbani bitorlását tartozik bebizonyítani.

V. ö. 324. §.; 1881 : LIX. t.-cz. 6. §.; 1893 : XVIII. t.-cz. 1. §. 2. p., 1907 : XVII. t.-cz: 1881 : LX. t.-cz. 1907. §.

A szolgalmak elenyészte. Közönségesen.

524. §. A szolgalmak közönségesen ugyanazon módokon enyésznek el, melyek által, a harmadik rész, harmadik és negyedik fejezete szerint, a jogok és kötelezettségek általában megszüntetnek.

V. ö. 483., 520. §§.

Különös rendelkezés azok elenyésztésénél;

a) *a szolgálmi vagy uralgó telek elveszte.*

525. §. A szolgálmi vagy uralgó telek elveszte megállítja ugyan a szolgálmat; de mihelyt a telek vagy épület ismét az előbbi állapotba helyeztetik, a szolgalom visszanyeri előbbi erejét.

V. ö. 1447. §.

b) *Egyesítés által.*

526. §. Ha a szolgálmi és uralgó földnek tulajdona egy személyben egyesítettik, a szolgalom magától megszűnik. De ha utóbb ezen egyesített földek valamelyike ismét elidegenítettik, anélkül, hogy időközben a szolgalom a nyilvánkönyvekben kitöröltetett volna, az uralgó föld új birtokosa jogosítva van a szolgalom gyakorlatba vételére.

V. ö. 1445., 1446. §§.

c) *Időmulás által.*

527. §. Ha annak, ki a szolgálmat létesítette, csupán ideiglenes joga vagy azon idő, melyre az szorítva volt, a szolgalom birlalója előtt nyilvánkönyvekből vagy más módon tudva lehetett; ezen idő elmúltával a szolgalom magától megszűnik.

V. ö. 329., 338., 468. §§.

528. §. Azon szolgalom, mely valakinek addig engedtetik, míg egy harmadik bizonyos kort elér, csak a meghatározott időben enyészik el, habár a harmadik azon kor előtt elhalt volna is.

Különösen a személyes szolgálmak elenyészte.

529. §. Személyes szolgálmak a halállal megszűnnek. Ha az örökösökre világosan kiterjesztetnek; kétség esetében ez alatt csak az első törvényes örökösök értetnek. De valamely családnak engedett jog annak minden tagjaira átmegy. Valamely köz-

ség, vagy más erkölcsi személy által szerzett személyes szolgálat addig tart, míg azon erkölcsi személy fönáll.

V. ö. 40., 730—759. §§.; erd. tkvi rdts. 54/a. §.; 1893. febr. 15. 44,987/92. sz. I. M. rend. 6. §.; 1886 : XXIX. t.-cz. 76. §. 5. p.; 1888. évi 3834. sz. I. M. rend. 8. §.

Állandó járadékokrai nem alkalmazhatás.

530. §. Állandó évi járadékok nem személyes szolgalmak és így természetüknél fogva, minden utódokra átbocsáthatók.

V. ö. 1248. §.; 1881 : LX. t.-cz. 130. 190. §§.

NYOLCZADIK FEJEZET.

Az örökjogról.

Hagyaték.

531. §. Valamely elhalt jogainak és kötelezettségeinek összessége, amennyiben azok nem csupán személyes viszonyokon alapulnak, az ő hagyatékának hivatik.

Örökjog és örökség.

532. §. Azon kirekesztő jog, miszerint az egész hagyaték vagy annak az egészre vonatkozó meghatározott része (péld. fele, harmada) birtokba vehető, örökjognak nevezetik. Ez oly dologbani jog, mely mindenki ellen, ki a hagyatékot magának akarja tulajdonítani, hatályos. Az, kit az örökjog illet, örökösöknek s a hagyaték az örökösökre nézve örökségnek nevezetik.

Örökjog czime.

533. §. Az örökség az örökjognak törvényes rendszabály szerint nyilvánított akaratán; valamely törvény szerint megengedhető örökszerződésen (602. §.) vagy a törvényen alapul.

534. §. Az örökjognak említett három neme egymás mellett is megállhat, úgy, hogy egyik örökösöt valamely az egészre vonatkozólag meghatározott rész végrendeletnél, másikat szerződésnél, a harmadikat törvénynél fogva illessen.

Örökség és hagyomány közti különbség.

535. §. Ha valakinek nem oly örökrész, mely az egész hagyatékra vonatkozik, hanem csak valamely egyes dolog; bizonyos némből egy vagy több dolgok; pénzösszeg vagy jog szánatik; a szánomány, habár annak értéke a hagyaték legnagyobb részét tenné is, hagyománynak (legatum) neveztetik s az, kinek az hagyatott, nem mint örökös, hanem csak mint hagyományos (legatarius) tekintendő.

Az örökösödés kinyíltának időpontja.

536. §. Az örökjog csak az örökagyó halála után áll be. Ha valamely vélt örökös az örökagyó előtt hal meg, a még el nem nyert örökjogot nem is bocsáthatta át örököseire.

537. §. Ha az örökös az örökagyót túlélte; az örökjog az örökség átvétele előtt is, mint más szabadon előrkithető jogok, átszáll annak örököseire; hacsak lemondás által, vagy más módon még meg nem szűnt.

Öröklési képesség.

538. §. Ki vagyonszerzésre jogosítva van, az rendszerint örökölhet is. Ha valaki a szerzési jogról általában, vagy valamely meghatározott örökségről érvényesen lemondott; ez által vagy az örökjogot általában, vagy valamely meghatározott örökségrei jogát vesztette el.

V. ö. 551., 612., 707., §§. — A méhmagzatról v. ö. 1877 : XX. t.-cz. 30. §., 1894 : XVI. t.-cz. 128. §. 3. és 4. bek.

539. §. Mennyire képesek öröklni egyházi községek vagy azoknak tagjai, a közrendtartási rendszabályok határozzák meg.

V. ö. 1715 : LXXI. t.-cz.

A nemképesség okai.

540. §. Ki az örökhagyót, annak gyermekeit, szüléit, vagy házastársát gonosz szándékkal becsületében, testében vagy vagyonában annyira megsértette, vagy sérteni törekedett, hogy ellene hivatalból, vagy a sértett kívánatára, a büntető törvények szerint eljárásának helye lehet; az az örökjogra mindaddig érdemetlen, míg a körülményekből ki nem vehető, hogy neki az örökhagyó megbocsát.

541. §. Annak utódai, ki magát az örökjogra érdemetleníté, ha ez utóbbi az örökhagyó előtt halt el, nem záratvák ki az örökjogból.

542. §. Ki az örökhagyót végrendelet tételére kényszerítette, vagy csalfán rávette, végrendelete tételében vagy megváltoztatásában akadályozta, vagy az általa már készített végrendeletet elsikkasztotta, az örökjogból kizáratik és egy harmadiknak ez által okozott minden kárért felelős marad.

543. §. Azon személyek, kik a házasságtörést vagy vérfertőzetest biróilag megvallották, vagy kikre az bebizonyult, egymás között, a végrendeleti örökjogból kizáratnak.

[544. §. mennyiben vesztek el az örökjogot azon bel-földiek, kik hazájokat, vagy a hadi szolgálatot rendes engedelem nélkül elhagyták, a közrendtartási rendeletek határozzák meg.]

Ez a §. már nincs hatályban; v. ö. 1879 : L. t.-cz (a magyar állampolgárságról) 31. §.: 1889 : VI. t.-cz. (véderő tv.) 45. §. V. ö. a katonai Btk.-nek a katonai szökevényekre vonatkozó 208. §. c.) p.

Mely időpont szerint kell az öröklési képességet megítélni.

545. §. Az öröklési képesség csak az örökösödés valóságos kinyíltának időpontja szerint határoz-

lathatik meg. Ezen időpont rendszerint az örök-
hagyónak halála. (703.)

546. §. Később nyert öröklési képesség nem ad jogot arra, hogy másoktól az elvonassék, mi már jogszerűen rájuk szállott.

Az örökség elfogadásának hatálya.

547. §. Az örökös, mihelyt az örökséget elfogadta, arra nézve az örökagyót képviseli. Másnak irányában mind a kettő egy személynek tartatik. Az örökösnek elfogadása előtt a hagyaték úgy tekintetik, mintha még a megholt birtokában volna.

V. ö. 1894: XVI. t.-cz. az örökl. eljárásról Fiuméra nézve v. ö. 1854. aug. 9. ny. par. (örök. elj.) 43—48., 71., 78., 129., 145., 146. §§.

Az optkv. 547. §-a értelmében az örökös, mihelyt az örökséget elfogadta, arra nézve az örökagyót képviselvén, a hagyaték feletti rendelkezés is, amennyiben azt egyéb okok nem gátolják, az örökösök, és amennyiben az örökösök főbben vannak, őket együttesen illeti meg; az optkv. 810. §-a értelmében ez a rendelkezés nekik a hagyatékátadó végzés formá szerinti meghozatala előtt is örökrészük arányában átadható. (C. 903. jan. 27. I. G. 465/1902.)

Az örökös nem tekinthető harmadik jóhiszemű személynek, hanem az optkv. 547. §-a szerint, harmadik személyek irányában az örökagyóval egy személynek veendő. (C. 85. jan. 9. 5191/84.)

548. §. Azon kötelezettségeket, melyeket az örökagyó vagyonából tartozott volna teljesíteni, örököse veszi át. A törvényszabta büntetések, melyekben a megholt még el nem marasztallatott, az örökösre át nem mennek.

549. §. Az örökségen fekvő terhekhez tartoznak, a helybeli szokáshoz, a megholtnak állásához és vagyonához mért temetési költségek is.

550. §. Több örökösök közös örökjogokra nézve egy személynek tekintetnek. Ezen minőségben az örökségnek birói átadása előtt egyetemleg (in solidum) kezeskednek. Mennyiben tartoznak a megtörtént átadás után is felelni, az örökség birtokbavételéről szóló fejezetben határozatik meg.

Az örökjogróli lemondás.

551. §. Ki örökjogáról maga érvényesen rendelkezhetik, jogosítva van arról előre le is mondani. Az ily lemondás az utódokra is kihat.

V. ö. 560., 562., 632., 726., 1008. §§.; csödtörv. 28., 160. §§.; 1877: XX. t.-cz. 20., 113. §§. ut. bek.; házasságok tek. v. ö. 1886: VII. t.-cz. 23. §. b) p.

KILENCZEDIK FEJEZET.

A végakarát nyilvánításáról általában és a végrendeletekről különösen.

A végakarát nyilvánítása.

552. §. Azon rendelkezés, melynél fogva valamely örökagyó vagyonát vagy annak egy részét, egy vagy több személynek, visszavonhatólag, halála esetére átengedi, végakarát nyilvánításának hivatik.

Kellékek: 1. belső alak.

553. §. Ha valamely végrendekezésben örökös neveztetik, végrendeletnek (testamentum); ha pedig csak más intézkedéseket foglal magában, fiók-végrendeletnek (codicillus) hivatik.

Az örökség kiosztása: a) ha csak egy örökös.

554. §. Ha az örökagyó egyetlen örököst a nélkül, hogy őt a hagyaték egy részére szoritotta volna, határozatlanul nevezett: ez az egész hagyatékot megkapja. De ha az egyetlen örökösnek csak egy, az egészre vonatkozólag meghatározott örökresz szabatott ki, a többi részek a törvényes örökösöknek jutnak.

b) Ha többen osztály nélkül.

555. §. Ha az osztály szabályzása nélkül több örökösök nevezettek, egyenlő részekben osztoznak

c) *Ha mindnyájan meghatározott részekben.*

556. §. Ha több örökösök nevezettek, még pedig mindnyájan meghatározott örökrészekkel, melyek azonban az egészet ki nem meritik, a többi részek a törvényes örökösöknek jutnak. De ha az örökhagyó az örökösöket az egész hagyatékra nevezte, a törvényes örökösök semmit sem igényelhetnek, habár az az összegek felszámításában, vagy az örökrészek elősorolásában valamit elmellőzött volna is.

d) *Ha némelyek részekkel, mások részek nélkül neveztetvék.*

557. §. Ha több kinevezett örökös közül némelyeknek egy meghatározott rész (péld. harmadrész, hatodrészt), másoknak pedig semmi meghatározott rész nincs kiszabva, ezek a többi hagyatékot egyenlő részekben kapják.

558. §. Ha semmi sem marad fenn, valamennyi meghatározott részekből a határozatlanul nevezett örökös részére aránylag annyi vonandó le, hogy egyenlő részt kapjon azzal, kinek legkevesebb volt szánva. Ha az örökösök részei egyenlők, a határozatlanul nevezett örökösöknek annyit tartoznak átengedni, hogy ez velök egyenlő részt nyerjen. Minden más esetekben, hol az örökhagyó a számtásban megtévedt, az osztályt oly móddal kell eszközölni, miszerint az örökhagyónak akarata az egészre nézve nyilvánított arányokhoz képest, a lehetőségig teljesíthessék.

Mely örökösök tekintetnek egy személynek.

559. §. Ha a kinevezett örökösök között olyan személyek jönnek össze, kik közül némelyek a törvényes öröklésnél a többiek irányában egy személynek tekintendők (pld. a fivér gyermekei az örökhagyó fivére irányában); ezek a végrendeletből osz-

tálynál is csak egy személynek nézetnek. Valamely testület, község vagy gyülekezet (pld. a szegények), mindenkor csak egy személynek számíttatnak.

V. ö. 651., 761. §§.

Növedék joga.

560. §. Ha valamennyi örökösök, részeik meghatározása nélkül, vagy az egyenlő osztálynak általános kifejezésével neveztetnek örökösül és valamelyik az örökösök közül örökjogával nem élhet, vagy élni nem akar, a megürült rész a többi kinevezett örökösökre száll.

561. §. Ha egy vagy több örökös, az örökrész meghatározásával, egy másik vagy többen pedig a nélkül vannak nevezve; a megürült rész csupán a meghatározatlanul nevezett egy vagy több örökösöknek növekedik.

562. §. A meghatározva nevezett örököst a növedékjog semmi esetben sem illeti. Ha tehát meghatározatlanul nevezett örökös nincs hátra, a megürült örökrész nem a még fenlevő, meghatározott örökséggel nevezett, hanem a törvényes örökösre száll.

563. §. Ki a megürült örökrészt kapja, a vele járó terheket is átveszi, amennyiben azok a kinevezett örökös személyes cselekményeire nem szorítvák.

564. §. Az örökhatáronak magának kell az örököst kinevezni; annak kinevezését egy harmadik határozatára nem bízhatja.

A nyilvánítt megfontolt, határozott és szabad legyen.

565. §. Az örökhatáron akarátának meghatározottan, nemcsak valamely elébe terjesztett javaslat igénylése által, teljes eszméleti állapotban, megfontolással és komolysággal, kényszerítéstől, c

lástól és lényeges tévedéstől szabadon kell nyilváníttatni.

V. ö. a végrendeletek stb. külső alakjáról szóló 1876 : XVI. t.-cz. 15. §.

A végrendelkezési nem képesség okai: 1. Eszmélet hiánya.

566. §. Ha bebizonyíttatik, hogy a nyilvánítás dühöngés, örültség, kábaság vagy részegség állapotában történt, ugy az érvénytelen.

567. §. Ha az állíttatik, hogy az örökhagyó, ki eszének használatát elvesztette, a végrendelkezéskor teljes eszmélettel birt, ezen állítás műértők, vagy felsőbbbségi személyek által, kik az örökhagyónak elmeállapotát pontosan megvizsgálták, vagy más biztos bizonyítékok által kétségen kívül teendő.

2. Tékozlónak nyilvánítás.

568. §. Aki bírólág tékozlónak nyilváníttatott, végintézet által vagyonának csak fele részéről rendelkezhetik: a másik fele a törvényes örökösökre száll.

3. Éretlen kor.

569. §. Serdületlen koruak végrendelkezésre nem képesek. Kiskorúak, kik tizennyolczadik életévöket még meg nem haladták, csak szóval a bíróság előtt tehetnek végrendeletet. A bíróság köteles czélszerű vizsgálat által magának meggyőződést szerezni afelől, hogy a végakarát nyilvánítása szabadon és megfontolva tétetik. A nyilatkozatot jegyzőkönyvbe kell vezetni és azt, mi a tett nyomozásból kitünt, mellé iktatni. A tizennyolczadik év meghaladta után a végakarát minden további megszorítás nélkül nyilváníttathatik.

V. ö. a végrendeletek stb. külső alakjáról szóló 1876 : XVI. t.-cz 2., 21. §., amely ezt az 569. §-t pótolja. Fiume és kerülete kivételével, ahol még érvényes. A bíróság helyett azonban itt is a kir. közjegyzőt kell értesíteni.

4. *Lényeges tévedés.*

570. §. Az örökhatározatnak lényeges tévedése a rendelkezést érvénytelenné teszi. Lényeges a tévedés, ha az örökhatározó személyt, kinek valamit hagyni, vagy a tárgyat, melyről rendelkezni akart, elvettette.

571. §. Ha kitetszik, hogy az említett személy, vagy a hagyományozott dolog csak hibásan lett megnevezve vagy leírva, az intézkedés érvényes.

572. §. Az intézkedés azon esetben is érvényes marad, ha az örökhatározó által felhozott indok valótlanul találtatik; ha csak be nem bizonyítható, hogy az örökhatározó akarata csupán és egyedül ezen hibás indokon alapult.

5. *Szerzetes fogadalom.*

573. §. Szerzeteseknek rendszerint nincs joguk végrendekezni; de ha a szerzet azon különös kedvezést nyerte, hogy tagjai végrendekezhetnek; ha szerzetesek fogadalmuktól feloldást nyertek; ha szerzetők, alapítványok vagy zárdájok megszüntetése által rendjükből kiléptek; vagy oly viszonyban alkalmaztatvák, hogy a közrendtartási rendeleteknél fogva a szerzet-, alapítvány- vagy zárdához tartozóknak többé nem tekintetnek, hanem teljes tulajdont szerezhetnek; szabad arról végrendeletileg intézkedniök.

V. ö. 761. §.; továbbá 1715: XVI. t.-cz. a főpap urak szabad végrendekezési képességéről; 1625. dec. 11. kir. elhatározás: Prælatibus Hungaricis et Clero super liberia dispositione bonorum mobilium non patrimoniatium datum; 1675. okt. 29. kir. rendelv. a főpapi hagyaték körüli elj. tárgy. (M á r k u s: Magy. magánjog III. k. 927. l.)

6. *Súlyos bűnvádi büntetés.*

[574. §. Halálra ítélt gonosztevő, ítéletének kibírdetése napjától fogva; az pedig, ki legsúlyosabb, vagy súlyos bűntönnre ítéltetik, míg büntetésideje tart, érvényes végrendeletet nem tehet.]

Ezt a §-t hatályon kívül helyezi a bűntörvények életbe léptető 1880: XXXVII. t.-cz. 24. §-a. — V. ö. katonai Btk. 45—47. §§., mely az 574. §-hoz hasonló rendelkezést tartalmaz; 208. §. a) p. a katonai szökevényekről.

A rendelkezés érvényességének időpontja.

575. §. A jogérvényesen tett végrendelet később közbejött akadályok miatt érvényességét el nem veszítheti.

576. §. A kezdetben érvénytelen végrendeletet az akadálnak utóbbi elhárítása érvényessé nem teszi. Ha ez esetben új intézkedés nem tétetik, a törvényes örökjog áll be.

II. A végakarát nyilváníításainak külalakja.

577. §. Végrendekezni bíróságon kívül, vagy bíróság előtt: írásban vagy szóval; írásban pedig tanuk előtt vagy tanuk nélkül lehet.

A végrendelet külső alakjára vonatkozó §§-ok (l. még 1248—1254. §§.) immár csak Fiuméra és kerületére nézve érvényesek; az ország többi részében az optkv. 577—581., 583., 585—592., 594., 601. §§-ait az 1876: XVI. t.-cz. rendelkezései pótolják. A végrendelet kihirdetéséről v. ö. 1894: XVI. t.-cz. 24—34. §§. A kir. közjegyző által felvett végrendeletről v. ö. 1874: XXXV. t.-cz. 82—87., 106—110., 147., 148. §§.; 1894: XVI. t.-cz. 25. §.; annak díjáról 1880: LI. t.-cz. 6., 14. §§.

1. A bíróságkivüli írott.

578. §. Ki írásban és tanuk nélkül akar végrendekezni, a végrendeletet, vagy fiókvégrendeletet saját kezével írja és nevét önkezüleg írja alá. A végrendelet keltének napját, évét és helyét nem szükséges ugyan kitenni, de a perlekedések eltávoztatása végett tanácsos.

579. §. Azon végrendelet, melyet az örökhagyó más által íratott le, sajátkezüleg alá kell írnia. Továbbá három képes tanu előtt, kik közül legalább kettőnek együtti jelenléte megkívántatik, azon iratot az ő végrendeletéül kell elismernie. Végére a tanuk is vagy belül, vagy kívülről, de mindig magára az okíratra, nem pedig netalán valami borítékra, mint a végrendelet tanui írják alá magukat. Hogy a végrendelet tartalmát a tanu is tudja, nem szükséges.

580. §. Oly örökhagyó, ki írni nem tud, tartozik az előbbi §-ban előszabott formaságok megtartása mellett, aláírása helyett keze vonását, még pedig mind a három tanu jelenlétében, saját kezével fölteni. Annak maradandó bizonyosága könnyebbitéséül, hogy ki legyen az örökhagyó, óvatosságból egyik a tanuk közül, mint névaláíró, az örökhagyónak nevét is hozzá tegye.

581. §. Ha az örökhagyó olvasni nem tud, az iratot az egyik tanu által, a másik két tanu jelenlétében, kik annak tartalmát megtekintették, maga előtt fel kell olvastatni és azt erősíteni, hogy az az ő akaratával megegyező. A végrendelet írója minden esetben egyszersmind tanu is lehet.

582. §. Az örökhagyónak valamely levélkére vagy iratra vonatkozólag tett intézkedése csak akkor foganatos, ha az ily irat a végrendelet érvényességére szükséges minden kellékekkel el van látva. Különben az örökhagyó által felemlített efféle írásbeli jegyzetek egyedül akaratának felvilágosítására alkalmazhatók.

583. §. Ugyanazon egy irat rendszerint csak egy örökhagyóra nézve érvényes. A házastársakat illető kivétel a házassági egyezményekről szóló fejezetben foglaltatik.

584. §. Oly örökhagyónak, ki az írott végrendeletre nézve megkivántató formaságokat megtartani nem bírja, vagy nem akarja, szabadságában áll szóbeli végrendeletet tenni.

2. A bíróság kívüli szóbeli.

585. §. Ki szóval végrendelezik, három képes tanu előtt, kik együtt jelen vannak és annak bizonyítására, hogy az örökhagyó személyében család vagy tévedés nem történt, képesek, komolyan kell végakarátát kinyilatkoztatnia. Nem szükséges ugyan, de óvatos, hogy a tanuk vagy mindnyájar

közösen, vagy mindegyik maga számára az emlékezet könnyebbítéseül az örökhatyó nyilatkozatát vagy maguk feljegyezzék, vagy mihelyt lehet, feljegyeztessék.

586. §. A szóbeli végrendekezésnek, hogy érvényes legyen, mindegyik érdekelt kívánatára, a három tanu hitalatti egybehangzó vallomása, vagy a mennyiben egyik közülök már ki nem hallgattathatnék, legalább a másik kettőé által kell bizonyoltatnia.

V. ö. 577. §.; 1876 : XVI. t.-cz. 15. és kk. §§. — Fiuméra nézve v. ö. 1854. aug. 9. ny. p. 65—67. §§.

587. §. Az örökhatyó bíróság előtt is végrendekezhetik akár írásban, akár szóval. Az írott rendelkezésnek az örökhatyó által legalább sajátkezűleg aláírva kell lenni és a bíróságnak személyesen átadatnia. A bíróság az örökhatyót azon körülményre, hogy sajátkezű aláírásának ott kell lenni, figyelmeztesse, azután az iratot bíróilag lepecsételje s a boritékra feljegyezze, kinek végakarata foglalatik benne. Az ügyletről jegyzőkönyvet kell felvenni és az iratot tértvényadás mellett bíróilag eltenni.

588. §. Ha az örökhatyó akarátát szóval akarja kinyilatkoztatni; nyilatkozata jegyzőkönyvbe veendő és az, mint a fentebbi §-ban az írásbeliből említettett, lepecsételve elteendő.

589. §. Azon bíróságnak, mely a végakaratnak írás- vagy szóbeli kinyilatkoztatását elfogadja, hittel kötelezett legalább két bírósági személyből kell állania, kiknek egyike azon helyben, hol a nyilatkozás elfogadtatik, bírói hivatalt visel. A bírón kívüli második bírósági személy tanuságát két más tanu is helyetteszheti.

590. §. Szükség esetében az előbb kijelölt személyek az örökhatyó lakására mehetnek, végakarátát írásban vagy szóval elfogadhatják és azután az ügyletet, a nap, év és hely följegyzésével, jegyzőkönyvbe iktatják.

V. ö. 1876 : XVI. t.-cz. 21. §.

Nemképes tanuk végrendelezéseknél.

591. §. Valamely egyházi szerzet tagjai, nőszemélyek és tizennyolcz esztendőn aluli ifjak, az esztelenek, vakok, süketek, vagy némák, továbbá azok, kik az örökhatyó nyelvét nem értik, végrendeleteknél tanuk nem lehetnek.

592. §. Ki csalási, vagy nyereségvágybeli egyéb büntett miatt elítéltetett, tanukép nem használható.

[593. §. Ki a keresztény hitet nem vallja, keresztények végrendeleténél tanu nem lehet.]

Ez a §. Fiuméra nézve nem hatályos a vallás szabad gyakorlatáról szóló 1895 : XLIII. t.-cz. 2. §-a következtében.

594. §. Az örökös, vagy hagyományos, a neki szánt hagyatéokra nézve nem képes tanu és szintoly kevéssé annak házastársa, szülői, gyermekei, testvérei, vagy a vele ugyanezen izben sógoros személyek s fizetett háznépe. Az intézkedésnek, hogy érvényes legyen, az örökhatyó által, sajátkezüleg írva vagy az említett személyektől különböző három tanu által bizonyítva kell lenni.

595. §. Ha az örökhatyó annak, ki a végrendeletet írja, vagy annak házastársának, gyermekeinek, testvéreinek, vagy a vele ugyanezen izben sógoros személynek valami hagyatékot rendel; a rendelkezésnek a fennebbi §-ban említett módon kétségen kívül kell tételnie.

596. §. Mi az örökhatyó személye kétségén kívül tételére nézve a tanunak elfogulatlanságáról és képességéről rendeltetik, a végakarát nyilvánítását elfogadó birói személyekre is alkalmazandó.

A kedvezményes végrendelezésről.

597. §. Oly végrendelezéseknél, melyek hajózások alkalmával, vagy oly helyeken tételnek, hol kórvész vagy hasonló járványok uralkodnak, egv

házi szerzet tagjai, nőszemélyek és a tizennegyedik évet meghaladott ifjak is, érvényes tanuk.

598. §. Ezen kedvezményes végrendeletekhez csak két tanu kívántatik, kiknek egyike a végrendeletet irhatja. Ragály veszedelmekor az sem szükséges, hogy mind a kettő együtt legyen.

599. §. A kedvezményes végrendeletek a hajózás, vagy járvány végződése után, hat hónap mulva erejüket elvesztik.

600. §. A katonai végrendeleteket illető kedvezmények a katonai törvényekben foglaltatvák.

V. ö. 1876: XVI. t.-cz. 29. §. — V. ö. az 1873. évi katonai szolgálati szabályzathoz 1886. jun. 2. 2839. sz. körrendelettel kibocsátott 3. mellékletet.

Az a_lakszerűtlen végrendeletek érvénytelensége.

601. §. Ha az örökhagyó az itt elészabott s világosan, a csupa óvatosságra nem bizott kellékek valamelyikét meg nem tartotta: a végrendelet érvénytelen.

Fiuméra nézve v. ö. 1854. aug. 9. ny. p. 61., 129., 131. §§.

Örökszerződések csak házastársak közt érvényesek.

602. §. Az egész hagyaték, vagy annak az egészre vonatkozólag meghatározott egy része iránt örökszerződések érvényesen csak házastársak között köttethetnek. Az ez iránti rendszabályok, a házassági egyezvényekről szóló fejezetben foglaltatvák.

Halál esetérei ajándékozásokról vonatkozást.

603. §. Mennyiben tekintendő a halál esetérei ajándékozás szerződésnek, vagy végrendeletnek, az ajándékozásokról szóló fejezetben határoztatik meg.

V. ö. 956., 1249—1258. §§.

TIZEDIK FEJEZET.

*Utóörökösökről és hitbizományokról.**Közönséges helyettesítés.*

604. §. Minden örökhagyó rendelhet, azon esetre, ha a kinevezett örökös az örökséghez nem jut, egy és ha ez sem jut hozzá, második és hasonló esetben harmadik, vagy még több utóörököst is. Ezen rendelkezés közönséges helyettesítésnek mondatik. A sorban legelől nevezett lesz örökössé.

605. §. Ha az örökhagyó azon meghatározott esetek közül, hogy a kinevezett örökös, örökös nem lehet, vagy hogy örökös lenni nem akar, csak egyiket fejezte ki; a másik eset ki van zárva.

V. ö. 1894 : XVI. t.-cz. (örök elj.) 3., 5., 15., 34., 36., 39., 46., 47., 53., 66., 72., 78—80., 86., 100—104., 123., 124., 128., §§.; (1877 : XX. t.-cz. 30. §. c) p. 31. §.) V. ö. még 1886 : XXIX. t.-cz. (telekkvi betétek) 14. §.

Abbóli jogok.

606. §. Az örökösre rótt terhek az ennek helyébe lépő utóörökösre is kiterjednek, ha csak kifejezett akaratnál vagy a körülmények minőségénél fogva az örökös személyre nem szorítvák.

607. §. Ha egyedül a közörökösök nevezettek kölcsönös utóörökösöknek; az vétetik fel, hogy az örökhagyó az örökösnevezésben kiszabott részeket a helyettesítésre is ki akarta terjeszteni. De ha a helyettesítésben a közörökösökön kívül, még más is nevezetik, a megürült örökrész mindnyájokat egyenlően illeti.

Hitbizományi.

608. §. Az örökhagyó örökösét kötelezheti arra, hogy az átvett örökséget holta után, vagy más meghatározott esetekben, egy második kineveze

örökösnek engedje át. Ezen rendelkezés hitbizományi helyettesítésnek mondatik. A hitbizományi helyettesítés hallgatagon a közönségest is magában foglalja.

Mennyiben nevezhetnek a szülők gyermekeiknek helyettest.

609. §. A szülők is gyermekeiknek, még azon esetben is, ha ezek végrendekezésre nem képesek, csak a rájuk hagyott vagyona nézve nevezhetnek örököst, vagy utóörököst.

Hallgatag hitbizományi helyettesítés.

610. §. Ha az örökhagyó az örökösnek a hagyatékról végrendekezést megtiltotta; ez hitbizományi helyettesítés és az örökös tartozik a hagyatékot törvényes örökösei számára fentartani. Az elidegenítés tilalma a végrendekezési jogot nem zárja ki.

A hitbizományi helyettesítés korlátolása.

611. §. A sor, melyben a hitbizományi örökösök egymás után következendők, ha az örökhagyónak mindnyájan kortársai, éppen nem korlátoltatik, s a harmadikra, negyedikre és tovább is kiterjedhet.

612. §. Ha nem kortársak, hanem olyak az utóörökösök, kik a végrendelet tételekor még nem születtek; a hitbizományi helyettesítés pénzüsszegekre és más ingó dolgokra nézve a második izig terjedhet. Ingatlan jószágra nézve csak az első izig érvényes; azonban az izek meghatározásánál csak azon utóörökös jön számba, ki az örökség birtokába jutott.

V. ö. 538. §. — Ő felsége, az 1845. máj. 24. l. f. kéziratával, az oly végrendeletekre nézve, melyekben még nem nemzett személyek születésük esetére, közvetlenül örökösöknek neveztetnek, vagy hagyományokkal javadalmaztatnak, következő világosítványt méltóztatott legkegyelmesebben jó-

vághagyni: oly végrendeletek, melyek által az örökhagyó halálakor meg nem született s törvény szerint születetteknek sem tekintendő személyeknek, azon esetre, ha világra jönnek, közvetlenül valamely örökség vagy hagyomány szánatik, csak aanyiban érvényesek, amennyiben az örökhagyó a hivatalos utódokról, az ált. polg. törvénykönyv 612. §.-nak határozatai szerint az ő javokra, lemenő ágban tett hitbizományi helyettesítés által, érvényesen gondoskodhatott volna. (A nevezett örökös vagy hagyományos születéséig, az oda szánt vagyron időleges birtoka és élvezete, amennyiben az örökhagyó az iránt másképp nem intézkedett, azokat illeti, kiknek arra igényük van az esetben, ha a rendelkezés a hivatalosnak elmaradt születése miatt nem teljesíthető (által. polg. tvk. 707. §.). A nem született jogainak biztosítékáról a bírói hatóságok az általános törvényes rendeletekhez képest tartoznak gondoskodni. (1845. jun. 30. udv. cancell. rendelv. — 54. sz. függelék az optkv. hivatalos kiadásához.)

Az örökösnek hitbizományi helyettesítésnélí jogai.

613. §. Mig a hitbizományi helyettesítés esete beállana, a kinevezett örököst a korlátolt tulajdonjog illeti, a haszonélvező jogaival és kötelezettségeivel.

A helyettesítés értelmezése.

614. §. Ha valamely helyettesítés kétesen van kifejezve; az oly módon értelmezendő, mely által az örökösnek a tulajdonjogrólí rendelkezési szabadsága legkevésbé korlátoltatik.

Az örökhagyó intézkedése akképen magyarázandó, hogy az örökös rendelkezési joga mentül kevésbé korlátozottassék. (C. 3731/1889.)

A közönséges és hitbizományi helyettesítés elenyész-tének módjai.

615. §. A közönséges helyettesítés elenyészik, mihelyt a kinevezett örökös az örökségbe belépett; a hitbizományi, ha a kinevezett utóörökösök közül többé egy sem létezik; vagy ha azon eset melyre rendeltetett, megszűnik.

616. §. Különösen az esztelen után tett hitbizományi helyettesítés (608—609. §§.), elveszti ere-

jét, ha bebizonyíttatik, hogy ő végrendelezésekor teljes eszmélettel birt; vagy ha a bíróság neki esze használatának visszanyerése tekintetéből a vagyron szabad kezelését megengedte, s a helyettesítés többé fel nem éled, habár visszaesés miatt ismét gondviselő alá rendeltetett, s időközben végintézkedést nem tett is.

617. §. Valamely az örökhagyó által, gyermekének akkor, midőn annak még ivadéka nem volt, tett helyettesítés elenyészik, ha az örökölhető utódokat hagyott maga után.

Hitbizomány.

618. §. A hitbizomány (családi hitbizomány) oly rendelkezés, melynél fogva valamely vagyron minden jövendő, vagy legalább több nemzedékekre, a család elidegeníthetlen jószágának nyilváníttatik.

A hitbizományokról hazánkban az 1687 : IX. és 1723 : LX. t.-cz., az 1862. okt. 9. 15.742. sz. udv. rend. és 1869. ápr. 7. igazs. min. rend. rendelkeznek; Fiuméra nézve v. ö. 1854. aug. 9. ny. p. 220. s kk. §§. érvényesek az elj. tek., az anyagi jogot — amennyiben az id. jogszabályokkal összefér — az optkv. szabályozza.

A hitbizomány főnemei.

619. §. A hitbizomány közönségesen vagy elsőszülöttségi örökség, vagy örökség, vagy korörökség; a szerint, amint az alapító az utódlást, vagy azt idősb ágbeli első szülöttnek; vagy a családból legközelebbi izen állónak; több egyenlőn közel állók közt pedig az éveire nézve öregebbnek; vagy végtére az ágra nem tekintve, a családbeli legkorosabbnak rendelle.

620. §. Kétség esetében az elsőszülöttségi örökség inkább vélelmeztetik, mint az iz- vagy korörökség; és az izörökség ismét inkább, mint a korörökség.

Azokbani örökösödés.

621. §. Elsőszülöttségi örökségnél az ifjabb ág csak az idősb ág kihaltával jut a hitbizományhoz; úgy, hogy az utolsó birtokosnak fivérét annak fiai, unokái, másodunokái, és további ivadéka megelőzik.

622. §. Az alapító az öröklés rendét egészen is megfordíthatja, s az idősb ágbeli utolsó szülöttet; vagy valamennyi ágból a legifjabbikat; vagy általában azt nevezheti ki, aki izre nézve, vagy a hitbizomány alapítójához, az első szerzőhöz, vagy az utolsó birtokoshoz legközelebb áll.

623. §. Ha az alapító ez iránt akaratát határozottan ki nem fejezte; inkább az utolsó birtokos, mint a hitbizomány alapítója és az első szerző véte-
tik tekintetbe. Ha több egyenlő izbeli személyek léteznek, az idősebb kor határoz.

624. §. Midőn az alapító azt rendeli, hogy a hitbizomány mindenkor a családbeli legközelebbi tagra szálljon; ez alatt az értetik, ki a közönséges törvényes öröklés szerint a férfimaradék közül legközelebbi. Több egyenlően közel állók között, ha csak a rendelkezésből ellenkező nem tűnik ki, a hitbizomány élvezete felosztatik.

625. §. Ha valaki az elsőszülötti ág számára felállított hitbizomány mellett, az utóbb született ágak részére, második, vagy több hitbizományt is állított fel; az első hitbizomány birtokosa és ennek maradéka csak akkor jut más hitbizományi birtokhoz, ha a többi ágakban a hitbizományra jogosított semmi maradék sem létezik s a hitbizományok csak addig maradnak egy személynél egyesítve, míg ismét két vagy több ágak nem erednek.

626. §. A leánymaradéknak rendszerint nincs igénye a hitbizományokra. De ha az alapító nyilván azt rendelte, hogy a fiág kihaltával a bizomány a leányágakra szálljon által; ez a finemzedék számára

határozott rend szerint történik; mindazonáltal a hitbizományi birtokhoz jutott ágnak fiörökösei a leányörökösöket megelőzik.

Hitbizomány föllállításairai föltételek.

[627. §. A törvényhozó hatalom különös beleegyezése nélkül hitbizomány fel nem állíthatatik. A felállításkor a hitbizományhoz tartozó minden darabokról rendes hiteles jegyzék készítendő, s a bíróságnál megtartandó. Ezen leltár minden birtokváltozásnál, és a hitbizománynak a szabad vagyontól elkülönzésénél zsinórmértékül szolgál. A hitbizomány biztonságáról a bíróság a külön rendszabályok szerint tartozik gondoskodni.]

Az eljárásról hitbizományi ügyekben Fiuméra nézve v. ö. 1854. aug. 9. ny. p. 220. s kk. §§.

A föllállítás visszavonása.

628. §. A hitbizomány alapítójának joga van a hitbizomány felállítását visszavonni, mindaddig, míg valaki átadás, vagy szerződés által jogot nem szerzett. És az akarat visszavontnak tekintetik, ha az örökhagyónak törvényes fiörököse születik, ki a hitbizományban benn nem foglaltatott.

A várományosok és a hitbizomány birlalójának jogaik iránti elv.

629. §. A hitbizományi vagyon tulajdona minden várományosok és a hitbizomány akkori birlalója között meg van osztva. Azokat egyedül a főtulajdon, ezt pedig a haszonvételi tulajdon is illeti.

A várományosok különös jogaik.

630. §. A főtulajdon feljogosítja a hitbizományi várományosokat a hitbizományi adósleveleknek birói kézhez való letételét kívánhatni; a hitbizományi javak rosszul kezelését a bíróságnak feljelenteni; a hitbizomány és az utódok védelmére közös hitbizomány-gondnokot ajánlhatni; általában az állag biztonságára szükséges minden intézkedést megtehetni.

V. ö. 1869. ápr. 7. I. M. rend. 3., 12. §§.

A birlaló korlátlan jogai, s ugyanannak kötelezettségei.

631. §. A hitbizomány birlalója a haszonvevő tulajdosnak minden jogaival és kötelezettségeivel bir. Ötet illetik a hitbizományi jószág és növedékebeli minden haszonvételek, de annak állaga nem. Ellenben ő visel minden terheket is. Az állagnak az ő vétke nélkül történt kisebbüléseért nem felelős.

V. ö. 1869. ápr. 7. I. M. rend. 13. §.

Korlátolt jogok: a) a lemondásra s elzálogosításra:

632. §. A hitbizomány birtokosa magára nézve lemondhat ugyan jogáról, de habár még nem is létező maradékaira nézve semmikép sem. Ha a hitbizomány hasznait, vagy magát a hitbizományi jószágot elzálogítja; az elzálogítás a haszonnak csak azok részére nézve érvényes, melyet beszédni ő van jogositva, de nem a hitbizományi jószágra, vagy a hasznok azon részére, mely utódát illeti.

V. ö. id. min. rend. 15., 16., 23. §§.

b) A hitbizományi jószág átváltoztatására, elcserélésére vagy örökhaszonbérbe adására.

633. §. A hitbizomány birlalója a mindjárt következő megszorítások mellett, az ingatlan hitbizományi jószágot tőkévé változtathatja; földeket földekért elcserélhet, vagy ahhoz mért bérbe kioszthat, vagy örök haszonbérbe is átadhat.

V. ö. id. min. rend. 14. §.

634. §. Az ily változtatásokhoz a rendes birói hatóság jóváhagyása megkívántatik. Ez köteles minden tudvalevő várományosokat, vagy ha ezek kiskorúak, vagy távol vannak, azok gondnokait, továbbá a hitbizomány s az utódok gondnokát is meghallgatni; az okok fontosságát megítélni, s különösen a földek eldarabolása megengedésénél arra ügyelni, hogy a közrendtartási rendeletekben elészabott mérték megtartásék. Az e mellett kialakult fizetmény mint hitbizomány-tőke kamatra kiadandó.

V. ö. 1869. ápr. 7. igazs. min. rend. 14. §.; 1871: LIII. t.-cz. 55. §.

c) Eladósítására.

635. §. A hitbizomány birlalója a hitbizományi jószág egy harmadrészét eladósíthatja; vagy ha tőkéből áll, egy harmadát felveheti. Erre a várományosok vagy gondnokok beleegyezése nem szükséges; hanem csak a rendes birói hatóság jóváhagyása.

V. ö. id. min. rend. 15. §.

A hitbizományi jószág eladósítandó harmadának.

636. §. Ezen harmadrészbe a hitbizományi jószágon fekvő bármilyen néven nevezendő minden terhek beszámítandók akképen, hogy kétharmadrész egészen szabadon maradjon.

Értékének meghatározása.

637. §. A hitbizomány-jószág értéke, ha az elcsere-lendő, vagy eladósítandó, bírói becsü által; ha pedig pénzzé teendő, közárverés útján határozatati meg.

V. ö. id. min. rend. 6. §.

Vissza fizetés módja.

638. §. A hitbizományi adósság visszafizetése úgy intézendő, hogy az adósságból évenként öt százalék törlesztések. A határidő meghosszabbítását csak fontos okokból lehet megengedni.

V. ö. id. min. rend. 15. §.

639. §. Ha a hitbizomány birtokosa a már tett visszafizetésekből ismét bizonyos összeget akar önhasználatára felvenni; ennek törlesztésére, tartozik még különösen évenként öt százalékot fizetni.

V. ö. id. min. rend. 15. §.

Az utódnak az adósságokérti kezeskedése.

640. §. A hitbizománybani utód, elődének csak bírói jóváhagyással tett adósságait tartozik fizetni. Az ezeknek törlesztésére már lejárt visszafizetésekért csak annyiban felelős, amennyiben azok elődének szabadon örökölhető érdekéből ki nem telnek.

V. ö. id. min. rend. 17. §.

641. §. Ha az előd, a hitbizománynak fentartására, vagy nevezetes javítására tetemes költséget tett, mi végett a hitbizományi jószágot adóssággal terhelni is joga lett volna; az ilyen költséget meg kell téríteni. De e végre az utódok jogosítvák a hitbizományi jószág egy harmadának megterhelésére. A visszafizetések a 638. §-ban kiszabott módon történtek.

642. §. A hitbizományi hitelező, a hitbizományon, bárha bírói jóváhagyás mellett, fekvő adósságnak visszafizetését nem törzsökjószágból; hanem csak annak jövedelmeiből követelheti.

V. ö. id. min. rend. 16. §.

Az utolsó évi hasznok felosztása.

643. §. Az utolsó évi hasznok, az előd örökösei és a hitbizományi utód között, azon módon osztatnak fel, mint a haszonélvező és a tulajdonos között. (519.)

V. ö. id. min. rend. 20. §.

A hitbizomány föloldása.

644. §. A hitbizomány feloldható, ha a hitbizományra hivatott utódok nem vélelmezhetők. De a hitbizományi kötelék feloldásához, a haszonvevő tulajdonos és hirdetményileg idézendő minden várományosok beleegyezésén fölül, az utódok gondnokának meghallgatása és a bírósági jóváhagyás is megkívántatik.

V. ö. id. min. rend. 24. §.

645. §. A hitbizomány elenyészik, ha elvész, vagy ha az alapítványban meghívott minden ágak, utódok reménye nélkül, kihaltak. Az utóbbi esetekben, a főtulajdon a haszonvételi tulajdonnal egyesül és a birtokos a hitbizományról kénye szerint rendelkezhetik.

V. ö. id. min. rend. 24. §.

A hitbizománynak az alapítványoktól különbözőése.

646. §. A helyettesítésektől és hitbizományoktól különböznek azon alapítványok, melyek által tőkék, földek, vagy jogok jövedelmei, közhasznu intézetekre, ugymint: egyházi javadalmakra, iskolákra, kór- vagy szegényházakra, avagy bizonyos személyek tartására örökidőre rendeltetnek. Az alapítványok iránti rendszabályok a közrendtartási rendeletekben foglaltatvák.

Ki, mikép és kinek hagyományozhat.

647. §. Valamely hagyomány (535. §.) érvényességére megkívántatik, hogy az képes örökhatyó által oly személynek, ki öröklésre képes, érvényes végrendeletnél fogva hagyassék.

A hagyományos jogköréről az örök elj. során v. ö. 1894: XVI. t.-cz. 3., 34., 36., 39., 53., 63., 72., 78., 79., 82., 83., 85., 102., 103., 124. §§.; a hagyományi bizonyítványról u. o. 106. §.; a hagyományos szerepéről a telekkvi betétszerkesztés körül v. ö. 1886: XXIX. t.-cz. 52. §., 1889: XXXVIII. t.-cz. 12., 24. §§. a telekjegyzőkv. helyesbítése körül 1892: XXIX. t.-cz. 4. §. A tömeggondnok jogköréről a hagyomány tek. v. ö. 1881: XVII. t.-cz. 4. §. 1. bek., 160. §.; v. ö. még csödtv. 28. §. 1. p. A hagyományok illetékéről v. ö. 1869: XXIII. t.-cz. 21. §., 1875: XXV. t.-cz. 19. §.; 1881: XXXIV. t.-cz. 8. és 39. §§., 1883: XLIV. t.-cz. 88. §.

648. §. Az örökagyó egy, vagy több örökös-társaknak is rendelhet előre valamely hagyományt, arra nézve ők csak hagyományosoknak tekintendők.

És ki terheltek a hagyomány kiszolgálásával.

649. §. A hagyományok rendszerint valamennyi örökösököt, örökrészökhöz képest terhelik, még azon esetekben is, ha valamelyik örökös-társat illető dolog hagyományoztatott volna el. Mindazonáltal az örökagyótól függ, valjon a hagyomány kiszolgál-tását valamely örökös-társnak, vagy hagyományos-nak akarja-e különösen kötelességül tenni.

650. §. A hagyományos, a reáháritott további hagyomány teljes kielégítése által azon oknál fogva, hogy a neki szánt hagyomány értékét felülhaladja, magát ki nem vonhatja. De ha a hagyományt el nem fogadja; az, kire ez száll, tartozik a bizományt átvállalni, vagy a neki jutott hagyományt az arra utalt hagyományosnak átengedni.

651. §. Az örökagyó, ki valamely hagyományt, bizonyos osztályu személyek, ugymint: rokonok, cselédek vagy szegények részére szánt, annak felosztását, hogy ezen személyek közül kinek s mi jusson, az örökösre, vagy egy harmadikra biz-hatja. Ha az örökagyó ez iránt semmit sem hatá-rozott, a választás az örökös-t illeti.

A 651. §. rendelete, szegények számára, vagy más kegyes célokra hagyományokra nézve, csak annyiban alkalmazható, amennyiben teljesítésök módja iránt, sem az örökagyó, sem közrendtartási vagy egyes külön rendeletek által, közelebbi határozatok nem tételnék. (56. sz. függelék az optkv. hiv. kiadásához.)

Hagyományoknál helyettesítések.

652. §. Az örökagyó valamely hagyomány-nál közönséges vagy hitbizományi helyettesítést rendel-het; erre nézve az előbbi fejezetben foglalt rendszabályok alkalmazandók.

653. §. Mindent, mi a közforgalomban áll: dolgokat, jogokat, munkákat s más cselekvényeket, melyeknek értéke van, lehet hagyományozni.

Hagyomány tárgyai.

654. §. Ha oly dolgok hagyományoztatnak, melyek a közforgalomban állanak ugyan, de melyeket birni a hagyományos személyére nézve nem képes, annak rendes értéke térítettik meg.

V. ö. 356. §.

Általános értelmezési szabályok a hagyományoknál.

655. §. A szavak a hagyományoknál is szokott értelmökben vétetnek, hacsak be nem bizonyítatik, hogy az örökhagyó bizonyos kifejezésekkel valamely, neki saját, különös értelmet szokott összekötni; vagy hogy a hagyományozás különben hatály nélkül maradna.

A hagyományozást illetőleg különös rendszabályok:

a) bizonyos nemű dolgokra nézve.

656. §. Ha az örökhagyó egy vagy több bizonyos nembeli dolgot, de közelebbi meghatározás nélkül hagyományozott és a hagyatékban több ilyenemű dolgok léteznek; a kiválasztás az örököst illeti. De tartozik oly darabot választani, melynek a hagyományos hasznát veheti. Ha több dolog közül egynek vétele vagy választása a hagyományosra bízatik, a legjobbikat is választhatja.

657. §. Ha az örökhagyó bizonyos nembeli egy vagy több dolgot világosan csak a maga tulajdonából hagyományozott s effélék a hagyatékban nem találatnak; a hagyományozás foganatát veszti. Ha azok nem a kirendelt mennyiségben találatnak; a hagyományosnak be kell a meglevőkkel érni.

658. §. Ha az örökhagyó bizonyos nembeli egy vagy több dolgot, nem világosan a maga tulajdon:

ból hagyományoz és a hagyatékban ilyesek nem találhatók, az örökös tartozik azokat a hagyományosnak állásához és szükségeihez illendő minőségben megszerezni. Valamely pénzösszeg hagyományozása az örököst annak kifizetésére kötelezi, nem tekintve azt, ha van-e készpénz a hagyatékban, vagy sincs.

659. §. Az örökhagyó annak kiválasztását, hogy többek közül melyik dolog legyen a hagyományosé, egy harmadikra is bízhatja. Ha ez azt el nem vállalja, vagy a kiválasztás előtt meghalt; a hagyományt a hagyományos állására és szükségeire tekintettel, a bírói hatóság határozza meg. Ezen bírói meghatározásnak van akkor is helye, ha a hagyományos a neki engedett kiválasztás előtt meghalt.

b) *Meghatározott dolog hagyományozása.*

660. §. Valamely meghatározott dolog hagyományozását, ha az egy vagy különböző rendelkezésekben ismételtetik, a hagyományos természetben és értéke szerint egyszersmind nem követelheti. Más hagyományok, habár ugyanazon nem-beli dolgot vagy ugyanazon összeget tartalmazzák is, mindannyiszor illetik a hagyományost, a hányszor ismételtettek.

661. §. A hagyományozás hatálytalan, ha a hagyományozott darab a végrendelezkéskor már a hagyományos tulajdona volt. Ha később tette magáévá, annak rendes értéke fizettetik meg neki. De ha azt magától az örökhagyótól, még pedig ingyen kapta, a hagyományozás megszűntnek tekintendő.

c) *Idegen dolog hagyományozása.*

662. §. Oly idegen dolognak, mely sem az örökhagyónak, sem azon örökösnek vagy hagyományosnak, ki köteles volna azt egy harmadiknak kiszolgáltatni, nem sajátja, hagyományozása hatálytalan. Ha az említett személyeket azon dologbeli va-

lami rész vagy igény illeti; a hagyomány csak ezen igényről vagy részről értendő. Ha a hagyományozott dolog elzálogítva vagy megterhelve van; az ki ezt megkapja, a rajta fekvő terheket is átveszi. De ha az örökhagyó világosan azt rendeli, hogy valamely meghatározott idegen dolog megvétessék és a hagyományosnak kiszolgáltassék, ellenben a tulajdonos azt a becsárért eladni nem akarja; a hagyományos részére ezen értéket kell kifizetni.

d) *Valamely követelés hagyományozása.*

663. §. Oly követelésnek hagyományozása, mely az örökhagyót a hagyományos ellenében illeti, az örököszt a kötelező-levél visszaadására vagy a hagyományosnak az adósság és hátralevő kamatok iránti fölmentéséről írásadásra kötelezi.

664. §. Ha az örökhagyó valakinek oly követelést hagyományoz, melyet ő egy harmadik ellen tehet; tartozik az örökös a követelést, az elmaradt és folyó kamatokkal együtt, a hagyományosnak átengedni.

665. §. Oly adósság hagyományozása, mellyel az örökhagyó a hagyományosnak tartozik, azon hatállyal bír, hogy az örökös az örökhagyó által határozottan kifejezett vagy a hagyományos által kimutatott adósságot elismerni és azt, az adóslevélben foglalt feltételekre vagy határnapokrai tekintet nélkül, legfőlebb a többi hagyományok kielégítésére rendelt határidő alatt kifizetni köteles. De az örökhagyó veszélyezett hitelezőinek az ő elismerése kárukra nem szolgálhat.

666. §. Az adósság elengedése csak a fenlevő, nem pedig a hagyományozás tétele után keletkezett adósságokról is értendő. Ha a hagyomány által zálogjog vagy kezesség engedtetik el; ebből nem következik, hogy az adósság is elengedett legyen. Ha a fizetésidők meghosszabbíthatnak is: a kamatok mégis folyvást fizetendők.

667. §. Ha az örökgyó valamely személynek bizonyos összeggel tartozik és annak hasonló összeget hagyományoz; nem vélelmeztetik az, hogy a hagyomány által adósságát akarta leróni. Ily esetben az örökös azon összeget kétszeresen fizeti meg, egyszer mint adósságot s aztán mint hagyományt.

668. §. Valamennyi kinlevő követelésnek hagyományozása alatt még sem foglaltatnak, sem a közhiteli papirosokbeli követelések, sem az ingatlan jószágon fekvő tőkék, vagy valamely dologbani jogból származó követelések.

e) *Nőhozomány hagyományozása.*

669. §. A nőhozomány hagyományoztathatik, vagy a végett, hogy a férj annak visszafizetése alól felmentessék; vagy hogy az örökös a feleség részére a hozománykép magával vitt összegnek vagy dolognak bebizonyítás és a ráfordított költség levonása nélküli kiszolgáltatására köteleztessék. Itten a más hagyományozott követelések iránti rendszabályok állanak.

670. §. Ha az örökgyó valamely harmadik személynek határozatlan nőhozományt hagyományoz, ez alatt, az ő tulajdon vagyonára való tekintet nélkül, oly hozomány értetik, mit azon személynek atyja, középszerű vagyon mellett, állásához képest vele adni tartoznék.

671. §. Ha szülék hagyományoznak leányaiknak hozományt; ez, hacsak világosan előhagyománynak nem nyilvánított, a törvényes vagy végrendeleti örökrészbe beszámíttatik.

f) *Tartás; nevelés vagy élelmezés hagyományozása.*

672. §. A tartás hagyományozása az élelmet, ruházatot, lakást és a többi szükségeket, még pedig életfogytig, valamint a megkivántató oktatást is magában foglalja. Mindez a nevelés alatt is értetik.

A nevelés a teljes korról végződik. Az élelmezés alatt életfogytig való étel és ital foglaltatik.

673. §. Az előbbi §-ban felhozott hagyományok mértéke, ha az az örökhagyónak sem kifejezett, sem az eddig nyújtott segedelmezés által értelmezett hallgatag-akaratóból ki nem tűnik, azon állás szerint határozandó meg, mely a hagyományosnak sajátja, vagy melyre az az élvezett ápolás által előkészített.

g) *Butorok; házi eszközök hagyományozása.*

674. §. Butorok alatt csak a lakás illendő használására; házi eszközök, vagy házi készülétek alatt pedig egyszersmind a háztartáshoz megkívántató eszközök is értetnek. Ezek alatt a mesterségüzéshez szükséges szerszámok világosabb kifejezés nélkül nem foglaltatnak.

h) *Tartály hagyományozása.*

675. §. Ha valakinek oly tartály hagyományoztatott, mely nem magában álló, hanem csak valamely egésznek része; rendszerint azon vélelem áll, hogy csak azon darabok szánattak neki, melyek az örökhagyó halálakor abban találtatnak és amelyek tartására azon tartály, természeténél fogva, rendelve vagy az örökhagyó által rendesen használva volt.

676. §. Ellenben ha a tartály ingó vagy legalább magában álló dolog; a hagyományos egyedül a tartályt s nem a benne találtató dolgokat is igényelheti.

677. §. Ha valamely szekrény, almáriom, vagy láda minden benne találtató dolgokkal együtt hagyományoztatik; az arany, ezüst, ékszer és készpénz, sőt a hagyományos által az örökhagyó részére kiadott adóslevelek is oda számítottatnak. Más adóslevelek vagy okiratok, melyeken az örökhagyó köve

telései és jogai alapulnak, csak akkor számíttatnak oda, ha azokon kívül a tartályban semmi sem található. Folyékony dolgok hagyományozásához az azok elvitelére való edények is tartoznak.

i) *Drágaszerek; ékszer és pipere hagyományozása.*

678. §. Drágaszerek alatt rendszeren csak drágakövek és igaz-gyöngyök; ékszer alatt az álkövek is és az arany vagy ezüsből készült, vagy avval futtatott ékitvény, mely a személy ékességére szolgál; és pipere alatt az értetik, ami az ékszeren, ékitvényen s ruhadarabokon kívüli a személy diszítésére használtatik.

k) *Arany vagy ezüst; fehérnemű; kocsiszer hagyományozása.*

679. §. Az arany vagy ezüst hagyományozása magában foglalja a feldolgozottat és a feldolgozatlant, de nem a pénzzé vertet, valamint azt sem, a mi csak részét vagy diszitményét teszi valamely más hagyatéki darabnak, péld. órának, vagy szelenczének. A fehérnemű nem az öltözékhez és a csipkék nem a fehérneműhöz, hanem a piperéhez számíttatnak. Kocsiszer alatt az örökhagyó kényelmére rendelt kocsislovak és kocsik a hozzátartozó szerszámmal együtt, de a paripák és nyeregszerszám nem értetnek.

l) *Kézpénz hagyományozása.*

680. §. A kézpénzhez tartoznak azon közhiteli papirosok is, melyek a rendes forgalomban a kézpénzt helyettesítik.

m) *Gyermekek.*

681. §. E szó alatt: gyermekek, ha az örökhagyó másnak gyermekeiről gondoskodik, csak a fiak és leányok; de ha saját gyermekeiről gondos-

odik, az ezek helyébe lépő és az örökhatározó elhunytakor már nemzett utódok is értetnek.

682. §. A közelebbi meghatározás nélkül rokonoknak rendelt hagyomány azoknak juttatik, kik a törvényes örökösödés rende szerint legközelebbiek; és a fennebb az 559. §-ban az örökségnek oly személyek közt, kik egy személy gyanánt tekintetnek, felosztása iránt felállított rendszabály a hagyományokra is alkalmazandó.

o) A cselédek nevezete iránt.

683. §. Ha az örökhatározó cselédjei részére hagyományozott, s azokat csupán a szolgálati viszonynál fogva jelölte ki, az vélelmeztetik, hogy a hagyományt azok kapják, kik elhalálozásakor azon szolgálati viszonyban állanak. De ez esetben, mint szintén a többiekben is, a vélelem ellenkező erősebb vélelmi okok által megszüntethetik.

Hagyományok háromlási napja.

684. §. A hagyományos rendszerint (699. §.) mindjárt az örökhatározó halála után szerez a maga s utódai részökre jogot a hagyományra. De a hagyományozott dolograi tulajdonjogot csak a tulajdonszerzésre nézve az ötödik fejezetben felállított rendszabályok szerint nyerhetik meg.

Fizetési nap.

685. §. Egyes hagyatéki darabok és azokra vonatkozó jogok hagyományozása, a cselédség kisebb megjutalmazásai és kegyes hagyományok, mindjárt; mások azonban az örökhatározó halálától csak egy év múlva követelhetők.

686. §. Egyes hagyatéki darab hagyományozásánál, az örökhatározó halálától fogva folyó kamatok, közbejött haszonvételek és minden egyéb nē

vedék is, a hagyományost illetik. Ellenben ő viseli a hagyományon fekvő minden terheket, sőt a kárt is, ha az másnak vétke nélkül fogy, vagy egészen elenyészik.

687. §. Ha valakinek bizonyos visszatérő időszakokban, ugymint: minden évben, hónapban s e f. fizetendő összeg hagyományoztatik, jogot nyer a hagyományos az ezen időszaki egész járandóságra, habár a határidőnek csak elejéig élt is. Azonban a járandóság csak az időszak lefolytával követeltethetik. Az első időszak az örökhagyó halála napjától kezdi folyását.

A hagyományos biztosításrai joga.

688. §. Minden esetekben, melyekben a hitelező az adóstól biztosítást követelni jogositva van, a hagyományos is megkivánhatja hagyományának biztosítottatását. Mikép kellessék a hagyományt dologbani jog alapítása végett bekebeleztetni, fennebb a 437. §-ban határozott meg.

Fiuméra nézve v. ö. 1854. aug. 9. ny. p. 178. §.

Kire száll a megürült hagyomány?

689. §. Oly hagyomány, melyet a hagyományos el nem fogadhat, vagy elfogadni nem akar, az utónevezettre száll (652. §.). Ha utóhagyományos nem létezik és az egész hagyomány több személyeknek osztatlanul vagy világosan egyenlő részekben hagyatott, azon rész, melyet közülök valamelyik meg nem kap, a többire száll, szintugy, mint az örökség az örököstársakra. Az említett két eseten kívül, a megürült hagyomány az örökségi tömegben marad.

Az örökös joga, ha a terhek a tömeget kimerítik.

690. §. Ha hagyományok által az egész örökség kimerítettik; az örökös semmit sem követelhet

egyebet, mint a tömeg javára tett költségei megterítését és fáradságaihoz mért megjutalmaztatását. Ha a hagyatékot maga nem akarja kezelni; gondnok rendeléseért kell folyamodnia.

691. §. Ha a hagyatéki tömegeből valamennyi hagyományosok ki nem elégíthetők; mindenek előtt a tartási hagyomány adatik ki; s a hagyományost a tartás az örökség-nyújtás napjától fogva illeti.

Ha tulhaladják.

692. §. Ha a hagyatékok az adósságok kifizetésére, más köteles kiadásokra és minden hagyományok kielégítésére nem elegendő; a hagyományosok aránylagos levonást szenvednek. Azért is az örökös, míg ily veszély forog fenn, a hagyományokat biztosítás nélkül kiadni nem tartozik.

693. §. Azon esetben pedig, ha a hagyományosok a hagyományokat már megkapták, a levonás a hagyománynak az átvételkori értéke és az abból huzott hasznok szerint határozatják meg. De ha a hagyományosnak a hagyomány átvétele után is mindig szabadságában áll, a pótláshoz járulás elkerülése végett, a hagyományt, vagy a fennebb említett értéket és a huzott hasznokat a tömegbe visszaadni; a javításokra és a rontásokra nézve jóhiszemű birtokosként bánnak vele.

A közintézetekhez törvényes járulványokról.

694. §. Azon járulványok, melyeket az örök-hagyó, a közrendtartási rendszabályok szerint, szegények, sérvítézek házai, kórodák s a közoktatás segélyezése végett, a végrendeletben határozott, nem tekintendők hagyománynak; ezek álladalmi adók; a törvényes örökösök által is fizetendők és nem a magánjog elvei, hanem csak a közrendeletek szerint ítéltetnek meg.

Az erdélyrészi róm. kath. világi papok szabad végrendelezési joggal bírnak ugyan, de azok végrendeletév

szemben is alkalmazást nyer az optkv. 694. §-ában foglalt rendelkezés. (C. 95. jan. 29. 11,727/93.)

A volt erdélyi nagyfejedelemség területén a Kollonics-féle egyezmény soha sem birt érvénnyel s az ott fennálló jogszabályok értelmében a gör. kath. lelkészkedő nős pap ingó vagyona, tek. nélkül annak eredetére, arra az egyházra száll, melynél elhalálózása idejében alkalmazva volt. (C. 901. okt. 22. 7642.)

TIZENKETTEDIK FEJEZET.

A végrendelkezés korlátozásáról és megszüntetéséről.

Az örökhatározó joga végrendelkezése korlátozására vagy megváltoztatására.

695. §. Az örökhatározó rendelkezését valamely feltételhez kötheti; időpontra szoríthatja; meghagyás vagy kinyilatkoztatott szándék által korlátozhatja. Végrendeletét vagy fiókvégrendeletét meg is változtathatja vagy egészen megszüntetheti.

A végrendelkezés korlátozásának nemei. 1. föltétel.

696. §. Feltételnek oly esemény nevezetik, melytől valamely jog függővé tételik. A feltétel igenleges vagy nemleges, a szerint, amint az esemény be vagy be nem következésére vonatkozik. Elhalasztó, ha az odaszánt jog csak annak teljessége után kap erőre; felbontó, ha az odaszánt jog annak beálltával elvész.

Rendszabályok: a) az érthetlenség.

697. §. Egészen érthetlenség feltételek nem léteznek tekintendők.

b) Lehetetlen vagy tilos.

698. §. Azon rendelkezés, mely által valakinek valami jog elhalasztó lehetetlen feltétel alatt

adatik, érvénytelen, habár a feltétel teljesedése lehetetlenné csak későbbben vált, és a lehetetlenség az örökhatyó előtt tudva lett volna is. A fölbontó lehetetlen feltétel nem létezőnek tekintetik. Mindez a tilos feltételekre nézve is áll.

c) *Lehetséges és szabados föltételek.*

699. §. Ha a feltételek lehetségesek és szabadosak; az azoktól függő jog csak szoros teljesítésök által szereztethetik meg; függjenek ezek bár a véletlentől, az emlezett örökös, hagyományos vagy harmadik akaratától.

d) *A házasságra nem lépés föltétele iránt.*

700. §. Azon feltétel, hogy az örökös, vagy hagyományos teljes kora elérése után se lépjen házasságra, nem létezőnek tekintendő. Csak özvegy személy tartozik, ha egy vagy több gyermeke van, ezen feltételt teljesíteni. Azon feltétel, hogy az örökös, vagy hagyományos egy bizonyos személlyel ne lépjen házasságára, érvényesen köttetethetik ki.

Az ált. polg. tvk. 700. §. nem alkalmazható az oly végintézkedésekre, melyeknél fogva az örökhatyó, feleségének az egész örökség, vagy annak viszonylagos része, vagy végre valamely hagyomány élvezetét, özvegyisége tartamára megszorítással juttatja; s szintoly kevésbé azokra, melyek által egy harmadik személyről hasonló módon gondoskodik azon időpontig, melyben az házasságra lép. (1844. máj. 4. l. f. határozv., 1844. szept. 2. udv. rendelv. (57. sz. függelék az optkv. hiv. kiadásához.)

e) *Ha a föltétel az örökhatyó életében teljesült.*

701. §. Ha a végrendeletben elészabott feltétel már az örökhatyó életében teljesült, annak teljesítése az örökhatyó halála után csak akkor ismétlendő, ha a feltétel az örökösnek, vagy hagyományosnak oly cselekvényéből áll, mely az által ismételtethetik.

Kiterjesztendő-e a föltétel az utónevezettekre.

702. §. Az örökös vagy hagyományosra nézve kiszabott feltétel, az örökhagyó világos kijelentése nélkül, az örökhagyó által utónevezett örökösre, vagy hagyományosra ki nem terjesztendő.

A lehetséges elhalasztó föltétel hatálya.

703. §. Valamely elhalasztó feltétel alatt szánt hagyaték megszerzésére szükséges, hogy az említett személy a feltételnek teljesülését túlélje, és annak beálltakor örökképes legyen.

2. Időpont.

704. §. Ha bizonytalan, hogy azon időpont, melyre az örökhagyó az odaszánt jogot szorítja, eljövendő-e, vagy sem? ezen megszorítás föltételnek tekintetik.

705. §. Ha az időpont olynemű, hogy el kell jönnie; az odaszánt jog, mint más feltétlen jogok; az említett személy örökösire is átruháztatik, s csak az átadás halasztatik el a kitűzött határidőig.

706. §. Ha nyilvánvaló, hogy a végrendelkezésben kimért idő soha sem jöhet el; ezen idő meghatározása úgy tekintetik, mint lehetetlen feltétel hozzátétele. Csak azon esetben, ahogy az örökhagyó valószínűleg csupán az idő kiszámításában tévedt, kell az időpontot az örökhagyó valószínű akarata szerint meghatározni.

Az említett és utána következő személy közti jogviszony a föltételre vagy időpontra nézve.

707. §. Mig az örökösnek, vagy hagyományosnak joga, valamely még nem teljesített feltétel, vagy a még el nem érkezett időpont miatt elhalasztva marad; mindaddig, az első esetben a törvényes és a kinevezett örökös között; és a második esetben az örökös és a hagyományos között, a hagyaték vagy hagyomány egyelőrci birtoklására és

élvezetére nézve, ugyanazon jogoknak és kötezettségeknek van helyök, mint a hitbizományi helyettesítésnél.

708. §. Ki valamely örökséget vagy hagyományt, nemleges, vagy feloldó feltétel alatt; avagy csak bizonyos időre nyer; annak irányában, kire az örökség vagy hagyomány, a feltétel, vagy a meghatározott időpont beálltával száll, ugyanazon jogokkal és kötelezettségekkel bir, melyek az örököszt vagy hagyományost a hitbizományi helyettes irányában illetik. (613. §.)

V. ö. 900. §.

3. Meghagyás.

709. §. Ha az örökhagyó valakinek valami hagyatékot, valamely meghagyás mellett juttatott; ezen meghagyás föloldó föltételként tekintendő, ugy, hogy a meghagyás nem teljesítése miatt a hagyaték elveszítettessék. (696. §.)

V. ö. Fiuméra nézve 1854. aug. 9. ny. p. 158. §.

710. §. Azon esetben, ha a meghagyás szorosan nem teljesíthető, annak legalább a lehetőségig való megközelítésén kell ügyekezni. Ha ez sem történhetik meg; a terhelt fél, ha csak az örökhagyó akaratából ellenkező nem tünik ki, a neki szánt hagyatékot mégis megtartja. Ki a meghagyás teljesítésére önmaga tette magát nem képessé, a neki szánt hagyatékot elveszti.

711. §. Ha az örökhagyó a czélt, melyre a hagyatékot szánta, kijelentette ugyan, de kötelességül nem tette, az emlézett személy a hagyatékknak azon czélra leendő fordítására nem köteleztethetik.

712. §. Azon rendelkezés, mely által az örökhagyó örökösének valamely lehetetlen, vagy tilos cselekvényt oly hozzáadással parancsol, hogy ha a meghagyásnak nem engedelmesskednék, egy har

madiknak bizonyos hagyományt kiszolgáltatni tartozzék, érvénytelen.

A rendelkezések megszüntetéséről, még pedig: 1. új rendelkezés; végrendelet.

713. §. Korábbi végrendelet, későbbi érvényes végrendelet által, nemcsak az örökös nevezésre, hanem a többi rendelkezésekre nézve is megszüntetik; ha csak az örökhagyó az utóbbiakban világosan értésül nem adja, hogy a korábbi egészen vagy részben fennálljon. Ezen rendszabály áll akkor is, ha a későbbi végrendeletben az örökös az örökségnek csak egy részére neveztetik. A fennmaradó rész, nem a korábbi végrendeletben nevezett, hanem a törvényes örökösökre száll.

Fiókvégrendelet által.

714. §. Későbbi fiókvégrendelet által, melyek egymás mellett többen is megállhatnak, a korábbi hagyományozások vagy fiókvégrendeletek csak annyiban szüntetnek meg, amennyiben avval ellentmondásban állanak.

715. §. Ha nem lehet elhatározni, melyik végrendelet vagy fiókvégrendelet a későbbi; amennyiben egymás mellett megállhatnak, mindenik érvényes, és a tulajdon közösségéről fejezetben felállított rendszabályok jönnek alkalmazásba.

Ez a §. csak Fiuméra érvényes, mert az ország többi részeiben erről a kérdéstről az 1876: XVI. t.-cz. 7. §-a rendelkezik.

A korábban kijelentett változhatlanság mellett is.

716. §. Valamely végrendeletben vagy fiókvégrendeletben oda függesztett azon záradék: hogy minden későbbi rendelkezés általában, vagy ha bizonyos ismertető jellel ellátva nincs, semmis és érvénytelen legyen, az örökhagyót végakarata meg-

változtatásában ugyan nem akadályozza; de ha a későbbi rendeletben a most érintett általános vagy különös záradékot világosan meg nem szünteti, nem a későbbi, hanem a korábbi akarata vétetik érvényesnek.

2. *Visszahuzás által.*

717. §. Ha az örökhagyó rendelkezését újabbnak alkotása nélkül meg akarja szüntetni, azt akár szóval, akár írásban világosan vissza kell huznia, vagy az okiratot elenyésztetnie.

718. §. A visszahuzás csak oly állapotban történhetik érvényesen, melyben valaki végakarát nyilvánítására képes. A bíróilag tékozlónak nyilvánított végakarátát érvényesen visszahuzhatja.

a) *Világosan.*

719. §. A bíróság előtti, vagy bíróságkivüli végrendekezésnek szóbeli visszahuzására annyi s oly tanuk kívántatnak, mint a szóbeli végrendelet érvényességére szükségesek; az írásbelihez pedig, az örökhagyó által sajátkezüleg irt s aláirt, vagy legalább általa és az írásbeli végrendelethez megkívántató tanuk által aláirt nyilatkozat.

720. §. Az örökhagyónak azon rendelkezése, mely által az örökösnek vagy hagyományosnak valamely haszontóli megfosztás fenyegetése alatt megtiltja a végakaratnak megtámadását, azon esetre, ha a végrendeletnek csak valóságága vagy értelme vétetik kérdés alá, hatállyal sohase birjon.

b) *Hallgatagul.*

721. §. Ki a végrendeletében, vagy fiókvégrendeletében az aláírást keresztülvágja, keresztülhuzza, vagy az egész tartalmat kitörli; azt megsemmisíti. Ha több egykép hangzó okiratok közü

csak egy semmisítetett meg, ebből a visszahuzást következtetni nem lehet.

722. §. Ha az okirat említett megsértetései csak véletlenül történtek; vagy ha az okirat elveszett; a végakarát hatályát nem veszti el; ha különben a véletlenség, a törvénykezési rendtartásban meghatározott bizonyító módok által és az okirat tartalma oly módon bizonyíttatik be, mikép a szóbeli végrendekezés bebizonyítandó.

723. §. Ha valamely örökhatyó későbbi rendelkezést semmisített meg, a korábbi írásbeli rendelkezést pedig épen hagyta, a korábbi írásbeli ismét erőre kap. Szóbeli korábbi rendelkezés annál fogva ismét fel nem éled.

c) *Vélelmezőleg.*

724. §. A hagyomány visszahuzottnak tekintetik, ha az örökhatyó a hagyományozott követelést behajtotta s fölvette; ha a valakinek szánt dolgot elidegenítette s ismét vissza nem kapta; vagy ha azt akkép változtatta át mássá, hogy a dolog előbbi alakját és előbbi nevét elveszti.

725. §. De ha az adós a követelést maga jó szántából fizette le; ha a hagyomány elidegenítése birói rendelkezésből történt; ha a dolog az örökhatyó beleegyezése nélkül változtatott át; a hagyomány megáll.

Az örökösök lemondása által.

726. §. Ha a hagyatékot sem örökös, sem utóörökös elfogadni nem akarja vagy el nem fogadhatja; az örökjog a törvényes örökösökre száll. Ezek azonban kötelesek az örökhatyó többi intézkedéseit teljesíteni. Ha ezek is lemondanak az örökségről, a hagyományosok aránylag örökösöknek tekintetnek.

TIZENHARMADIK FEJEZET.

*A törvényes öröködsről.**A törvényes örököds esetei.*

727. §. Ha az elhunyt érvényes végrendeletet nem hagyott hátra, ha abban nem egész vagyonról rendelkezett; ha azon személyekről, kiknek a törvénynél fogva örökrészt hagyni köteles volt, köteleg nem gondoskodott; vagy ha a rendelt örökösök az örökséget el nem fogadhatják, vagy elfogadni nem akarják; a törvényes öröködsnek van egészen vagy részben helye.

728. §. Érvényes végrendelet nem léte esetében a megholtnak egész hagyatéka a törvényes örökösökre száll. Ha azonban érvényes végrendelet létezik, azon örökrész jut nekik, mely abban senkinek sincs szánva.

V. ö. 554., 556. §§.

A kötelesrész rövidsége esetei rendszabály.

729. §. Ha azon személy, kinek az örökhagyó a törvénynél fogva örökrészt hagyni köteles volt, valamely végrendelet által rövidséget szenvedett; a törvény rendelkezésére hivatkozik, és a következő fejezethez képest őtet illető örökrészt bíróilag követelheti.

*Törvényes örökösök: I. házassági származásból
rokonok.*

730. §. Törvényes örökösök mindenk előtt azok, kik az örökhagyóhoz házassági leszármazás útján a legközelebbi ágbeli rokonok. A rokonsági ágak következő módon határozatnak meg:

Örökképes ágaik.

731. §. Az első ághoz tartoznak azok, kik az örökhagyó mint törzsökjök alatt egyesülnek, t. i. annak gyermekei, s ezek utódai.

A második ághoz tartoznak az örökhagyó atyja és anyja, azokkal együtt, kik vele apa és anya alatt egyesülnek u. m. testvérei és ezek utódai.

A harmadik ághoz tartoznak a nagyszülők, a szülők testvéreivel s ezek utódaival együtt.

A negyedik ághoz tartoznak az örökhagyó őszülei utódaikkal együtt.

Az ötödik ághoz tartoznak az örökhagyó déd-jei és ükei, azokkal együtt, kik tőlök származnak.

A hatodik ághoz tartoznak az örökhagyó déd-ősei és ükösei a tőlük származottakkal együtt.

1. ág: a gyermekek.

732. §. Ha az örökhagyónak első izbéli házassági gyermekei vannak, ezekre száll az egész örökség; akár férfi, akár nőneműek legyenek, akár az örökhagyó élteben, akár holta után születtek. Több gyermekek közt az örökség számok szerint egyenlő részekben oszlik fel. Még élő gyermekeiktől unokák, s a még élő unokáiktól ősunokák nem birnak öröklési joggal.

733. §. Ha az örökhagyónak valamely gyermeke előtte halt meg, és attól egy vagy több unokák léteznek; azon rész, mely a megholt gyermeket illette volna, ezen maga után hagyott unokára egészen, vagy a több unokákra egyenlő részekben száll. Ha ezen unokák közül egy szintén meghalt, s maga utáni ősunokákat hagyott; a meghalt unokának része hasonlóké az ősunokák között egyenlően osztatik föl. Ha ezen unokák közül egy szintén meghalt, s maga utáni ősunokákat hagyott;

a meghalt unokának része hasonlóképp az ősunokák között egyenlően osztatik föl. Ha valamely örökhagyónak még távolabbi utódai léteznek, az osztály aránylag a most felállított rendszabály szerint vitetik véghez.

734. §. Ily módon az örökség nem csak akkor osztatik fel, ha elhalt gyermekektől unokák még élő gyermekekkel; vagy az örökhagyó távolabbi utódai annak közelebbi utódaival jönnek össze; hanem akkor is, ha az örökség csupán több gyermekektől unokák, vagy több unokáktól ősunokák között osztandó fel. A mindegyik gyermek után maradt unokák és mindegyik unoka után maradt ősunokák tehát, akár sokan, akár kevesen legyenek, soha sem kaphatnak sem többet, sem kevesebbet, mint az elhalt gyermek, vagy elhalt unoka kapna, ha életben maradt volna.

2. ág: a szülék s utódaik.

735. §. Ha senki sem létezik, ki magától az örökhagyótól származnék; az örökség azokra száll, kik vele másodágban rokonok, ugymint: szüleire és azok utódaira. Ha még mindakét szüle él, őket illeti, egyenlő részekben, az egész örökség. Ha ezen szülék egyike elhalt, annak hátrahagyott gyermekei, vagy utódai lépnek az ő jogába és azon fele rész, mely a megholtat illette volna, közöttük azon elvek szerint osztatik fel, melyek a 732—734. §§-ban, az örökségnek az örökhagyó gyermekei és távolabbi utódai közötti felosztására nézve állapították meg.

736. §. Ha az örökhagyónak mindkét szüleje elhalt, az örökségnek azon fele, mely az atyának jutott volna, az ő hátramaradt gyermekei és ezek utódai közt; a másik fele pedig, mely az anyát illette volna, az ő gyermekei s ezek utódai közt a 732—734. §§-ok szerint osztatik fel. Ha ezen szü-

lék után mások, mint az általok közösen nemzett gyermekek, vagy ezek utódai, nem léteznek; ezek mind a két felerészt magok közt egyenlően osztják meg. De ha, ezeken kívül, oly gyermekek is léteznek, kik vagy az atyától vagy az anyától, vagy egyiktől is másiktól is, más házasságban nemzettek; az apa és anya által közösen nemzett gyermekek, vagy ezek utódai mind az atyai, mind az anyai fele részből az őket illető s egyoldali testvéreikkel egyenlő részöket megkapják.

737. §. Ha az örökhagyó szüléinek elhalt egyike sem gyermekeket, sem utódokat nem hagyott hátra; az egész örökség a még életben levő másik szüléinek jut. Ha ezen fél sincs már életben, az egész örökség ennek gyermekei és utódai közt, a már fölhozott elvek szerint osztatik föl.

3. ág: a nagyszülék s utódaik.

738. §. Ha az örökhagyó szüléi utódok nélkül haltak el; az örökség a harmadik ágra, t. i. az örökhagyó nagyszüléire s ezek maradékaira száll. Az örökség ekkor két egyenlő részre osztatik. Egyik fele az atya szüléit s azok utódait illeti; a másik az anya szüléit s azok utódait.

739. §. Ezen félrészek mindegyike, az egyik és másik részről nagyszülék közt, ha még mindketten élnek, egyenlően osztatik fel. Ha a nagyszülék egyike; vagy egyik vagy másik részről mindketten elhaltak, akkor az ezen részre eső fele rész ezen nagyszülék gyermekei és utódai közt, azon elvek szerint osztatik fel, melyek szerint a második ághban az egész örökség, az örökhagyó szüléinek gyermekei és utódai közt, felosztandó. (735—737. §§.)

740. §. Ha az atyai vagy anyai részről mindkét nagyszüle elhalt és az ezen részről nagyapától agy nagyanyától utódok sem maradtak, akkor az

egész örökség a másik részről még életben levő nagyszülékre, vagy ezek elhunytával hátrahagyott gyermekeikre és utódaikra száll.

4. ág: az ősszülék s utódaik.

741. §. A harmadik ág egészbeni kihalta után a törvényes öröklés a negyedekre megy át. Ezen ághoz tartoznak: az atyai nagyatyának szüléi és ezek utódai; az atyai nagyanyának szüléi; utódaikkal együtt; az anyai nagyatyának szüléi utódaikkal; és az anyai nagyanyának szüléi az övéikkel együtt.

742. §. Ha mindezen négy törzsből léteznek rokonok; az örökség közöttük négy egyenlő részre oszlik és mindegyik rész ismét, a mindegyik törzshöz tartozó személyek közt, ugyanazon elvek szerint osztatik fel, melyek szerint az örökhagyó szüléi és ezek utódai közt egy egész örökség törvénytörvényesen felosztandó.

743. §. Ha az ezen ághoz tartozó négy törzsek közül egyik már kihalt, annak része nem száll mind a három fenn levő törzsekre; hanem ha a kihalt törzsek atyai részről való volt, akkor az atyai részről másik törzsekre az örökségnek fele száll; és ha a kihalt törzsek az anyai részről volt, az anyai részről másik törzsekre szintén a fele örökség jut. Ha pedig az atyai vagy anyai részről mindkét törzsek kihalt, a másik részről két törzsekre; és ha ezek közül is az egyik már kihalt, az ezen részről még fenlevő egyetlen törzsekre száll az egész örökség.

5. ág: a dédek, ükők és utódaik.

744. §. Ha a negyedik ágból már egy rokon sincs életben; akkor az örökség az ötödikre, t. i. az örökhagyó dédjére és ükére és ezek utódaikra száll. Ezen ághoz tartozik: az atyai nagyapa aty

nagyszüléinek törzsöke; az atyai nagyapa anyai nagyszüléinek törzsöke; az atyai nagyanya atyai nagyszüléinek törzsöke; az atyai nagyanya anyai nagyszüléinek törzsöke; az anyai nagyapa atyai nagyszüléinek törzsöke; az anyai nagyapa anyai nagyszüléinek törzsöke; az anyai nagyanya atyai nagyszüléinek törzsöke; és az anyai nagyanya anyai nagyszüléinek törzsöke.

745. §. Ezen nyolcz törzsök mindegyike egyenlő örökjoggal bír a többivel; s ha mindenik törzsökből léteznek rokonok: az örökség közöttük nyolcz egyenlő részre osztatik és mindenik rész ismét az ezen törzsökhöz tartozó személyek között, az előbbi ágaknál elészabott renddel osztatik fel.

746. §. Ha ezen nyolcz törzsökök valamelyike kihalt, akkor az, ami valamelyik nagyapa vagy nagyanya atyai nagyszüléit illetve volna, ugyanazon nagyapa vagy nagyanya anyai nagyszüléinek törzsökére száll; és ami valamelyik nagyapa vagy nagyanya anyai nagyszüléit illetve volna, ugyanazon nagyapa, vagy ugyanazon nagyanya apa nagyszüléinek törzsökére száll.

747. §. Ha valamely nagyatyának vagy nagyanyának mindkét törzsöke kihalt; akkor azon jutalékok, melyek az örökhagyónak atyai részét illetik, az atyai rész még fenlevő törzsökeinél maradnak; és azon jutalékok, melyek az örökhagyónak anyai részét illetik, az anyai részről még fenlevő többi törzsököknél maradnak. Ha pedig az apai részről mind a négy törzsökből vagy az anyai részről mind a négy törzsökből többé egy rokon sem létezik; akkor a másik részről fenlevő törzsökök nyelik az egész örökséget.

6. ága: a dédösök, ükösök és utódaik.

748. §. Ha végtére az ötödik ág is egészen halt; akkor a törvényes örökösödés a hatodikra,

ugymint az örökhagyó dédősére, dédükére s ezek utódaira száll. Ezen ághoz tizenhat törzsök tartozik, tudniillik azon szülék törzsökei, kiktől az ötödik ágbeli törzsökszülék származtak. Ha ezen törzsökök mindegyikéből vannak élő rokonok: az egész örökség tizenhat egyenlő törzsökrészre osztatik és mindegyik törzsökrész, az ezen törzsökhöz tartozó rokonok közt, a már előadott elvek szerint osztatik fel.

749. §. Ha ezen törzsöknek némelyikéből rokonok már nincsenek életben, azok jutaléki azon törzsökökre szállnak, melyek a 743. és 746. §§. rendelete szerint a kihalt törzsökökkel legközelebbi összeköttetésben állnak. Ha csak egyetlen törzsökbeli rokonok vannak fenn, ezeket illeti az egész örökség.

750. §. Ki az örökhagyóval egynél több oldalról rokon; mindegyik oldalról élvezi azon örökjogot, mely őtet mint azon oldalról rokont különösen tekintve illeti. (736. §.)

A távolabbi rokonok kizáratása.

751. §. Az örökösödési jog, a szabadon előrkithető vagyona nézve, a házassági rokonság ezen hat ágaira szorittatik. Az örökhagyónak távolabbi rokonai a törvényes örökösödésből kizárvák.

II. A törvényesített gyermekek törvényes örökjoga.

752. §. Házasságon kívül született, s szüléik utóbbi egybekelése által törvényesített gyermekek; valamint azok is, kiket mindamellet, hogy szüléik egybekelésekor valamely akadály létezett, a 160. §. különös kedvezménye illet, ép azon 160. és 161. §§-ban foglalt megszorítások mellett, a törvényes örökösödésre nézve is, a házassági gyermekek jogaival birnak.

753. §. A törvényhozó kedvezése által törvényesített házasságkivüli gyermeket, az atyai hagyatékra nézve törvényes örökjog csak akkor illeti, ha atyjának kérésére törvényesítettetett a végett, hogy a szabadon előrkithető vagyonban a házassági gyermekekkel egyenlő jogokat élvezhessen.

III. A házasságkivüli gyermekek törvényes örökjoga.

754. §. Az anyára nézve, a házasságküli gyermekek, a szabadon előrkithető vagyonbani öröködést illetőleg, a törvényes gyermekekkel egyenlő jogokkal birnak. Az atya és az atyai rokonok, ugyszintén az anya szülei, nagyszülei és egyéb rokonai hagyatékában a házasságküli gyermekeket törvényes örökösödés nem illeti.

IV. Az örökbefogadott gyermekek törvényes örökjoga.

755. §. Örökbefogadott gyermekeknek annak, ki öket örökbefogadta, szabadon előrkithető vagyonában törvényes öröködésre, a házassági gyermekekkel egyenlő joguk van. Annak rokonai tekintetében, vagy azon házastárs tekintetében, kinek beleegyezése nélkül történt az örökbefogadás, örökjog öket nem illeti. De természet szerinti szülei és rokonaik vagyonára nézve (183. §.) megtartják törvényes örökjogokat.

V. A szülék örökjoga a 752—754. §§-ban említett gyermekek irányában.

756. §. A szüléket, törvényesített, vagy a törvény által különösen kedvezményezett házasságküli gyermekek hagyatékára nézve ugyanazon kölcsönös jog illeti, mely a gyermekeknek engedtetett szülei hagyatékára nézve (752—754. §§.) házasságküli, s nem törvényesített gyermek vagyonában csak az anyát illeti az örökösödés; a

gyermek atyja, minden nagy szüléi és egyéb rokonai abból kizárják. A fogadó szüléknek sincs törvényes örökjogok fogadott gyermekök hagyatékára; ez a törvényes örökösödés szerint annak rokonaira száll.

A házközösségi tagok örökl. joga tek. v. ö. 1885 : XXIV. t.-cz. 25. §., 1898 : XII. t.-cz. 1—7. §§.

VI. A házastárs törvényes örökjoga.

757. §. Az örökhatyó tulélő házastársát, akár van saját vagyona, akár nincs, ha három vagy több gyermek létezik, egy egész gyermekrészt: de ha három gyermeknél kevesebb van, a hagyatékának negyedrésze illeti, életfogytiglani élvezetül; tulajdona a gyermekeké maradván.

V. ö. 1242—1245. §§.; 1894 : XVI. t.-cz. (örök. jel.) 129. §. A házastársak közt az erdélyi szász statutarius jog szerint az osztrák polgári törvénykönyv behozatala előtt fennállott vagyonszösség kihat oly dolgokra is, melyek tulajdonát a vagyonszösségben élö házastársak egyike a polg. törvénykönyv életbelépte utáni időben szerezte meg. (C. 84. nov. 18/decz. 16—19. sz. polg. t. ü. döntv.)

758. §. Ha gyermek nincs, de van már törvényes örökös, akkor az életben maradt házastárs a hagyaték negyedrésztét korlátlan sajátul nyeri. De mind ezen esetben, mind a 757. §. esetében is, mindaz, mi az életben maradt házastársat, a másik házastárs vagyonából, házassági kötés, örökségi szerződés vagy végrendelet erejénél fogva illeti, az örökrészbe beszámíttatik.

759. §. Ha pedig az örökhatyónak sem a fenn elősorolt hat ágbóli rokona, sem más a 752—756. §§-ban említett örököse nem létezik: akkor az egész örökség a házastársra száll. De az önvétke miatt elvált házastárs társa után sem örökséget, sem örökrészt nem igényelhet.

Örökös nélküli hagyaték.

760. §. Ha a házastárs sincs már életben akkor a hagyaték, mint uratlan jószág, a kincstár

vagy azon személyek által foglaltatik el, kiknek a közrendtartási rendeleteknél fogva, uratlan jogok elfoglalásához jogok van.

V. ö. 1715 : XXVI. t.-cz., 1894 : XVI. t.-cz. 114—116. §§.; a szerzői jog tek. V. ö. 1884 : XVI. t.-cz. 3. §. 2. bek.

Az általános örökösödési rendtől való eltérések.

761. §. A paraszttelkek és az egyházi személyek hagyatéka iránt ezen fejezetben meghatározott törvényes örökösödéstől való eltérések, a közrendtartási törvényekben foglaltatvák.

V. ö. 1840 : VIII. t.-cz., a jobbágyok örökösödéséről. — A római- és görög-kath. egyház papjainak törvényes öröklési joga tek. v. ö. az 1703. jan. 15. Conventió Kollonicsiana-t (latinul és magyarul I. Márkus: Magy. magánjog, III. k. 851. l.); továbbá 1840 : XXVI. t.-cz.; 1883. ápr. 10-én 13.249. I. M. sz., I. M. és VKM. rend., a kir. adományozásból egyházi javadalmat élvező főpapok hagyatéki ügyeiben követendő eljárás tárgy.; 1904. jun. 19-én T. 107/15. sz. I. M. és VM. rend., a végrendelet nélkül elhalt alsóbbrendű kath. papok hagyatéka tárgy.; 1779. jul. 16. Descriptum Declaratorium Illyricae nationis, (a gör. kel. egyház papjainak öröklési joga tárgy.); 1874. márcz. 16. 6835. sz. VKM. rend., a gör. kel. főpapok hagyatéki ügyei tárgy. (L. mindezeket Márkus: Magy. magánjog. III. k. 851. s. kk. II.) V. ö. még. a végrendeleti öröklésre vonatk. rendelkezéseket. (573. §.)

TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

A köteles részről és a köteles- vagy örökrészbeni beszámításról.

Kiket illet, mint szükségörökösöket, a köteles rész.

762. §. Azon személyek, kiknek az örökhagyó végrendeletében örökrészt hagyni köteles: gyermekei; és ezek hiányában szülei.

763. §. Gyermekek nevezete alatt az általános szabály szerint (42. §.) az unokák és ösunokák is; és a szülék nevezete alatt minden nagyszülék foglaltatnak. Itt a férfi és nőnem; a házassági és há-

zasságnélküli születés közt nincs különbség, mi-helyt ezen személyekre nézve a törvényes öröklési jognak és rendnek helye volna.

Azon támasztott kétség elosztatására, vajjon az által. ptkv. rendeletei szerint az örökbefogadott gyermeket illeti-e kötelesség azon személyek hagyatékából, kik által örökbe fogadtattak: eszerint az 1833. május 4. l. f. határozmány következtében kijelentetik, miszerint a fogadott gyermekek igen is azon gyermekek közé tartoznak, kiket az ált. ptkv. 763. §. szerint kötelesség illet. (1833. máj. 10. udv. rendelv., ig. törv. gyűjt 2610. sz. 59. sz. függelék az optkv.. hiv. kiadásához.)

764. §. Azon örökrész, melyet ezen személyek követelni jogosítvák, köteles résznek mondatik; ezek magok e tekintetben szükségörökösöknek nevezetnek.

Mi mennyiségben.

765. §. Köteles részül a törvény minden gyermeknek annak felét rendeli, ami rája, a törvényes örökösödés szerint jutott volna.

766. §. A felmenő ágon mindenik szükségörököst kötelesrészül egy harmada illeti annak, a mit az a törvényes örökösödés szerint kapott volna.

Minő megszorításokkal.

767. §. Aki az örökjogról lemondott; ki a nyolcadik fejezetben foglalt rendszabályok szerint az örökjogból kizáratik; vagy az örökhagyó által jogszerűen kitagadtatott, a kötelesrészre igényvel nem bír s annak kiszabásánál úgy tekintetik, mint ha nem is léteznék.

A jogszerű kitagadás kellékei.

768. §. A gyermek kitagadtathatik:

1. [ha a kereszténységtől elszakad];
2. ha az örökhagyót szükségében segítség nélkül hagyta;

3. ha büntett miatt élelfogytig, vagy [husz évigleni börtönbüntetésre] ítéltezt;

4. ha a közerkölcsiséget botránkoztató életet megáttalkodva folytatt.

A 768. §. 1. pontja a vallás szabad gyakorlatáról szóló 1895 : XLIII. t.-cz. következtében teljesen hatályát veszttette. A 3. pont „20 évigleni börtönbüntetésre“ helyett a bíró tveket életbeléptető 1800 : XXXVII. t.-cz. 24. §-a szerint 15 évig tartó fegyházatt kell érteni

769. §. Ugyanezen okoknál fogva, a kötelesrészről a szülék is kizárathatnak; különösen még akkor is, ha a gyermek nevelésére semmi gondot sem fordítottak.

770. §. Áttalában a szükségörökösöktől, oly cselekvények miatt is, melyek az 540—542. §§. szerint, valamely örököszt az örökjogra méltatlanná tesznek, végrendelet által, a kötelesrész megvonathatik.

771. §. A kitagadás oka, akár kifejeztessék az öröktagyó által, akár sem, az örökös által mindég hebizonyítandó, és a törvény szavaira s értelmére alapítandó.

772. §. A kitagadás csak kifejezett, s törvényes alakban kinyilatkoztott visszahuzás által szüntetik meg.

773. §. Ha valamely igen eladósodott, vagy pazar szükségörökösökre nézve valószínű aggodalom forog fenn az iránt, hogy az őt illető kötelesrész gyermekeiktől egészen, vagy nagyobb részint elveszne; az öröktagyó a kötelesrészt tőle megvonhatja, mindazonáltal csak akképen, hogy az a szükségörökös gyermekeinek juttassék.

Miképen kell a kötelesrészt háttahagyni.

774. §. A kötelesrész, annak világos megemlítése nélkül, örökség- vagy hagyományképen is hagyathatik háttá. De a szükségörökös számára egészen szabadon kell maradnia. Minden azt korlátoló

feltétel vagy terhelés érvénytelen. Ha a szükségörökösnek nagyobb örökrész hagyatik; a korlátozás csak azon részre vonatkozhatik, ami a kötelesrészt meghaladja.

A szükségörökös jogorvoslata: a) jogellenes kitagadásánál vagy a kötelesrészbéli megrövidítésnél.

775. §. Azon szükségörökös, ki a 768—773. §§. elészabott feltételek nélkül tagadtatott ki, az őtet illető egész kötelesrészt; és ha a kötelesrész tiszta összegében szenvedett rövidséget, annak kiegészítését követelheti.

b) Egészbéli elmellőztetésnél.

776. §. Ha több gyermekek közül, kiknek létezése az örökhagyó előtt tudva volt, egyik egészen hallgatással mellőztetik el; ez is szintén csak a kötelesrészt követelheti.

777. §. De ha a körülményekből bebizonyítható, hogy több gyermekek közül egynek elmellőzése csak onnan eredt, mivel annak létezése az örökhagyó előtt ismeretlen volt; az elmellőzött nem tartozik a kötelesrészszel megelégedni; hanem azon örökrészt, mely a legkevésbé kedvezményezett szükségörökösnek jut; ha pedig a még hátralevő egyetlen szükségörökös van örökösül rendelve, vagy a többiek mindnyájan egyaránt nevezvék, ő is az egyenlő örökrészt követelheti.

778. §. Ha az örökhagyónak csak egyetlen szükségörököse van, s azt a fennemlített tévedésből hallgatással mellőzi; vagy ha a gyermektelen örökhagyónak csak végakarátának nyilvánítása után lesz szükségörököse, kiről semmi gondoskodás sem történt; csak a közintézetekre, tett szolgálatok megjutalmazására, vagy kegyes célokra rendelt hagyományok fizettetnek ki aránylag a tiszta hagvaték negyedrésztét meg nem haladó összegben, minder

egyéb végakarati rendelkezések pedig egészen elvesztik erejüket. Mindazonáltal ha a szükségörökös az örökhatyó előtt halt el, erejüket ismét visszanyerik.

779. §. Ha valamely gyermek az örökhatyó előtt hal meg és származékokat nem hagy hátra; ezen hallgatással mellőzött származékok az örökjogra nézve a meghalt gyermek helyébe lépnek.

780. §. A végrendeletben világosan kitagadott, de az örökhatyó előtt elhalt gyermek származéki csupán arra jogosítvák, hogy a kötelesrészt kérhessék.

781. §. Ha felmenő ágbeli szükségörökös mellőztetik el hallgatással, ez mindég csak a kötelesrészt követelheti a tömegből.

782. §. Ha az örökös bebizonyíthatja, hogy valamely hallgatással mellőzött szükségörökös a 768—770. §§-ban felhozott kitagadási okok valamelyikéből magát vétkessé tette, az elmellőzés jogszerű hallgatag kitagadáskép tekintetik.

Ki tartozik az örök- vagy kötelesrész kiszolgáltatásához járulni.

783. §. Mindazon esetben, midőn valamely szükségörökösnek az illető örök- vagy kötelesrész épen nem, vagy nem teljesen szabott ki, mind a kinevezett örökösök, mind a hagyományosok is tartoznak aránylag a teljes kielégítéshez járulni.

A kötelesrész kiszabásának és fölszámításának módja.

784. §. Hogy a kötelesrész helyesen kiszabassék, a hagyatékhoz tartozó minden ingó és ingatlan dolgok, minden jogok és követelések, melyeket az örökhatyó utódaira szabadon hagyni jogosítva volt, sőt mindaz is, mivel valamely örökös, vagy hagyományos a tömegbe tartozik, pontosan

összeiratnak és rendesen megbecsültetnek. A szükségörökösök szabadságában áll a becsünél jelen lenni és annál figyelmeztetéseiket megtenni. A hagyatéki darabok elárvereztetését azok valódi értéke kitudása végett nem sürgethetik.

Ő cs. k. Felsője, azon kérdés iránt, hogy a kötelesrészt vevő jutalékát a hagyaték tárgyaiból természetben követelheti-e? f. évi jan. 2. l. f. határozványával következő felvilágosítást méltóztatott jóváhagyni: A szükségörökösnek azt ált. ptkv. 784. §. szerint, nem a hagyatékhhoz tartozó ingó és ingatlan egyes dolgokbeli aránylagos jutalékokra, hanem csak örökrészének birói becsüs szerint felszámított értékére van igénye. (1884. febr. 7. udv. rendelv.; 60. sz. függelék az optkv. hiv. kiadásához).

785. §. Adósságok s egyéb terhek, melyek már örökhagyó éltében a vagyonon feküdtek, a tömegből leszámíttatnak.

786. §. A kötelesrész a hagyományok és a végrendeletből folyó más terhek tekintetbe vétele nélkül számíttatik ki. A valóságos kiosztásig a hagyaték, a nyereségre és veszteségre nézve ugy. tekintendő, mint a fő- és szükségörökösök közt aránylag közös jószág.

O felsége méltóztatott az ált. ptkv. 786. §. fölvilágosításául 1847. jan. 30. l. f. határozványában kijelentni, hogy a szükségörökös az által. ptkv. 786., 830. és 837. §§. szerint jogosítva van, az ötlet az örökhagyó halálától fogva a kötelesrész valóságos kiosztásáig az örökségbeli nyereségből és veszteségből s hasznokból illető aránylagos jutalékról számadást követelni. (1847. apr. 10. udv. rendelv.; 61. sz. függelék az optkv. hiv. kiadásához).

A köteles.

787. §. Mindaz, mit a szükségörökösök, az örökhagyónak hagyományai, vagy más intézkedései által, a hagyatékából valósággal kapnak, kötelesrészük meghatározásánál számításba vétetik.

788. §. Mit az örökhagyó éltében, leányának, vagy unokaleányának hozományul; fiának vagy unokájának kiházasítására, vagy közvetlenül valamely hivatalba vagy bármely üzletbe lépésére adott; vagy teljes koru gyermeke adósságai kifizetésére fordított, a kötelesrészbe betudatik.

789. §. A szülők kötelesrészénél az előlegezési beszámításának annyiban van helye, amennyiben az sem törvényes gyámolás végett (154. §.), sem csupa adakozásból nem tételt.

Örökrészbeli beszámítás a törvényes örökösödésnél.

790. §. A gyermekek végrendeleti örökösödésénél a beszámítás csak akkor történik, ha azt az örökagyó világosan rendeli. Ellenben a törvényes örökösödésnél is, a gyermek azt, mit az örökagyótól annak élteben a fennebb (788. §.) említett célokra kapott, tartozik magának beszámíttatni engedni. Az unokának nemcsak az, mit közvetlen maga, hanem az is, mit szülei, kiknek helyébe lép, ily módon kaptak, örökrészébe tudatik.

791. §. Amit a szülék, az említett eseteken kívül, valamely gyermeknek juttattak, ha a szülék magoknak a visszatérést világosan ki nem kötötték, ajándékozásnak tekintetik, s be nem számítatik.

792. §. A szülék valamely gyermeknek a beszámítást, a törvényes örökösödésnél is világosan elengedhetik. De ha a többi gyermekek szükséges nevelése és ellátása sem az ők tulajdon, sem szüleik vagyonából meg nem győzethetnek; tartozik a gyermek azt, mit a 788. §-ban említett célokra kapott, magának azon mértékben beszámíttatni hagyni, amennyiben a testvérek nevelésére és ellátására szükséges.

793. §. Annak, amit valaki kapott, örökrészébe számítása az által történik, hogy mindegyik gyermek ugyanannyit kap még az osztály előtt. Ha a hagyaték erre nem elégséges, a korábban kedvezményezett gyermek örökrészt ugyan nem igényelhet, de visszatérésre sem köteleztethetik.

794. §. Minden beszámításnál, ha a kapott rész nem készpénzből, hanem más ingó vagy ingatlan dolgokból állott, az utóbbiak értéke a megkapás

időpontja szerint; ellenben az elsőbbség, az örökség kinyílása időpontja szerint határozatják meg.

A szükségörökösnek a szükséges tartásrai joga.

795. §. Oly szükségörökösnek, ki kötelesrészéből maga törvényesen kizáratik, a szükséges tartás mégis mindenkor kiszabandó.

A házastársnak az illendő tartásrai igénye.

796. §. Házastársnak nincs ugyan joga kötelesrészhez; mindazonáltal azt, ha a túlélés esetére ellátás nem volt kikötve, s mindaddig, míg másik házasságra nem lép, a hiányzó illendő tartás illeti.

[Önvétke miatt elváltasztott házastársnak arra nincs igénye.]

A vétkes házastárs tartásáról l. a házassági jogról szóló 1894 : XXXI. t.-cz. 90. §-át.

Az optkv. területén az özvegy az esetben, ha férje végrendeletében az ő tartásáról nem gondoskodott, akkor követelhet az örököstől tartásdíjat, ha eltartása saját vagyonából vagy jövedelméből nem kerül ki. (C. 99. márcs. 29. I. G. 657/98.)

Az optkv. 796. §. szerint az özvegy nő a hiányzó tartást a férje örökösaitől részben vagy egészben csak abban az esetben követelheti, ha erre saját vagyoni viszonyainál fogva reá van utalva. (C. 900. szept. 14. I. G. 288/1900.)

TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Az örökség birtokba vételéről.

Az örökség jogszerű birtokbavételének föltételei.

Ez az egész fejezet, a 799—801., 803., 809., 811., 816., 820., 821. §§. kivételével, már csak Fiuméra és kerületére nézve hatályos; az ország többi részében az örökösödési eljárásról szóló 1894 : XVI. t.-cz. szabályozza ezt a kérdést. Fiumére nézve az örökösödési eljárást az 1854. aug. 9. ny. par. szabályozza.

797. §. Senkinek sem szabad valamely örökséget önhatalmulag birtokába venni. Az örökjog a bíróság előtt tárgyalandó, és a hagyaték átszolgá-

tatása, azaz törvényes birtokbai átadása, az által eszközlendő.

798. §. Mennyiben köteles a bíróság valamely halálozás után, hivatalból eljárni, s minő határidőket és óvatalokat kelljen ezen tárgyalási ügyletnél megtartani, a birói eljárás iránt fennálló külön rendszabályok határozzák meg. Itt az állapittatik meg, mi tartozik az örökös, vagy az, kinek különben a hagyatékhhoz igénye van, tenni, hogy annak ami őt illeti, birtokához jusson.

Fiumérta nézve v. ö. aug. 9. ny. par. 105. s kk. §§.

A jogczim kimutatása: örökösi nyilatkozat.

799. §. Aki valamely örökséget birtokába akar venni, tartozik jogczimét, hogy az végrendeletnél, érvényes örökségi szerződésnél, vagy törvénynél fogva száll-e reá? a bíróság előtt kimutatni és az iránt, hogy az örökséget elfogadja, világosan nyilatkozni.

800. §. Az örökségbe-lépés, vagy az örökösi nyilatkozat kell, hogy egyszersmind magában foglalja, valljon feltétlenül, vagy csak a leltár jogkezdvezményének fentartása mellett történik-e?

V. ö. 1881 : XVII. t.-cz. (csödtv.) 4. §.

A föltétlen nyilatkozat hatálya.

801. §. A föltétlen örökösi nyilatkozatnak az a következménye, hogy az örökös az örökhagyó minden hitelezőinek követeléseikért, és minden hagyományosoknak hagyományaikért, jótállani köteles, habár a hátrahagyott vagyon nem elégséges is.

A föltételes nyilatkozat hatálya.

802. §. Ha az örökségbe-lépés a leltár kedvezményének fentartása mellett történik, a bíróság áll-leltár a tömeg költségén azonnal elkészítendő.

Az ily örökös a hitelezőknek és hagyományosoknak csak annyiban lesz lekötelve, amennyire a hagyatéknak, és az örökjogon kívül ötlet illető tulajdon követeléseire is elegendő.

Az örökség föltételes vagy föltétlen el- vagy nem fogadásárai jog.

803. §. Az örökgyó az örököst ezen jogkedvezmény fentartásától meg nem foszthatja; sem a leltár készítésétől el nem tilthatja. Még a házastársak közti örökségi szerződésben erről tett lemondás is hatály nélküli.

V. ö. csödtörv. 4., 28., 160. §§.

804. §. A leltározást az is kívánhatja, akit köteles-rész illet.

805. §. Ki jogait maga igazgathatja, annak szabadságában áll az örökségbe feltétlenül, vagy fennebbi jogkedvezmény fentartásával lépni, vagy azt el sem fogadni. Gyámok és gondnokok az illető helyen adott rendszabályokat kötelesek megtartani. (233. §.)

V. ö. 1877: XX. t.-cz. 219. s. kk. §§.

806. §. Az örökös a bíróság előtti örökösi nyilatkozatát többé vissza nem huzhatja; sem a föltétlent meg nem másíthatja és a leltár jogkedvezményét magának fenn nem tarthatja.

807. §. Ha több örököstársak közül némelyek föltétlenül, mások pedig, vagy csak egy is közülük, az említett jogkedvezmény fentartásával nyilatkoznak örökösökül; leltár készitendő, és az ezen fentartásra szorított örökösi nyilatkozat veendő alapul a hagyatéki tárgyalásnál. Ezen, valamint mindazon esetekben is, melyekben leltár készitendő, a leltár jogkedvezményét az is élvezi, ki föltétlen örökösi nyilatkozatot adott, mindaddig, míg neki az örökség még át nem adatott.

808. §. Ha valaki, kit az örökjog egészre

vagy részben, végrendelet nélkül is illetett volna, örökössé neveztetik; nincs feljogosítva a törvényes örökösödésre hivatkozni, s ez által a végrendeletet meghiusítani. Az örökségbe vagy a végrendeletnél fogva kell lépnie, vagy arról egészen lemondania. De azon személyek, kiket kötelesrész illet, az örökség el nem fogadását kötelesrészzők fentartásával tehetik.

Az örökjog átruházása.

809. §. Ha az örökös előbb hal el, hogysen a kinyílt örökségbe lépett, vagy arról lemondott volna; annak örökösei, ha az örökagyó ezeket ki nem zárta, vagy más utóörökösöket nem nevezett, az örökség elfogadása vagy el nem fogadása jogába lépnek. (537. §.)

Az örökség átadása előtti előintézkedések: a) kezelés.

810. §. Ha az örökös az örökségbe-lépéskor örökjogát elegendően kimutatja, a hagyaték ellátása és használása neki átengedhető.

Fiuméra nézve v. ö. 1854. aug. 9. ny. p. 122., 145. §§.

b) A hitelezők biztosítása vagy kielégítése.

811. §. Az örökagyó hitelezőinek biztosításáról vagy kielégítéséről a bíróság tovább nem gondoskodik, mint magok kívánják. De a hitelezők az örökös nyilatkozatára várakozni nem tartoznak. Igényeiket a tömeg ellen beadhatják és kérhetik, hogy annak képviselése végett gondnok neveztesék, ki ellen követeléseiket intézhessék.

Ha a felperes eredetileg magát az adóst, ennek elhalálása következtében pedig annak állítólagos örököseit vonta perbe, nincs helye annak, hogy felperes az optkv. 811. §. szerint a hagyatéki tömeg részére kinevezendő gondnok ellen érvényesítse követelését. (C. 903. decz. 3. I. G. 362/1903.)

Ha az örökagyó hitelezője az örökség birtokbavétele vagy bírói átadása előtt kívánja követelését, a törvény útján érvényesíteni tartozik a meghalt adósnak valamennyi örö-

köseit és az ismeretlen örökösöket is ügygondnok által perbe idézni. Magától értetik, hogy az ország azon részeiben, melyekben az ausztriai ált. polg. tvkönyv van érvényben, jelen határozat által a nevezett tkönyv 811. §-nak rendelkezése nem érintetik. C. 89. márcz. 1.—ápr. 2.; 42. sz. t. ü. polg. döntv.)

c) *A hagyatékna az örökös vagyontól elkülön-*

812. §. Ha valamely örökségi hitelező, hagyományos vagy szükségörökös attól tart, hogy a hagyatékának az örökös értékéveli összekeverése által követelése veszélybe jöhet; az átadás előtt kívánhatja, hogy az örökség az örökös értékével elkülöníttessék, a bíróság által őriztessék, vagy gondnok által kezeltessek, az iránti igénye feljegyeztessék és valódíttassék. De ily esetben az örökös, habár feltétlenül örökösnek nyilatkozott is, neki többé tulajdon vagyonából jótállással nem tartozik.

d) *A hagyatéki hitelezők egybehívása.*

813. §. Az örökösnek, vagy a hagyatéki kinevezett gondnoknak szabadságában áll, az adóssági állapot kinyomozására, hirdetvény kibocsátását kérni, mely által minden hitelező követeléseik bejelentése és kimutatása végett, a körülményekhez szabott időre egybehivatnak s ezen határidő elmúltáig a hitelezők kielégítésével felhagyni.

Az 1894: XVI. t.-cz.-ben foglalt örökösödési eljárási szabályok, amelyek az ország azon területein is érvényesek, amelyekeken még az optkv. hatályban van, a hitelezőnek oly célból való hirdetményi felhívását, hogy követeléseiket jelentsék be- és mutassák ki, nem ismervén, ezzel az optkv. 813—815. §-ai hatályon kívül vannak helyezve. (C. 904. jun. 23. I. G. 77/1904.)

Az egybehívás.

814. §. Ezen birói egybehívásnak az a hatálya, hogy azon hitelezőknek, kik a kitűzött határideig magokat nem jelentették, a hagyatékra, az a bejelentett követelések kifizetése által kimerítettét, továb

igényök nincs egyéb, amennyiben őket zálogjog illetné.

Az egybehívás elmulasztásának hatálya.

815. §. Ha az örökös a neki megengedett birói egybehívásbeli óvatosságot elmulasztja; vagy ha a jelentkező hitelezők közül némelyeket, a többiek jogaira nem tekintve, azonnal kielégít és némely hitelezők a hagyaték elégtelensége miatt kifizetetlenül maradnak; ezek részére minden feltételes örökösi nyilatkozata mellett is, egész vagyonával jót kell állania, annyiban, amennyiben a kifizetést megkapták volna, ha a hagyaték törvényes rendtartás szerint fordítatik a hitelezők kielégítésére.

c) *A végakarát teljesítésének a végrendelet végrehajtója;*

816. §. Ha az örökhagyó végrendeleti végrehajtót nevezett; ennek önkényétől függ, ezen ügyletet felvállalni. Ha azt felvállalta, köteles vagy mint felhatalmazott, az örökhagyó rendelkezéseit maga végrehajtani, vagy a késedelmes örököst azok végrehajtása végett sürgőlni

vagy az örökös általi kimutatása.

817. §. Ha a végrendelet végrehajtója nincs nevezve; vagy a kinevezett az ügyletet magára nem vállalja; közvetlenül az örökösnek kötelessége az örökhagyó akaratát, amennyire lehet, teljesíteni, vagy a teljesítést biztosítani, s ez iránt a bíróság előtt magát igazolni. A meghatározott hagymánvosokra nézve csak azt kell kimutatnia, hogy őket a nekik jutott hagyomány felől tudósította. (688. §.)

Fiuméra nézve v. ö. 1834. aug. 9. ny. p. 157., 161. §§.

818. §. Mit tartozik az örökös, mielőtt az örökös birtokába juthat, adóul fizetni s azon esetben,

ha örökhagyója az álladalmi kincstárral számolásban állott, evégett kimutatni, az iránt a különös rendszabályt a közrendtartási rendeletek foglalják magokban.

V. ö. 694. §.

Mikor kell az örökséget átadni.

819. §. Mihelyest a beadott örökös nyilatkozat folytán, a jogszerű örökös a bíróság által elismertetett, s az kötelezettségeit teljesítette, az örökség neki átadatik s a tárgyalás befejeztetik. Egyéb-iránt az örökösnek, hogy az ingatlan dolgok tulajdonának átruházását eszközölje, a 436. §. rendeletét kell követni.

V. ö. Fiuméra nézve 1854. aug. 9. ny. p. 174. s kk. §§.

Közös örökösök jótállása.

820. §. Több örökösök, kik valamely közös örökségbe a leltár jogkedvezménye nélkül léptek, valamennyi örökségi hitelezőknek és hagyományosoknak, még az átadás után is, egyetemleg tartoznak jótállással. Magok között azonban örökrészeik aránya szerint kötelesek ahhoz járulni.

821. §. Ha a közös örökösök a leltár jogkedvezményét használták; az átadás előtt az örökségi hitelezőknek és hagyományosoknak, az 550. §. szerint kötelesek jótállani. Az átadás megtörténte után, minden egyes, még az örökségi tömeget meg nem haladó terhekért is, csak örökrésze aránya szerint áll jót.

Az örökös hitelezőinek biztosítékai.

822. §. Az örökös hitelezői a rászállott örökjóságot a részére történt átadás előtt is tilalommal, záloglással, vagy előjegyzéssel illethetik ugyan. Mindazonáltal az ily biztosítás nem máskép mint csak azon kijelentett fentartással rendeltethetik e'

hogy ez a hagyaték tárgyalásánál előforduló igények kárára ne szolgáljon, és csak az átadás idejétől fogva legyen hatályos.

Örökségi keresetek.

823. §. Az átadás megnyerése után is a birtokba vevő az által, ki jobb, vagy hasonló örökjogot követel, az örökség átengedése vagy megsztása végett perbe vonhatnak. Egyes örökségi darabok tulajdona nem örökségi, hanem tulajdoni keresettel követelhető.

Azoknak hatálya.

824. §. Ha az alperes az örökségnek egészen, vagy részbeni átengedésére köteleztetik; a birtokos által huzott hasznok megtérítése, vagy a hagyatékba fordított költségek pótványa iránti igények azon elvek szerint ítélendők el, melyek a birtokróli fejezetben, a jó- vagy rosszhiszemű birtokosra nézve általában megállapítvák. Egy harmadik jóhiszemű birtokos az időközben szerzett örökségi darabok iránt senkinek sem felelős.

Az örökösödési keresetről v. ö. 1868: LIV. t.-cz. 37. §., 1893: XVIII. t.-cz. 1. §. 2. p., 1907: XVII. t.-cz. (1. §.) Az örök. elj. bíróságról 1894: XVI. t.-cz. 6. §.

TIZENHATODIK FEJEZET.

A tulajdon s más dologbani jogok közösségéről.

A közösség eredete.

825. §. Valahányszor ugyanazon dolognak tulajdona, vagy ugyanazon jog, több személyeket osztatlanul illet; közösség létezik. Ez véletlen eseményen, törvényen, végrendeleten vagy szerződésen alapul.

V. ö. 361., 394., 415., 421., 503., 715., 786., 888., 1176., 1235. §. — 1894: XVI. t.-cz. 55., 72., 101. §§. — Ttkvi rdts. 55. §;

1889: XXXVIII. t.-cz. 16., 17. §§.; 1891: XVI. t.-cz. 16., 18., 19. §§.; 1892: XXIX. t.-cz. 3., 4. §§. — 1881: LX. t.-cz. 143. §.; KT. 69., 132. §§.; szabadalmi tv. (1895: XXXVIII. t.-cz. 8., 11. §§.); szerzői jog (1884: XVI. t.-cz.) 1., 3., 6., 29. §§.; hányatv. 139. §. — A határörvidéki házközösségekről v. ö. 1873: XXIX., 1885: XXIV., 1898: XII. t.-cz.

826. §. Azon kutfők különbsége szerint, melyekből a közösség ered, határozatnak meg közelebről a részesek jogai és kötelességei is. A szerződés által támadt vagyon-közösség iránti különös rendszabályok a huszonhetedik fejezetben foglaltatvák.

827. §. Ki valamely közös dologbani részt igényel, jogát, ha a többi résztvevők ellene mondanak, tartozik bebizonyítani.

A részesek közös jogai.

828. §. Mig valamennyi részesek egyetértők, csak egy személyt képeznek, és a közös dologgal tetszésök szerint bánhatnak. Mihelyt egyenetlenek, egyik részes sem tehet a közös dolgon oly változtatást, mely által a többieké felett intézkednek.

A részesnek jutalékárai jogai.

829. §. Mindenik részes teljes tulajdonosa a maga jutalékának. Amennyiben társai jogait nem sérti, azt, vagy annak haszonvételeit, kénye szerint és függetlenül elzalogosíthatja, elhagyományozhatja, vagy másképp elidegenítheti. (361. §.)

V. ö. tkví. rdts. 57. §.; 1881: LX. t.-cz. 156., 158. §§.; — KT. 76. §.; a házközösségek tek. V. ö. 1885: XXIV. t.-cz. 28., 29. §§.

830. §. Mindenik részes jogosítva van számadást és a jövedelem felosztását sürgetni. Rendszerint a közösség megszüntetését is kívánhatja; de nem időn kívül, vagy a többiek kárára. Azért a körülményekhez mért, egykönnyen el nem kerülhető halasztáson meg kell nyugodnia.

V. ö. 841—843. §§.; KT. 99. s kk. §§.; 1894: XVI. t.-cz. 58., 59. §§.; 1881: LX. t.-cz. 204—206., 220. §§.

831. §. Ha valamely részes magát a közösség folytatására kötelezte, az idő eltelte előtt ki nem léphet ugyan; de ezen kötelezettség is, mint más kötelezettségek, megszűntetik és az örökösökre ki nem terjed, ha ezek magok bele nem egyeztek.

V. ö. 918., 1208. §§.

832. §. Egy harmadiknak oly rendelkezése is, mely által valamely dolog közössé rendeltetik, az első részesek által ugyan megtartandó, de már örökösök által nem. Örökké tartó közösségei kötelezettség meg nem állhat.

V. ö. 1208. §.

*A részeseknek a közös dologbani jogai: a) a fő-
tőkére.*

833. §. A közös dolog birtoka és igazgatása valamennyi részeseket összesen illeti. Oly ügyekben, melyek a főtőkének csak rendes igazgatását és használatát érdeklik, szótöbbség határoz; mely nem a személyek, hanem a résztvevők részeinek aránya szerint számítottatik.

V. ö. K. T. 77—79. §§.

834. §. De nevezetes változtatásoknál, melyek a főtőke fentartása vagy jobban használása végett javasoltatnak, a leszavazottak jövődjé kárra nézvei biztosítást; vagy ha ez megtagadtatik, a közösségből kiléphetést kívánhatnak.

V. ö. 1373., 1374. §§.

835. §. Ha kilépni nem akarnak, vagy ha a kilépés időn kívül történék; a sors, választott egyén, vagy ha az iránt egyhangulag meg nem egyeznek, a bíró határozza el, hogy a változtatás feltétlenül vagy biztosítás mellett történjék-e vagy sem. Az elhatározás e módjai, a tagtársak szögyenlősége esetében is előállnak.

V. ö. 1391. §.

836. §. Ha a közös dolgoknak igazgatót kell

rendelni, annak választása fölött szótöbbség és ennek hiányában, a bíró határoz.

V. ö. 833. §.; K. T. 79. §.

837. §. A közös jószág igazgatója meghatalmazottnak tekintetik. Egyrészt köteles rendes számadást tenni; másrészt pedig jogositva van, minden, haszonnal tett kiadásokat beszámítani. Ugyanez áll azon esetben is, ha valamely résztárs valami közös jószágot, a többi résztvevők megbízása nélkül, igazgat.

V. ö. 1102. s kk. §§.; 1881: LX. t.-cz. 143. §.

A tulajdoni arány megállapításának az 1881: LX. t.-cz. 143. §-ában megszabott egyéb feltételek fenforgása esetében is csak akkor van helye, ha a tulajdonjog határozatlan részekben van a tulajdontársak nevére bejegyezve. A részek határozatlanoknak csakis akkor tekinthetők, ha kifejezetten ilyeneknek vannak bejegyezve, mert ha csupán az arány nincs feltüntetve, akkor az optkv. érvényben lévő 837. §-ában felállított jogvédelem alkalmazandó, vagyis a társak részei egyenlőknek tekintendők. (C. 1903. okt. 22-én 6459.)

838. §. Ha az igazgatás többeknek engedtetik át; ezek közt is szótöbbség határoz.

V. ö. 1190. §.

b) *A haszonvételekre és terhekre.*

839. §. A közös haszonvételek és terhek, a részek aránya szerint méretnek ki. Kétség esetében minden rész egyenlő nagyságúnak tekintetik; ki az ellenkezőt állítja, tartozik azt bebizonyítani.

V. ö. 1192., 1194. §§.; 1883: XLIV. t.-cz. 95. §.

Az erdélyi telekjegyzőkönyvekben előforduló oly bejegyzéssel, melylyel a tulajdonosok „osztatlan részekben közös birtokosul” jeleztetnek, a tulajdoni arány határozatlansága kifejezve nincs, minélfogva az ekként bejegyzett tulajdonosok részei az optkv. 839. §-a értelmében egymás közt egyenlőknek tekintendők. Smsz. t. ü. határozata, 1877. apr. 17. 4314.)

840. §. Rendszerint a nyert haszonvételek természetben osztandók fel. De ha a felosztás e módja nem követhető, mindegyiknek van joga nyilvános árverést sürgetni. A bevett érték a részesek közt aránylag szolgáltatik ki.

V. ö. 1194. §.

c) Az osztályra nézve.

841. §. A közös dolognak, a közösség megszüntetése után leendő felosztásánál, a szótöbbség nem érvényes. Az osztálynak mindenik érdektárs megelégedésére kell történni. Ha meg nem egyezhetnek; a sors, vagy választott egyén, avagy ha ezen elintézési módok egyikre vagy másikra megállapításában egyhangulag meg nem egyesülnek, a bíró határoz.

V. ö. 1391., 1487. §§.; 1881: XVII. t.-cz. 51. §.; 1879: XXXI. t.-cz. 17. §.; 1898: XIX. t.-cz.; 1894: XII. t.-cz. 6., 12., 20. §§.; 1871: LIII. t.-cz. 32., 42. §§.

842. §. Választott egyén vagy a bíró határozza el azt is, hogy fekvő birtok, vagy házak felosztásánál, valamely részestársnak jutaléka használása végett szolgalmra van-e szüksége és az neki mily feltételek alatt legyen megengedhető.

V. ö. 480. §.; tkvi rdts. 55. §. c) p., 56. §.; 1891: LX. t.-cz. 220. §§.

843. §. Ha valamely közös dolog vagy éppen nem vagy értéke nevezetes csökkenése nélkül nem osztathatik meg; akkor az, még pedig, ha csak egy részestárs kíváná is, birói árverés útján eladandó s a vételár a részesek közt felosztandó.

V. ö. 485., 847. §§.; 1881: LX. t.-cz. 143., 156. §§.; K. T. 120., 207. §§.; 1854. bányat. 115., 116. §§.

844. §. Szolgalmak, határjelek és a közös használatra szükséges okiratok fel nem oszthatók. A telki szolgalmak minden részeseket illetnek. Az okiratok, ha különben semmi sem áll ellent, a legidősbik résztvevőnél tételnek le. A többiek, önköltségeiken, hitelesített másolatokat kapnak.

Közös okiratok kiadása tek. v. ö. 1868: LIV. t.-cz. 188. §.; 1881: LIX. t.-cz. 32. §.; 1893: XVIII. t.-cz. 81. §. Dolog kiadása tek. való végrehajtásról v. ö. 1881: LX. t.-cz. 211–219. §§.

845. §. Telkek osztályánál a kölcsönös határok a helyzet különbségéhez képest, oszlopok, határkövek, vagy czövekek által, szembetünő és változatlan módon jelölendők ki. A folyók, hegyek és utak természeti határok. A csalás vagy tévedés eltávolítása

végett kell, hogy a valóságos határozásra szolgáló kövekbe, oszlopokba vagy czövekekbe, kereszttek, cimerek, számok vagy más jegyek vágassanak, vagy alájok ásassanak.

846. §. A végbevitt osztályról okiratok készítenők, valamely ingatlan dolgok részesé is csak az által nyer dologbani jogot a maga jutalékára, ha az arról készített okirat a nyilvánkönyvekbe bekebelezetik. (436. §.)

847. §. Bármí közös jószág pusztá felosztása egy harmadiknak kárára nem szolgálhat; minden őt illető zálog-, szolgáalom- és egyéb dologbani jogok, az osztály után szintugy lesznek, mint annak előtte, gyakorlandók. Azon személyes jogok is, melyek egy harmadikat valamely közösség irányában illetnek, a megtörtént kilépés mellett is megtartják előbbi erejüket.

V. ő. 406., 485. §§.; 1881: LX. t.-cz. 156., 158. §§.

848. §. Hasonlókép az, ki valamely közösségnek adós, a fizetést egyes résztvevőknek nem teheti. Ily adósságokat az egész közösségnél vagy annál, ki azt rendesen képviseli, kell lefizetni.

V. ő. 892., 895., 1424. §§.; K. T. 87. s. kk. §§.

849. §. Mi eddig a közösségről általában határoztatott, valamely családot, mint közösséget illető jogokra és dolgokra, péld. alapítványokra, hitbizományokra s t. eff. is alkalmazható.

A határok megújítása.

850. §. Ha határjelek, bármí körülmény által, annyira megsértettek, hogy egészen ismerhetlenné válhatnának; minden részesnek joga van, a határjelek közös megújítását kívánni. Ezen ügylethez az érdekelt szomszédok meghívandók, a határok pontosan leirandók és a költségek mindnyájok által, határvonalaik aránya szerint viselendők.

Fiumét kivéve, e §-t pótolja 1894: XII. t.-cz. §.

851. §. Ha a határok valóban ismeretlenekké lettek, vagy a határigazításnál villongás támad, a bíróság, mindenek előtt az utolsó birtoklást oltalmazza. K imagát ez által sértve véli, a birtokjog, tulajdon vagy más jog tekintetéből őt illető védveit annak rende szerint előadhatja. (347. §.)

V. ő. 1894: XII. t.-cz. IV. fejezet; Hk. I. r. 78. és 84. cz.; 1802: XXIII. t.-cz.

852. §. Határozásnál a legfontosabb védvek ezek: a peres telek felmérése és leírása vagy rajzolata is; továbbá az arra vonatkozó nyilvánkönyvek és más okiratok; végtére a dologértő tanuk vallomásai és a szakértők által előrebocsátott szemle után adott vélemény.

853. §. Ha kizáró birtok- vagy tulajdon-jogot egyik fél sem bizonyít be; a bíróság a peres tért az eddigi békés birtoklás arányához képest felosztja. De ha a birtoklási állapot is kétséges; akkor a peres tér a felek közt, azon birtok viszonyához képest, melyből az igény kiindul, műértők hozzájárultával felosztatik s a határozás e szerint tétetik.

Vélelmezett közösség.

854. §. Barázdák, kerítések, sövények, palánkok, falak, magánpatatok, csatornák, térek s más efféle válaszfalak, melyek szomszédos telkek közt léteznek, közös tulajdonnak tekintetnek, ha czimerek, fel- vagy ráiratok, vagy más ismérvek és védvek ellenkezőt nem bizonyítanak.

855. §. A közös falat a maga oldalán felevesztagságnyira, mindegyik részestárs használhatja; abba vakajtókat s falszekrényeket is alkalmazhat, hol az ellenoldalon még nem léteznek. De az épületet kémény, tűzhely, vagy más rakványok által veszélyeztetni és a szomszédot az ő részének használatában bármi módon akadályozni nem szabad.

856. §. Ily közös válaszfalak fentartásához valamennyi tulajdonos társak aránylag járulnak. Hol kettősen léteznek, vagy a tulajdon meg van osztva, mindegyik annak fentartási költségeit viseli, ami egyedül az övé.

• **857. §.** Ha valamely válaszfal állása olyan, hogy a téglák, vagy kövek csak egyik félre állnak ki, vagy függnek le; vagy a főoszlopok, oszlopok, duczok, czövekek egyik félen vannak beásva, kétség esetében ezen félre esik a válaszfal osztatlan tulajdona, hacsak mindkét félrőli megterhelésből, beillesztésből, más ismérvekből, vagy egyéb bizonyítékokból az ellenkező nem tűnik ki. Valamely fal kizárólagos birtokosának tartatik az is, ki egyenlő irányban menő, szintén oly magasságu és vastagságu falat kétségtelenül bir.

858. §. A kizárólagos birtokos rendszerint nem köteles rozzant falát, vagy palánkzatát újra felépíteni; csak akkor tartozik jókarban tartani, ha a nyílás miatt a határszomszédra nézve kártól lehetne félni. De minden tulajdonos köteles, fő-bejárása jobb felén, a maga terének szükséges bekerítéséről és az idegen tértől elkülönítésről gondoskodni.

V. ö. 362., 387. §§.; 1894: XII. t.-cz. 36—42. §§.

MÁSODIK RÉSZ.

A dologhozi jogokról.

TIZENHETEDIK FEJEZET.

A szerződésekről általában.

A dologházi jogok alapja.

859. §. A dologhozi jogok, melyeknél fogva valamely személy egy másik részére valaminek teljesítésére köteleztetik, vagy közvetlenül törvényen; vagy szerződésen; vagy kárvalláson alapulnak.

860. §. Az esetek, melyekben valakinek közvetlenül a törvény által valamely dologhozi jog engedtetik, az illető helyen előadatvák. A kártérítési jogról a harminczadik fejezet szól.

V. ö. 91., 147., 154., 166., 391., 403., 796., 1220., 1231. §§.

861. §. Aki úgy nyilatkozik, hogy valakire jogát átruházni, azaz hogy neki valamit megengedni, valamit adni; érette valamit tenni, vagy miatta valamivel felhagyni kíván, ígéretet tesz; ha pedig a másik az ígéretet érvényesen elfogadja, a mindkét fél egybehangzó akarata által, szerződés jő létre. Mig az alkudozás tart és ígéret nem tétel, vagy sem eleve, sem utóbb el nem fogadtatott, szerződés nem keletkezik.

862. §. Ha az ígéret elfogadására idő nem köttetett ki, a szóbeli ígéretet haladék nélkül el kell

fogadni. Az írásbelinél attól függ, ha mindkét fél egy helyben létezik-e vagy sem? Az első esetben az elfogadásnak huszonnégy óra alatt, az utóbbiakban pedig annyi idő alatt, amennyi kétszeri válaszáadásra szükséges, meg kell történnie és az ígérő félnek tudtul adatnia; ellenkező esetben az ígéret elenyészett. A kiszabott idő lefolyta előtt az ígéret vissza nem vétethetik.

V. ö. K. T. 314., 315. §§.; a biztosítási ajánlatról v. ö. K. T. 468. §.

A szerződések felbontása.

863. §. Az akaratot nem csak kifejezetten, szavak- és közönségesen bevett jelekkel; hanem hallgatólag is lehet nyilvánítani, oly cselekvények által, melyek minden körülmények megfontolása mellett, az abbani kétkedésre minden észszerű okot kizárnak.

864. §. A szerződések egy- vagy kétoldaluak, a szerint, amint csak egyik fél ígér valamit és a másik azt elfogadja; vagy mind a két fél egymásra jogokat ruház és kölcsönösen elfogad. Az elsők tehát visszteherrel köttetnek.

Az érvényes szerződés kellékei: 1. a személyek képességei (566., 567. §§.)

865. §. Ki eszének használatát nem bírja, valamint a hét éven alóli gyermekek is, nem képes ígéretet tenni, vagy azt elfogadni. Ellenben más személyek, kik atyától, gyámtól, vagy gondnoktól függenek, csupán az ő javukra tett ígéretet elfogadhatnak ugyan; de ha azzal járó terhet vállalnak föl, vagy magok ígérnek valamit, a szerződés érvényessége az első rész harmadik és negyedik fejezetében foglalt rendszabályok szerint, rendszerint a képviselő, vagy egyszersmind a [biróság] beleegyezésétől függ. Mig ezen beleegyezés elkövetkezik, a másik fél vissza nem léphet, de a nyilatkozásra illő határ időt kívánhat.

V. ö. 243., 879. §§.; az atyai hatalom és gyámság alatt állók tek. v. ö. 1877: XX. t.-cz. 2., 6., 7., 10., 14–27., 33–141. §§.; különösen 1877: XX. t.-cz. 113., 114. §§. A közadó tek. v. ö. csödtv. 3., 6. §§. V. ö. még katonai Btk. 208. §. a) p.

A kötelezett részéről orvosa irányában tett az az ígéret, hogy arra az esetre, ha gyógykezelését elvállalja és közreműködése folytán 8 éven túl életben marad, ezen idő eltelte után bizonyos összeget díjként neki megfizetni köteles, érvényes szerződés alapjául szolgálhat. (C. I. G. 181/1896.)

866. §. Ki szerződések kötésére magát képesnek lenni ravaszul szinleli s az által valakit, ki annak egykönnyen végére nem járhatott, megcsal, elégtétellel tartozik.

867. §. Mi kívántassék meg a közigazgatás különös gondoskodása alatt álló valamely községgel (27. §.), vagy annak egyes tagjaival és képviselőivel szerződés érvényességére, annak szerkezetéből és a közrend tartási törvényekből érthetni meg (290. §.).

[868. §. Mennyiben köthet valamely büntettes érvényes szerződéseket, a büntettekről büntető törvény határozza meg.]
A 868. §-t hatályon kívül helyezte a Btk.-et életbeléptető 1880: XXXVII. t.-cz. 24. §.

2. Valódi beleegyezés.

869. §. A szerződésbe való beleegyezés szabadon, komolyan, határozottan és érthetőleg nyilvánítandó. Ha a nyilvánítás érthetetlen, egészen határozatlan; vagy az elfogadás más határozatok alatt következik be, mint amelyek alatt az ígéret történt; nem keletkezik szerződés. Aki, hogy mást megcsaljon, homályos kifejezésekkel él, vagy valami szinlett cselekményt merényel, elégtétellel tartozik.

V. ö. K. t. 314–320. §§.

870. §. Aki az elfogadó féltől igazságtalan és alapos félelem által, valamely szerződésre kényszerített, azt megtartani nem köteles. Alapos volt-e a félelem, a bíró által a körülményekből ítélendő meg (55. §.).

V. ö. 875. §.; 1894: XXXI. t.-cz. 38., 53. §§.; 1899: XV. t.-cz. 3. §., 4., 10. p. 22. §.

871. §. Ha az egyik fél a másik fél által hamis előadásokkal megtévesztetett és a tévedés a fődolgot, vagy annak lényeges minőségét érdekli, melyre a célzat főleg irányozva és nyilvánítva volt, a megtévesztettre semmi kötelezettség nem háramlik.

872. §. Azonban a tévedés sem a fődolgot, sem annak lényeges minőségét nem érdekli, hanem csak valami mellékkörülményt, a szerződés, a meny nyiben a főtárgyba mind a két fél beleegyezett és a mellékkörülményt főleges célzatul nem nyilvánították, még mindig érvényes marad; de a megtévesztettnek a tévedés szerzője által ahhoz mért pótvány adandó.

873. §. Ugyanezen elvek alkalmazandók annak személyébeni tévedésre is, kinek valami ígéret tétett; amennyiben a tévedés nélkül a szerződés vagy épen nem, vagy nem oly módon készült volna meg.

874. §. Minden esetben az, ki valamely szerződést ravaszság, vagy igazságtalan félelem által eszközlött ki, tartozik a káros következményekért elégtételt adni.

V. ö. 869. §.

875. §. Ha az ígérő felet egy harmadik akár igazságtalan és alapos félelem által kényszerítette valami szerződésre, akár hamis előadások által hozta tévedésbe; a szerződés érvényes. Csak azon esetben, ha az elfogadó fél részt vett a harmadiknak jogellenes cselekvényében, vagy azt nyilván tudnia kellett, kell vele, a 870—874. §§. szerint, úgy bánni, mintha ő maga ejtette volna a másik felet félelembe vagy tévedésbe.

876. §. Ha az ígérő fél bárminemű tévedésének egyedül maga az oka, a szerződés megáll; ha csak, az elfogadó fél előtt, a fennforgó tévedésnek a körülményekből nyilván fel nem kellett ötlenie.

877. §. Ki valamely szerződésnek a beleegyezés hiánya miatt megszüntetését kívánja, tartozik viszont mindent visszaadni, amit az ily szerződésből a maga hasznára kapott.

V. ö. 1883: XXV. t.-cz. 8. §.; B. P. 408., 6., 7., 41., 265., 496—493. §§.

3. A teljesítés lehetsége.

878. §. Szerződések mindenre nézve, mi a forgalomban léteznek, köthetnek. Ami nem teljesíthető; ami épen lehetetlen, vagy tilos, érvényes szerződés tárgya nem lehet. Aki mást efféle ígéretekkel rászéd, ki annak vétkes tudatlanságból rövidséget okoz; vagy kárából hasznot huz, ezért felelős marad.

879. §. Különösen a magok helyén előadotlakon kívül a következő szerződések érvénytelenek:

1. ha valami, házasságkötési alkuszkodásért köttetik ki;

2. ha sebész, vagy bármiféle orvos a gyógyítás elvállalásaért a betegtől; vagy

3. ha valamely ügyvéd, [*valami per elvállalásáért meghatározott jutalmat köt ki; avagy*] valamely rábizott peres ügyet magához vált;

4. ha valamely örökség vagy hagyomány, mely valakitől váratik, még annak élteben elidegenítettik.

V. ö. 865. §. V. ö. még 356., 448., 896., 993., 996., 998., 1174., 1178., 1195., 1196., 1208., 1259., 1270., 1273., 1291., 1371., 1372., 1382—1384., 1502. §§., K. T. 151., 162. §§.; csödtv. 6. §., 26—37. §§.; 1876: XVI. t.-cz. 13. §. Az orvos tek. v. ö. 1876: XIV. t.-cz. 48. §.; az ügyvéd tek. v. ö. 1874: XXXIV. t.-cz. 54. §.; a közjegyző tek. v. ö. 1874: XXXV. t.-cz. 199. §.; v. ö. még 1874: XVIII. t.-cz. (vaspálya kártérít. köteleessége) 3. §.; 1894: XXXI. t.-cz. 2. §. (eljegyzés); 1879: XL. t.-cz. 128. §. (árverési súp); 1883: XXV. t.-cz. 8. §. (uzsora), 22., 23. §§. (korcsmai hitel); 1883: XXXI. t.-cz. (részletügylet értékpapirokkal) 1889: IX. t.-cz. (nyeremény kölcsön-kötvény és ígervények). V. ö. még ipartv. 118., 120., 162., §§.; 1898: II. t.-cz. (gazd. munk.) 32., 1899: XLI. t.-cz. 19. §., 1900: XXVII. t.-cz. 17. §.; 1876: XIII. t.-cz. 13., 14. §§.; 1907: XLV. t.-cz. 7—10. §§.; 1894: XXIX. t.-cz. (lóversenyfogadások); 1897. okt. 22. 100.368. sz. B. M. rend. a szerencsejátékokról.

880. §. Ha a tárgy, mely iránt szerződés kötött, annak átadása előtt kivétetik a forgalomból; ez épen annyi, mintha a szerződés nem kötöttetett volna.

881. §. A törvényben meghatározott eseteken kívül, ígéretet más helyett senki sem tehet, vagy fogadhat ugyan el. De ha valaki egy harmadiknál közbenjárását megígérte, vagy még a sikerért is kezeskedett; magára vállalt kötelezettséget, ígéretéhez képest, teljesíteni tartozik.

V. ö. 1035. §.

882. §. Ha lehetetlen és lehetséges dolgok egyszersmind ígértettek, a lehetségesek teljesítenődök; ha csak a szerződő felek világosan ki nem köztötték, hogy a szerződésnek egy pontja is a másiktól el ne választathassék.

A szerződések alakja.

883. §. Szerződés szóval vagy írásban, bíróság előtt vagy azon kívül; tanuk jelenlétében vagy azok nélkül köttethetik. Ezen formabeli különbözőség a törvényben meghatározott eseteken kívül a kötelezettségre nézve különbséget nem tesz.

V. ö. 943., 956., 1173., 1249. §§.

884. §. Ha a felek világosan írásbeli szerződéstételben egyeztek meg; az a felek aláírása előtt megkötöttek nem tekintetik. A pecsételés, lényegesen ez esetben sem kívántatik meg.

V. ö. K. T. 311., 313. §§.; közjegyzői okirat szükségességéről (Fiuméra nézve is) v. ö. 1886: VII. t.-cz. 21—24. §§.; V. T. 104. §.; gyermekek vallása tek.: 1894: XXXII. t.-cz. 1., 5. §§.; ügyvédi díj és meghatalmazás tek.: 1874: XXXIV. t.-cz. 54.; 1868: LIV. t.-cz. 553. §.; v. ö. még 1881: XXXIII. t. cz. 3. §. — V. ö. továbbá K. T. 468. §.; a gazdatiszt felmondása tek.: 1900: XXVII. t.-cz. 12. §.; a gazd. munkások szerződéséről: 1898: II. t.-cz. 8., 17., 10. §§.; 1899: XLI. t.-cz. 7—12. §§.; 1900: XXVIII. t.-cz. 6—11. §§.; a dohánykertészekről: 1900: XXIX. t.-cz. 4., 8. §§.

Pontozat.

885. §. Ha bár az alakszerű okirat még nem is, de a főpontok iránt fogalmazat készítettett el és a felek által aláíratott, már az ily fogalmazvány is megalapítja azon jogokat és kötelezettségeket, melyek benne kifejezvék.

A szerződési pontozatok kötelelem alapjául akkor szolgálhatnak, ha azok a felek által másba foglaltatván, magukban foglalják a feleknek a közöttük létesített jogviszony lényeges pontjaira vonatkozó határozott megállapodást. (C. 97. ápr. 7. I. G. 19.)

886. §. Ki irástudatlan, vagy testi fogyatkozások miatt írni nem képes, tartozik két tanut, kiknek egyike annak nevét írja alá, meghini és szokott kézjegyét hozzá tenni.

Ez a §. csak Fiuméra nézve hatályos. Az ország többi részére nézve v. ö. 1868: LIV. t.-cz. 187., 188. §§.; S. E. 73. §.

887. §. Ha valamely szerződésről okirat készítettett, oly állítólagos szóbeli egyezkedések, melyek az írásbelivel egyszerre tétettek volna, de az okirattal egybe nem hangzanak, vagy új toldalékokat foglalnak magokban, tekintetbe nem vétethetnek.

Az optkv. 887. §. rendelkezése nem zárja el a szerződő feleket attól, hogy az okirattal mint bizonyítási eszközzel szemben bizonyíthatassák azt, hogy a szerződés megkötésénél mi volt a valódi akaratuk és azt, hogy az okirat tartalma a valódi akaratnak meg nem felel. (C. 902. jan. 8. I. G. 488/1901.)

Közös kötelezettség vagy jogosítvány.

888. §. Ha két vagy több személy valakinek, valami dologhozi ugyanazon jogot ígér, vagy attól elfogad; mind a követelés, mind a tartozás a tulajdon közösségének elvei szerint osztatik meg.

V. ö. 430. §.

889. §. A törvényben meghatározott eseteken kívül tehát, valamely felosztható dologgal tartozó több adóstársak közül mindegyik csak a maga részéért felelős és éppen ugy valamely felosztható

dolog több részestársai közül is, mindegyik tartozik illető részével megelégedni.

V. ö. 843. s kk. §§.; 891., 1302. §§.

890. §. Ellenben oszthatlan dolgokat illetőleg, a hitelező, ha csak maga van, azokat mindenik adóstársától követelheti. De ha több hitelező és csak egy adós létezik, ez a dolgot, egyes hitelezőtársnak, biztosítás nélkül kiadni nem köteles; valamennyi hitelező társak egyetértését sürgetheti, vagy a dolognak bírói őrizet alá vételét kívánhatja.

V. ö. 1414., 1425. §§.; 1868: LIV. t.-cz. 66., 67., 75. §§.; 1893: XVIII. t.-cz. 112. §.

Egyetemlegességek.

891. §. Ha több személyek ugyanazon egészet egyetemleg úgy ígérik, hogy magát egy mindnyájáért, és mindnyája egyért, világosan lekötelezi, minden egyes személy az egészért kezeskedik. A hitelezőtől függ aztán, ha valamennyi, vagy néhány adóstársaktól, az egészet, vagy maga által választott részenként, vagy azt egyetlen egytől akarja-e követelni. Még a keresetindítás után is fenmarad, ha attól eláll, ezen választás és ha egyik vagy másik adóstárs által csak részben elégittetik ki; a hátralévőt a többiektől követelheti.

892. §. Ha ellenben egy ígérte ugyanazon egészet több személyeknek és ezek világosan feljogosítottak, hogy azt egyetemleg követelhessék, az adós az egészt a hitelezők közül annak tartozik megadni, ki őt a végett legelőbb szólítja fel.

V. ö. 890. §.

893. §. Mihelyst valamely adóstárs a hitelezőnek az egészt megadta, ez a többi adóstársaktól többé semmit sem követelhet; és mihelyt valamely hitelezőtárs az adós által egészen kielégített, a többi hitelezőtársaknak többé igényök nincsen.

V. ö. 1441. §.; K. T. 62., 88., 231., 268. §§.; V. T. 49., 67. §§.; 1883: XLIV. t.-cz. 95. §.

894. §. Valamely adóstárs az az által, hogy a hitelezővel terhesebb feltételekre lép, a többinek kárt nem okozhat és a leengedés vagy felmentés, melyet valamely adóstárs maga személyére nézve nyer, a többinek javára nem szolgál.

V. ö. K. T. 483. §.

895. §. Több hitelezőtársak közül, kiknek ugyanazon egész egyetemleg ígértetett, mennyiben felelős a többi hitelezőnek az, ki az egész követelést a maga részére kapta meg, a hitelezőtársak között fennálló különös jogi viszonyokból határozandó meg. Ha ily viszony nem áll fenn; egyik a másiknak számadással nem tartozik.

896. §. Azon egyetemleges adóstárs, ki az egész adósságot a magáétól fizette le, jogosítva van, jogengedményezés nélkül is, a többitől a megtérítést, még pedig, ha közöttük más különös viszony nem áll fenn, egyenlő részekben követelhetni. Ha egyik közülök magát lekötelezni képes nem volt, vagy kötelezettségének eleget tenni tehetetlen; az ily hiányzó részt is hasonlóul valamennyi kötelezettárs tartozik átvállalni. Egyik kötelezettárs felmentése a többieknek, a megtérítés követelésénél, károkra nem lehet (894. §.).

V. ö. 1358. §; K. T. 269., 270. §§.; V. T. 49. §; csödtv. 69., 70. §§.

Szerződéseknéli mellékhatarozatok: 1. feltételek.

897. §. A szerződésnélküli feltételekre nézve általában ugyanazon rendszabályok állanak, melyek a végrendeletekhez tett feltételek iránt felállítatnak.

V. ö. 696—708. §§.

898. §. Oly feltételek alatti egyezkedések, melyek végrendeletnél nem létezőknek tekintetnek, érvénytelenek.

899. §. Ha a szerződésben elészabott feltétel már a szerződés előtt teljesült; a szerződés után

csak akkor ismétlendő, ha annak cselekvényéből áll, ki a jogot szerezni akarja és az által ismételtethetik.

900. §. Valamely halasztó feltétel alatt ígért, jog az örökösökre is átszáll.

2. Indokok.

901. §. Ha a felek beleegyezésük indokát vagy végcélját világosan feltételül tették; az indok vagy végcél úgy tekintetik, mint más feltétel. Ezen kívül, efféle nyilatkozatoknak a terhes szerződések érvényességére befolyásuk nincsen. A vissztehernélküli szerződéseknél pedig a végrendeleteknél adott rendszabályok alkalmazandók.

V. ö. 1894: XXXI. t.-cz. 39. §.; V. T. 22. §.; 1881: LX. t.-cz. 129. §.; csödtv. 68., 190., 197. §§.; tkvi rdts. 63. §.

3. A teljesítés ideje, helye és módja.

902. §. A szerződések azon időben, azon helyen és azon módon teljesítendőek, mint az iránt a felek megegyeztek. Törvény szerint 24 óra egy napnak, 30 nap egy hónapnak és 365 nap egy esztendőnek tartatik.

V. ö. 520., 693., 905., 934., 1413., 1415. §§.; csödtv. 7. §.; V. T. 38. §.

Az optkv. 902. és 906. §§-ban foglalt rendelkezéssel nincs ellentétben az általánosan elfogadott az a jogszabály, hogy oly esetben, midőn a természetben való eltartás kiszolgáltatása többé nem lehetséges, annak értéke megfelelő pénzüsszegben megállapítandó és a kötelezett pénzbeli egyenérték megfizetésére kötelezendő. (C. 1900. decz. 19. I. G. 509/1900.)

A tartási kötelezettség oszthatatlan lévén, ha annak természetben való kiszolgáltatása az egyik félre lehetetlenné vált, a többi kötelezett fél is a természetben való eltartás helyett a tartás egyenértékének megfigyelésére kötelezendő. (C. I. G. 809/1900.)

903. §. Oly jog, melynek megszerzése bizonyos naphoz van kötve, azon nap kezdetével szerzetetik

meg. De valamely kötelezettség teljesítésére nézve a kötelezettet az egész nap illeti.

V. ö. 687. §.; K. T. 322. §.; V. T. 33. §.

904. §. Ha a szerződés teljesítésére bizonyos idő nem határozott; az tüstént, azaz szükségtelen haladék nélkül követeltethetik. Ha a kötelezett a teljesítési időt önkényére tartotta fenn; vagy az ő halálát kell bevárni és az örökösök ellen fordulni; vagy ha csupán személyes, előörökithetlen kötelesegről van szó, a teljesítési időt, a bíró által, méltányosság szerint, állapíttatni meg. Ez utóbbinak van helye akkor is, midőn a kötelezett a teljesítést lehetőség vagy tehetőség szerint ígérte. Egvébiránt azon rendszabályok, melyek fent (704—706. §§.), a végrendelezésekhez mellékelte időhatározásokra nézve adatnak, itten is alkalmazandók.

V. ö. K. T. 327—334. §§.; V. T. 30—35., 37. §§.; 1868: LIV. t.-cz. 255. §.; 1881: LIX. t.-cz. 23. §.; 1893: XVIII. t.-cz. 116. §.; váltóelj. 30. §.; 1877: XXII. t.-cz. 43. §.

905. §. Ha a hely, hol a szerződésnek teljesítenie kell, sem az egyezkedésből, sem az ügy természetéből vagy céljából meg nem határozható; az ingatlan dolgok ott, hol fekszenek; az ingók pedig azon helyen adandók át, hol az ígélet tételét. A mérték, suly és pénznemek tekintetében az átadás helyére kell nézni.

V. ö. 1420. §.; K. T. 322—326. §§. A mértékekről v. ö. 1874: VIII., 1907: V. t.-cz. V. ö. a koronaértékről szóló 1892: XVII—XXI., 1899: XXXVI. t.-cz.; osztrák-magyar bank alapszab. (1890: XXXVII. t.-cz.) 86. §.

906. §. Ha az ígélet többféle módon teljesíthető: a kötelezetté a választás; de a már egyszer tett választástól egyedül maga többé el nem állhat.

V. ö. 902., 989. §§.; K. T. 325. §.

907. §. Ha valamely szerződés világosan a választás fentartásával köttetik és egy vagy több választási darabok véletlen elenyészte miatt meghiusul, azon fél, kit a választás illet, nincs kötve a szerződéshez. De ha a kötelezettnek vétke jó közbe;

ez tartozik a jogositottnak a választás meghiusul-
táért felelni.

V. ö. K. T. 325. §. 1881 : LX. t.-cz. 219. §.; 1898 : II.
t.-cz. 10., 31—36. §§.

4. Foglaló.

908. §. Mi valamely szerződés kötésekör előre
adatik, különös egyezkedés esetén kívül, csak a
megkötés jeléül vagy a szerződés teljesítése iránti
biztosításul tekintendő és foglalónak neveztetik. Ha
a szerződés valamelyik fél vétke miatt nem telje-
sítettik; a vétlen fél a kapott foglalót meglarthatja,
vagy az általa adott foglaló kétszeresét követelheti
vissza. De ha ezzel meg nem akar elégedni, a
a szerződés teljesítését, vagy ha ez már nem lehet-
séges, kártérítést sürgethet.

V. ö. K. T. 276., 277., §§.; a cselédszerződésben: 1876 :
XIII. t.-cz. 15., 16., 18., 21—23., 25. §§.; 1907. : XLV. t.-cz.
11. §. V. ö. még 1898 : II. t.-cz. (gazd. munk.) 11. §.

5. Bánatbér.

909. §. Ha valamely szerződés kötésénél bizo-
nyos összeg határoztatik meg, melyet egyik vagy
másik fél, azon esetre, hahogy a szerződéstől, be-
töltése előtt, el akar állani, letenni tartozik; a szer-
ződés bánatbér mellett köttetik. Ez esetben vagy
a szerződést kell betölteni, vagy a bánatbért meg-
fizetni. Ki a szerződést csak részint is betölti; vagy
azt, mi a másik fél által a szerződés csak részinti
betöltése végett tétetett is, elfogadta, a bánatbér
lefizetése mellett sem léphet többé vissza.

V. ö. K. T. 278., 279. §§.

910. §. Ha foglaló adatik s egyszersmind a
visszalépési jog különös bánatbér meghatározása
nélkül köttetik ki; a foglaló a bánatbért helyettesíti.
Visszalépés esetében tehát az adó a foglalót elveszti,
vagy aki azt kapta, annak kétszeresét adja vissza

911. §. Ki a szerződés betöltésében nem pusztán véletlen, hanem tulajdon vétke által akadályoztatik, szintén tartozik a bánatbért megfizetni.

6. Járvulékok.

912. §. A hitelező, adósától a főadósságon kívül néha járvulékok követelésére is van jogosítva. Ezek állnak a földolog növedékéből és hasznaiból; a meghatározott vagy késedelmi kamatokból; vagy az okozott kárnak, avagy annak, a mi érdeke forog a másoknak abban, hogy a kötelezettség nem kellőleg teljesített, megtérítéséből; végtére azon összegből, mit egyik fél magának ezen esetre kikötött.

913. §. Mennyire legyen a dologbani joggal a növedékhez, vagy hasznokhoz való jog kapcsolatban, a második rész első és negyedik fejezetében határozott meg. Valamely pusztán személyes jognál fogva a jogosítottnak még nincs igénye járvulékokra. Mennyire legyen a hitelezőnek ezekre joga, részint a szerződések különös nemeiből és meghatározásaiból, részint a kártérítés és elégtételi jogról szóló fejezetből vehetni ki.

A kamatokról v. ö. K. T. 281—286. §§.; 1868 : XXXI. t.-cz. 2., 4. §§.; 1877 : VIII. t.-cz.; 1883 : XXV. t.-cz. 1—16. §§.; 1895 : XXXV. és XXXVI. t.-cz. (a tves kamatlábról); 1894 : XVIII. t.-cz., a postatakarékpénztár kamatlábról.

Szerződésekneli értelmezési szabály.

914. §. Az első részben (6. §.) a törvények értelmezése iránt felhozott általános rendszabályok a szerződésekre nézve is érvényesek. Különösen a kétes szerződés úgy értelmeztessék, hogy ellenmondást ne tartalmazzon és hatályos legyen.

V. ö. K. T. 265., 267. §§.

915. §. Egyoldalú szerződéseknél kétség esetében az vétetik fel, hogy a kötelezett inkább a könnyebb, mintsem a nehezebb terheket akarta ma-

gára vállalni; kétoldaluaknál a homályos kifejezés annak kárára magyaráztatik, ki azt használta (869. §.).

V. ö. V. T. 8., 12., 13., 15., 21., 22., 21., 37., 42., 59., 67. §§.

916. §. Ha bizonyos nemű ügylet iránt csak szinleg történik egyezkedés; azt azon törvényes rendszabályok szerint kell megítélni, melyekhez képest az, valódi mivoltánál fogva, megítélendő.

V. ö. 869. §.

A szerződések elenyészteről.

917. §. Mikép szűnnek meg a szerződésből származó kötelezettségek, mindenik szerződésnél különösen és általában a kötelezettségek megszűntéről szóló fejezetben fog meghatározatni.

918. §. A szerződésekből származó minden jogok és köteleességek átszállnak a szerződő felek örökösöire, hacsak nem pusztán személyes viszonyokon és képességeken alapulnak, vagy ha az örökösök már a szerződésben magában vagy a törvény által ki nem vétettek. A még el nem fogadott ígéret, ha csak egyik fél hal is meg a meggondolási határidő alatt, nem száll át az örökösökre (862. §.).

V. ö. K. T. 289. §.

919. §. Ha az egyik fél a szerződést vagy éppen nem, vagy nem a kellő időben, a kellő helyen, vagy nem a kikötött módon teljesíti; a másik félnek a törvényben meghatározott eseteken, vagy világos fentartáson kívül, nem a szerződés megszüntetését, hanem csak annak pontos teljesítését és kártérítést van joga követelni.

V. ö. a 919. §. alkalmazhatóságának kizárásáról 799., 836., 897., 962., 977., 978., 1047., 1052., 1061., 1062., 1117., 1118., 1144., 1147., 1153., 1154., 1166., 1210., 1265., 1295. §§. K. T. 355—358. §§. K. T. 58., 59., 335., 348., 352—356., 397., 516.; 1876 : XIII. t.-cz. 21., 22., 51., 52. §§.; ipartv. 71., 94., 95. §§.; 1907 : XLV. t.-cz. 13—39. §§.; munkásv. ; 1898 : II. t.-cz. 22., 25. §§.; 1899 : XLI. t.-cz. 16., 22., 23. §§.; 1900 : XXVII.

t.-cz. 3., 4., 16., 17., §§.; 1900 : XXVIII. t.-cz. 14., 20., 21. §§.; 1900 : XXIX. t.-cz. 25., 26. §§.; 1883 : XXXI. t.-cz. 9., 10. §§.; csódtv. 23. §. L. alább a követelések elévülésére vonatkozó §§-okat. (1479. §.)

Oly esetben, amikor a szerződésben a teljesítésre határidő ki nem köttetett és a teljesítés tárgyánál fogva az vélelmezendő, hogy a szerződés a lehetőség szerint teljesítendő, a jogosult az optkv. 919. §-a szerint kérheti, hogy a teljesítési idő a bíróság által a méltányosság szerint állapíttassék meg, ellenben az optkv. 919. §-a szerint abból az okból, hogy a kötelezett esetleg felhívás ellenére a szerződést akkor nem teljesítette, vagy a felhívásra nem válaszolt, a jogosult a szerződéstől egyoldalúan el nem állhat, a kötelezett pedig elállottnak jogszerűen nem tekinthető. A vevőt, aki szerződés szerint a bekebelezéssel járó költségeket köteles viselni, ellenkező kikötés hiányában, a szerződésre szükséges okirati bélyeg is terheli.

Az ingatlan eladója köteles a vevőnek olyan szerződést szolgáltatni, amely alapján a vevő a tulajdonjogát a szerződés módzataihoz képest bekebelezheti, erre nézve pedig nem elegendő a törvényszerű külalak, hanem szükséges, hogy a szerződés tartalma a maga egészében arra alkalmas legyen, hogy a vonatkozó telekkönyvi állás mellett a bekebelezés megtörténhessék, vagyis, hogy az, ki a szerződésben eladó gyanánt jelentkezett, erre jogosult. (C. I. G. 267/1903.)

920. §. A szerződés végképeni teljesedése után, a felek közös beleegyezéssel sem térhetnek el többé attól, hanem új szerződést kell kötniök, mely második ügyletnek tekintetik.

Terhes szerződések és ügyletek általános meghatározásai.

921. §. Terhes szerződésnél vagy dolgok dolgokkal; vagy cselekvények, mik közé tartoznak a mulasztások is, cselekvényekkel; vagy végtére dolgok cselekvényekkel és cselekvények dolgokkal viszonoztatnak (864. §.).

Szavatosság.

922. §. Ha valaki valamely dolgot másnak visszteher mellett enged át, szavatozik arról, hogy az világosan kikötött vagy arról rendszerint föltett 'ulajdonságokkal bír s hogy az ügylet természeté-

hez vagy a történt egyezkedéshez képest használ-
tathatik és alkalmaztathatik.

A szavatosság esetei.

923. §. Ki tehát a dolognak oly minőségeket tulajdonít, melyekkel az nem bír, s amelyek világosan, vagy az ügylet természeténél fogva hallgatólag kikötettek; ki annak szokatlan hiányait vagy terheit elhallgatja; ki már meg nem levő, vagy idegen dolgot magáé gyanánt árusít el; ki hamisan állítja, hogy a dolog meghatározott használatra alkalmas; vagy hogy az ment a közönséges hiányoktól és terhektől is, az, ha az ellenkező tűnik ki, azért kezeskedni tartozik.

V. ö. 1893 : XXXIV. t.-cz. a csomagokban árult cikkek mennyiség tartalmának helyes megjelöléséről.

924. §. Ha valamely barom az átvétel után huszonnégy óra alatt megbetegszik; vagy eldöglik; az vélelmeztetik, hogy az már az átvétel előtt beteg volt.

V. ö. 1888 : VII. t.-cz. (állategészségügy) 24—104. §§., 1893 : II., 1897 : X. t.-cz., az egyes járványos állatbetegségekről.

925. §. Ugyanezen vélelem áll:

1. ha nyolcz nap alatt sertéseknél borsókór és a juhoknál himlő, vagy rüh, vagy ez utóbbiaknál két hónap alatt szőrféreg és métely vétetik észre;

2. ha szarvasmarhánál az átvétel után harmincz nap alatt mirigykór, ugynevezett üzdüh tapasztaltatik;

3. ha lovaknál és málhahordó állatoknál, az átadás után tizenöt nap alatt, gyanus keh, vagy takony, ugy szintén száraz keh; vagy harmincz nap alatt csira (kórság), rozsféreg csökönység, belső hatályok, vagy tyukhályog fedeztetik föl.

926. §. De ezen jogvédelemnek (924. és 925. §§.) az ily barom átvevője csak akkor veheti hasznát, ha az átadót, vagy szavatost az észrevett hiba felől azonnal tudósítja, vagy annak távollétén ezt

a helybiróságnak vagy szakértőknek megjelenti és szemlét tartat.

927. §. Ha az átvevő azon óvatosságot elmulasztja; tartozik bebizonyítani, hogy a marha már a szerződés kötése előtt hibás volt. De az átadónak is mindenkor fenmarad annak bebizonyítása, hogy a gáncsolt hiba csak az átadás után támadt.

928. §. Ha valamely dolog hiányai szembeötlők, vagy ha a dolgon fekvő terhek a nyilvánkönyvekből kiláthatók; ha csak világosan nem fogadtatott, hogy a dolog minden hibától és tehertől ment, nincs helye a szavatosságnak (443. §.). A dolgon fekvő adósságok és hátralékok mindég szavatolandók.

Oly adásvételi szerződés alapján, melyben az eladott ingatlanra zálogjoggal bejegyzett adósság iránt a szerződő felek nem intézkedtek, azon esetben, ha bíróilag megállapítható az, hogy az eladó az eladott ingatlant tehermentesen kötelese a vevőnek átadni és a vevő kimutatja, hogy a vételár megfizetése által ismételt fizetés veszélyének van kitéve, az eladó a vételárnak vagy a vételár hátralékának feltétlen fizetését saját kezéhez mindaddig nem követelheti, míg a bejegyzett zálogjog törlését nem eszközli. Bizonyos körülmények között azonban nevezetesen akkor, midőn a vevő a zálogjoggal terhelt ingatlant már birtokolja, követelheti az átadó a vételárnak bírói kézhez való letételét, és a bíró a fenforgó viszonyok tekintetbe vételével kötelezheti a vevőt, hogy a vételárt, mindamelllett, hogy a zálogjog fennáll, bírói kézhez fizesse le. (C. 87. ápr. 19., máj. 13. — 39. sz. polg. 1. ü. döntv.)

929. §. Ki valamely idegen dolgot tudva szerez meg, szavatosságot szintugy nem igényelhet, mint az, ki arról világosan lemondott.

930. §. Ha dolgok átalányban, t. i. ugy a mint állanak vagy fekszenek, szám, mérték és súly nélkül adatnak át; az átadó, kivévén azon esetet, hogy ha valamely általa hamisan állított, vagy az átvevő által kikötött, minőség hiányzik, a rajtok felfedezett hibákért nem felelős.

A szavatosság föltétele.

931. §. Ha a birtokos egy harmadik által, a dologra támasztott igény miatt, a szavatosságot

használni kívánja; tartozik ez iránt elődét tudósítani és a törvénykezési rendtartás rendszabálya szerint a szavatolást kérni. Ezen kérelem elmulasztása által a kármentési jogot még el nem veszi ugyan; de előde, a harmadik ellen használatlanul maradt minden ellenvetéseket elébe gördíthet s ez által magát, a kármentés alól azon mértékben felszabadíthatja, amint úgy ítéltetik, hogy ezen ellenvetések, ha kellően használtak, a harmadik ellenében, más határozatot eszközöltek volna.

A szavatosságról perjogi szempontból v. ö. 1868 : LIV. t.-cz. 78. §., 1881 : LIX. t.-cz. 9., 10., §§.; 1893 : XVIII. t.-cz. 23. §., mely rendelkezések azonban Fiuméra nem hatályosak.

Hatálya.

932. §. Ha a szavatosság alapjául szolgáló hiány oly nemű, hogy az többé el nem háríthatatik s a dolog rendes használatát gátolja, a rövidséget vallott a szerződés egészen megszüntetését, ha ellenben a hiány péld. mértékben vagy súlyban kipótolható, csak ezen pótléket, de mindenik esetben a további kár megtérítését és amennyiben a másik fél rosszhiszeműleg cselekedett, az elmaradt hasznot is követelheti.

A szavatossági jog elenyészte.

933. §. Ki szavatosságot akar követelni, tartozik jogát, ha az ingatlanokat érdekel, három év alatt; ha pedig ingókat illet, hat hónap alatt érvényesíteni, különben a jog elenyészett.

Vételi szerződés szerint még hátralékos az a vételárösszeg, amely az eladó helyett egy harmadik személynek, vagy egyik eladónak végkielégítésül volt kifizetendő, nem vesztí el vételári minőségét. A vevőnek az a kifogása, hogy a vétel tárgya a kikötésnél kevesebb mennyiségben adatott át, nem esik a K. T. 349. §. vagy az optkv. 933. §-ban szabályozott elévülés alá. (C. I. G. 294/1898.)

Felényin fölül való rövidség miatti kármentés.

934. §. Ha a kétoldalu ügyleteknél egyik fél, annak, amit a másiknak adott, közönséges érték

szerint, mégis csak felét sem kapta meg; a törvény a sértett félnek azon jogot adja, hogy megszüntetést és az előbbi állapotbani visszahelyezést követelhessen. De a másik félnek hatalmában áll, az ügyletet az által fentartani, hogy ha kész a hiányt a közönséges értékig kipótolni. Az értékbeni aránytalanság az ügykötés időpontja szerint határoztatik meg.

Az optkv. 934. §-ában szabályozott felén tuli sérelem érvényesítéséhez való jog az ügylet megkötésekor és legkésőbb az ügylet tárgyának átvételekor, mikor is annak megvizsgálására már kellő alkalom van, nyílik meg; ez a jog tehát az optkv. 1487. §-a értelmében a tárgy átvételétől számított 3 év elteltével elévül. (C. 901. okt. 9. I. G. 324/1901.)

935. §. Ezen jogorvoslatnak nincs helye, ha valaki arról világosan lemondott, vagy úgy nyilatkozott, hogy a dolgot bizonyos előszeretetből rendkívüli becsben veszi által; ha, mind a mellett, hogy a valódi érték előtte tudva volt, az aránytalan becsre mégis reá állt; továbbá, ha a személyek viszonyánál fogva azt vélelmezheti, hogy részint terhes, részint vissztehernélkül vegyes szerződést akartak kötni; ha a tulajdonképi érték többé ki nem tudható; végtére ha a dolog a bíróság által árvereztetett el.

V. ö. 1060., 1268., 1386. §§.; K. T. 280. §., mely keresk. ügyleteknél kizárja a felén tuli sérelmet.

Jövendő szerződés iránti egyezkedés.

936. §. A jövendőben kötendő szerződés iránti egyezkedés csak akkor kötelező; ha mind a megkötés ideje, mind a szerződés lényeges pontjai meghatározottak s a körülmények időközben annyira nem változtak, hogy az által a világosan meghatározott vagy a körülményekből kitünő cél meghiúsult, vagy az egyik vagy a másik fél bizodalma elveszett volna. Általában az ily ígéretek teljesítését a kikötött időponttól legfeljebb egy év alatt kell sürgetni; ellenkezőleg a jog elenyészett.

V. ö. 1899: XXXVII. t.-cz., az osztr.-magy. bank jelöl. alapszab. 27. §.

Az ellenvetésekrőli lemondásról.

937. §. A szerződés érvényessége ellen tehető ellenvetésekrőli általános, határozatlan lemondások hatály nélküliek.

TIZENNYOLCZADIK FEJEZET.

*Az ajándékozásokról.**Ajándékozás.*

938. §. Oly szerződés, mely által valamely dolog valakinek viszteher nélkül engedtetik át, ajándékozásnak neveztetik.

A hitelezőnek az a kijelentése, hogy a tőkét adósának elengedi, ajándékozza, csak a kamatot fizesse halálig, nem ajándékozási ígéret és nem halálesetre szóló, hanem élők között történt és befejezett ajándékozás, miáltal a követelés megszűnik. (C. I. G. 472/1900.)

Mennyiben ajándékozás a lemondás.

939. §. Ki valamely reménylett, vagy valóban reá szállott, vagy kétes jogról lemond, a nélkül, hogy azt rendesen másra ruházná, vagy a kötelezettek, annak beleegvezésével elengedné, ajándékozónak nem tekintetik.

V. ö. 1381. §.

Jutalmazó ajándékozás.

940. §. Az ajándékozás lényegét nem változtatja, ha az háladatosságból, vagy a megajándékozott érdemeire való tekintetből; avagy különös megjutalmazásául tétetett; csakhogy ennek arra elébb kereseti joga ne lett légyen.

941. §. Ha a megajándékozóttnak a jutalomra kereseti joga volt, vagy azért, mivel a felek között már kikötetett, vagy mivel a törvény által rendel-

telett; az ügylet megszűnik ajándékozás lenni és terhes szerződésnek tekintendő.

Kölcsönös ajándékozások

942. §. Ha az ajándékozások előre akkép kötötték ki, hogy az ajándékozó viszont megajándékozzandó; ekkor valódi ajándékozás egészben nem származik, hanem csak a fölösző értékre nézve.

V. ö. 897—901. §§.

Az ajándékozási szerződés alakja.

943. §. Csupán szóbeli, valóságos átadás nélkül kötött ajándékozási szerződésből az ajándékvevő kereseti jogot nem nyer, ezen jog írásbeli okmány által alapítandó meg.

V. ö. 1877 : XX. t.-cz. 20. §. ut. bek.; 113. §. ut. bek.; 1886 : VII. t.-cz. 22. c) p. (közjegyzői okírat); 1880 : LI. t.-cz. 14. §.

Az ajándékozás mértéke.

944. §. A korlátlan tulajdonos, a törvényes rendszabályok megtartása mellett, egész jelen vagyonát is elajándékozhatja. Az oly szerződés, melynél fogva a jövőendő vagyon ajándékozzatik el, csak annyiban áll meg, amennyiben ezen vagyon felét meg nem haladja.

Mennyiben felelős az ajándékozó az ajándékokért.

945. §. Ki tudva idegen dolgot ajándékoz el, s e körülményt az ajándékvevő előtt elhallgatja, a káros következtésekért felelős.

V. ö. 1397. §.

Az ajándékozások visszavonhatatlansága.

946. §. Ajándékozási szerződések rendszerint vissza nem vonathatnak.

V. ö. 1894 : XXXI. t.-cz. 3. §. (jegyes), 89. (vétkes hástárs.)

Kivételek; 1. szükség.

947. §. Ha az ajándékozó utóbb oly szükségbe jut, hogy a szükséges tartásban fogyatkozást szenved; joga van évenként az ajándékozott összeg törvényes kamatait, amennyiben az ajándékozott dolog vagy annak értéke még meg van s az ő szükséges tartása hiányzik, a megajándékozottól követelni, ha csak ez maga is hasonló szűk körülményekben nincsen. Több ajándékvevők közül a korábbi csak annyiban van kötelezve, amennyiben a későbbiek járványai a tartásra nem elegendők.

2. Hálátlanság.

948. §. Ha a megajándékozott jóltevője ellen vastag hálátlanságot követ el, az ajándékozás visszavonathatik. Vastag hálátlanság alatt testben, becsületben, szabadságban, vagy vagyonbani olynemű sértés értetik, hogy a sértő ellen hivatalból vagy a sértett fél kívánságára, a büntető törvény szerint lehet eljárni.

A Magyarországon fekvő ingatlanok tek. létrejött ajándékozási ügylet még akkor is a magyar jog szerint bírálendő el, ha az egyik fél horvátországi illetőségű; mert az ingatlan dolgokat tárgyazó jogviszonyok az Id. törv. szab. 21. §-a szerint azon terület joga szerint itélendők meg, amelyen az ingatlan fekszik s így az optkv. 948. §-a jelen esetben nem alkalmazható. (C. 904. jan. 12. 4726/903.)

949. §. A hálátlanság a hálátlant személyére nézve rossziszemű birtokossá teszi; s ha a sértett a hálátlanságot meg nem bocsátotta és az ajándékból, természetben vagy értékben, még valami meg van, a sértett örökösének is jogot ad a visszahuzási keresetre, a sértő örökösei ellen is.

V. ö. az elévülés tek. 1478. §.

.. 3. A tartozott tartás megrövidítése.

950. §. Ki valakinek tartással tartozik, ennek jogát más valakinek megajándékozása által meg

nem sértheti. Az ekkép rövidséget vallottnak joga van a megajándékozottat annak kiegészítése végett perbe vonni, mit az ajándékozó többé már ki nem szolgálhat. Több ajándékvevőknél a fennebbi (947. §.) szabály alkalmazandó.

4. A köteles részek.

951. §. Kinek az ajándékozáskor származéki vannak, kiknek kötelesrészt hagyni tartozik, ezek kárára oly ajándékozást nem tehet, mely értékének felét meghaladja. Ha ezen mértéken túl lépett s ezen származékok halála után bebizonyíthatják, hogy tiszta hagyatéka az ajándékozáskor volt értéke felének összegét föl nem üti; a megajándékozottól a törvény ellenesen kapott fölösleget aránylag visszakövetelhetik.

952. §. Ha az ajándékvevő az ajándékozott dolgot, vagy annak értékét már nem bírja; csak annyiban felelős, amennyiben azt rosszlelküleg bocsátotta ki birtokából.

5. A hitelezőknek megrövidítése.

953. §. Ugyanezen megszorítással (952. §.) követelhetők vissza azon ajándékok is, melyek által az ajándékozáskor már létező hitelezők vallottak rövidséget. Azon hitelezőkre, kiknek követeléseik későbbiek, mint az ajándékozás, ezen jog csak akkor terjed ki, ha a megajándékozottra álnok egyetértés bizonyíthatatik.

V. ö. csödtörv. 28., 65. §§.

6. Utószülött gyermekek miatt.

954. §. Az által, hogy a gyermektelen ajándékozónak, az ajándékszerződés kötése után gyermekei születnek, sem neki, sem utóbb született gyermekeinek nem támad joguk az ajándékozás visszavonhatására. Mindazáltal ő, vagy utóbb született

gyermeke szükség esetében, mind a megajándékozott, mind ennek örökösei ellen, az ajándékozott összeg törvényes kamataira való fennebb említett jogot érvényesítheti (947. §.).

Mely ajándékozások nem mennek át az örökösökre.

955. §. Ha az ajándékozó a megajándékozottnak bizonyos időszakonkénti segílyt biztosított, ebből az ő örököseire sem jog, sem kötelezettség nem háramlik, ha csak ajándékozási szerződésben világosan máskép nem köttetett ki.

Halál esetérei ajándékozás.

956. §. Oly ajándékozás, melynek csak az ajándékozó halála után kell teljesülni, az elészabott formások megtartása mellett, mint hagyomány érvényes. Szerződésnek ez csak akkor tekintendő, ha a megajándékozott azt elfogadta, az ajándékozó annak visszavonhatásáról világosan lemondott és róla a megajándékozottnak írásbeli okmány kézbesített.

V. ö. 791., 943., 1247. §§.; 1876 : XVI. t.-cz. 33., 35., 38. §§.

TIZENKILENCZEDIK FEJEZET.

.. *A letéti szerződésről.*

Letéti szerződés.

957. §. Ha valaki valamely idegen dolgot gondja alá vesz; ebből letéti szerződés származik. Valamely még át nem adott idegen dolognak gond alá vétele iránti elfogadott ígéret, az ígérő felet kötelezi ugyan; de ez még nem letéti szerződés.

V. ö. 390., 1019., 1035. §§.; gyámpénzek letétbe helyezéséről v. ö. 1835 : VI. t.-cz. 13. §.; a kir. körjegyzőnél való letétéről v. ö. 1874 : XXXV. t.-cz. 110., 156. §§.; 1886.: VI

t.-cz. 15. §.; a közraktárban letett dolgokról v. ö. K. T. 449., 451. §§.; a birói letétről 1881 : LX. t.-cz. 41.-cz. 41., 42. §§.; optkv. 471., 812., 1425. §§.

958. §. A letéti szerződés által az átvevő sem tulajdont, sem birtokot, sem használatjogot nem szerez; ő csupán birlaló, oly kötelezettség mellett, hogy a rábizott dolgot kár ellen biztosítsa.

Mikor változik kölcsöni vagy haszonkölcsöni szerződéssé.

959. §. Ha a letéteményesnek, önkívánatára, vagy a letevő önkénti megkínálása által, a használat megengedettetik; a szerződés az első esetben, mindjárt a megengedés után, a másodikban pedig azon pillanattól fogva, midőn a megkínálás elfogadtatott, vagy a letétemény valósággal használtatott, megszűnik letéti szerződés lenni; elhasználható dolgoknál kölcsönzési, elhasználhatlanoknál pedig haszonkölcsöni szerződéssé változik és az ezekkel összekötött jogok és köteleességek állanak elő.

Mikor változik meghatalmazássá.

960. §. Mind ingó, mind ingatlan dolgok adathatnak gondviselés alá. Ha azonban az átvevőre egyszermind a letett dolgot illető más ügylet is bízatik; mint meghatalmazott ugy tekintetik.

A letéteményesnek kötelességei és jogai.

961. §. A letéteményes főkötelessége; a reábizott dolognak a meghatározott idő alatt szorgosan gondját viselni s annak elteltével, a letevőnek ugyanazon állapotban, melyben átvette s minden növedékestül visszaadni.

V. ö. 348., 1019., 1052., 1440. §§.

962. §. A letéteményes tartozik a dolgot, a letevőnek kívánatára, az idő eltelté előtt is visszaszolgáltatni s csak a neki netalán okozott kár megérítését követelheti. Ellenben a reábizott dolgot

előbb vissza nem adhatja; hacsak valamely előre nem látott körülmény képtelenné nem tenné, a dolognak biztonsággal vagy önkára nélküli megőrzésére.

V. ö. 1295. §.

963. §. Ha az őrizeti idő sem világosan meg nem határozott, sem másképp a mellékkörülményekből ki nem vehető; az őrizet tetszés szerint felmondható.

964. §. A letéteményes felelős a letevőnek, a köteleességszerű gondviselés elmulasztásával okozott kárért, de a véletlen esetért nem; még akkor sem, ha a reábizott, noha becsesb dolgot, a magáénak feláldozásával megmenthette volna.

965. §. De ha a letéteményes a letett dolgot használta; ha azt szükséges vagy a letevő engedelmével nélkül egy harmadiknak adta őrizet végett; vagy a visszaszolgáltatást halogatta, és a dologban oly kár esik, melynek az a letevőnél kitéve nem lett volna, ekkor magát véletlenséggel nem mentheti, és a kár neki tulajdoníttatik.

V. ö. 1295., 1311. §§.

966. §. Ha a dolgok lezárólva vagy lepecsételve tétettek le, s utóbb a zár vagy pecsét megsértetett, a letevő, ha hiányzást állít, kára iránt, a mennyiben az állása, üzlete, értéke s a többi körülményeknél fogva, valószínű, a törvénykezési rendtartás rendelete szerinti hitletételre bocsátandó; hacsak a letéteményes be nem bizonyíthatná, hogy zár vagy pecsét megsértése az ő vétke nélkül történt. Ugyanez áll akkor is, ha az ekkép letett minden dolgok elvesztek.

V. ö. 1298. §., 1868 : LIV. t.-cz. 237. §., 1893 : XVIII. t.-cz. 65., 97., 100. §§.

A letevő kötelességei és jogai.

967. §. A letevő köteles a letéteményesnek a vétken okozott kárt és az őrzött dolog meg'

tására vagy a folytonos haszonvételek szaporítására fordított költségeket megtéríteni. Ha a letéteményes szükség esetében, a letett jószág megmentése végett a maga tulajdon dolgait áldozta fel; arányos kárpótlást követelhet. De az ingó dolog őrzője és letévője közti kölcsönös követelések, csak a visszaszolgáltatás idejétől harmincz nap alatt támaszthatnak.

V. ö. 1037., 1038., 1295. §§.

Zárnok.

968. §. Ha valamely igénybe vett dolog, a peres felek, vagy a bíróság által, valakinek őrizete alá adatik; az őrző zárnoknak nevezetik. A zárnok jogai és kötelezettségei az itt megállapított elvek szerint ítéltetnek meg.

A zárlatról az 1881: LX. t.-cz. 237—254. §§. rendelkeznek. V. ö. még optkv. 347., 1425. §§.

969. §. Az őrizetért csak akkor lehet jutalmat követelni, ha az világosan, vagy az őrző állásánál fogva, hallgatagul kiköttetett.

V. ö. 1152. §.; K. T. 284., 436., 438. §§.

Jár-e jutalom a letéteményesnek.

970. §. Vendégfogadósok, hajósok vagy fuvarosok a felfogadott utasok által, vagy szállítmánykép nekik vagy embereiknek átadott dolgokért letéteményesként felelősök. (1316. §.).

V. ö. 1316., 1317., 1370. §§.

HUSZADIK FEJEZET.

A haszonkölcsöni szerződésről.

Haszonkölcsöni szerződés.

971. §. Ha valakinek valamely elhasználatlan dolog csupán visszteher nélkül használat végett adatik át bizonyos időre; akkor haszonkölcsöni szerződés keletkezik. Azon szerződés, melynél fogva vala-

kinek valami dolog haszonkölcsönzése ígértetik, a nélkül, hogy az átadatnék, kötelező ugyan, de még nem haszonkölcsöni szerződés.

. V. ö. szabadalmi tv. 10., 11., 41., §§.

972. §. A haszonkölcsönvevő jogot nyer a dolognak rendszerinti, vagy közelebb meghatározott használatára. Az idő lefolyta után köteles ugyanazon dolgot szolgáltatni vissza.

2. A visszaadásra.

973. §. Ha a visszaadás ideje nem állapított meg, de a használat célja meghatározott; a haszonkölcsönbevevő tartozik a használattal nem késni, és a dolgot, mihelyt lehetséges, visszaadni.

974. §. Ha a használatnak sem tartama, sem célja meg nem határozott; akkor nem keletkezik valódi szerződés, hanem csak kötelező erő nélküli késési kölcsön (Precarium), és a kölcsönadó a kölcsönvett dolgot kénye szerint visszakövetelheti.

975. §. A használat tartama iránti perlekedés setében a haszonkölcsönvevő tartozik a további használatrai jogát bebizonyítani.

976. §. Habár a kölcsönadott dolog, az idő eltelte s a használat bevégezése előtt, magának a haszonkölcsönadónak nélkülözhetetlenné lesz is; világos egyezkedés nélkül még nincs joga a dolgot előbb visszavenni.

977. §. A haszonkölcsönvevő rendszerint jogosítva van ugyan a kölcsönvett dolgot a meghatározott idő előtt is visszaadni; de ha a korábbi visszaadás a haszonkölcsönadónak terhére válnék; az ennek akarata ellen meg nem történhetik.

3. A rongálásra.

978. §. Ha a haszonkölcsönvevő a kölcsönzött dolgot másképp használja, mint kikötve volt, vagy

annak engedi; a haszonkölcsönadónak felelős, s ez jogosítva van a dolgot azonnal visszakövetelni.

979. §. Ha a haszonkölcsönzött dolog megrongáltatik, vagy elrontatik; akkor a kölcsönvevő nemcsak a vétke által közvetlen okozott, hanem az esetleges kárt is, melyet jogellenes tette által idézett elő, szintugy, mint valamely dolog őrzője, tartozik megtéríteni. (965. §.)

980. §. A haszonkölcsönvevőnek azért, hogy valamely elveszett kölcsöndarab értékét leteszi, még nincs joga azt, ha ismét megtaláltatik, a tulajdonos akarata ellen magának megtartani, ha az kész a kapott értéket visszaadni.

V. ö. a vasuton elveszett tárgyak tek. 1892. vasuti üzletszab. 35., 82. §§.

4. A fentartási költségekre nézve.

981. §. A használattal rendesen összekötött költségeket a haszonkölcsönvevő maga tartozik viselni. A rendkívüli fentartási költségeket, ha a dolgot a kölcsönadónak tulajdon ellátása alá át nem bocsáthatja, vagy át bocsátani nem akarja, ő tartozik ugyan azon közben előlegezni; de ezek neki, mint jóhiszemű birtokosnak, megtérítettnek.

A kölcsönös keresetek korlátozása.

982. §. Ha a haszonkölcsönadó, a kölcsöndarab visszavétele után, az azzali visszaélés, vagy a tulságos lehasználás ellen harmincz nap alatt szót nem emelt; vagy ha a kölcsönvevő a visszaadás után, a dologra fordított rendkívüli költségek iránt ugyanazon dő alatt említést nem tett; a kereset elenyészett.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

*A kölcsönszerződésről.**Kölcsön.*

983. §. Ha valakinek elhasználható dolgok oly feltétel alatt adatnak át, hogy azokról kénye szerint rendelkezessék ugyan, hanem bizonyos idő múlva, szintazon nemű és minőségű ugyananyit adjon vissza, kölcsönszerződés keletkezik. Ezt a jövőbeni kölcsönadás iránti, szintén kötelező szerződéssel (937. §.) nem kell fölcserélni.

V. ö. 362., 865—868. §§. előszerződésről v. ö. 936. §. Házastársak közti kölcsönszerződések tek. v. ö. 1886 : VII. t.-cz. 22. §. Kiskorúak, ill. árvák pénzének kölcsönadásáról v. ö. 1877 : XX. t.-cz. 19., 206., 288—294. 296—299. §§., 1885 : VI. t.-cz. 13. §.

Annak módjai.

984. §. A kölcsönadás vagy pénzben, vagy más elhasználható dolgokban, még pedig kamat nélkül, vagy kamatra történik. Az utóbbi esetben kamatszerződésnek is nevezetik.

Pénzkölcsön.

985. §. A pénzkölcsön tárgyai pengő vagy papiros pénz, vagy nyilván-adóslevelek (kötelezvények) is lehetnek.

a) Pengő vagy papirospénzben.

986. §. Mennyiben lehessen valamely kölcsönt pengő pénzben általában kötni, s minő értékben (Valuta) kelljen az ily kölcsönt, vagy papirospénzbeli kölcsönt visszafizetni, az e részben fennálló különös rendszabályok határozzák meg.

V. ö. 1892 : XVII., XXI., 1899 : XXXVI. t.-cz.

987. §. Ha valamely kölcsönadó a fizetést az általa adott különös pénznemben kell teljesíteni.

988. §. A belső értéket meg nem változtató törvényes pénzváltozások a kölcsönadó rovására történnek. A fizetést a meghatározott, adott pénznemben kapja meg, péld. 1000 darab császári aranyban, vagy 3000 darab huszasban, arra való tekintet nélkül, hogy azok külső értéke a közben emelkedett, vagy lejjebb szállt-e? De ha a belső érték változik, a fizetés azon belső érték aránya szerint teljesítendő, mellyel az adott pénznem a kölcsönadáskor birt.

989. §. Ha a visszafizetéskor afféle pénznemek az álladalom nincsenek forgásban; az adós a hitelezőt a legközelebb hasonló pénzdarabokkal oly számban és móddal tartozik kielégíteni, hogy az a kölcsönadás idejekor volt belső értékét annak, a mit adott, megkapja.

b) Adóslevelekben.

990. §. Nyilván-adóslevelekben akkép lehet érvényes kölcsönszerződéseket kötni, hogy az adósság letisztázása vagy ahhoz, mely kölcsön adatott, egészen hasonló nyilván-adóslevéllel teljesíttessék, vagy az összes azon érték szerint, mellyel az adóslevél a kölcsönadás idejekor birt, fizetessék vissza.

991. §. Ha a pénz helyett magán-adóslevél, vagy áruk adattak; az adós csak vagy az adóslevelet, vagy a kapott árukat köteles sértetlenül visszaadni, vagy a hitelezőnek az ez által bebizonyítandó kárt megtéríteni.

c) Más elhasználható tárgyakbeli kölcsön.

992. §. Oly kölcsönöknél, melyek nem pénz, hanem más elhasználható tárgyak iránt köttenek, amennyiben a visszaadás ugyanazon nemben, minő-

ség- és mennyiségben köttetett ki, nem tesz különbséget, ha azok, a köződ alatt, értékben emelkedtek vagy alább szálltak.

Kamatok.

993. §. Ha a kölcsönadó, bármiféle kölcsönnél, a nemre, minőségre vagy mennyiségre nézve világosan vagy hallgatag többet köt ki magának, mintsem ő adott; a szerződés csak annyiban állhat meg, a mennyiben annál a megengedett szerződési kamatokon túl nem léptek.

* [994. §. Szerződés által, zálog mellett, bárki egy évre száztól ötöt, zálog nélkül hatot köthet ki. A megengedett szerződési kamatok ezen mértéke akkor is értendő, midőn a kamatok kikötvék ugyan, de összegök nem határozottatott meg.]

Ezt a §-t pótolják: 1877 : VIII. t.-cz. 21. és 1883 : XXV. t.-cz. 21. §.

[995. §. Ha valakit világos kikötés nélkül, a törvénynél fogva illetnek kamatok; akkor száztól négyet, és a hatóságok által feljogosított kereskedők és gyárosok között, a tulajdonkép kereskedési ügyletből származott adósságnál száztól hatot kell évenként törvényszzerű kamatul fizetni.]

V. ö. 1333. §.

Ezt a §-t pótolják az 1895 : XXXV. és XXXVI. t.-cz. (v. ö. K. T. 281. §.) Az 1895 : XXXVI. t.-cz. Fiuméra is hatályos, a kamatokra vonatkozó többi törvény (1868 : XXXI., 1877 : VIII., 1883 : XXV. t.-cz.) nem.

[996. §. Ha a tőke és kamatok lefizetése helyének és idejének meghatározásán kívül, a kölcsönadó részére bármi alak és nevezett alatt, még más melléktartozások, avagy ha a maga, vagy mások részére mellékhasznok köttetnek ki; ezek, amennyiben annál, egészben véve, a megengedett szerződési kamat mértéke túllépetett, érvénytelenek.]

Ezt a §-t pótolja 1877 : VIII. t.-cz. 2. §.

[997. §. A kamatok közönségesen a tőke visszafizetésekor; vagy ha a szerződés több évre köttetett, és abban a kamatfizetési határidőkre nézve semmi sem határozottatott, évenként fizetendők. Előre legfőlebb félévre vonathatnak le. Az e mértéken túl előlegesen levont kamatok, a levonás napjától, a tőkéből leszámítandók.]

Ezt a §-t pótolja 1877 : VIII. t.-cz. 5. §.

[998. §. Kamatok kamatait venni soha nem szabad, mindazonáltal a két éves vagy régibb kamathátralékok közakarattal új tőke gyanánt köteleztethetnek.]

Ezt a §-t pótolja: 1877 : VIII. t.-cz. 4. §.

999. §. Pénzkölcsönök kamatai ugyanazon értékben (Valuta) fizetendők, mint maga a tőke.

1000. §. Miként kelljen a tőkére, vagy a megengedett kamatmértékre nézve elkövetett uzsorával bánni, a különösen fennálló uzsoratörvény határozza meg.

Az uzsoráról az 1883: XXV. t.-cz. rendelkezik.

Az adóslevél alakja.

1001. §. Hogy az adóslevél a kölcsönszerződés iránt teljes bizonyítványul szolgáljon, abban mind a tulajdonképeni kölcsönadó vagy hitelező, mind a tulajdonképi kölcsönvevő vagy adós; a kölcsön tárgya és összege; és ha pénzben adatik, ennek nemie, ugyszintén mind a főadósság fizetésére, mind a netalán fizetendő kamatokra vonatkozó minden feltételek őszintén és világosan meghatározandók. Az adóssági okiratnak, bizonyító erő végett szükséges alakját a törvénykezési rendtartás állapítja meg.

V. ö. 371., 677., 1379., 1293., 1428. §§.; 1868: LIV. t.-cz. 167., 168. §§.; 1893: XVIII. t.-cz. 73., 74. §§.; K. T. 313. §. A kézizálogkölcsönügyletről v. ö. 1881: XIV. t.-cz.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET.

A meghatalmazásról s az ügyvitel egyéb nemeiről.

Meghatalmazási szerződés.

1002. §. Azon szerződés, melynél fogva valaki valamely reábizott ügyletet a másik nevében ellátás végett fölállal, meghatalmazási szerződésnek nevezetik.

Az oly szerződés, melynél fogva az egyik fél a borítal és huszfogyasztási adók beszedési jogát a másik félnek kezelésére elszámolás mellett átadta s utóbbi az átadótól beszerzendő italnemüeket meghatározott árban elárusítani, erre a célra egy házat átengedni tartozik és az átadótól meghatározott évi fizetést s az elárusított italnemüek után százalékos kap, nem tekinthető társszerződésnek, hanem meghatalmazási szerződésnek. (C. I. G. 256/1903.)

1003. §. Azon személyek, kik bizonyos ügyletek ellátására nyilvánosan rendelvek, tartoznak, az erre vonatkozó megbízatás folytán, a megbízó irányában, haladék nélkül, világosan nyilatkozni, hogy azt elfogadják-e vagy sem? ellenkező esetben a megbízónak az ez által okozott kárért felelősek maradnak.

V. ö. az ügyvéd tek. 1874 : XXXIV. t.-cz. 41. §.; a kir. közjegyző tek. 1874 : XXXV. t.-cz. 56. §.; a kereskedőről K. T. 288—290. §§.; az alkuszról K. T. 534. s. & k. §§.

Ingyenvaló vagy terhes.

1004. §. Ha valamely idegen ügylet ellátásáért vagy világosan, vagy az ügyviselő állásához képest, csak hallgatag is jutalom köttetik ki, a szerződés a terhesek, különben a vissztehernélküliek közé tartozik.

Szó- vagy írásbeli.

1005. §. A meghatalmazási szerződések szóval vagy írásban köthetők. A meghatalmazó által a meghatalmazottnak ez iránt kiadott okirat fölhatalmazványnak neveztetik.

V. ö. közjegyzői novella (1886 : VII. t.-cz.) 23., 25., §§.; közjegyzői tv. (1874 : XXXV. t.-cz.) 84. §.; vhtási tv. 174. §.; V. T. 105. §.

Általános vagy különös.

1006. §. Vannak általános és különös fölhatalmazványok, a szerint, a mint valakire minden, vagy csak néhány ügyletek ellátása bizatik. A különös meghatalmazások csupán bírósági, vagy csupán bíróságnélküli ügyleteket általában; vagy egyik- vagy másikféle egyes ügyeket tárgyazhatnak.

Korlátlan vagy korlátolt meghatalmazás.

1007. §. A fölhatalmazványok, vagy korlátlan vagy korlátolt cselekvési szabadsággal adafnak. Az elsőbb által a felhatalmazott az ügyletnek :

maga legjobb belátása s lelkiismerete szerinti vezetésére jogosittatik; az utóbbi által pedig a határok, a meddig, és a mód, amely szerint azt gyakorolja, elébe szabotnak.

1008. §. A következő ügyletek: midőn más nevében dolgok idegenítettnek el, vagy visszether mellett vétetnek át; haszonkölcsönzések vagy kölcsönzések köttetnek; pénz vagy pénzürték vétetik fel; perek indittatnak; eskü kináltatik, elfogadtatik, vagy visszakináltatik, avagy egyességek tétetnek; az ügyletek e nemére szóló különös meghatalmazást kívánnak. Ha pedig örökséget kell feltétlenül elfogadni vagy visszautasítani; társasági szerződéseket kötni, ajándékozásokot tenni; választott bíró nevezésére szabadságot engedni, vagy jogokról ingyen lemondani; az egyes ügyletre intézett különös fölhatalmazvány szükséges. Általános, habár korlátlan meghatalmazások ez esetben csak ugy elegendők, ha a fölhatalmazványban az ügylet neme kifejeztetett.

V. ö. 1868 : LIV. t.-cz. 553.; 1874 : XXXIV. t.-cz. 61—63. §§. A zárgondnok jogköréről v. ö. 1881 : LX. t.-cz. 245. s kk. §§.

Aki a szerződést, mint másnak meghatalmazottja kötötte meg, azon jogviszonyból kifolyólag saját nevében nem bír perelhetőségi joggal. (C. 96. jan. 15. I. G. 116/95.)

A meghatalmazott más nevében és részére pert csak különös és kifejeztetten arra irányuló meghatalmazás esetéu indíthat. (C. 96. jan. 15. I. G. 116/95.)

Az optkv. 1008. §. értelmében olyan ügyletekre nézve, amelyek egyezségeknek megkötésére vonatkoznak, az ügyletre szóló különös meghatalmazás, általános, habár korlátlan meghatalmazás esetében pedig, az ügylet nemének felemlítése szükséges. (C. 96. febr. 12. I. G. 134/95.)

Az óvadék felvételére az ügyvédnek felétől az optkv. 1008. §-a szerint különös és a perrend szabályainak megfelelő meghatalmazásra van szüksége. (C. 96. ápr. 24. I. G. 103/96.)

A hatalmazott jogai és kötelességei.

1009. §. A hatalmazott köteles az ügyletet, ígérete és a nyert meghatalmazás szerint, szorgosan s becsületesen ellátni, és az ügyletből eredő minden hasznot a fölhatalmazónak engedni. Habár

csak korlátolt fölhatalmazványa legyen is, jogosítva van mindazon eszközöket használni, melyek az ügylet természetével szükségkép kapcsolatban, vagy a hatalmazó nyilvánított szándékával összeegyeztetésben vannak. De ha a fölhatalmazvány határain túllép, a következményekért felelős.

A meghatalmazó abban az esetben, ha a meghatalmazott az optk.v. 1009. §-a rendelkezése ellen vét, jogosítva van a meghatalmazást idő előtt kártérítési kötelezettség nélkül visszavonni. (C. I. G. 256/1903.)

1010. §. Ha a hatalmazott az ügyletet, szükség nélkül, egy harmadikra bizza; az eredményért egyedül ő áll jót. De ha helyettes nevezése a felhatalmazványban neki világosan megengedtetik, vagy körülményeknél fogva elkerülhetetlen; ekkor csak a személy választásában elkövetett vétségért felel.

Az ügyvédi meghatalmazás tek. v. ö. 1874: XXXIV. t.-cz. 62., 63. §§.

1011. §. Ha valami ügylet egyszersmind több meghatalmazottakra bízatik; az ügylet érvényességére, és a hatalmazónak lekötelezésére mindnyájak közremunkálása szükséges; hacsak a fölhatalmazványban egyiknek vagy többeknek közülük világosan teljes hatalom nem adatott.

1012. §. A hatalmazott köteles a hatalmazónak a vétke által okozott kárt megtéríteni, s az ügyletnél előforduló számadásokat, valahányszor ez kívánja, előterjeszteni.

V. ö. az ügyvédi kártérítő köteleességéről 1874: XXXIV. t.-cz. 71., 72. §§.; 1881: LIX. t.-cz. 49., 60., 68., 70. §§.; 1893: XVIII. t.-cz. 205. §.; a kir. közjegyző felelősségéről v. ö. 1874: XXXV. t.-cz. 172. s kk. §§.; 1886: VII. t.-cz. 40. s kk. §§.

1013. §. A hatalmazottak az 1004. §-ban foglalt eseten kívül nem jogosítvák fáradságokért jutalmat követelni. Nem szabad a hatalmazó akarata nélkül, az ügykezelés tekintetéből egy harmadiktól ajándékokat elfogadniok. A kapott ajándékok a szegények pénztára részére fogadtatnak el.

A hatalmazóéi.

1014. §. A hatalmazó köteles a hatalmazottnak, az ügylet ellátására szükségkép, vagy hasznosan fordított minden költségét, még nem sikerülés esetében is, megtéríteni, és kívánatára a készpénzbeli kiadások fedezésére arányos előlegezést is tenni; továbbá, az ő vétke által támadt, vagy a megbízás teljesítésével járó minden kárt pótványozni.

1015. §. Ha a hatalmazott az ügyvitel mellett csak véletlenül károsodik; azon esetben, ha az ügylet ellátását ingyen vállalta el, oly összeget követelhet, mely őtet terhes szerződésnél fáradsága pótványozásául a legmagasabb becsérték szerint illette volna.

1016. §. Ha a hatalmazott föl hatalmazványa határain tullép; a hatalmazó csak annyiban van lekötelezve, a mennyiben az ügyletet jóváhagyja, vagy az ügyletből eredő hasznot maga javára fordítja.

Egy harmadik irányában.

1017. §. A mennyiben a hatalmazott, a föl hatalmazvány tartalma szerint, a hatalmazót képviseli, részére jogokat szerezhethet, és kötelezettségeket róhat rá. Ha tehát nyílt föl hatalmazványa határain belül egy harmadikkal szerződést kötött, az ez által alapított jogok és kötelezettségek a hatalmazót és a harmadikat, nem pedig a hatalmazottat illetik. A hatalmazottnak adott titkos föl hatalmazvány egy harmadik jogaira befolyással nincs.

Az 1017—1024., 1025. §§. tek. v. ö. a czégvezető tek. K. T. 37—42. §§., a keresk. meghatalmazott tek. 43—45., 49., 52. §§., a többi keresk. alkalm. tek. K. T. 46—48. §§.; a közker. tsg. tek. v. ö. K. T. 90—94., 108—110., 113., 114. §§.; a betéti tsg. tek. 141., 142. §§.; a részvénytsg. tek. 156., 188., 190., 193., 197., 203., 211. §§.; v. ö. 1854. bányatv. 145., 146. §§.

1018. §. Még azon esetben is, ha a hatalmazó oly hatalmazottat állított, ki önmagát kötelező ké-

pe séggel nem bír, a föl hatalmazás korlátain belül kötött ügyletek mint a hatalmazóra, mind a harmadikra nézve kötelezők.

1019. §. Ha a hatalmazott azon megbizatast, hogy egy harmadiknak valami hasznot szerezzon, kapta és elfogadta; a harmadik jogot nyer, mi helyt effelöl a hatalmazó vagy a hatalmazott által értesítetett, az egyik vagy másik ellen keresetet indítani.

V. ö. K. T. 20., 460—408., 466., 467., 498., 499., 506. §§.

A szerződés felbontása, visszahuzása.

1020. §. A hatalmazónak szabadságában áll, a meghatalmazást tetszése szerint visszahuzni; mindazáltal a hatalmazottnak nemcsak időközben volt költségeit és egyébként vallott kárát megtéríteni; hanem jutalmának fáradságához mért részét is tartozik megfizetni. Ez áll azon esetben is, ha az ügylet bevégzése véletlen eset által akadályoztatott.

Az ügyvéd meghatalmazása tek. v. ö. 1874: XXXIV. t.-cz. 42. §.

Habár az optkv. 1020. §-a szerint a meghatalmazónak szabadságában áll a meghatalmazást tetszése szerint visszahuzni, e mellett oly esetben, amikor a meghatalmazási szerződés az optkv. 1004. §-a értelmében jutalom mellett és határozott időre kötötték, a meghatalmazó a meghatalmazott kártalanítási kötelezettség alól csak akkor szabadul, ha ez szerződésileg kikötötték, vagy törvéynél fogva helyet foghat. (C. I. G. 256/903.)

Felmondás.

1021. §. A hatalmazott is felmondhatja az elvállalt meghatalmazást. De ha azt a reá különösen bizott, vagy az általános föl hatalmazványnál fogva elkezdett ügylet bevégzése előtt mondja fel hacsak valamely előre nem látott s elkerülhetlen akadály nem jött közbe, minden innen eredő kárt megtéríteni tartozik.

Az ügyvédi megbizás szempontjából v. ö. 1874: XXXIV t.-cz. 41. §.

Halál.

1022. §. A meghatalmazás rendszerint mind a hatalmazó, mind a hatalmazott halála által megszüntetik. De ha a megkezdett ügylet az örökös világos kára nélkül félbe nem szakaszthatatik, vagy a meghatalmazás a hatalmazónak halála esete is kiterjed; a hatalmazottnak joga és kötelessége az ügyletet bevégezni.

Az ügyvédi megbízás szempontjából v. ö. 1874: XXXIV. t.-cz. 43. §.; v. ö. még K. T. 51., 289. §§.

1023. §. Valamely testület (közösség) által adott s elfogadott teljhatalmak a közösség elenyészésével megszűnnek.

Csőd által.

1024. §. Ha a hatalmazó csőd alá kerül; mindazon cselekvények, melyeket a hatalmazott a csőd közhírré tétele után a csödadós nevében tett, jogerőnélküliek. Szintugy a hatalmazott vagyona fölötti csődnek elrendelése már magában is az adott meghatalmazást megszüntnek nyilvánítja.

V. ö. csödtv. 7. §.

Mennyiben tart tovább a kötelezettség.

1025. §. Ha a meghatalmazás visszahuzás, felmondás vagy a hatalmazó avagy hatalmazott halála által megszüntetett; a halasztást nem szenvedő ügyletek mégis mindig folytatandók, míg a hatalmazó vagy annak örökösei által más intézkedés nem tétetett, vagy kellőleg nem tétethetett.

V. ö. 1874: XXXIV. t.-cz. 41. §.

1026. §. Egy harmadikkal, ki előtt a meghatalmazás megszüntetése önvétke nélkül tudva nem volt, kötött szerződések is kötelezők maradnak és a hatalmazó kárát csak a hatalmazotton keresheti, ki a megszüntetést elhallgatta.

V. ö. K. T. 51., 52. §§.

[1027. §. Az ezen fejezetben foglalt rendszabályok az oly kereskedés, hajó, árubolt, vagy más üzlet tulajdonosaira is alkalmazandók, kik a kezelést ügyelőre, hajósra, boltoslegényre, vagy más ügyviselőkre bizzák.]

Ez a §. hatályát vesztesette a K. T. 1. §-a által.

[1028. §. Az ily ügyvivők jogai főképen a megbizatasokról okirathól itélendők meg, milyen kereskedők közt az annak rende szerint közhírré tett aláírási (czimvezetési) felhatalmaztatás.]

Ezt a §-t pótolják a K. T.-nek a cégvezetőre vonatkozó rendelkezései. (37. s kk. §§.)

1029. §. Ha a meghatalmazás nem irásban adatott, annak köre a tárgyból és az ügylet természetéből ítéltetik meg. Ki valakire valamely kezelést bizott, arról az vélelmeztetik, hogy annak egyszersmind hatalmat adott mindazt tenni, mit maga a kezelés megkíván és ami azzal szokott járni. (1009. §.)

[1030. §. Ha valamely kereskedés vagy mesterség tulajdonosa legényének vagy inasának megengedi, hogy a boltban vagy azon kívül árukat adhasson el; az vélelmeztetik, hogy ezek a fizetés elfogadására, és arról nyugtatványok kiadására is, felhatalmaztatvák.]

V. ö. K. T. 47., 48. §§. pótló rendelkezései.

1031. §. De az áruknak a tulajdonos nevében eladására való meghatalmazás annak nevében áruvásárlási jogra ki nem terjed; fuvarosoknak sem szabad, sem a reájok bizott jószág értékét beszedni, sem arra pénzt kölcsön venni, ha a fuvarlevelekben világosan úgy nem határozottatott.

V. ö. K. T. 393. §. s kk. §§.

1032. §. Cselédesgazdák és családfők nem tartoznak azt, mi cselédjeik vagy más háznépbeliek által az ő nevökben hitelbe vétetik, megfizetni. Ily esetekben a hitelbe adó tartozik a megbizatasát bebizonyítani.

1033. §. De ha a hitelbe vevő és adó közt rendes beirási könyv létezik, melybe a hitelbe adott dolgok feljegyeztetnek, ekkor az a vélelem áll, hogy ezen könyv átvivője az áruknak hitelbe vételére fel van hatalmazva.

Birói és törvényes fölhatalmazás.

1034. §. A gyámok és gondnokok, gyámoltjaik ügyletei igazgatására való joga, azon bíróságnak, mely által kinevezvék, rendeletén alapszik. Az atyának és férjnek gyermeke és neje képviselésére, a törvény ad felhatalmazást. Az ez iránti rendszabályok az illető helyeken foglaltatvák.

Ez a §. csak Fiuméra nézve hatályos. Az ország többi része tek. v. ö. 1877: XX. t.-cz. 15. s kk. §§., 87. s ~~kk.~~ §§.

Megbízás nélküli ügyvitel.

1035. §. Ki sem kifejezett vagy hallgatag szerződés által, sem a bíróságtól, sem törvénynél fogva nem nyert felhatalmazást, rendszerint másnak ügyletébe nem avatkozhatik. Ha ezt merészelte volna, minden következményekért felelős.

A bíróság előtt való képviselet tek. v. ö. 1868: LIV. t.-cz. 8., 84., 87., 90.; 553. §§.; 1874: XXXIV. t.-cz. 28. §.; 1881: LIX. t.-cz. 12., 39. §§.; 1893: XVIII. t.-cz. 7., 8., 36., 130., 187., 213. §§.; 1877: XXII. t.-cz. 33—36. §§.; 1896: XXVI. t.-cz. 118. §.; v. ö. még szabad. tv. 15., 27. §§.; csödtv. 100. s kk. §§., 243. §.; ügyvédi rdts. 58. s kk. §§., 50., 52., 61., 62., 63. §§. V. ö. még 1884: XVII. t.-cz. 128. §.; 1878: XIX. t.-cz. 26. §. A kivándorlási meghatalmazotról v. ö. 1903: IV. t.-cz. 15—20. §§.

Szükség esetében.

1036. §. Ki habár hivatlanul valami fenyegető kár elhárítása végett másnak ügyletét ellátja, annak az, kinek ügyletét ellátta, tartozik a szükségkép és czélirányosan tett költséget megtéríteni; habár fáradozása véletlenül sikertelen maradt is. (403. §.)

Másnak hasznára.

1037. §. Ki idegen ügyleteket csupán a más haszna előmozdítása tekintetéből kíván átvenni, annak beleegyezésén kell iparkodnia. Ha az ügyvivő ezen rendszabályt elmulasztotta ugyan, de az ügyletet saját költségén a másiknak világos tul-

nyomó hasznára vezette; az arra fordított költségei ez által megtérítendők.

1038. §. De ha a tulnyomó haszon nem világos; vagy ha az ügyvivő valami idegen dolgon önhatalmulag oly nevezetes változásokat tett, hogy a dolog a másíknak azon czélra, melyre azt eddig használta, hasznavehetetlenné lesz, akkor ez semmi megtérítéssel nem tartozik, sőt követelheti, hogy az ügyvivő a dolgot, tulajdon költségén, az előbbi állapotba helyezze vissza vagy ha ez nem lehetséges, neki teljes elégtételt szolgáltatasson.

1039. §. Ki valami idegen ügyletet megbízás nélkül vállalt magára, azt bevégezéseig folytatni és arról meghatalmazottként, pontosan számot adni tartozik.

Másnak akarata ellenére.

1040. §. Ha valaki a tulajdonosnak érvényesen nyilvánított akarata ellen, idegen ügyletbe avatkozik, vagy ily beleegyeledés által a jogszerű meghatalmazottat az ügylet ellátásában gátolja; nemcsak az ebből eredő kárért és elmaradt nyereségért felelős, hanem tett kiadását is elveszti, amennyiben ez természetben vissza nem vehető.

Valamely dolognak más hasznára fordítása.

1041. §. Ha valamely dolog ügyvitel nélkül fordítottat másnak hasznára; a tulajdonos azt természetben, vagy ha az többé meg nem történhetik, annak a haszonra fordításakor volt értékét követelheti, habár a haszon utóbb meghiúsult is.

1042. §. Ki másért oly költsékezést tesz, melyet törvény szerint az maga tartozott volna tenni, joga van annak megtérítését követelni.

1043. §. Ha valaki szükség esetében nagyobb kárnak magától és másoktól elhárítása végett tulajdonát feláldozta; mindazok, kik ebből hasznot vettek, tartoznak őt aránylag kármentesíteni. Ezen

rendszabálynak a tengeri veszedelmekrei részlete-
sebb alkalmazása, a tengeri törvények tárgya.

V. ö. 1895: XLI. t.-cz. 13. §. (lövőterek).

1044. §. A háboru által okozott károk felosz-
tása, különös rendszabályok szerint, a közrendtar-
tási hatóságok által határoztatik meg.

HUSZONHARMADIK FEJEZET.

A csereszerződésről.

Csere.

1045. §. A csere oly szerződés, mely által va-
lamily dolog más dologért átengedettik. A valóság-
os átadás nem a csereszerződés tétele, hanem csak
annak betöltése és a tulajdonszerzés végett szük-
séges.

Csere alakosságáról házastársak közt v. ö. 1886: VII.
t.-cz. 22., 23. §§.; államjavak cseréjéről v. ö. 1897: XX. t.-cz.
37. §.

1046. §. Pénz nem tárgya a csereszerződés-
nek; mindazonáltal arany és ezüst, mint áru, sőt
mint pénznemek is annyiban elcserélhetők, ameny-
nyiben csak más pénznemért, t. i. az arany ezüstért,
kisebb darabok nagyobbakért cserélendők el.

A cserélők jogai és kötelességei.

1047. §. A cserélők a szerződésnél fogva kö-
telesek az elcserélt dolgokat, az egyezkedéshez ké-
pest, létrészeikkel s minden tartozékkal együtt, an-
nak idején, kellő helyen és ugyanazon állapotban,
melyben a szerződés kötésekor léteztek, szabad
birtokba átadni és átvenni. Ki kötelességét betöl-
teni elmulasztja, a másiknak a kárért és elmaradt
haszonért kezeskedik.

Különösen az átadás előtti veszélyre.

1048. §. Ha idő köttetett ki, melyben az át-
adásnak történni kell, és időközben, vagy az elcse-

rélt meghatározott dolog tilalom által forgalmon kívül helyeztetik, vagy véletlenül egészen, vagy feleértékén felül elvész, a csere nem kötöttnek tekintendő.

1049. §. A dolognak ezen időközben véletlenség által okozott egyéb romlásai és a terhek a birtokos rovására esnek. De ha némi dolgok átalánylag voltak kialakudva, akkor egyes darabok véletlen elenyésztét az átvevő szenvedí, hacsak ez által az egész, értékben, felén tul nem változott.

A haszonélvezetekre nézve.

1050. §. Az elcserélt dolog haszonvételei, a kikötött átadási időig a birtokost illetik. Ezen időtől fogva azok, a növedékkal együtt, az átvevőt illetik, habár a dolog még át nem adatott is.

1051. §. Ha a meghatározott dolog átadására idő nem köttetett ki és egyik fél sem hibás; a veszély és haszonvétel iránti (1048—1050. §§.) fennebbi rendszabályok magának az átadásnak időpontjára alkalmazandók; mennyiben a felek valami mást nem állapítottak meg.

1052. §. Ki az átadást sürgetni akarja, kell, hogy saját kötelezettségét teljesítette, vagy teljesíteni kész legyen.

V. ö. 1155., 1298., 1336., 1447. §§.; továbbá 609., 906., 907., 1311., 1431., 1437. §§.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

Az adásvevési szerződésről.

Adásvevési szerződés.

1053. §. Az adásvevési szerződés által valamely dolog meghatározott pénzösszegért másnak engedtetik át. Ez is, mint a csere, a tulajdonszerzés czimei közé tartozik. A szerzés csak az adásvevési tárgy átadása által létesül. Az átadásig az eladó tartja meg a tulajdonjogot.

V. ö. 426—431., 906., 907., 921., 1047—1052., 1275—1283., 1392—1399. §§. Házastársak közti adásvevéshez közjegyzői okirat kell: 1886: VII. t.-cz. 22. §. b) p. — Gyámoltak és gondnokoltak javára v. terhére való eladásokról v. ö. 1877: XX. t.-cz. 106., 113., 114. §§. Államjavak eladásáról v. ö. 1897: XX. t.-cz. 37., 40., 41. §§. — Állatok eladásáról v. ö. 1888: VII. t.-cz. 8—13. §§.

A ki nagyobb mennyiségű gabonából annak egy részét vásárolta, a nélkül, hogy részére az eladott mennyiség kiméretett volna, ezzel a vásárolt gabonához tulajdonjogot nem, csak jogzímét szerzett. (C. 85. máj. 6. 1433.)

Vételi ügyletnél az eladó birtokában visszamaradt tárgy tulajdonának a vevő részéről történt megszerzése, mindkét félnek erre irányuló akarata kölcsönös kinyilvánítása által. (428., 1053. §§.) (C. 97. máj. 7. I. §. 96/97.)

Az adásvevési szerződés kellékei.

1054. §. Minőnek kelljen a megvevő és eladó beleegyezésének lenni, és mely dolgokat lehessen eladni s megvenni, általában a szerződések szabályai szerint határoztatik meg. A vételárnak készpénzből kell állni és sem határozatlannak, sem törvényellenesnek nem szabad lennie.

V. ö. 1876: XIV. t.-cz. 130., 131. §§. (gyógyszertárak); ipartörv. 50., 51., 52. §§.; 1887: XVIII. t.-cz.

A vételárnak: a) Készpénzből kell állania.

1055. §. Ha valamely dolog részint pénzért, részint más dologért árusittatik el; a szerződés, ahhoz képest, amint a pénzbeli érték az adott dolog közönséges értékénél többet vagy kevesebbet tesz, az adásvevéshez, vagy cseréhez, és ha a pénz a dolog értékével egyenlő, az adásvevéshez számítatik.

b) Meghatározottnak.

1056. §. Az adó és vevő, az ár megállapítását egy harmadik meghatározott személyre is bízhatják. Ha ez a kikötött időszak alatt semmit sem állapít meg; vagy ha azon esetben, hahogy határidő nem kötött ki, az egyik fél az ár meghatározása előtt vissza akar lépni; akkor az adásvevési szerződés nem kötöttnek tekintetik.

1057. §. Ha az ár meghatározása több személyekre bízatik, a szavazatok többsége határoz. Ha a szavazatok oly különbözően ütnek ki, hogy az ár még a szavazatok valóságos többsége által sem állapíttatik meg, akkor az adásvevés nem történik tartandó.

1058. §. Azon érték is, mely valami előbbi elidegenítéskor köttetett ki, szolgálhat az ár meghatározására. Ha a rendes piaci ár vétetett alapul, ugyan azon hely és időbeli piaci középár értetik, hol és amikor a szerződést teljesíteni kell.

V. ö. K. T. 340. §.

c) Nem törvényellenesnek lennie.

1059. §. Ha valamely árura nézve árszabás létezik, a magasabb ár törvényellenes és a vevő minden, bármilyen csekély sérelme miatt, a közrendtartási hatóságnál kármentesítést követelhet.

V. ö. 1876: XIV. t.-cz. 126., 136. §§., 1879: XL. t.-cz. 92. §. (gyógyszer); ipartv. 53., 54. §§.; 1899: XXV. t.-cz. (italmérés); 1889: IX. t.-cz. (nyereménykötvények); 1863: XXXI. t.-cz. (részletügy).

1060. §. Ezen eseten kívül az adásvevés, mind az eladó, mind a vevő, által, csak a felén teli sérelem miatt vétethetik kérdés alá. (934. és 935. §§.) E keresetnek akkor is van helye, midőn az ár kiszabása egy harmadikra bízott.

V. ö. 1268., 1386. §§.; K. T. 280. §., mely szerint keresk. ügyleteknél felén teli sérelemnek nincs helye (kivéve 1883: XXXI. t.-cz. 8. §.)

Az eladó.

1061. §. Az eladó tartozik a dolgot az átadás idejéig szorgalmasan megőrizni s azt a vevőnek ugyanazon rendszabályok szerint átadni, melyek fennebb (1047. §.) a csere iránt felállítottak.

V. ö. K. T. 342—344. §§.

Az ingatlan adásvételét tárgyzó jogügylet után kivett illetékek, ha ez iránt a szerződésben megállapodás nincs, a vevő tartozik viselni. (C. 904. jan. 19/márcz. 4. — 75. sz. polg. t. ü. döntv.)

A vevő kötelességei.

1062. §. Ellenben a vevő köteles a dolgot azonnal, vagy a kikötött időben átvenni, érvszersmind pedig a vételért is készpénzben letenni; különben az eladó jogosítva van tőle a dolog átadását megtagadni.

V. ö. 1881 : LX. t.-cz. 108., 182. §§. (árv. vevő.)

1063. §. Ha a dolog a vevőnek az eladó által, anélkül, hogy a vételpénzt megkapta volna, átadatik; ekkor a dolog hitelbe van eladva és tulajdona a vevőre azonnal átszáll.

Az eladvány veszélye és haszna.

1064. §. Valamely megvett, de még át nem adott dolgot illetőleg a veszély és haszonvétel iránt ugyanazon rendszabályok állanak, melyek a csere-szerződésnél adattak (1048—1051. §§.)

V. ö. 1881 : LX. t.-cz. 184. §. (árv. vevő felelőssége.)

Reménybeli dolog adásvétele.

1065. §. Ha oly dolgok vétetnek meg, melyek még csak váratnak, a szerencseügyletekről szóló fejezetben adott rendeletek alkalmazandók.

V. ö. 1275—1278. §§.

Általános rendszabály.

1066. §. Az adásvevési szerződésnél előforduló mindazon esetekben, melyek a törvényben világosan el nem határozhatók, a szerződésekről általában és a csereszerződésről különösen szóló fejezetekben felállított rendszabályok alkalmazandók.

Az adásvevési szerződés különös nemei és mellékszerződései.

1067. §. Az adásvevési szerződés különös nemei, vagyis mellékszerződései: a visszavásárlás, visszeladás, elővásárlás fentartása; próbárai eladás

jobb vevő fentartásávali eladás, és az eladási bizománny.

Az átadott ingókra nézve, a vételár teljes lefizetéséig, a tulajdonjognak fentartása (pactum reservati dominii) az optkv. rendelkezéseihez képest is érvényes. (C. 96. febr. 18. I. G. 142/1895.; máj. 15. I. G. 191. állandó gyakorlat.)

Oly esetben, midőn valamely ingatlan tulajdonjogának akár hagyatéki bírósági átadó végzés, akár szerződés alapján történt átruházásával kapcsolatban és a tulajdonjog telckönyvi bejegyzésével egyidejűleg harmadik személynek vagy magának az átruházónak az átruházott ingatlanra vonatkozó és a telekkönyvben kitüntetett igénye biztosítására jegyzetett föl az elidegenítési vagy érbelési tilalom, illetőleg, amennyiben ez, ily feljegyzés nélkül is már magában a bejegyzés tárgyának jogi természetében befoglaltatik, az ingatlan állagára a zálogjog bejegyzése sem végrehajtás után, sem ezen kívül, — és pedig a tilalom kitérlésének illetőleg megszüntetnek időpontjától kezdődő joghatályal sem rendelhető el. A haszonélvezetre azonban a zálogjog bejegyzésének mind végrehajtás után, mind ezen kívül helye van. (C. 902. nov. 4/decz. 22. — 74. sz. polg. t. ü. döntv.)

Visszavásárlás fentartásávali eladás.

1068. §. Azon jog, melynél fogva valamely eladott dolgot visszaválthatni, visszavásárlás jogának neveztetik. Ha ezen jog az eladónak általában és közelebbi meghatározás nélkül van engedve, egyik részről a vétemény, nem rosszabbult állapotban, másik részről pedig a letett vételpénz adatik vissza, és az időközben mindkét részről a pénzből és dologból huzott haszonvételek egymás irányában megszüntetnek.

1069. §. Ha a vevő a véteményt a maga sajátjából javította; vagy annak fentartására rendkívüli költségeket fordított; akkor azt mint jóhiszemű birtokost megtérítmény illeti; de felel is érte, ha az ő vétke miatt annak értéke változott, vagy a visszaadás meghiúsult.

1070. §. A visszavásárlás fentartásának csak ingatlan dolgoknál van helye, és az eladót csak élte fogytáig illeti. Jogát sem az örökösökre, sem másra nem ruházhatja, s egy harmadik kárával csak annyiban gyakorolhatja, amennyiben a nyilvánkönyvbe be van keblezve.

V. ö. 1881: LX. t.-cz. 153., 179. §§.; 1889: XXXVIII. t.-cz. 35. §. 8. p.

Az optk. 1070. §-ának rendelkezése szerint ingatlan dolgoknál a visszavásárlás kikötése helyt foghat ugyan, de az ide vonatkozó kikötés, az id. törvény 1067. §-ának rendelkezéséből kitetszően, csak mint az advásvételi szerződésnek mellékrendelkezése ruházattván fel joghatálylyal, e tárgyban vevő és eladó az adásvételi szerződésből önálló, külön szerződéssel nem léphetnek joghatályos megállapodásra; minthogy a Curia 74. sz. polg. döntvényében foglaltak szerint is a tulajdonjog korlátozását képező terhelési és elidegenítési tilalom kikötése és nyilvánkönyvi bejegyzése a megengedett esetekben is csupán magának az ingatlan tulajdonának átruházásával kapcsolatosan és a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésével egyidejűleg foghat általában helyt. (C. 906. máj. 11. 900/905.)

A visszavásárlási jog, mint az eladó személyes joga, harmadik személy javára sem át nem ruházható, sem ki nem köthető. (C. 90. május 7. 344.) Azonos: C. 98. nov. 21. I. G. 360. — C. 903. jan. 28. 8456/902. Ellenkező: C. 900. jun. 13. 918.

Visszeladás fentartásávali vásárlás.

1071. §. Hasonló megszorítások alá esik a vevő által kikötött azon jog, hogy a dolog az eladónak ismét visszeldassék; s erre is visszvásárlás iránt adott rendszabályok alkalmazandók. De ha a visszeldadás kikötése csak szinleg s tulajdonkép zálogjog, vagy hitelezési ügylet palástolására használtatott, akkor a 916. §. rendelete áll be.

Az elővásárlási jog fentartása.

1072. §. Ki valamely dolgot oly kikötéssel ad el, hogy a vevő, ha azt ismét eladni akarja, őtet annak beváltásával megkínálja, az elővásárlási joggal bir.

V. ö. 1070. §. jegyzetét; 1894: V. t.-cz. (letelepités) 17. §.

1073. §. Az elővásárlási jog rendszerint dologhozi jog. Ingatlan jószágokra nézve a nyilvánkönyvekbei beiktatás által dologbani joggá változtathatik.

1074. §. Az elővásárlási jog szintén sem egy harmadiknak át nem engedtelhetik, sem a jogosított örököseire át nem ruházttathatik.

1075. §. A jogosított tartozik az ingó dolgokat

huszonnégy óra alatt, az ingatlanokat pedig harmincz nap alatt, a történt megkínálás után, valóssággal beváltani. Ezen idő lefolyta után az elővásárlási jog elenyészett.

1076. §. Az elővásárlási jognak az ezen joggal terhelt dolog árvereztetése esetében egyéb hatálya nincs, minthogy a nyilvánkönyvekbe bekeblezett jogosítottnak az árverésre különösen meg kell hivatnia.

1077. §. A beváltásra feljogosított tartozik, a másképp lett egyezkedés esetén kívül, azon teljes árt, melyet egy harmadik megajánlott, megfizetni. Ha a szokott vételáron fölül ígért mellékföltételeket teljesíteni nem képes, s. ezeket becsárral sem lehet kiegyenliteni: akkor az elővásárlási jog nem gyakoroltathatik.

1078. §. Az elővásárlási jog az elidegenítés egyéb nemeire különös egyezkedés nélkül ki nem terjesztethetik.

1079. §. Ha a birtokos a jogosítottat a beváltással meg nem kínálta; annak minden káráért tartozik kezeskedni. Dologbani elővásárlási jog esetében az elárusított dolog a harmadiktól visszakövetelhető és vele birtoka jó- vagy rosszhiszeműségéhez képest kell bánni.

Próbárai vásárlás.

1080. §. A próbárai adásvevésnél, a vétemény az árnak lefizetése előtt nem válik a vevő tulajdonává. A vevő a próbaidő alatt haszonkölcsönvevőnek; ezen idő eltelte után pedig az adásvevési ügylet feltétlenül kötöttnek, s a vevő a vétemény tulajdonosának tekintetik.

V. ö. K. T. 359—361. §§.

1081. §. Ha a vevő az átvett vétemény árát lefizette, annak tulajdona őt azonnal illeti; de a próbaidő lefolyta előtt az adásvevéstől visszaléphe-

1082. §. Ha a próbaidő egyezség által meg nem határozott; akkor ingó dolgoknál három napra, ingatlanoknál pedig egy évre értetik.

Jobb vevő fentartásával eladás.

1083. §. Ha az adásvevési ügylet iránt azon fentartással történik az egyezség, hogy az eladó, ha meghatározott idő alatt jobb vevő jelentkeznek, annak elsőbbséget adhasson; azon esetben, ha a vétemény át nem adatott, a szerződés valósága a feltétel bekövetkeztéig elhalasztva marad.

1084. §. Ha a vétemény átadatott, az adásvevési szerződés megkötetett; de a feltétel beálltával ismét felbontatik. Világos időhatározás hiánya esetében a próbárai adásvevésnél fölvetett időszak vélelmeztetik.

1085. §. Hogy az új vevő jobb-e, az eladó ítéli meg. Ez az utóbbik vevőnek, habár az első még többet akarna is fizetni, elsőbbséget adhat. A szerződés felbomlásánál a dolog és a pénz haszonvételei egymás ellenében megszűnnek. A javításokra és rontásokra nézve a vevővel jóhiszemű birtokosként kell bánni.

V. ö. az utóajánlatról 1881 : LX. t.-cz. 187. §.

Eladási bizomány.

1086. §. Ha valaki ingó dolgát másnak bizonyos árért eladás végett oly kikötéssel adja át, hogy az átvevő, megállapított idő alatt vagy a meghatározott vételpénzt szolgáltatassa kezéhez, vagy a dolgot állítsa vissza, akkor az átadónak nincs joga az idő lefolyta előtt a dolgot visszakövetelni; de az átvevő tartozik annak elmúltával a meghatározott vételpénzt megfizetni.

V. ö. K. T. 368—382. §§.

1087. §. A megállapított idő alatt az átadó tulajdonos marad. Az átvevő kezeskedik neki az ő vétke által okozott kárért és a dolog visszaadásakor

csak azon költségei térítettnek meg, melyek az átadónak hasznára szolgálnak.

1088. §. Ha a dolog ingatlan; vagy ha az ár, avagy fizetésidő nincs meghatározva; az átvevő hatalmazott gyanánt tekintetik. Az eladás végett valakire bizott dolgot azon harmadiktól, ki azt az átvevőtől jólekküleg szerezte, semmi esetben sem lehet visszakövetelni. (367. §.)

1089. §. A birói eladásoknál is a szerződések, s különösen a csere- és adásvevési szerződés iránt felállított rendszabályoknak van rendszerint helye; amennyiben ezen törvényben, vagy a törvénykezési rendtartásban saját rendelkezések nem foglalhatók.

V. ö. 1881 : LX. t.-cz. 108. s kk., 182., s 6kk. §§. 204—207. §§.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET.

A bérlési, örökhaszonbéri és örökbéri szerződésekről.

Bérlési szerződés.

1090. §. Azon szerződés, melynél fogva valaki valamely elhasználhatatlan dolog használatát bizonyos időre, s meghatározott árért megkapja, általában bérlési szerződésnek nevezetik.

V. ö. 1893 : XVIII. t.-cz. 1. §. 5. e)—m) p., 3. §. 5. p., 117. §. 4., 6. p.; 1877 : XXII. t.-cz. 14. §.

I. Kibérlési és haszonbéri szerződés.

1091. §. A bérlési szerződés, hahogy a bérbeadott dolog további munkáltatás nélkül használható, kibérlési szerződéssé lesz, ha pedig csak szorgalom és fáradság által használható, haszonbéri szerződésnek nevezetik. Ha valamely szerződés által az első és második nemű dolgok egyszerre adatnak bérbe, a szerződés a földolog minősége szerint ítéendő meg.

Kellékek.

1092. §. Kibérlési és haszonbéri szerződések ugyanazon tárgyak iránt, s azon módon köthetők, mint az adásvevési szerződés. A bérpénz és haszonbér, ha más egyezés nem történt, akkép fizettetik, mint a vételpénz.

1093. §. A tulajdonos mind ingó s ingatlan dolgait, mind jogait is bérbe adhatja, de azon esetben is jöhet, hogy saját dolgának használatát, ha ez egy harmadikat illet, bérbe vegye.

V. ö. 1854. bányatv. 187. §.; 1894 : XII. t.-cz. 16., 89. §§.; 1896 : XXV. t.-cz. 15. §. g) p.; ipartörv. 24., 41. 44. §§.; községi tv. (1886 : XXII. t.-cz.) 24., 120., 164., 165. §§. Vadászati jog bérbeadásáról v. ö. 1883 : XX. t.-cz. 3., 6., 7., 13., 15., 18—20., 26—28., 38., 42. §§. Halászati jog bérbeadásáról v. ö. 1888 : XIX. t.-cz. 47. §. Házastársak közti bérleti szerződésről v. ö. 1886 : VII. t.-cz. 22. §. Gyám- és gondnokság alatt állók ingatlanának bérbeadásáról v. ö. 1877 : XX. t.-cz. 108. §.

Hatály.

1094. §. Ha a szerződéskötő felek a bérlés lényegére, ugymint a dologra és árra nézve maguk közt megegyeztek; a szerződés tökéletesen meg van kötve és a dolog használata megvettnék tekintendő.

Az állam nevében kötendő bérleti szerződésről v. ö. 1897. XX. t.-cz. 40. §. — Városok lakkbérleti szabályrendelet alkotó jogáról v. ö. 1884 : LIX. t.-cz. 93. §.

1095. §. Ha valamely bérlési szerződés a nyilvánkönyvekbe be van iktatva, a bérlőnek joga dologbani jogkép tekintendő, min a következő birtonkon is, a még hátralevő időre nézve megnyugodni tartozik.

V. ö. tkvi rdts. 63., 66. §§.; árverés esetén 1881 : LX. t.-cz. 181., 191., 211., 212. §§.; kisaját. tv. 28. §.

Kölcsönös jogok; 1. az átadásra, megtartásra és használatra.

1096. §. A bérbe és haszonbérbe adók kötelesek a bérleményt saját költségükön használható karban átadni és megtartani és a bérleményeseket a kikötött használatban vagy élvezetben nem háborgatni. A gazdasági épületek szokott kijavítá-

sait a bérnök csak annyiban tartozik maga viselni, amennyiben a jószágbeli anyagokkal és azon szolgáltatásokkal, melyeket a jószág minőségéhez képest követelni jogosítva van, megtehetőek; a többit pedig, ellátás végett, a haszonbérbe adónak bejelenteni.

1097. §. Ha a bérbevevő a bérbeadót illető szükséges vagy hasznos kiadást tett a bérleményre; megbízás nélküli ügyvivőnek tekintetik (1936. §.); de a megtérítést a bérlemény visszabocsátása után legfeljebb hat hónap alatt kell, hogy bíróilag követelje, különben keresete elenyészett.

1098. §. A bérlők és haszonbérlők jogosítvák a bérleményt a szerződéshez képest a meghatározott idő alatt élvezni és használni vagy albérletbe is adni, hahogy az a tulajdonos kára nélkül megtörténhetik, vagy a szerződésben világosan meg nem tiltatott.

2. Terhekre.

1099. §. Kibérléseknél minden terheket és adózásokat a bérbeadó visel. Sajátképi haszonbérleteknél, ha azok általánosan történnek; a bérnök vesz át, a beiktatott jelzalog terhek kivételével, minden egyebeket; ha pedig a haszonbérlet fölvetés szerint köttetik, akkor az azon terheket viseli, melyek a jövedelemből levonattak, vagy amelyek csak a haszonból és nem magától a birtoktól fizetendőek.

Abban az esetben, midőn a haszonbérlet tárgya valamely kisebb királyi haszonvételi jog, a haszonbéri szerződésben foglalt azon általános kikötés alapján, hogy a haszonbérlet jog után járó állami, megyei és községi adókat a haszonbérlő köteles viselni, a haszonbérbeadónak joga van az általa a haszonbérbe adott jog után fizetett ugynevezett járadékadó, általános jövedelmi pótdadó s egyéb megyei és községi adók megtérítését a haszonbérlőtől követelni s ezt a jogát a haszonbérbeadó a szerződési idő lejártá és az óvadék kiadása után is érvényesítheti. (C. 94. ápr. 13/jun. 1. — 57. sz. polg. t. ü. döntv.)

Valamely ház vagy üzlethelyiség bérbeadása esetén a bérleti szerződésben foglalt azon általános kikötés alapján, hogy a bérbeadott ingatlan után járó minden néven nevezendő adók, legyen az országos, megyei vagy községi, a bérlő viseli

a bérbeadó tulajdonos jogosult az általa kifizetett házbérlőjévédelmi adó és az ezzel kapcsolatos általános jévédelmi pótagó megyei és községi adók megtérítését a bérlőtől követelni s ezt a jogát a bérleti szerződés lejártá és az óvadék visszadása után is érvényesítheti. (C. 94. ápr. 13/jun. 1. — 58. sz. polg. t. ü. döntv.)

3. Bérré nézve.

1100. §. Különös egyezkedés esetén kívül a bér, ha valamely dolog egy, vagy több évre vétetik ki, fél esztendőnkint; ellenben rövidebb bérlési idő mellett, annak lefolytával fizetendő.

1101. §. A bérpénz vagy haszonbér biztosítása végett, valamely lak kiadójának zálogjoga van, a bevitt s a kibérlőt vagy albérlőt tulajdonul illető, vagy egy harmadik által rájuk bizott (367. 3.) butorokra és ingóságokra, melyek a kereset idejekor még abban találhatnak. Az albérlő azonban csak saját bérpénzéhez képest kezeskedik, anélkül mindazáltal, hogy a főbérlőnek tett előrefizetést ellenvehetné. Valamely telek haszonbérbe adóját ellenben a haszonbéri jószágon létező marhákra, gazdasági eszközökre és még rajta található terméskrei zálogjog illeti.

Az 1101. §. csak Fiuméra nézve hatályos, az optkv. hiv. kiadásához kiadott 69. és 70. sz. függelékkal együtt. Ezek szerint a bevitt ingók a bérlő javára tárgyalás nélkül összeírhatók, a kereset beadása után (1819. nov. 3. udv. rendelv.) és a bérbeadó törv. zálogjoga a bérlő korábbi hitelezőivel szemben is hatályos (1837. ápr. 1. lf. elhat.) Az ország többi részeiben a bérbeadó törvényes zálogjogát illetően v. ö. 1881: LX. t.-cz. 72., 89., 102., 112., 119., 225. §§. V. ö. még u. a. t.-cz. 54. §. a lakpénz lefoglalhatásáról.

1102. §. A bérbeadó a bérpénznek előre fizetését kikötheti ugyan. De ha a kibérlő egy határidei fizetésnél többet tett előre, ezt ő csak azon esetben, ha az a nyilvánkönyvekbe be van íktatva, gördítheti a későbbben beiktatott hitelezők ellenébe.

Az optkv. 1102. §-ának rendelkezése, amennyiben a megoldandó kérdés tárgyát telekkönyvileg bejegyzett zálogjog hatálya, illetve az ingatlan haszonélvezetére szerzett zálogjog hatályának terjedelme és elsőbbsége képezi. az ideigl. törv. szab. által, hatályban fentartottnak tartandó. (C. 96. febr. 14. G. 139/95.)

Az optkv. 1102. §-ának rendelkezése, amennyiben a megoldandó kérdés tárgyát telekkönyvileg bejegyzett zálogjog hatályának terjedelme és elsőbbsége képezi, az id. törv. szab. által hatályban fentartottnak tekintendő. (C. I. G. 495/901.) Azonos: C. I. G. 135/95.

Az állandó bírói gyakorlat szerint az optkv. 1102. §-ának rendelkezése, amennyiben a megoldandó kérdés tárgyát telekkönyvileg bejegyzett zálogjog hatálya, illetve az ingatlan haszonélvezetére vezetett zálogjog hatályának terjedelme és elsőbbsége képezi, az ideiglenes törvénykezési szabályok által hatályban fentartottnak tekintendő. (C. 904. apr. 21. I. G. 725/1903.)

A haszonbérnek a szokásos, ill. szerződéses esedékeségi idő előtt a haszonbérbeadó részére történt megfizetése az optkv.-nek az id. törv. szab. 21. és 156. §§-ai értelmében alkalmazandó 1102. §-ai szerint nem bír hatályal a haszonélvezetre zálogjogot szerzett hitelezővel szemben. (C. I. G. 559/901.)

Termésbeni bér.

1103. §. Ha a tulajdonos jószágát oly feltétellel engedi át, hogy az átvevő a gazdaságot folytassa, s az átadónak az egész haszonvételre vonatkozó részt, péld. a termésnek egy harmadát vagy felét adja; ekkor nem haszonbéri, hanem társasági szerződés keletkezik, mely az ez iránt felállított szabályok szerint ítéltetik meg.

A bérlengedés esetei és föltételei.

1104. §. Ha valamely bérbe vett dolog rendkívüli balesetek, ugymint: tűzvész, háboru, vagy kórvész, nagyobb vizáradások, elemi csapás, vagy teljes terméketlenség miatt, éppen nem élvezhetik, vagy használtathatik, akkor bérpénzt vagy haszonbért sem kell fizetni.

1105. §. Ha a kibérlőtől a bérlemény használata csak egy részben vonatik el; akkor a bérpénz aránylagos része engedtetik el neki. A haszonbérlet a haszonbérből elengedés akkor illeti, ha rendkívüli balesetek miatt, a csak egy évre kibérelt jószág haszonvételei a közönséges jövedelem felénél kisebbedtek. A haszonbérbe adó annyit tartozik elengedni, amennyi ezen fogyatkozás által a haszonbérből hiányzik.

1106. §. Ha a bérlő meghatározatlanul minden veszedelmeket magára vállalt; ez alatt csak a tűz-, vízkárok és elemi csapások értetnek. Más rendkívüli szerencsétlenségek nem az ő veszedelmére esnek. De ha magát minden rendkívüli veszélyek viselésére világosan kötelezi is; azért még nem vélelmeztetik, hogy az egész bérlemény véletlen elenyészteért is jót akarjon állni.

1107. §. Ha a bérlemény használata vagy élvezete nem annak megrongálása vagy különben keletkezett használhatatlansága; hanem a bérnököt ért valamely akadály vagy szerencsétlenség miatt hiúsul meg, vagy ha a történt rongáláskor a termés a földtől már el volt különítve; akkor a baleset egyedül a bérlő terhére esik. A bért mégis tartozik megfizetni.

1108. §. Ha a bérnök az egész haszonbérnek, vagy abból egy résznek elengedtetését, akár a szerződésnél, akár a törvénynél fogva követeli, tartozik a történt szerencsétlenséget a haszonbérbe adónak haladék nélkül bejelenteni s az eseményt, hacsak köztudomásra nincs, bíróilag, vagy legalább szakértő két ember által fölvétetni; ezen óvatosság nélkül meg nem hallgattatik.

V. ö. 1883 : XLIV. t.-cz. 51. §. ut. bek.

4. Visszabocsátás.

1109. §. A bérleti szerződés végzöttével, a haszonbérlő tartozik a dolgot, a netalán készült leltár szerint, vagy legalább azon állapotban, melyben azt átvette; a haszonbérelt földeket pedig, azon évszakra való tekintettel, melyben a haszonbér végződött, a szokott gazdasági műveltségben visszaszolgáltatni. Sem a beszámítási jog, sem még a korábbi tulajdonjog ellenvetése is, őt a visszaszolgáltatástól meg nem mentheti.

1110. §. Ha a bérleti szerződésnél leltár nem

készítettett; ugyanazon vélelem áll elő, mint a haszonélvezésnél. (518. §.)

1111. §. Ha a bérlemény megrongáltatik; vagy visszaélés által lehasználtatik; a kibérlők és haszonbérnökök, mind a magok, mind az albérlő vétkéért is kezeskednek, de a véletlen esetért nem. Mindazáltal a bérbeadó tartozik az ily kezeségbeli megtérítést a bérlemény visszaadása után legfőlebb egy év alatt bíróilag követelni; különben a jog elenyészett.

5. *A bérlési szerződés felbomlása; a) a dolog elenyészésével.*

1112. §. A bérlési szerződés magától felbomlik, ha a bérbe vett dolog elenyészik. Ha ez az egyik fél vétke miatt történik, a másikat kártérítés illeti; ha baleset által történik, akkor egyik fél sem felelős érte a másiknak.

V. ö. 1881 : XLI. t.-cz. 28. §. (kisajátítás); 1885 : XXIII. t.-cz. (vizjog) 7. §.

b) Az idő lejártával.

1113. §. A bérlési szerződés elenyészik azon idő lejártával is, mely világosan, vagy hallgatag, akár bizonyos időszak szerint kiszabott bér által mint az ugynevezett napos, hetes, vagy hónapos szobáknál, vagy a bérbevevőnek kinyilatkoztatott, avagy a körülményekből kitünő célzata által kikötöttet.

Ha megújítás nem történik.

1114. §. De a bérlési szerződés nem csak kifejezetten, hanem hallgatagon is megújítható. Ha a szerződésben előleges felmondás köttetett ki; a szerződés, a kellő felmondás elmulasztása által hallgatag megújítatik. Ha felmondás nem köttetett ki, a hallgatag megújítás az által történik, ha a bérbevevő a bérlési időnek lefolyta után a dolog élve-

zését vagy használatát folytatja s a bérbeadó azt elnézi.

1115. §. A bérleti szerződés hallgatag megújítása ugyanazon feltételek alatt történik, melyek alatt az előbb kötött. Mindazáltal haszonbérleteknél csak egy évre terjed; de ha a rendes élvezet csak későbbi időszakban következhetik, annyi időre, amennyi szükséges arra, hogy a haszon egy ízben beszedethessék. Oly kibérlések, melyekért a bér csak egy vagy fél esztendő múlva szokott fizettni, félesztendőre; minden rövidebb kibérlések pedig annyi időre újítatnak meg hallgatag, amennyi előbb a bérleti szerződés által meghatározva volt. Az ismételt megújítások iránt ugyanez áll, mi itt az első megújításra rendeltetett.

c) *Fölmondás.*

1116. §. Amennyiben valamely bérleti szerződés tartama sem kifejezve, sem hallgatag, sem különös rendszabályok által meghatározva nincs, az, ki a szerződést fel akarja bontani, tartozik a másikkal a haszonbért hat hónappal; valamely ingatlan dolog kibérlését tizennégy nappal; s az ingóét huszonnégy órával előbb felmondani, hogysen a visszabocsátás bekövetkeznék.

V. ö. az 1881 : LIX. t.-cz. 93. §. alapján alkotott lakbérleti szabályrendeletekkel. A lakbérfelmondás és lakás kiürítés ügyekben követendő eljárásról v. ö. 1894. decz. 23-án 4873. IME. sz. I. M. rend.; Fiuméra és kerületére nézve a lakbérfelmondást az 1858. nov. 16. cs. rend. szabályozza.

1117. §. A bérbevevő jogosítva van a világosan vagy hallgatag kikötött idő lefolyta előtt is visszalépni a szerződéstől; ha a bérlett dolog hiányos minősége a rendes használatra alkalmatlan; ha a bérlemény nevezetes része véletlenség által hosszabb időre elvonatik, vagy használhatatlanná válik; vagy ha a bérbe adó azt többé nem tartja használható karban.

V. ö. 1891 : XLI. t.-cz. (kisajátítási tv.) 28., 29. §.; 74., 76. §§.; 1881 : LX. t.-cz. 181. §.; csödtv. 22., 23. §§.

Az optkv. 1117. §-a szerint a haszonbérlő fel van jogosítva a haszonbéri határidő lejárta előtt is elállani akkor, ha a haszonbérlet tárgya annak hiányos minősége miatt a rendes használatra alkalmatlan, de a törvény eme rendelkezése csak akkor nyerhet alkalmazást, ha a haszonbéri szerződés másképp nem intézkedik. (C. 1897. ápr. 9-én I. G. 85.)

Sem a bérbeadó, sem a bérlő halála egymagában nem szünteti meg a haszonbérletet ott, hol ez szerződésileg kötve nincs és ehhez képest, ha a szerződésben a halál felbontó feltételül ki nem köttetett, sem a bérbeadó, sem a bérlő, sem pedig örököseik nem követelhetik a haszonbérlet megszüntetését egyedül csak azon okból, mert a szerződő felek egyike vagy másika elhalálozott. (C. 82. okt. 30/nov. 14. — 3. sz. polg. t. ii. döntv.)

1118. §. A bérbeadó maga részéről a szerződés korábbi megszüntetését követelheti, ha a dolog bérlője azt annak tetemes ártalmával használja; ha megintés után, a befizetéssel annyira késedelmes, hogy a határidő lefolytával a hátralevő bért teljesen le nem fizette; vagy ha valamely bérbe kiadott épület újra építendő. Hasznosabb építkezést a bérbevevő maga kárával nem köteles megengedni, de igen a szükséges kijavításokat.

V. ö. 1881 : LX. t.-cz. 237. §. c) p. (zárlat).

Az optkv. 1118. §. szerint a haszonbérletnek a haszonbérleti idő előtti megszüntetése csak akkor követelhető, ha a bérlő a megintés után is késedelmes. (C. 1903. máj. 28. I. G. 213/1903.)

1119. §. Ha a bérbeadó előtt az új építkezés szükségének a szerződéskötéskor már tudva lennie kellett; vagy ha a hosszabb időn át folytatandó kijavítások szüksége, a kisebb kijavítások elhanyagolásából támadt; a kibérlőnek a hiányolt használatért ahhoz mért kárpótlás adandó.

V. ö. 1100., 1101. §§.

d) *A dolog elidegenítése által.*

1120. §. Ha a tulajdonos a bérleményt másnak elidegenitené, s annak már át is adta; a bérleményes, ha joga a nyilvánkönyvekbe beiktatva nincs (1095. §.), kellő felmondás után az új tulajdonosnak engedni tartozik. De ijogosítva van a bérbeadótól, szenvedett kárára és megszünt hasznára nézve, tökéletes elégtételt követelni.

1121. §. Valamely szükséges birói eladásnál a bérlő még azon esetben is, ha joga mint dologbani jog beiktatva van, az új vevőnek engedni tartozik. Egyedül a kárpótlásra nézve marad fenn elsőbbségi joga.

II. Örökhaszonbér.

1122. §. Azon szerződés, melynél fogva valakinek valamely jószág haszontulajdona, öröklőleg oly föltétel alatt engedtetik át, hogy az évenkénti haszonvételeket, a jövedelemhez mérsékelt évenkénti pénz, termés, vagy arányos szolgálatbeli adózással viszonzozza, örökhaszonbéri szerződésnek neveztetik.

III. Örökbéri szerződés.

1123. §. Ha a birtokos egyedül a föld tulajdona elismeréseül tesz valami csekély adózást; azon föld örökbéri jószágnak és az ez iránt tett szerződés örökbéri szerződésnek neveztetik.

1124. §. Az iránti kétség esetében, hogy valamely haszontulajdon örökhaszonbéri vagy örökbéri jószág-e? az évenkénti bér összegét s egyéb tartozásokat kell tekintetbe venni. Ha ezen összeg az évenkénti tiszta haszonvételekkel minden arányon kívül áll, úgy a haszontulajdon örökbéri jószág: ellenben ha legalább hajdanta s az egészen pusztán átvett földeknél valamely arány gondolható; akkor az örökhaszonbéri jószág. (359. §.)

IV. Földbér.

1125. §. Ha valamely tulajdon akként van megosztva, hogy az egyik felet a föld állaga a földszin alatti haszonvételel együtt, a másik felet pedig csak a földszin haszonvétele illeti öröklőleg; az ezen utóbbi birtokos által fizetendő évenkénti adó földbérnek neveztetik.

A haszontulajdon szerzése.

1126. §. Valamely ingatlan dolog megosztott tulajdona, a nyilvántönyvekbe vagy sorkönyvekbe bekebelezés nélkül szintoly kevéssé szerezhető meg, mint a teljes tulajdon. Az érvényes czim csak dologhozi jogot ad a lekötelezett személy irányában, de egy harmadik ellenében dologbani jogot nem (431. §.).

A fő- és haszontulajdonos közös jogai.

1127. §. A fő- és haszonvevő tulajdonos jogai általában abban egyeznek meg, hogy mindegyik a maga részével annyiban rendelkezhetik, amennyiben a másiknak jogai az által nem sértetnek. (363. §.)

1128. §. Egyik mint másik jogosítva van a maga részét bíróság keresni, azt elzálogítani s élők közt vagy végrendelet által elidegeníteni. Ki e részbeni megszorítást követel, tartozik azt a kellő okiratokkal, adványozási vagy védlevelekkel bebizonyítani.

A főtulajdonos különös jogai és kötelességei.

1129. §. A főtulajdonos különösen jogosítva van, a használat-tulajdonosnak nem csak a használmány fogyasztását; hanem minden változtatásokat is megtiltani, melyek által jogai gyakorlata megghiusittathatik, vagy nehezítettetik.

1. A jószág megtartására, megmunkálására és változtatására.

1130. §. Kivánhatja tehát, hogy a haszontulajdonos a telkek megtartásáról és miveltetéséről gondoskodják. Ha az ezen kötelességét teljesíteni a törént megintés ellenére is elmulasztja; vagy ha a telken fekvő terheket viselni nem képes; akkor a főtulajdonos sürgetheti, hogy a jószág más örökha

szonbérloknek vagy örökbérnököknek engedtesék át.

2. Az örökbérre nézve.

1131. §. Az örökhaszonbér és örökbér urának legfőbb joga az évenkénti bér s egyéb kikötött illetmények huzásában áll. Ezek semmi szin alatt fölebb nem emelhetők, a földhöz nem tartozó ingó szerektől pedig, valamint egyéb ingóságoktól nem is huzhatók.

Mikor kell a bért fizetni.

1132. §. Az évenkénti bér, ha ez iránt egyezés nem tétetik [vagy a tartományi törvények által más nem határoztatik], november havának első feléhez fizetendő.

Mikor van leengedésnek helye?

1133. §. A nem teljes tulajdonos, a véletlen esetért a másiknak rendszerint nem kezeskedik; de ha valamely örökhaszonbérő vizáradáskor, háboru, vagy kórvész által haszonbéres jószága használásában akadályoztatott; részére a hiányolt haszonvétel idejére, a bérből aránylagos leengedésnek kell történni.

1134. §. Az örökbérnöknek hasonló leengedésre nincs igénye; ez köteles mindaddig, mig az örökbérjóságnak egy része meg van, a megállapított örökbért teljesen megfizetni.

A bérfizetésben való késedelemkori jog.

1135. §. Ha az örökbérnök a bért, kikötött időben le nem fizette, az örökbér ura a haszonvételnek zár alá vételét s abból leendő kármentesítettését kérheti.

1136. §. Az örökhaszonbér urának az egy éven tul elmaradt bérré nézve választása van, a hátralékok kiegyenlítése végett akár a haszonvéte-

lek lezálogolását, akár az örökhaszonbéri jószág birói elárvereztetését kívánni.

3. A terhekre és javításokra nézve.

1137. §. A főtulajdonos köteles a haszontulajdonost, a közvetlenül tőle nyert haszontulajdonra nézve megvédeni és ha a haszonvétel joga az állaggal ismét egyesítettik, neki vagy utódjának a tett javításokat mint más jóhiszemű birtokosnak megteríteni és az általa bérjóságairól vezetett nyilvánkönyvek és lajstromok helyességéért felelni.

1138. §. Egyéb, a haszontulajdonos által fölszedett és a nyilvánkönyvekbe be nem kebelezett terhekért a főtulajdonos nem felelős. A haszontulajdonos általában másra több jogot nem ruházhat, mint ő maga bir. Egyiknek joga tehát a másik jogaival elenyészik.

A haszontulajdonos jogai és kötelezettségei általában.

1139. §. A haszontulajdonos jogai és kötelezettségei általában a főtulajdonos megállapított kötelezettségeivel és jogaival viszonyban állnak.

Különösen: 1. az elidegenítésre nézve.

1140. §. A haszontulajdonosnak az elidegenítés végett, a főtulajdonos beleegyezésére szüksége nincs; [mindazáltal tartozik előtte utódját megnevezni, annak megítélése végett, hogy az képes-e a jószág ellátására] és a rajta fekvő terhek viselésére. A főtulajdonosnak elővásárlási vagy vételőjoghoz igénye nincs.

[1141. §. De ha a főtulajdonos ezen beleegyezést a jogokat magának világosan fentartotta; akkor a neki annak rende szerint tett jelentés után harminc nap alatt nyilatkozni tartozik. Ezen határidő után beleegyezése kiadottnak tekintetik. Az elővásárlási vagy vételőjog gyakorlása nélkül, a beleegyezést csak az állagnak és a velejáró jogoknak nyilvános veszedelme miatt tagadhatja meg.]

[1142. §. Azon adózás, melyet a főtulajdonos néha valamely haszontulajdonostól követelhet, ha a változás életben levők közt történik, hűbér-átvételdíjnak (laudemium); ha pedig halál esetében történik, hűbér-örökségi díjnak nevezetik. Mindkettő változtatási illetménynek is hívatik. Hogy e jogok alaposak-e és mennyiben? az országos szerkezet, a nyilvánkönyvek és okiratok, vagy harminc évi békés birtok határozzák el.]

A [] közti rendelkezések a jobbágyság megszűntével hatályukat veszítették.

2. Kincsekre s az állag fogyasztására.

1143. §. A haszontulajdonost a talált kincsből is aránylagos rész illeti (399. §.). Sőt joga van az állagot is fogyasztani, ha a főtulajdonosnak behizonyíthatja, hogy a birtok máskép nem használható. (1129. §.)

3. A terhekre.

1144. §. A haszontulajdonos viseli a jószágokhoz tapadt minden rendes és rendkívüli terheket; ő fizeti az adót, tizedet s egyéb különösen előjegyzett adózásokat. Oly terhekért, melyek a bért érdeklik, a főtulajdonos kezeskedik.

4. Az adványozási levélre nézve.

1145. §. [Rendszerint minden új haszontulajdonos tartozik a főtulajdonostól hitelvényt, vagyis a haszontulajdon megújításáról okiratot szerezni.]

A földesurak és jobbágyok közti különös viszonyok.

1146. §. [Mennyiben álljanak a haszontulajdonosok a főtulajdonosok irányában még egyéb viszonyokban is, és mily jogok s kötelezettségek létezzenek különösen a földes urak és jobbágyok között, mindegyik tartomány szerkezetéből, és a közrendtartási szabályokból vehető ki.]

A [] közti részek a jobbágyság megszűntével hatályukat veszítették.

A földbérbőlli jogok.

1147. §. Ki semmit mást nem fizet, mint földbért, annak csak a földszin haszonvételéhez, úgy mint fák, növények és épületekhez és a rajta talált kincs egy részéhez van igénye. Elásott kincsek s

egyéb földalatti haszonvételek egyedül a földtulajdonost illetik.

A haszontulajdon elenyészte.

1148. §. Mi a teljes tulajdon megszüntetése iránt határozott (444. §.), általában a megosztottra nézve is áll.

1149. §. Örökhaszonbéri és örökbérjóságok minden örökösökre átszállnak, kik világosan ki nem zárattak. Ha a haszontulajdonosnak jogszerű utóda nincs; a haszontulajdon a főtulajdonnal egyesül. Mindazáltal a főtulajdonos, ha ezen jogával élni akar, tartozik a haszontulajdonos minden adósságait, melyek más vagyonból le nem tisztázhatók, kielégíteni. [Mennyiben legyen köteles a főtulajdonos a visszaszállt jóságot másoknak átengedni, a közrendtartási rendeletek határozzák meg.]

1150. §. A földszin használati tulajdona, a növények, fák és épületeknek elpusztulása miatt nem vész el. Mig a teleknek csak egy része is megmarad, a birtokos azt, ha különben a bért megfizeti, új növényekkel, fákkal és épületekkel rakhatja meg.

HUSZONHATODIK FEJEZET.

Szolgálattételek iránti terhes szerződésekről.

1. Munkabéri szerződés.

1151. §. Midőn valaki magát szolgálattételre, vagy valami mű elkészítésére bizonyos pénzbeli bérért kötelezi: munkabéri szerződés keletkezik.

Hallgatag munkabéri szerződés.

1152. §. Mihelyt valaki valamely munkát vagy művet megrendel; feltéttetik, hogy az illendő munkabérbe is beleegyezett. Ha a munkabér sem egyeség, sem törvény által nincs megállapítva; azt a bíró határozza meg.

A munkabéri szerződésből jogok.

1153. §. Lényeges hiányok mellett, melyek a művet a használatra alkalmatlanná teszik, vagy a kifejezett feltétellel ellenkeznek, a megrendelő jogosítva van a szerződéstől elállni. Ha ezt nem akarja, vagy ha a hiányok sem nem lényegesek, sem nem a kifejezett feltételek elleniek; akkor vagy kijavítást vagy ahhoz mért kárpótlást követelhet s e végre a munkabér aránylagos részét visszatarthatja.

1154. §. Ha a rendelményezett ígéretét, a feltételül kiszabott időben, önvétke miatt nem teljesíti, a megrendelő többé nem tartozik a megrendelt dolgot elfogadni; s az abból eredő kárért megtérítést is követelhet. Ha pedig a megrendelő kése delmeskedik a munkabér kifizetésével, ő is köteles a rendelményezettet tőkéletesen kármentesíteni.

1155. §. Oly szolgálatokért és munkákért is, melyek nem létesültek, ahhoz mért kármentés illeti a rendelményezett személyt, ha ez kész volt a munkálat teljesítésére és abban a megrendelő vétke, vagy annak személyét érdeklő véletlen eset miatt gátoltatott, vagy általában idővesztés által károsodott.

1156. §. A munkabér rendszerint a munka végrehajtása után jár. De ha a munka, az idő vagy a mű bizonyos szakaszaiban teljesítettik, vagy ha avval oly kiadások vannak összekötve, melyeket a rendelményezett magára nem vállalt; akkor ez jogosítva van a munkabérnek a szolgálattételhez, vagy a műhöz képesti aránylagos részét és a tett kiadások meglátását a mű bevégezte vagy a munka egészen lett teljesítése előtt is követelni.

V. ö. csüdtv. 57. §. 2., 5., 6. p.

1157. §. Ha csupa véletlen eset által a műnek elkészítéséhez beszerzett anyag, vagy maga a mű egészen vagy részint tönkre megy, a kárt az anyag vagy a mű tulajdonosa viseli. De ha a megrendelő

a czélszerű felmunkálásra szemlátomást alkalmatlan anyagot szolgáltatott; a munkás, hahogy a munka ezen oknál fogva hiányosan üt ki és ő a megrendelőt előre nem figyelmeztette, a kárért felelős.

Mikor válik a megrendelés adásvevési szerződéssé.

1158. §. Arróli kétség esetében, hogy valamely munka megrendelése adásvevési, vagy munkabéri szerződésnek tartandó-e? az vélelmeztetik, hogy az, ki ahhoz anyagot adott, a munkást megrendelte. De ha munkás adta az anyagot, akkor adásvevés vélelmeztetik.

1159. §. Ha a munkabéri szerződéssel más mellékszerződések is köttetnek össze; az azok mindegyikére illő törvényes rendszabályok tartandók meg.

A munkabéri szerződés elenyészte.

1160. §. Azon munkások, kik meghatározott időre vagy bizonyos munka bevégezéseig rendeltettek meg, jogszerű ok nélkül az idő lefolyta és a munka bevégezte előtt sem a munkával fel nem hagyhatnak, sem el nem bocsáttathatnak. Ha a munka félbeszakasztatik, mindegyik fél felelős a maga vétkéért, de a véletlen esetért egyik sem.

1161. §. A megrendelt munkás vagy műmester, a reá bizott munkálatot csak szorgos körülmények közt bizhatja másra és a személyválasztásbani vétkéért még ezen esetben is kezeskedik.

1162. §. Oly munkák iránti bérkötés, melyeknél a személy különös ügyessége szokott tekintetbe vétetni, a munkás halála által megszűnik; és az örökösök csak az elkészített használható anyag árát, és a bérnek a teljesített munka becséhez mért részét követelhetik. Ha valamely munka megrendelője hal meg, annak örökösei tartoznak a szerződést megállni vagy a rendelményezettet kármentesíteni.

Ezen rendszabályok kiterjedése ügyvédekre, orvosokra s effélékre.

1163. §. Az itt felállított rendszabályok, ügyvédekre, orvosokra és sebészekre, ügylőkre, gondárookra, művészekre, szállítókra és más személyekre nézve is állnak, kik fáradságaikért fizetést, évdíjt, vagy másféle jutalmat világosan vagy hallgatag kötöttek ki magoknak, amennyiben ez iránt külön rendszabályok nem léteznek.

V. ö. 1009., 1012., 1020. §§. V. ö. az ipari és gyári munkások tek. ipartv. 88—121., 157—160. §§. A mezőgazdasági, vízi, erdő, dohány munkásokról v. ö. 1898: II., 1899: XLI. és XLII., 1900: XXVIII., XXIX. t.-cz.; a gazdatisztekről 1900: XXVII. t.-cz. A cseléd és gazda közti viszonyról v. ö. (belső cseléd) 1876: XIII. t.-cz., (külső gazdasági cseléd) 1907. XLV. t.-cz.

Az ügyvéd díjairól v. ö. 1874: XXIV. t.-cz. 54—60. §§.; a közjegyző díjairól v. ö. 1880: LI. t.-cz., 1894: XVI. t.-cz. 121., 122. §§.; az orvos díjairól v. ö. 1876: XIV. t.-cz. 48. §., 1890: XI. t.-cz. 2. §.; 1901. jan. 27. 71.074/905. sz. B. M. rend.

2. Kiadási szerződés.

[1164. §. Valamely kéziratnak kiadása iránti szerződés által, valakinek a szerző által azon jog adatik, hogy azt nyomtatásban sokszorosíthassa és eladhassa. A szerző ez által lemond azon jogról, hogy ugyanazon munkát kiadás végett másnak átengedhesse.]

A szerző és kiadó közti jogok és kötelességek.

1165. §. A szerző tartozik a munkát az egyességhez képest beszolgáltatni; és a kiadó a munka beszolgáltatása után a kikötött jutalmat azonnal lefizetni.

1166. §. Ha a szerző a munkát a meghatározott időre vagy megállapított módon be nem szolgáltatja; a kiadó visszaléphet, és ha a beszolgáltatás a szerző vétké miatt marad el, kármentést követelhet.

1167. §. Ha a példányok száma meghatározottat: a kiadónak minden új kiadásra a szerző beleegyezését ki kell kérni, és a feltételek iránt új egyességet tenni.

1168. §. Ha a szerző a munka tartalmábani változtatásokkal akar új kiadást eszközölni, ez iránt szintén új szerződés kötendő. De a kiadás elkelte előtt, a szerző új kiadásra csak úgy jogosíttatik, ha kiadónak a meglevő példányokra nézve ahhoz mért kármentést kész nyújtani.

1169. §. A szerzőnek az új nyomtatás vagy kiadás iránti jogai, örökösire át nem szállnak.

1170. §. Ha valamely szerző valami munkának a kiadó által elébe adott terv szerinti kidolgozását föl vállalja;

csak a kikötött jutalomra van igénye. A kiadót utóbbra az egész szabad kiadási jog illeti.

1171. §. Ezen szabályok térképekre, helyirati rajzolatokra, és hangszerzeményekre is alkalmazandók. Az utánnyomatás korlátolásai a közrendtartási törvényekben foglaltatvák.

Az 1164—1171. §§-okat a K. T.-nek a kiadói ügyletekre vonatkozó rendelkezései (515. s. kk. §§.), részben a szerzői jogról szóló 1884 : XVI. t.-cz. pótolják.

Gazdák és cselédek közti szerződés.

1172. §. A gazdák és cselédek közötti jogok és kötelezettségek az ez iránt fennálló különös rendszabályokban foglaltatvák.

A gazda és a házi (belső) cseléd közti jogviszonyt az 1870 : XIII. t.-cz., a gazdasági (külső) cselédekre vonatkozót pedig az 1907 : XLV. t.-cz. szabályozza.

Szolgálatok iránti egyéb terhes szerződések.

1173. §. Azon szerződések, melyeknél fogva valamely dolog, vagy cselekvény, valami felvállalt cselekvényért ígéretik, a terhes szerződések iránt általában és különösen az ezen fejezetben felállított szabályok szerint ítélendők meg.

1174. §. Amit valaki tudva, lehetelen, vagy tilos cselekvény eszközlésére adott, többé vissza nem követelheti. Mennyire legyen jogosítva a közügyész annak elfoglalására, a közrendtartási rendeletek határozzák meg. De ha valamely tilos cselekvény megakadályozása végett adatott valami annak, ki azt el akarta követni; akkor a visszakövetelésnek helye van.

V. ö. 879. §.; katonai Btk. 384. §.

HUSZONHETEDIK FEJEZET.

A vagyonközösség iránti szerződésekről.

Közkereseti társaság keletkezése. Fogalom.

1175. §. Oly szerződés által, melynek erejével két vagy több személy beleegyez abba, hogy egyedül fáradságokat, vagy dolgaikat is, közös haszonra egyesítsék, közkereseti társaság alakittatik.

V. ö. 825., 826., 833. §§. K. T. 61—257. §§. a keresk. társaságokról, 64—124. §§. a keresk. közkereseti társaságról. Az alkalmi egyesülésről v. ö. K. T. 62. §.

Fölosztás.

1176. §. Amint valamely társaság tagjai csak egyes dolgokat vagy összegeket; vagy bizonyos dolgok egész nemét, péld. minden árukat, minden fekvő birtokokat, vagy végtére egész vagyonokat, kivétel nélkül közösségre szánják, a társaság nemei is különbözők és a társulati jogok többé vagy kevésbé kiterjedtek.

1177. §. Ha valami társasági szerződés az egész vagyonra szól; az alatt mégis csak a jelenvaló értetik. De ha a jövőbeli vagyon is belefoglaltatik; akkor csak a szerzett, nem pedig az öröklött értetik alatta, ha csak mind a kettő világosan ki nem kötött.

A föllállítás alakja.

1178. §. Oly társasági szerződések, melyek csak a jelenlevő, vagy csak a jövőbeli vagyonra vonatkoznak, érvénytelenek, ha az egyik vagy másik fél által beadott vagyon rendesen össze nem iratott és fel nem jegyeztetett.

A vagyonközösségre vonatkozó szerződés érvényességéhez az optkv. 1178. §-a értelmében megkívánatik, hogy a közös vagyon meghatározatván, a használat módja és feltételei is megállapíttassanak. (C. 90. decz. 29. 3214.)

[1179. §. Mikép kelljen a társasági szerződést kereskedők közt alakítani, az illető sorkönyvbe iktatni, s közhírré tenni, a kereskedelmi és közrendtartási külön törvények határozzák meg. Ha csak egyes ügyletek üzetnek közösen, akkor elég, ha az ez iránt készített szerződés a kereskedési könyvekben előjő.]

V. ö. a K. T.-nek a kereskedelmi társaságokra vonatkozó rendelkezéseit.

1180. §. Mind a jelenvaló, mind a jövőbeli egész vagyon közössége iránti szerződést, mely rendesen csak házastársak között szokott tétetni, a házassági egyezvényekről szóló fejezetben ez iránt adott rendszabályok szerint kell megítélni. A jelen

rendszabályok a szerződés által létesült vagyonszösség egyéb nemeire vonatkoznak.

A szerződés és valóságos hozzájárulás hatálya.

1181. §. A társasági szerződés a tulajdonszerzési czimek közé tartozik ugyan, de maga a szerzés, s a javak vagy dolgok szössége, csak azok átadása által jó létre.

V. ö. K. T. 69. §.

Alaptőke.

1182. §. Mindaz, mi világosan a közös ügylet üzésére volt határozva, a társaság tőkeértékét vagy alaptőkét teszi. A többi, melylyel mindegyik tag bir, mint elkülönözött vagyon tekintetik.

1183. §. Ha pénz, elhasználható, vagy el ugyan nem használható, mindazáltal pénzértékben számított dolgok tétetnek be; akkor nemcsak az abból szerzett haszon, hanem az alaptőke is, azon tagtársakra nézve, kik ahhoz járultak, közös tulajdonnak tekintendő. Ki a közhaszonra csak fáradságát igéri fordítani, annak a nyereséghez ugyan van, de a főtőkéhez nincs igénye. 1192. §.)

V. ö. K. T. 84., 118. §§.

A tagtársak jogai és kötelességei; az alaptőkéhez járulás.

1184. §. Különös egyezkedés esetén kívül minden tagtárs köteles az alaptőkéhez egyenlő részvénynyel járulni.

V. ö. K. T. 70. §.

Közrehatás.

1185. §. Rendszerint minden tagtársak kötelesek, nagyobb vagy csekélyebb részvényökre való tekintet nélkül, a közös haszonra egyenlően közrehatni.

V. ö. K. T. 72. §.

1186. §. Egy tagtárs sincs jogositva a közrehatást egy harmadikra bizni; vagy valakit a társaságba felvenni; vagy a társaságnak káros mellékügyletre vállalkozni.

V. ö. K. T. 75., 76. §§.

1187. §. A tagtársak kötelességei szorosabban a szerződés által határozatnak meg. Ki csak munkára kötelezte magát, az járulvánnyal nem tartozik. Ki csupán csak pénz- vagy másféle járulványt ígért, annak sem kötelességében, sem jogában nem áll, a közös szerzéshez más módon közrehatni.

1188. §. A társasági ügyek fölötti tanácskozásra és határozatra nézve, ha más egyesség nem létezik, a tulajdon közösségéről fejezetben adott rendszabályok alkalmazandók. (833—842. §§.)

Az alaptőkéhez utólagozás.

1189. §. A tagtársak több járulványra, mint a mire magokat kötelezték, nem kényszeríthetők. De ha a körülmények változtával, a járulvány szaporítása nélkül a társasági cél elérése lehetetlen volna; a vonakodó tagtárs kiléphet, vagy a kilépésre szoríthatatik.

V. ö. K. T. 70. §.

A rábizott ügyletek folytatása.

1190. §. Ha az ügyletek üzése egy vagy több tagtársakra bizatik; ezek meghatalmazottnak tekintendők. Ezeknek a társasági ügyek fölötti tanácskozásaira és határozataira szintén a fenn (833—842. §§.) említett rendszabályok alkalmazandók.

Kárérti felelősség.

1191. §. Minden tagtárs felelős azon kárért, mit a társaságnak önvétke által okozott. Ezen kár azon haszonnal, melyet az a társaságnak különben szerzett, ki nem egyenlíthető. De ha valamely tag-

társ önhatalmulag vállalt új ügylet által a társaságnak egy részről kárt, más részről hasznot okozott: akkor aránylagos kiegyenlítésnek lesz helye.

V. ö. K. T. 72. §.

A nyereség fölosztása.

1192. §. Azon vagyon, mely minden költségek és vallott károk levonása után az alaptőkén felül fenmarad, a nyereség. Maga az alaptőke azok tulajdona marad, kik ahhoz járultak; hacsak a munkák értéke a tőkéhez nem számított, és minden közös jószágoknak nem nyilvánított.

1193. §. A nyereség a tőkéhez lett járulványok aránya szerint osztatik fel, és a minden tagtársak által tett munkák egymás ellenében megszűnnek. Ha egy vagy néhány tagtárs csak munkálkodik, vagy ha a tőkéhez járulat mellett egyszersmind munkát is végez, akkor a fáradságokért, ha egyeség ez iránt nem létezik, és a társak meg nem egyezhetnek, az összeg, az ügylet fontosságára, a reá fordított fáradalomra és a szerzett haszonra való tekintettel, a bíróság által határozatik meg.

V. ö. K. T. 84., 85. §§.

1194. §. Ha a nyereség nem készpénzből, hanem a haszonvételek más nemeiből áll; akkor az osztály a tulajdon közösségéről szóló fejezetben foglalt rendszabály szerint történik. (840—843. §§.)

1195. §. A társaság valamelyik tagtársnak kitűnő tulajdonságai vagy fáradozásai tekintetéből, nagyobb nyereséget is engedélyezhet, mint arra részvényéhez képest jutna; de az ily kivételeknek törvényellenes egyezkedésekké, vagy mások megrövidítésévé fajulniok nem szabad.

1196. §. Ily törvényelleni intézkedés azon szerződés, mely szerint valaki betett tőkéje iránt egy részről magát a veszteség minden veszélye ellen, mind a tőkére, mind a kamatokra nézve biztosítja, s minden közrehatás alól felmenti; más részről

dig mégis a jogszerű szerződési kamatokat meghaladó nyereséget köt ki.

Csak Fiuméra hatályos. V. ö. 993. §.; 1868: XXXI. és 1877: VIII. t.-cz. rendelkezéseit a kamatról. V. ö. K. T. 64., 74. §§.

A veszteség fölosztása.

1197. §. Ha a társaság betételét egészen vagy részben elvesztette; a veszteség azon arányban osztatik fel, mint ellenkező esetben a nyereség felosztott volna. Ki a tőkéhez nem adott, fáradságait veszíti.

V. ö. K. T. 85. §.

Számadás.

1198. §. Azon tagtársak, kikre a kezelés bízott, kötelesek közös alaptőkéről és az ahhoz tartozó bevételekről s kiadásokról rendesen számadást vezetni és számot adni.

1199. §. A végszámadás, és a nyereség vagy veszteség felosztása az ügylet bevégezése előtt nem követeltethetik. De ha oly ügyletek üzetnek, melyeknek több évig tartani és évenkénti hasznot hajtani kell, a tagtársak, ha különben a főügylet miatta nem szenved, évenként mind a számadást, mind a nyereség felosztását kívánhatják. Egyébiránt a számadásokat minden tagtárs saját költségén, bármikor megtekintheti.

V. ö. K. T. 83., 85. §§.

1200. §. Ki a mérleg (bilanz) egyszerű előterjesztésével megelégszik, vagy azon jogáról is, hogy számadást követelhessen, lemondott; ha a kezelés csak egy részben is csalást bizonyít be, mind az elmult esetre, mind minden jövő esetekre is teljes számadást sürgethet.

Nemtársakhozi viszony.

1201. §. A tagtársak, vagy meghatalmazottjaik kifejezett vagy hallgatag jogszerű beleegyezés nél.

kül, a társaság más irányában le nem kötelezhető. [Kereskedőknél az egy vagy több tagtársnak adott czimvezetési, azaz minden okmányok és iratoknak társaság nevében aláírásairai jog kihirdetése már minden oldalról meghatalmazást foglal magában] (1208. §.).

A [] közti rész a K. T. vonatkozó rendelkezéseivel (37. s kk. §§.) hatályát veszítette.

1202. §. Oly tagtárs, ki vagyonának csak egy részével áll a társaságban, birhat a közöstől elkülönített vagyonnal, melyről tetszése szerint rendelkezni jogosítva van. Azon jogok és kötelezettségek tehát, melyekkel egy harmadik bir a társaság irányában, az egyes tagok irányábani jogoktól és kötelezettségektől megkülönböztetendők.

V. ö. K. T. 88. §.

1203. §. Ami követelése vagy fizetése tehát valakinek egyes tagtárs és nem a társaság irányában van, azt csak azon egyes tagtárstól is, és nem a társaságtól követelheti, vagy annak fizetheti le. De szintugy a társasági követelések- vagy adósságoknál is, mindenik tagtárs csak részvényéhez képest bir joggal vagy kötelezettséggel a fizetéshez, [kivévén azon esetet, mely kereskedőknél vélelmezetik, hogy valamit mindnyájan egyért és egy mindnyájáért ígértek vagy elfogadtak.]

[1204. §. A kereskedelmi társulat titkos tagjai azok t. i., kik annak a tőke egy részét nyereségre és, veszteségre kölcsön adták, de mint tagtársak közhírré nem tétettek, többel, mint a kölcsön adott tőkével semmi esetben sem kezeskednek. A kihirdetett társak egész vagyonukkal felelősek.]

A magyar K. T. nem ismeri a titkos (csendes) társat. A kihirdetett társak egész vagyonukkal felelősek.]

A társaság fölosztása s az abbóli kilépés.

1205. §. A társaság magától felbomlik, ha a vállalt ügylet bevégeztetett; vagy többé nem folytatható; ha az egész közös alaptőke tönkre jutott, vagy ha a társaság tartamára megállapított idő lefolyt

1206. §. A társasági jogok és kötelezettségek rendszerint a tagtárs örököseire át nem mennek. Azonban ezek, ha velök a társaság nem folytattatik, jogosítvák az örökhagyónak haláláig való számadásokat előkivánni és eligazíttatni. De ellenkező esetekben ők is tartoznak számot adni és eleget tenni.

1207. §. Ha a társaság csak két személyből áll, az egyiknek halálával elenyészik. Ha többekből áll; akkor a többi társakról az vélelmeztetik, hogy a társaságot magok közt még folytatni akarják. [Ezen vélelem általában a kereskedők örököseiről is áll.]

V. ö. K. T. 98., 102. §§.

1208. §. Ha a nem kereskedők által kötött társasági szerződés az örökösökre is világosan szól; akkor ezek kötelesek, ha az örökségbe lépnek, az örökhagyó akaratához alkalmazkodni; ezen akarat mindazáltal az örökös örököseire ki nem terjed; még kevésbé alapíthat örökké tartó társaságot. (832. §.)

V. ö. K. T. 98. §.

1209. §. Ha az örökös az elhunyt által a társulat részére felvállalt szolgáltatásokat teljesíteni nem képes; a kiszabott részből aránylagos levonást kell tőrnie.

1210. §. Ha valamely tagtárs a szerződés lényeges feltételeit nem teljesíti; ha csőd alá kerül; bíróilag tékozlónak nyilváníttatik, vagy általában gondnokság alá rendeltetik; ha büntett által a bizodalmat elveszti; a társaságból idő előtt is kizárhatik.

V. ö. K. T. 98. §. 3. bek.

1211. §. A társasági szerződést idő előtt fel lehet mondani, ha azon tagtárs, kitől az ügylet üzése főleg függött, meghal vagy kilépett.

V. ö. K. T. 100. §.

1212. §. Ha a társaság tartamának ideje sem fejezetten meg nem határozottatott, sem az ügylet

természetéből meg nem határozathatják; a szerződést minden tagtárs kénye szerint felmondhatja, csakhogy az csalárdul vagy időn kívül ne történjék (830. §.)

1213. §. A kétségbe vett, de utóbb jogszerűnek nyilvánított kizáratás vagy felmondás hatályai azon napra vitetnek vissza, amikor történtek.

[1214. §. A kereskedői társaság megszüntetése; nyilvános tagtársak felvétele és kilépése szintugy közhírré teendő, mint a társaság alakítása. Ezen közhírré tételből ítéltetik meg a meghatalmazások ereje s tartalma is.]

Ezt a kérdést a K. T. szabályozza az egyes keresk. társaságok tekintetében külön-külön rendelkezésekkel.

A társasági vagyon felosztása.

1215. §. A társaság felosztása után eszközlendő társasági vagyon felosztásánál a fennebbi határozatokon felül, ugyanazon rendszabályok tartandók meg, melyek a tulajdon közösségéről fejezetben, valamely közös dolog felosztása iránt általában állítottak.

[1216. §. A jelen fejezetben foglalt rendeletek a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók, amennyiben ez iránt külön szabályok nem léteznek.]

A keresk. társaságokról csakis a K. T. és az esetleges külön törvények hatályosak.

HUSZONNYOLCZADIK FEJEZET.

A házassági egyezvényekről.

Házassági egyezvények.

1217. §. Házassági egyezvényeknek azon szerződések neveztetnek, melyek a házassági egybekeletés tekintetéből a vagyonra nézve köttetnek, és főkép a hozományt; hitbért; nászajándékot; vagyonközösséget; a tulajdon vagyon kezelését és hasznélvezetét; az örökösödést, vagy az értéknek halál esetére határozott életfogytiglani hasznélvezetét, és az özvegyi tartást tárgyazzák.

V. ö. 1894 : XXXI. t.-cz. 133., 134. §§.; 1886 : VII. t.-cz. 21—23. §§.

1. Hozomány.

1218. §. Hozomány alatt azon vagyont értetik, mely a feleség, vagy annak részére egy harmadik által, a házassági társasággal járó költekezés könnyebbitése végett a férjnek átadatik, vagy ígértetik.

Annak kirendelése.

1219. §. Ha a menyasszony tulajdon vagyonnal bir, és teljes koru; akkor tőle és a vőlegénytől függ, a hozomány és egyéb kölcsönös adományok iránt magok közt mikép egyezkedni. De ha a menyasszony még kiskoru, akkor a szerződésnek az atya, vagy gyám által, a gyámsági bíróság jóváhagyásával, kell köttetni.

1220. §. Ha a menyasszony illendő hozományra elégséges tulajdon vagyonnal nem bir, akkor a szülék vagy nagyszülék azon sorban, melyben a gyermekek táplálására és ellátásra kötelezvék, tartoznak leányaiknak vagy unokáiknak, férjhezmenetelők alkalmával, állásokhoz és tehetségök-höz illő hozományt adni, vagy ahhoz aránylag járulni. (141. és 143. §§.) A házasságküli leány hozományt csak anyjától kívánhat.

1221. §. Ha a szülék vagy nagyszülék az illendő hozomány kiszolgáltatásairai tehetetlenségöket hozzák föl, a jegyesek kérésére [a bíróság] a körülményeket, mindazáltal az értékbeli állapot szoros kutatása nélkül vizsgálja meg, és ahhoz képest illendő hozományt határozzon, vagy az alól a szüléket vagy nagyszüléket mentse föl.

Az 1877: XX. t.-cz. 113. §-a értelmében — mely Fiuméra nem hatályos — bíróság helyett itt is és a kk. §§-okban is gyámhatóságot kell érteni.

1222. §. Ha valamely leány szüleinek tudta nélkül vagy akaratok ellen ment férjhez, és a [bíróság] a rosszalás okát alaposnak találja, a szülék

Az optkv. 1227. §. szerint a nő készpénzbeli hozománya a férj tulajdonává válik s ha a férj a házasság tartama alatt szerezte meg a nő által igényelt tárgyakat, akkor azok még az esetben is a férj tulajdonát képezik, ha a szerzés a nő hozományi pénzből történik. (C. 901. máj. 15. I. G. 165/1901.)

A nő készpénzbeli hozománya azáltal, hogy abból a férj gazdaságához ingóságok vásároltattak, ingatlanná nem vált; az ily esetben tehát az optkv.-nek nem az 1828. §-ában az ingatlan javakból álló hozományra, hanem az 1227. §-ában a készpénzhozományra vonatkozó rendelkezései alkalmazandók. (C. 903. jun. 2. I. G. 58/1903.)

1228. §. Ha a hozomány ingatlan javakból, jogokból vagy ingó szerekből áll, melyek az állag kimelésével hasznosíthatók; ugy a feleség mindaddig tulajdonosául, s a férj haszonélvezőül tekintetik, míg be nem bizonyíttatik, hogy a férj a hozományt bizonyos árban átvette, és magát csak ezen pénzüsszeg visszaadására kötelezte.

1229. §. Törvény szerint a hozomány a férj halála után feleségére, és ha az előbb hal meg, ennek örökösire száll. Ha a nő vagy örökösei abból kizárandók lennének, annak világosan meg kell határoztatni. Ki a hozományt önkényt adja, kikötheti, hogy a férj halála után az reá szálljon vissza.

2. Hitbér.

1230. §. A mit a vőlegény, vagy egy harmadik a menyasszonynak a hozomány szaporítására rendel ki, hitbérnek neveztetik. Erre nézve a feleséget a házasság alatti élvezet nem illeti ugyan; de ha a férjét tuléli, akkor ötét, külön egyezkedés nélkül, a szabad tulajdon is illeti, habár a férjnek az ő tulélése esetére a hozomány le nem kötött is.

1231. §. Sem a vőlegény, sem szülei nem köteleztetnek hitbér ajánlásra. Mindazáltal szintazon módon, mely szerint a menyasszony szülei kötelesek annak hozományt rendelni, a vőlegény szülei is tartoznak ennek, tehetségökhöz képesti kiházást adni. (1210—1223. §§.)

3. Nászajándék.

1232. §. Azon ajándék, melynek az első regeleni adását a férj feleségének igéri, nászajándék-nak neveztetik. Ha ez ígértetett, akkor kétség esetében az vélelmeztetik, hogy a házasság három első éve alatt már átadatott.

4. Vagyonközösség.

1233. §. A házassági összeköttetés, a házastársak között, vagyonközösséget magában meg nem állapít. Ahhoz külön szerződés kívántatik, melynek köre és jogszerű alakja az előbbi fejezet 1177. és 1178. §§. szerint itéltetik meg.

1234. §. A házastársak közötti vagyonközösség, rendszerint csak halál esetére értetik. Ez a házastársnak jogot ad annak feléhez, a mi a kölcsönösen közössé tett javakból a másik házastárs elhunytá után, még fenn fog maradni.

1235. §. Oly közösségnél, mely az egész vagyonra vonatkozik, az osztály előtt, minden adósságok, kivétel nélkül; oly közösségnél pedig, mely csupán a jelenlevő; vagy csupán a jövőbeli vagyont tárgyazza, csak azon adósságok vonandók le, melyek a közös jószág hasznára fordítottak.

1236. §. Ha valamely házastárs ingatlan jószággal bír, s a másik házastársnak a közösség iránti joga a nyilvánkönyvekbe beiktattatik; akkor ez az iktatás által a jószág állaga felére oly dologbani jogot nyer, melynél fogva egyik házastárs ezen felerésről nem rendelkezhetik; de a kebelezés által a házasság alatti haszonvételekre igényt nem nyer. A házastárs halála után az életben maradt felett a maga részének szabad tulajdona azonnal illeti. Mindazáltal az ily bekebelezés a jószágra előbb beiktatott hitelezők kárára nem válhatik.

5. Az eredeti vagy szerzett vagyon igazgatása és haszonélvezése.

1237. §. Ha a házastársak vagyonuk hovafor-

mindegyik házastárs megtartja előbbi tulajdonjogát, és arra, amit mindegyik fél a házasság alatt szerez vagy bármi módon nyer, a másiknak igénye nincs. Kétség esetében az vélelmeztetik, hogy a szerzemény a férjtől származik.

Az optkv. 1237. §. zárpontjában foglalt az a vélelem, amely szerint a házasság tartama alatt szerzett dolgok a férj tulajdonai, az említett §. értelmében megdöntetik annak bizonyításával, hogy a férj adósságai miatt lefoglalt dolgok a házasság tartama alatt a nő vagyonából szerezettek. (C. 901. decz. 18. I. G. 504/1900.)

1238. §. Mig a feleség ellent nem mondott, azon jogvélelem áll, hogy szabad vagyona igazgatását a férjre mint törvényszerű képviselőjére bizta.

Ha a nőnek a házasság megkötése alkalmával saját vagyonát tevő pénzürtéke volt és ezt az értéket ugyanakkor férjének valóban átadta, az optkv. 1238. §. szerint a vélelem amellett van, hogy a nő férjét annak a vagyonnak igazgatásával bizta meg; következésképen az optkv. 669., 1218., 1227—1229. és 1237—1239. §§. rendelkezéseinek egybevetéséből nyilvánvaló, hogy akár hozomány, akár csak egyéb külön vagyon volt az az érték, ennek az alapértékére nézve tulajdonjogát megtartotta s így az erre az alapértékre a nő halála után öröklési igényt támasztó rokonokkal szemben a tulélő férj tartozik bizonyítani oly tényeket, amelyekből jogilag következtetni lehetne arra, hogy az az alapérték jogszerű címen a férj tulajdonába ment át, avagy annak az alapértéknek a nő halálával esedékessé vált visszaadási kötelezettségétől a férj egyébként szabadult. (C. 901. febr. 13. I. G. 918/1900.)

1239. §. A férj az ily igazgatásra nézve általában úgy tekintetik ugyan, mint más meghatalmazott ügyigazgató: de csak az alapvagyonért, vagy tőkéért felelős. Az igazgatása alatti haszonvételekről, hacsak világosan ki nem köttetett, számadással nem tartozik; sőt ez az igazgatás megszüntetés napjáig kiegyenlítettnek tekintetik.

1240. §. A feleség nem tartozik azon haszonélvezetről számolni, melyet férjének engedett ugyan át, de a házasság alatt maga huzott; azonban a házastársak szabadságában áll, az ily hallgatag engedett igazgatásokat megszüntetni.

1241. §. Sürgős esetekben, vagy ha valami ár veszedelme forog fenn, a férjtől a vagyonnak igazgatását, még ha az neki világosan és minden-

korra átengedettetett is, el lehet venni, Ellenben ő is jogosítva van felesége rendellen gazdálkodásának gátat vetni, és őt a törvényes rendszabályok mellett, még tékozlónak nyilváníttatni.

6. Özvegyi tartás.

1242. §. Az, mi a feleségnek, özvegyisége esetére, élelmül rendeltetik, özvegyi tartásnak nevezetik. Ez az özvegyet a férj halála után azonnal illeti és mindég három hónapra előre fizetendő.

1243. §. Az özvegyet illeti még férjének halála után hat hétig, és ha terhes, szülése után hat hét lefolytáig a hagyatékbóli rendes élélmezés. De míg ezen élélmezésben részesül, özvegyi tartást nem húzhat.

1244. §. Ha az özvegy férjhez megy, az özvegyi tartáshozói jogát elveszti.

A hozomány, hitbér és özvegyi tartás biztosítása.

1245. §. Ki a hozományt átadja, jogosítva van az átadásnál, vagy ha utóbb veszedelem áll be, attól, ki azt átveszi, kellő biztosítást kivánni. Gyámság alatti menyasszornynak gvámjai és gondnokai a hozomány, nemkülönben a kikötött hitbér és özvegyi tartás biztosítását a főgyámsági bíróság jóváhagyása nélkül el nem engedhetik.

Az optkv. értelmében az engedmény csak akkor létesül, ha a hitelező követelését másra átruházta, de másfelől az átruházás hatálya nem függ attól, hogy az engedményező adósa az engedményről értesítessék. (C. 98. nov. 29. I. G. 370.)

Házastársak és jegyesek közti ajándékozások.

1246. §. A házastársak közötti ajándékozás érvényes-, vagy érvénytelensége, az ajándékozások iránt általában fennálló törvények szerint ítéltetik meg.

V. ö. optkv. 943. §.; 1886 : VII. t.-cz. 22. §.; 1894 : XXXI. t.-cz. 89. §.

1247. §. Az, mit a férj feleségének ékszerekben, drágakövekben és más drágaságokban pipe-reül adott, kétség esetében nem kölcsönzöttek, hanem ajándékozottnak tekintetik. De ha egyik jézves a másiknak, vagy harmadiknak is az egyik vagy másik félnek valamit a jövendő házasság tekintetéből ígér vagy ajándékoz; ha a házasság az ajándékozó vétke nélkül meg nem történik, az ajándékozás visszahuzható.

Kölcsönös végrendeletek.

1248. §. A házastársaknak szabad ugyanazon egy végrendeletben egymást kölcsönösen, vagy más személyeket is nevezni örökösökül. Az ily végrendelet is visszahuzható, de az egyik fél visszahuzásából a másik fél visszahuzását következtetni nem lehet. (583. §.)

V. ö. 1876 : XVI. t.-cz. 13. §.

1249. §. Házastársak közt örökszerződés is köttethetik, mely által a jövendő hagyaték vagy annak egy része ígértetik és az ígélet elfogadtatik (602. §.) De az ily szerződés érvényességére szükséges, hogy írásba foglalva, az írásbeli végrendelet minden kellékeivel készítettessék.

V. ö. 1876 : XVI. t.-cz. 33. §.

Az örökségi szerződés, melynél fogva a jövendőbeli hagyaték, vagy annak egy része elígértetik és az ígélet elfogadtatik, jövendőbeli házastársak (602. §.) között is, ha a házasság megkötése közöttük bekövetkezik. (1817. jun. 26. udv. rend., íg. törv. gyűjt. 134. sz.; 73. sz. függelék az optkv. hiv. kiadáshoz.)

1250. §. Gyámság alatti házastárs a neki ígélet nem káros hagyatékot elfogadhatja ugyan; de a tulajdon hagyatékáróli intézkedés, a bíróság jóváhagyása nélkül, csak annyiban állhat meg, amennyiben az érvényes végrendelet.

Ez a §. az 1877 : XX. t.-cz. 6. §-a, illetve a nőre nézve az 1874 : XXIII. t.-cz. következtében, csak Fiuméra nézve hatályos.

A beiktatott föltételek iránti rendszabály.

1251. §. Mi a szerződéseknéli feltételekről általánosan mondatott, a házastársak közötti örökszerződésekre is alkalmazandó.

Az örökszerződés hatálya.

1252. §. Még a nyilvánkönyvekbe bekeblezett örökszerződés sem akadályozza a házastársat, hogy vagyonával, míg él, tetszése szerint ne bánhassék. Az abból eredő jog fölteszi az örökhagyó halálát; a szerződési örökös azt, ha az örökhagyót tul nem éli, sem másokra nem ruházhatja, sem jövődő öröksége végett biztosítást nem követelhet.

1253. §. Örökszerződés által a házastárs a végrendekezési jogról egészen le nem mondhat. Egy tiszta negyedrés, melyet sem valakinek járó kötelesrés, sem más adósság nem terhelhet, törvény szerint mindég fennmarad szabad végrendekezésre. Ha az örökhagyó arról nem rendelkezett, az még sem a szerződési örökösre, bár az egész hagyaték neki ígértetett volna is, hanem a törvényes örökösökre száll.

Annak elenyészte.

1254. §. Az örökszerződés a másik házastársnak, kivel köttetett, kárára vissza nem huzathatik, hanem csak a törvények rendelete szerint érvényteleníthetetik. A szükségörökösök jogai szintugy fennmaradnak, mint más végrendelet ellenében.

Haláleseterei haszonélvezet. (Életfogytiglani jog.)

1255. §. Ha egyik házastárs a másiknak vagyona haszonélvezetét, a tulélés esetére, átengedi, ez által az élők közti szabadon intézkedésben nem korlátoltatik, a haszonélvezés joga (509—520. §§.) csak a szabadon előrkithető vagyonbeli hagyatékra vonatkozik,

1256. §. De ha valamely ingatlan jószág haszonélvezete, az átengedő beleegyezésével, a nyilvánkönyvekbe bekebelezetik; akkor az ezen jószágra nézve többé rövidséget nem szenvedhet.

1257. §. Azon esetben, ha a túlélő fél ismét házasságra lép, vagy a haszonélvezetet másnak akarja átengedni, a meghalt házastárs gyermekeinek jogok van azt kívánni, hogy az nekik évenkénti illő fizetés mellett átengedtéssék.

A feleség nem készpénzből álló hozományra tulajdonjogát nem veszti el. Ha a házastársak külön egyezsége nem lépnek, mindegyike megtartja előbbi tulajdonjogát és arra, mit egyik a házasság alatt külön szerez vagy egyébként nyer, a másiknak igénye nincs. (C. 905. szept. 5. I. 9. 92/1905.)

1258. §. Azon házastársnak, ki a másik házastárs egész hagyatékának, vagy egy részének haszonélvezetéhez igényt tart, nincsen joga a törvényes örökösödés esetében a törvény által számára kiszabott részt követelni. (757—759. §§.)

Egygyermekítés.

1259. §. Az egygyermekítés, azaz oly szerződés, melynél fogva különböző házasságbóli gyermekek, az örökösödésre nézve, egymással egyenlőknek tartandók, jogi hatálylyal nem bír.

A vagyon elkülönzése: 1. csőd.

[1260. §. Ha a férj vagyona fölött, még élteben, csőd nyitattik, akkor a feleség, a hitelezők ellenében, még nem követelheti ugyan a hozomány visszaadását és a hitbér kiadását, hanem csak a házasság felbontása esetéreli biztosításokat. Ezen felül jogosítva van a csődnnyitás idejétől fogva, özvegyi tartás élvezetét s ha ez kikötve nincs, a hozomány élvezetét igényelni. De ezen egyik vagy másik élvezettel igénynek nincs helye, ha bebizonyítottatik, hogy a férj vagyonkörülményei hanyatlásának a feleség az oka.]

Ezt a kérdést a csődtörvény 46. §-a szabályozza.

1261. §. Ha a feleség vagyona kerül csőd alá, a házassági egyezvények változatlan maradnak.

1262. §. Ha a házastársak közt vagyonbeli közösség kötött ki, ez az egyik vagy másik házassági

társ csődje által megszűnik, és a közöttöki közös vagyon ugy osztatik fel, mint halál esetében.

2. *Önkénytes elválás.*

1263. §. Ha a házastársak abban egyeznek meg, hogy elválva éljenek; akkor megegyezésöktől függ az is, aminek egyuttal mindég meg kell történni (103—105. §.), hogy házassági egyezvényeket fentartják-e? vagy azokat mikép akarják megváltoztatni.

3. *Birói elválasztás.*

1264. §. De ha az elválás birói ítélet által mondatott ki, s vagy egyik fél sem, vagy mindenik oka az elválásnak, akkor az egyik vagy másik házastárs kívánhatja, hogy a házassági egyezvények megszűntnek nyilváníttassanak; mi fölött a bíróság által az egyezés mindenkor megkisérlendő. (108. §.) Ha az egyik fél vétlen, akkor annak szabadságában áll, a házassági egyezvények fentartását vagy megszüntetését, vagy a körülményekhez képest, illő tartást kívánni.

V. ö. 1894: XXXI. t.-cz. 90—94. §§.

4. *A házasság érvénytelenítése.*

1265. §. Ha valamely házasság érvénytelennek nyilváníttatik, a házassági egyezvények is szétbomlanak; a vagyon, amennyiben meg van, az előbbi állapotba esik vissza. De a vétkes fél a vétlenek kármentesítéssel tartozik. (102. §.)

5. *Fölbontása esetében.*

1266. §. [Ha a házasság felbontása (115. és 133. §§.), mindkét házastárs kívánságára, legyőzhetlen ellenszenvök miatt, megengedtetik; akkor a házassági egyezvények, amennyiben azok iránt egyesség nem történik (177. §.), mindkét félre nézve elenyésznek.] Ha a házasság felbontása ítélet által

rendeltetik, akkor a vétlen házastársat nemcsak teljes elégtétel, hanem a megrendelt elválaszi időpontjától fogva, mindaz illeti, mi a házassági egyezvényekben számára, a túlélés esetére, kikötöttet. Az érték, mely iránt vagyonközösség létezett felosztatik, mint halálakor, és az örökszerződésbeli jog a vétlennek a halál esetére fenmarad; a törvényes örökösödésre (757—759. §.) az elválasztott, habár vétlen házastárs, igényt nem tarthat.

A [] közti rész nem hatályos, mert a házassági jogról szóló 1894: XXXI. t.-cz. nem ismeri a házasságnak kölcsönös beleegyezés alapján fölbontását.

HUSZONKILENCZEDIK FEJEZET.

A szerencseszerződésekről.

Szerencseszerződések.

1267. §. Azon szerződés, mely által még bizonytalan előnynek reménye ígértetik és fogadtatik el, szerencseszerződés. Ez ahhoz képest, amint érte valami viszont ígértetik, vagy nem, a terhes vagy visszteher nélküli szerződések közé tartozik.

Az olyan szerződés, amely szerint az örökös a hagyatékhoz tartozó és telekkönyvileg megjelölt ingatlanokból őt megillető törvényes örökségi járandóságát, még mielőtt a reá szállandó örökségre nézve leltár felvételét, harmadik személynek meghatározott vételár mellett, a tehermentes átadás és a birtokbabocsátás mellett elidegenítette, az optkv. 1267. és 1268. §§-ban megjelölt szerencseszerződésnek, amelynek tárgya az örökös javára megnyílt örökség mint bizonytalan előny reménye volna, nem tekintethetik, hanem egyszerű adásvételi ügyletet képez, amelynél az örökösnek, mint eladónak, a vételár követeléséhez való joga, az ő szerződésileg elvállalt kötelezettsége teljesítésétől van függővé téve. (C. 99. szept. 29. I. G. 291/99.)

1268. §. Szerencseszerződéseknél az érték felén tuli sérelem miatti jogorvoslatnak nincs helye.

Szerencseszerződések nemei.

1269. §. Szerencseszerződések; a fogadás, a játék és a sors; reménylett jogokról vagy jövőendő-

beli még bizonytalan dolgokról kötött minden adás-vevési és egyéb szerződések: továbbá az életjáradékok, a társulati ápoló intézetek, végtére a biztosítási és tengerhajóskölcsöni szerződések.

1. Fogadás.

1270. §. Ha mind a két fél előtt még ismeretlen esemény iránt, magok között, annak számára, kinek állítását az eredmény igazolja, bizonyos jutalomban egyeznek meg: ez által fogadás létesül. Ha a nyertes fél a kimenetel iránt bizonyosságban volt, s ezt a másik fél előtt eltitkolta; ez által csalárdság vétkébe esik, és a fogadás érvénytelen. A vesztes fél pedig, ki előtt a kimenetel előre tudva volt, ajándékozónak tekintendő.

1271. §. Jóhiszemű és különben megengedett fogadások annyiban kötelezők, amennyiben a kikötött jutalom nemcsak ígérve, hanem valóban ki is fizetve, vagy letéve volt. A jutalom bíróilag nem követelhető.

A lóversenyfogadásokról v. ö. 1894: XXIX. t.-cz.

2. Játék.

1272. §. Minden játék egy neme a fogadásnak. A fogadásokra nézve megállapított jogok a játékokat illetőleg is érvényesek. Mely játékok vannak általában vagy különös osztályokra nézve eltiltva; mikép büntetendők azon személyek, kik tiltott játékokat úznak és azok, kik nekik arra menhelyet adnak, a közrendtartási törvények határozzák meg.

A szerencsejátékokról v. ö. 1879: XL. t.-cz. 87—91. §§.

3. Sors.

1273. §. Magánszemélyek közti, fogadásra vagy játéokra célzó, sorsvetés, a fogadások és játékok iránt megállapított rendszabályok szerint ítélik meg. De ha osztálynak, választásnak vagy p

reskedésnek kell sors által eldöntetnie; akkor a többi szerződésekbeli jogok állnak be.

1274. §. Az álladalmi sorsjátékok, nem a fogadás és játék tulajdonsága szerint, hanem az irántok mindegyik esetben közhírré tett tervek szerint ítélendők meg.

V.: 1868: XV., 1889: IX., 1897: VII. t.-cz.

4. Remény-vásár.

1275. §. Ki valamely jövedő termés meghatározott mértékeért aránylagos árt ígér, az rendes adásvevési szerződést köt.

1276. §. Ki valamely dolognak jövedő haszonvételeit átalányban, vagy aki az azokrai reményt meghatározott áron veszi meg, szerencseszerződést tesz; ő szenved az egészen meghiusult várakozás veszélyét; de minden rendes nyert hasznalatok is őt illetik.

Különösen bányarészé.

1277. §. Valamely bányabeli részvény bányarésznek nevezetik. A bányarész megvétele a merényes szerződések közé tartozik. Az eladó csak a bányarész valóságáért kezeskedik és a vevő tartozik magát a bányászati törvényekhez alkalmazni.

V. ö. 1854. bányatv. 138—142. §§.

Vagy örökségé.

1278. §. Az eladó által birtokba vett, vagy legalább reá szállott örökség megvevője, az eladónak, mint örökösnek nemcsak jogaiba, hanem köteleseégeibe is lép, amennyiben ezek nem csupán személyesek. Ha tehát az adásvevésnél leltár nem vétetik alapul, az örökségvétel is merényes ügylet.

1279. §. Oly dolgokra, melyek az eladót a hagyatékából nem mint örököst, hanem más alapnál fogva, péld. mint előhagyomány, mint hitbizomány,

mint örökhelyettesítmény, mint adósságkövetelés, illetik és örökjog nélkül is illették volna, az örökségvevő igénynyel nem bír. Ellenben mindent megkap, amivel maga az örökség növekedik, történjék bár ez valamely hagyományosnak, vagy örököstársnak hiányzása által, vagy bármi más módon, amennyiben az eladónak arra igénye lett volna.

1280. §. Mindaz, mit az örökös az örökjognál fogva kap, mint péld. a huzott hasznok és követelések, a tömeghez odaszámíttatik; ellenben mind az, mit az örökség átvételére, vagy a hagyatékra, a magából fordított, a tömegből levonatik. Ide tartoznak a kifizetett adósságok; a már kielégített hagyományok, adók és birói illetmények; s ha világosan más egyezkedés nem történt, a temetési költségek is.

1281. §. Amennyiben az eladó az örökséget, az átadás előtt maga igazgatta, a vevőnek arra nézve úgy felelős, mint más ügyviselő.

1282. §. Az örökségi hitelezők és hagyományosok pedig kielégítettésök végett, mind az örökség vevője, mind maga az örökös ellen fordulhatnak. Ezeknek, mint szintén az örökségi adósoknak jogai, az örökség eladása által változtatást nem szenvednek és az egyiknek örökségbe lépése a másikra nézve is érvényes.

1283. §. Ha az örökség eladásánál leltár vétett alapul: akkor az eladó azért jót áll. Ha az eladás ily összeírás nélkül történt, akkor örökjogának valódiságáért, aszerint, amint azt előadta és vétke által a vevőnek okozott minden kárért felelős.

3. Életjáradék.

1284. §. Midőn valakinek pénzért vagy pénzre becsült dologért, bizonyos személy élte fogytáig, meghatározott évenkénti fizetés ígértetik; ez életjáradéki szerződés.

Az optkv. 1284. §-a értelmében életjáradéki szerződés csak akkor jön létre, ha a vagyon átvevője évi készpénzbeli teljesítésre kötelezi magát és nem akkor is, ha az ellenszolgáltatás természetben eltartásból áll. (C. 902. jan. 17. I. G. 518/1901.)

1285. §. Az életjáradék tartama, az egyik vagy másik félnek, vagy egy harmadik életétől is függhet. Kétség esetében évnegyedenként előre fizettetik s minden esetben annak halálával végződik, akinek életétől függött.

1286. §. Annak, ki magának életjáradékot kötött ki, sem hitelezői, sem gyermekei nem jogosítvák a szerződés felforgatására. Szabadságokban áll mindazáltal, az elsőbbségnek, kielégítetéseket az életjáradékokból keresni; az utóbbiaknak pedig, a járadék nélkülözhető egy részének letéteményezését kívánni, avégett, hogy az őket törvény szerint illető tartást arra biztosíthassák.

V. ö. 530., 672., 673., 950. §§.; 1881: LX. t.-cz. 130., 193. §§.; 1883: XLIV. t.-cz. 58. §. 10. p.; 1893: XVIII. t.-cz. 1. §.

6. Társulati gyámoló intézetek.

1287. §. Azon szerződés, melynél fogva bizonyos betétek által, a tagtársak, azok feleségei vagy árváik számára közös tartási tőke alapíttatik, az efféle intézet természetéből és céljából s az iránta megállapított feltételekből ítélendő meg.

[1288. §. Ha valaki azon kár veszedelmét, mely más annak vétke nélkül érhetne, magára vállalja, s annak bizonyos díjért a kikötött kárpótlék kiszolgáltatását megigéri, biztosítási szerződés jö létre. A biztosító e mellett a véletlen kárért és a biztosított a megígért díjért, kezeskedik.]

Az 1288—1291. §§. hatályukat veszítették a K. T.-nek a biztosítási ügyletre vonatkozó rendelkezései következtében.

7. Biztosítási szerződés.

[1289. §. Ezen szerződés rendszerinti tárgya a vizen vagy szárazon szállítandó áruk. De más dolgok, péld. házak és telkek is biztosíthatók tűz, víz és más veszedelmek ellen.]

[1290. §. Ha a véletlen kár, melyre nézve a kármentesítés biztosított, megtörténik; tartozik a biztosított, ha legyőzhetlen akadály nem jö közbe, vagy más egyezkedés nem történt, a biztosítót a felől, ha azon egy helyben léteznek, három nap alatt, különben pedig azon határidő alatt értesíteni,

mely valamely távollévő által tett ígéret elfogadásának tudatására rendeltetett (862. §.). Ha a bejelentést elmulasztja; a balesetet bebizonyítani nem tudja; vagy a biztosító bebizonyíthatja, hogy a kár a biztosítottnak vétkeből származott; úgy ez a biztosított összegre semmi igényvel sem bír.]

[1291. §. Ha a dolog végeljeszte a biztosított előtt, vagy annak veszedelem nélküli állapota a biztosító előtt, a szerződés-kötéskor már tudva volt; úgy a szerződés érvénytelen.]

8. Tengerhajóskölcsön és tengeri biztosítások.

1292. §. A tengeri biztosításra nézvei határozatok; valamint a tenger-hajóskölcsöni szerződések iránti rendszabályok, a tengeri törvények tárgya.

HARMINCZADIK FEJEZET.

A kártérítési és elégtételi jogról.

Kár.

1293. §. Kárnak nevezetik minden hátrány, mely valakinek vagyonában, jogaiban, vagy személyében okoztatott. Ettől különbözik azon haszon elmaradása, melyet valaki a dolgok rendes folyama szerint várhat.

V. ö. 1323. §. Bővebben I. M á r k u s: Magyar magánjog III. kötet.

Károsítás forrásai.

1294. §. A kár egy másiknak vagy jogellenes cselekvényéből vagy elmulasztásából, vagy véletlen esetből ered. A jogellenes megkárosítás vagy önkéntesen, vagy önkéntelenül tétetik. Az önkéntes károsítás pedig, részint gonosz célzaton alapszik, midőn a kár tudva és akarva, részint hibán, midőn az vétkes tudatlanságból, vagy a kellő fiővelem, vagy a kellő szorgalom hiánya miatt okoztatott. Mind a kettő vétkeknek nevezetik.

V. ö. 1323. §.

A kártérítésrei kötelezettségről: 1. Vétkek által.

1295. §. Mindenki jogosítva van a kártevőtől azon kár megtérítését követelni, melyet az nek

vétke által okozott; okoztatott bár a kár valami szerződési köteleesség megszegése által, vagy szerződésre való vonatkozás nélkül.

1296. §. Kétség esetében azon vélelem áll, hogy a kár más vétke nélkül támadt.

V. ö. 1311. §.

1297. §. De egyszersmind az is vélelmezetik, hogy minden, ki ép észszel bir, képes a szorgalom és figyelem azon fokára, melyet közönséges képességek mellett valamire fordítani lehet. Aki oly cselekvényeknél, melyekből más jogainak rövidege származik, a szorgalom, vagy figyelem e fokát elmulasztja, az magát hibával terheli.

Az a körülmény, hogy valamely vasutársaság az engedélyezett vasutvonalat a kereskedelmi minister által jóváhagyott terv alapján építi ki, a szomszéd birtokosokat nem akadályozza abban, hogy a létesített építmény által telkeik állagában vagy azok használata tekintetében okozott káraik megtérítését a vasutársaság ellen birói uton követelhessék. (C. 902. febr. 18., ápr. 25. — C. 70. sz. polg. t. ü. döntv.)

1298. §. Ki azt állítja, hogy szerződészerű vagy törvényszerinti kötelezettségének teljesítésében önvétke nélkül akadályoztatott, az bebizonyítással köteles.

Különösen: a) szakértők.

1299. §. Ki valamely hivatalt, művészetet, iparüzletet, vagy kézművességet nyilván követ; vagy ki szükség nélkül önként oly ügyletet vállal magára, melynek kivitelére sajátzerű műismeretek, vagy nem közönséges szorgalom kívántatik, ez által azt tudatja, hogy a szükséges szorgalomra és a megkívántató nem közönséges ismeretekre magát képesnek hiszi; ezek hiányáért tehát felelős. De ha az, ki az ügyletet reá bizta, annak tapasztalatlanságát tudta; vagy közönséges figyelem mellett tudhatta, akkor a hiba egyszersmind ez utóbbit is terheli.

Az optkv. 1299. §. rendelkezéséhez képest az a felelőség, a mi terheli a vállalkozót az általa elkészített munkában az ő hibájából esetleg létező, vagy esetleg utóbb keletkezett

hiányok és hibák iránt, kiterjed azokra a hibákra és hiányokra is, amelyek a vállalkozó mint szakértő részéről már a vállalkozásnál felismerhető talajviszonyoknál fogva az elvállalt és keresztülvitt terv célszerűtlen volta okából merültek fel. (C. I. G. 92/1901.)

1300. §. A szakértő akkor is felelős, ha jutalomért, művészetéhez vagy tudományához tartozó ügyekben, hibából ad káros tanácsot. Ez eseten kívül a tanácsadó csak oly kárért kezeskedik, melyet tanácsadásával másnak tudva okozott.

V. ö. Az orvosok műhibáiról: 1890: XI. t.-cz. 2. §.; BTK. 60., 291., 310. §§. — KBTK. 25. §.; ipari alkalmazottaknak baleset elleni védelméről v. ö. 1893: XXVIII. t.-cz.; az alkalmazottak baleset elleni biztosításáról v. ö. 1907: XIX. t.-cz. Halál- vagy testi sértés okozásáért kártalanítást a BTK. 291., 292., 310. §§. szabnak meg. A vasutak kártérítő köteleességéről halál vagy testi sértés esetén v. ö. 1874: XVIII. t.-cz.

b) *Több részvevők által okozott kárról.*

1301. §. Valamely jogellenesen okozott kárért több személyek is lehetnek felelőssé, midőn közösen, közvetlenül vagy közvetve, csábítás, fenyegetés, parancsolás, segítés eltitkolás s eff. által; vagy csak a rossznak megakadályozásárai különös kötelezett-ség elmulasztása által is, ahhoz járultak.

V. ö. 1879: XXXI. t.-cz. 10., 109. §§.; BTK. 69—74., 125., 370—373., 374—378., 447., 448. §§.; köztisztviselőnél: 1886: XXI. t.-cz. 90., 94. §§.; 1886: XXII. t.-cz. 87. §.; 1876: XIII. t.-cz. (cselédtv.) 38., 39., 110. §.

1302. §. Ily esetben, ha a károsítás hibán alapszik és a részvételek meghatározhatók, mindegyik csak a maga hibája által okozott kárért felel. De ha a kár szántszándékkal okoztatott, vagy ha az egyeseknek károsításbani részvételei meg nem határozhatók; akkor mindnyája egyért és egy mindnyájáért felelős; annak mindazonáltal, ki a kárt megtérítette, a többiek elleni visszkeresete fenmarad.

V. ö. FTK. 308. §.

1303. §. Mennyiben tartoznak több adóstársak csupán kötelezettségök teljesítésének elmulasztásáért felelősséggel, a szerződés mivoltából ítélendő meg.

1304. §. Ha valamely károsításnál egyszer-

mind a károsított részérőli véték is fordul elő; akkor ez a kárt a károsítóval aránylag szenved; és ha az arány meg nem határozható, azzal egyenlő részben.

2. Joghasználat.

1305. §. Ki jogával a jogszerű korlátok közt él, az abból másra háramolható kárért nem felelős.

3. Véletlen vagy önkéntelen cselekvény.

1306. §. Azon kárt, melyet valaki vétkén kívül, vagy önkéntelen cselekvény által okozott, rendszerint nem tartozik megtéríteni.

1307. §. De ha valaki önvétke által magát elmuló elmezavarodási állapotba hozta; az ebben okozott kár is az ő vétkének tulajdonítható. Ugyanez áll egy harmadikról is, ki a károsítónál ezen állapotot önvétke által idézte elő.

1308. §. Ha örültek vagy kábák, avagy gyermekek károsítanak meg valakit, ki arra valami vétke által maga szolgáltatott alkalmat, ez megtérítést nem követelhet.

1309. §. Ezen eseten kívül, a megtérítés őt azon személyektől illeti, kiknek a kár, az ily személyekre nézve rájuk bizott felvigyázat elmulasztása miatt tulajdonítható.

1310. §. Ha a károsodott ily módon megtérítést nem nyerhet; akkor azon körülmény fontolóra vételével, hogy a károsító, mind a mellett, hogy rendesen ép észszel nem bír, a meghatározott esetben mégis nem terhelhetik-e vétékekkel; vagy hogy a károsodott, a károsító iránti kiméletheől, a védelmet nem mulasztotta-e el; vagy végtére, a károsító és a károsodott értékére tekintve, a bíró az egész megtérítést, vagy legalább annak méltányos részét ítélje meg.

4. Véletlen eset.

1311. §. A puszta véletlen eset azt éri, kinek értékén vagy személyén történik. De ha valaki a véletlen esetet vétke által idézte elő; ha véletlen károsítások megelőzésére irányzott törvényt szegett meg; vagy magát szükség nélkül idegen ügyletekbe avatta; akkor minden kárért, mely azon kívül be nem következett volna, felelős.

V. ö. 905., 965., 967., 1047., 1051., 1155., 1333., 1420., 1425. §§.

1312. §. Ki másnak valamely szükség esetében szolgálatot tett, annak nem tudatik be azon kár, melyet el nem háritott; hacsak abban mást, ki még többet tett volna, vétke által nem akadályoztatott. De ezen eseben is, a bizonyosan szerzett hasznot az okozott kárba beszámíthatja.

5. Idegen cselekvények miatt származott kárról.

1313. §. Mások jogellenes cselekvényeiért, melyekben valaki részt nem vett, rendszerint nem is felelős. Még azon esetekben is, hol a törvények ellenkezőt rendelnek, fenmarad a vétkes elleni visszkeresete.

V. ö. 1341. §.

Kivételek.

1314. §. Ha valaki valamely szolgálatbeli személyt bizonyítvány nélkül fogad fel; vagy testi, avagy kedélyi állapota miatt veszedelmes személyt szolgálatában tudva megtart; vagy ismeretes gonosztevőnek szállást ad; akkor a házi gazdának és háznépnek azon személyek veszedelmes minősége által okozott kár megtérítésére nézve felelős.

1315. §. Hasonlóképp felelős az is, ki tudva ily veszedelmet; vagy aki valamely ügyletre alkalmatlan személyt rendelt, azon kárért, melyet egy harmadik e miatt szenvedett.

V. ö. 1111., 1161., 1299. §§.; 1854. bányatv. 196. §.; cselédtv. 81., 113. §§.; ipartv. 90. §.; KT. 402. §.; vasuti üzletszab. 75. §.; 1892: XXV. t.-cz. (berni egyezm.) 29., 80. cz.

1316. §. Vendégfogadósok, hajósok és fuvarosok felelősek azon kárért, melyet önnön cselédek, vagy az általok odautasított szolgálatbeliek valamely utasnak az átvett dolgokban az ő házuknál, vagy hajójukon, avagy a szállítmányban okoznak. (970. §.)

1317. §. Mennyire vállaltatik el a kárérti jótállás, nyilvános szállító intézeteknél, a külön rendszabályok határozzák meg.

1318. §. Ha valaki, valamely veszedelmesen felfüggesztett vagy állított dolog leesése; vagy valamely lakbóli kidobás vagy kiöntés által károsítatik, az, kinek lakásából a kidobás vagy kiöntés történt, vagy a dolog leesett, a kárért felelős.

V. ö. 1879: XL. t.-cz. 117—119. §§.

1319. §. Abbeli valószínű veszedelem miatt, hogy valamely czimtábla, edény, vagy valami járt tér fölött felfüggesztett vagy fölállított dolog leeshetnék s az arra menőkben kárt tehetne, még senkit sem illet a bíró előtti kereset; hanem igenis mindenkinek van joga a közbiztonság végett a veszedelmet a közrendtartási hatóságnál feljelenteni.

6. Állat által okozott kárról.

1320. §. Ha valaki valamely állat által károsítatik, ezért az felelős, ki azt arra ösztönözte, ingerelte, vagy megőrizni elmulasztotta. Ha ilyennemű vétek senkire sem bizonyítható, akkor a kártétel véletlen esetnek tartatik.

V. ö. 1879: LX. t.-cz. 102., 121., 122. §§.; 1888: VII. t.-cz. 149—154. §§.

1321. §. [Ki a maga földén idegen marhát talál, azért még jogosítva nincs azt megölni. Azt hozzá illő erővel elűzheti, vagy ha általa kárt vallott a magánzálogolás jogát annyi darab marhára

nézve gyakorolhatja, amennyi kármentesítésre elegendő. Mindazonáltal köteles nyolcz nap alatt a tulajdonossal kiegyezkedni, vagy keresetét bíró elébe terjeszteni; különben pedig a bezálogolt marhát visszaadni.]

1322. §. [A bezálogított marhát akkor is vissza kell adni, ha a tulajdonos más illő biztosítást nyújt.]

Az 1321. és 1322. §-t, Fiume kivételével, a hol még hatályosak, pótolják: 1879: XXXI. t.-cz. (erdőtvt.) 100., 103., 104. §§.; 1894: XII. t.-cz. (mezőrendőri tv.) 87., 89., 90. §§.

Kártérítés nemei.

1323. §. Hogy az okozott kár megtéríttessék, mindennek az előbbi állapotba kell visszahelyeztetnie, vagy ha ez lehetetlen, a becsüárnak pótványoztatnia. Ha a megtérítés csak a vallott kárt illeti, akkor tulajdonkép kártalanításnak; de amennyiben a megszünt nyereségre s az okozott megsértés jóvátételére is kiterjed, teljes elégtételnek nevezetik.

1324. §. Gonosz szándékból, vagy feltűnő gondatlanság által okozott kár esetében, a károsodott teljes elégtételt; egyéb esetekben pedig csak tulajdonképpeni kártalanítást követelhet. E szerint kell azon esetben, hol a törvényben ezen általános kifejezés „kártérítés“ fordul elő, megítélni, hogy a kártérítés melyik neme teljesítendő.

V. ö. K. T. 271., 272., 280. §§.; v. ö. még K. T. 273., 277. §§. 1884: XVI. t.-cz. (szerzői jog) 19., 23., 34. §§.; 1895: XXXVII. t.-cz. (szabadalom) 52., 58., 59. §§.; 1890: II. t.-cz. (védjegy) 27. §.; 1881: LIX. t.-cz. 97. §. (perujítás).

Különösen: 1. a testbeli kártérítés.

1325. §. Ki valakit testében megsért, viseli a sértett gyógyítási költségeit; neki az elmaradott, vagy ha a sértett a keresetre tehetatlenné lesz, a jövőre elmaradó keresményét is megtéríti, [s ezen fölül annak kívánságára, a kitudott körülményekhez mért fájdalomdíjat fizet.]

A testi sértés miatt fájdalomdíj még az ország azon részeiben sem követelhető, amelyen az optkv. van érvényben, mert a Btk. 311. §-a fájdalomdíjról nem szól, és mert ennek amely az egész ország területére kiterjed, 485. §-a által az optkv. 1325. §-ának a fájdalomdíjra vonatkozó rendelkezése is hatályon kívül helyezettnek tekintendő. (C. 906. márcz. 14. 1441/905.) V. ö. BP. 168., 486., 489., 491—493., 589. §§.

1326. §. Ha a megsértett személy a bántalmazás által elcsufított: ezen körülmény, főkép ha az nőnembeli, annyiban tekintetbe veendő, a menyiben jövendő szerencséje ez által gátoltatik.

1327. §. Ha valamely testi sértésből halál következik, akkor nem csak minden költségek, hanem a megöltnek hátrahagyott özvegye és gyermekei részére, mindaz, amit azok ez által vesztek, megtérítendő.

A vaspályák okozta halál vagy testi sértés esetére való kártérítésről v. ö. 1874: XVIII. t.-cz. V. ö. BTK. 292., 311. §§.

1328. §. Ki valamely nőszemélyt elcsábít, s vele gyermeket nemez, megfizeti a szülés és gyermekágy költségeit és az első rész harmadik fejezetében megállapított atyai kötelességeket teljesíteni. Mely esetekben kelljen az elcsábítást mint egyszersmind büntettet, vagy súlyos rendőri kihágást büntetni, a büntető törvény foglalja magában.

2. A személyes szabadságbeli kártérítés.

[1329. §. Ki valakit erőszakos elragadás, magánfogságha vétel, vagy szántszándékkal jogellenes letartóztatás által, szabadságától megfoszt; tartozik a megsértettnek előbbi szabadságát megszerezni, és teljes elégtételt szolgáltatni. Ha szabadságát többé meg nem szerzheti, tartozik nejeének és gyermekeinek, szintugy mint a megölésnél, kártérítést szolgáltatni.]

3. Becsületbeli kártérítés.

[1330. §. Ha valakinek becsületsértések által valóságos kár, vagy nyereségelmaradás okoztatott: akkor az jogosítva van, kártalanítást, vagy teljes elégtételt követelni.]

Az 1329. és 1330. §§. tárgyalta kérdésekről most a BTK. rendelkezik. Nevezetesen a törvényellenes fogvatartás kártalanításáról v. ö. BTK. 198. §.; a személyes szabadságnak magánszemélyek által megsértéséről v. ö. BTK. 317—326. §§. Az ártatlanul szenvedett előzetes letartóztatás, vizsg. fogság s esetében való kártalanításról v. ö. BP. 576—589. §§.

4. *Vagyonbeli sértéseknél.*

1331. §. Ha valaki értékében szándékosan vagy másnak szembetűnő gondatlansága által károsított; jogositva van, az elmaradt nyereséget is és ha a kár valamely büntetőtörvény tiltotta cselekvény által, vagy pajkosságból és kárörömből okoztatott, a kéjbecsárt követelni.

1332. §. Azon kár, mely kisebb foku hibából vagy gondatlanságból okoztatott, azon közönséges érték szerint térítettik meg, melylyel a dolog a kártételkor birt.

Különösen a fizetésbeni késedelem által. Késedelmi kamatok.

1333. §. Azon kár, melyet az adós hitelezőjének a tartozott tőkepénz kikötött megfizetésbeni késedelem által térítettik meg (995. §.)

V. ö. 816., 902., 904., 965., 1051., 1064., 1118., 1135., 1136., 1154., 1166., 1311., 1367., 1399., 1409. §§.

Azon kérdés iránt, ha az ált. polg. tvk. 1333. §-nak alkalmazására, ne legyen-e kimutatható pénzürtékkal bíró tárgyak késeltetett kiszolgáltatására is kiterjesztendő, Ó cs. k. Felsege a legfőbb törvényszék 1841. okt. 18. előterjesztése folytán, az 1841. decz. 11. l. f. határozványával, a következő világoztatást méltóztatott jóváhagyni: Az ált. polg. tvk. 1333. §-nak rendelete, minden pénzbeli követelésekre, akár kölcsönből, akár más jogcimből származzanak, alkalmazandó; de nem az oly követelésekre, melyek nem pénzüsszletek, hanem más dolgok, vagy szolgálmányt, még ha azoknak czime kölcsön volna is, tárgyznak. (1842. jan. 18. udv. rendelv. 75. sz. függelék az optkv. hiv. kiadásához.) A késedelmi kamatokról az 1895: XXXV. és 1895: XXXVI. t.-cz. rendelkezik; csak az utóbbi hatályos Fiumére nézve is.

1334. §. Késedelem terheli az adóst általában, ha a törvény, vagy szerződés által meghatározott fizetési napot meg nem tartja; vagy ha azon esetben, midőn a fizetési idő meghatározva nincs, a birói vagy bírósággküli megintés napja után a hitelezővel ki nem egyezett.

V. ö. K. T. 282., 283. §§.; 352—358. §§.; csödtv. 64. §.

1335. §. Ha a hitelező, birói megintés né

kül, a kamatokat a tőkeadósság mennyiségeig engedte növekedni, elenyészik azon joga, hogy a tőkétől további kamatokat követelhesen. Mindazáltal a perindítás napjától kezdve ismét lehet kamatokat kívánni.

A pótványozási szerződések föltétele. (Kötbér.)

1336. §. A szerződő felek különös egyességre léphetnek az iránt, hogy azon esetre, ha az ígéret vagy éppen nem vagy nem kellő módon, vagy későn teljesítették, a kár megtérítése helyett, bizonyos pénz- vagy más összeg adassék meg (912. §.) [De kölcsönöknél, azon összeg, melyet a bíró a fizetésbeli késedelem miatt ítél meg, a legmagasabb jogszerű kamatokat fölül nem haladhatja.] Más esetekben a megtérítési összeg, ha az adós által tulságosnak bizonyíttatik be, a bíró által, netalán szakértők meghallgatása után, mérséklendő. A megtérítési összeg lefizetése, különös egyezkedés esetén kívül, föl nem ment a szerződés teljesítése alól.

Azon kérdésre: vajjon az ált. polg. tkv. 1336. §. szerint, a kölcsönnél, a szerződési vagy késedelmi kamatok mellett, van-e helye még a fizetés késletetése miatti szerződési kártalanítási összegnek is? a kért utasítás, az ált. polg. tkv. 1333. és 1336. §§-ra utalólag oly értelemben adatik, hogy: A kártalanítási összeg, melyet az ált. polg. tkv. 1336. §-hoz képest, a bíró kölcsönnél megítél, zálogadás mellett egy évre száztól hatot, a törvényes vagy kikötött kamatok hozzáadásával, tul nem haladhat. (1828. jun. 13. udv. rend., ig. törv. §-al 2647. sz.; 76. sz. függelék azt optkv. hiv. kiadásához.)

A [] közti rész tek. v. ő. 1877: VIII. t.-cz. 2. §.; K. T. 373. §.

A károsító örököseinek kötelezettsége.

1337. §. A kár és az elmaradt nyereség megtérítésére, vagy a kitűzött pótványösszeg megfizetésére való kötelezettség, a vagyonon fekszik, át száll az örökösökre.

V. ő. 46., 102., 355., 377., 378., 384., 1012., 1047., 1061., 34., 1155., 1160. §§.; 1894: XXXI. t.-cz. 4. §.

Kártalanítási javaslat.

1338. §. A kártérítés iránti jog, rendszerint, mint minden egyéb magán jog, a rendes bíró előtt keresendő. Ha a károsító egyszersmind valamely büntetőtörvényt is áthágott, úgy ötöt a kiszabott büntetés is éri. De a kártérítés tárgyalása ezen esetben is, a mennyiben az a büntető törvények által a büntető bíróságra, vagy a közrendtartási hatóságra nem bízott, a polgári bíróságot illeti.

V. ö. 1893: XVIII. t.-cz. 65., 97., 105., 215. §§.

[1339. §. A testi sértések, a szabadság jogtalan bántalmi, és a becsületsérelmek, a körülmények minőségéhez képest, vagy mint büntettek, a büntető bíróság által, vagy mint súlyos rendőri kihágások, s ha ezen osztályok egyikéhez sem tartoznak, mint vétségek a közrendtartási felsőbbség által vizsgálhatnak és büntettetnek meg.]

1340. §. Ezen hatóságok azon esetben, ha a kártalanítás közvetlenül meghatározható, tartoznak iránta azonnal a jelen fejezetbeni rendszabályok szerint határozni. De ha a kártérítés közvetlenül meg nem határozthatik, az ítéletben általában kifejezendő, hogy a károsítottnak kártalanítási keresetjoga a törvény útjára fenhagyatik. Ezen út a károsítottnak bünvádi esetekben is és más esetekben mind a két félnek fenhagyatik, ha a megtérítésnek a büntető hatóság általi meghatározásában meg nem nyugodnának.

A magánjogi igény érvényesítéséről és biztosításáról a bünv. elj. folyamán v. ö. 1896: XXXIII. t.-cz. 486—493. §§.

1341. §. A bíró vétke ellen a felsőbb hatóság előtt emeltetik panasz. Ez a panaszt hivatalból vizsgálja és ítéli meg.

V. ö. a bírák és bir. hivatalnokok felelősségéről szóló 1871: VIII. t.-cz.; továbbá 1871: LI. t.-cz. (bir. végrehajtók) 20. §.; 1881: LX. t.-cz. 21. §.; 1875: X. t.-cz. (kézbesítők) 6. §. A tvhatósági tisztviselők felelőssége tek. v. ö. 1886: XXI. t.-cz. 89—92. §§. (Budapest); 1872: XXXVI. t.-cz. 115—117., 130. §§.; a községi előljáráóság felelősségéről 1886: XXII. t.-cz. 36., 73., 86—88., 95. §§.; az adóbehajtókéről 1883: XLIV. t.-cz. 85—87., 90., 92. §§.; 1889: XXVIII. t.-cz. 8. §. V. ö. még a végrehajtás okozta kár megtérítéséről 1881: LX. t.-cz. 48., 17° 236. §§. Bővebbet l. M á r k u s: Magyar magánjog III. k.

HARMADIK RÉSZ.

A személyi és dologi jogok közös meghatározás.

ELSŐ FEJEZET.

A jogok és kötelezettségek megerősítéséről.

A jogok közös meghatározásai.

1342. §. Mind a személyi jogok, mind a dologi jogok és ezekből eredő kötelezettségek egyképp erősíthetnek, változtathatnak és szüntethetnek meg.

Valamely jog megerősítésének módjai.

1343. §. Valamely kötelezettség biztosításának és valami jog megerősítésének azon jogszerű módjai, melyek által a jogositottnak új jog engedtetik, következők: egy harmadiknak az adósért való magalekötelezése, és az elzálogosítás.

1. Egy harmadiknak köteleztetése által.

1344. §. Egy harmadik a hitelezőnek az adósért magát háromféleképp kötelezheti le: először, ha az adósságot a hitelezőnek beleegyezésével mint egyedül fizető vállalja magára; továbbá ha a kötelezettséghez adótársaként járul; végtére, ha a hitelező kielégítésére azon esetben kötelezi magát, ha a főadós kötelezettségét nem teljesíti.

1345. §. Midőn valaki a hitelező beleegyezésével egy másiknak egész adósságát átvállalja; a

kötelezettség nem megerősítették, hanem átváltoztatik, miről a jövő fejezetben leszen szó.

V. ö. K. T. 20. §.; 1881 : LX. 183. §.

a) *Kezesül.*

1346. §. Ki a hitelező kielégítésére magát azon esetre kötelezi, hahogy a főadós a kötelezettséget nem teljesíti, az kezesnek és a közötté és a hitelező közt kötött egyezés kezeségi szerződésnek neveztetik. E mellett az első adós még mindig főadós marad és a kezes csak mint utóadós jó hozzá.

b) *Adóstársul.*

1347. §. Midőn valaki valamely kötelezettséghez, a kezes javára szolgáló feltétel nélkül, adóstársképpen járul; ez által több adóstársak közössége keletkezik, melynek jogszerű következményei a szerződésekről általában szóló fejezetben kített rendszabályok szerint ítélendők meg (888—896. §§.).

Kártalanítási kezes.

1348. §. Ki a kezesnek azon esetre, ha kezeség által károsodnék, kármentést ígér, kármentési kezesnek neveztetik.

Ki vállalhat kezeséget.

1349. §. Másnak kötelezettségeit, minden, nemí különbség nélkül magára vállalhatja mindenki, kit vagyonának szabad igazgatása illet.

A kir. közjegyzőt illető kivételről v. ö. 1874 : XXXV. t.-cz. 49. §. a) p.

Minő kötelezettségekért.

1350. §. Kezeskedni nem csak öszletekért és dolgokéért, hanem megengedett cselekvények és elmulasztások iránt is lehet, azon haszonra vag!

kárta vonatkozólag, mely azokból a biztosítottára nézve támadhat.

V. ö. 1373. §.; 1881 : LX. t.-cz. 231. §.

1351. §. Oly kötelezettségeket, melyek jogosan soha fenn nem állottak, vagy már megszüntettek, sem átvállalni, sem megerősíteni nem lehet.

V. ö. 1883 : XXV. t.-cz. 23. §. (korcsmai hitel).

1352. §. Ki oly személyért kezekedik, ki személyes minőségénél fogva magát nem kötelezheti, az habár e körülmény előtte tudva nem volt is, gyetemleges adóstárskép van lekötelve (896. §.).

V. ö. 1877 : XX. t.-cz. 20., 113. §§., a kiskorúak és gondnokoltak kezességvállalásáról.

A kezesség terjedelme.

1353. §. A kezesség tovább nem terjesztetik, mint a kezes magát világosan kinyilatkoztatta. Ki valamely kamatozó tőkéért kezekedik, az csak azon hátralevő kamatokért felelős, melyek behajtására a hitelező még jogosítva nem volt.

V. ö. 1390. §.

1354. §. Azon ellenvetéssel, mely szerint valamely adós, a törvény rendelete szerint, vagyona egy részének a maga élelmezésére való megtartását követelheti, a kezes nem élhet.

V. ö. csödtörv. 5. §.

Hatálya.

1355. §. A kezes rendszerint csak akkor jöhet kereset alá, ha a főadós, a hitelezőnek birói vagy bíróságküli megintására, kötelezettségét nem teljesítette.

1356. §. De a kezes, még ha világosan csak azon esetre kezekedett is, hahogy a főadós fizetni nem képes, előleg vonathatik perbe, ha a főadós

csőd alá került, vagy azon időben, midőn a fizetésnek történnie kellene, nem tudni hol tartózkodik és a hitelező hanyagsággal nem vádoltathatik .

V. ö. a szavatos tek. 1868 : LIV. t.-cz. 78. §., 1881 : LIX. t.-cz. 9., 10. §§., 893 : XVIII t.-cz. 23., 140. §§. — V. ö. még 1868 : LIV. t.-cz. 225. §.; csődtörv. 199., 226. §§.; K. T. 270. §.; V. T. 66., 67., 82., 83., 91. §§.

1357. §. Ki magát, mint kezes és kész fizető kötelezte, mint egyetemleges adóstárs az egész adósságért felelős; a hitelező önkényétől függ, hogy előleg a főadóst, vagy a kezeset, vagy mind a kettőt egyszerismind akarja-e kereset alá vonni (891. §.).

1358. §. Ki más adósságát megfizeti, a hitelező jogaiba lép és jogositva van az adóstól a megfizetett adósság megtérítését követelni. E végre a kielégített hitelező köteles a fizetőnek minden meglévő jogvédveket és biztosítékokat kiszolgáltatni.

V. ö. 1422., 1423. §§.; V. T. 69. §.; csődtörv. 69. §.

1359. §. Ha ugyanazon egész mennyiségért több személyek kezeskedtek; akkor mindegyik az egész összegért felelős. De ha egyik közülök az egész adósságot kifizette; akkor ezt, úgy mint az adóstársat (896. §.), a többiek ellen a visszapótlás joga illeti.

1360. §. Ha a hitelezőnek a kezesség elvállalása előtt, vagy ennek alkalmával, még ezen kívül a főadós, vagy egy harmadik által zálog is adatik; még mindig szabadságában áll ugyan, a kezeset sor szerint (1355. §.) idézni perbe; de arra jogositva nincs, hogy annak kárára a záloggal felhagyjon.

1361. §. Ha a kezes vagy készfizető a hitelezőt kielégítette, a nélkül, hogy a főadóssal egyetértett volna; akkor ez amazok ellen mindazt ellenvetheti, amit a hitelezőnek ellenvethetett volna.

1362. §. A kezes a kármentési kezesről kár-

mentést csak akkor követelhet, ha magának a kárt nem önvétke által okozta.

V. ö. 1348. §.

Kezesség elenyésztének módjai.

1363. §. A kezes kötelezettsége aránylag az adós kötelezettségével szűnik meg. Ha a kezes magát csak bizonyos időre kötelezte, úgy csak azon időig felelős. Valamely kezestársnak felmentése, ennek a hitelező irányában használ ugyan, de a többi kezestársak irányában nem (896. §.).

V. ö. 1444., 1445., 1449. §§.

1364. §. Azon idő folyamata alatt, melyben az adós fizetni tartozott volna, a kezes, habár a hitelező kielégítését nem szorgolta is, kezessége alól még fel nem szabadul; de jogositva van követelni az adóstól, ha annak beleegyezésével kezeskedett, hogy az neki biztosítást szerezzen. A hitelező is felelős a kezesnek annyiban, a mennyiben ez, annak az adósság behajtásában késedelmessége miatt, a megtérítési visszkeresetben kárt vall.

V. ö. 1438. §., V. T. 68. §.

1365. §. Ha alapos aggodalom merül föl az adósnak fizetésrei tehetetlensége, vagy az örökös tartományokból, melyek számára ezen törvénykönyv rendelve van, eltávozása iránt; akkor a kezesnek joga van, a kezeslett adósságra nézve, az adóstól biztosítást kívánni.

1366. §. Ha a kezeslett ügylet bevégeztetett; számvetés és a kezesség megszüntetése követeltethetik.

1367. §. Ha a kezességi szerződés nem jelzáloggal, sem kézi záloggal meg nem erősített, a kezesnek halála után három esztendő alatt elenyészik, ha a hitelező időközben elmulasztotta az örö-

köstől a lejárt adósságot bíróilag vagy bíróságon kívül követelni.

V. ö. 1445. §. — Ö cs. k. Felsege méltóztatott az 1837. aug. 19. lf. határozványában, abbeli fölmerült költségek iránt, nyilvánítani, hogy az ált. polg. tvk. 1367. §-nak rendelete, mely szerint a jelzáloggal vagy kézizáloggal meg nem erősített kezességi szerződések az adósság iránti megintés elmulasztása esetében, a kezes halála után 3 év alatt elenyésznek, azoknak örökeire, kik magukat kezesekül kötelezték, nem alkalmazandó. (1837. szept. 19. udv. rendelv., ig. törv. gyűjt. 229. sz., 78. sz. függelék.)

2. Zálogszerződés által.

1368. §. Zálogszerződésnek azon szerződés neveztetik, mely által az adós, vagy helyette más valaki, valami dologra a hitelezőnek valóságos zálogjogot enged, következőleg annak az ingó zálogot átadja, vagy az ingatlant zálogkönyvileg leköti. Valami zálog szándékoltt átadása iránti szerződés még nem zálogszerződés.

A zálogszerződés hatálya.

1369. §. Mi a szerződéseknél általában jogos, az a zálogszerződésre nézve is áll; ez a két oldalról kötelező. A zálogoló tartozik a kézi zálogot jól megőrizni, és azt az elzálogítónak, mihelyt az eleget tesz, visszaadni. Ha jelzálog forog fenn; a ki-elégített hitelező tartozik az elzálogítót azon karba helyezni, hogy ez kötelezettségének a jelzálogkönyvekből ki-töröltetését eszközölhesse. A zálogítónak és zálogosnak a zálogbirtokkal járó jogai s kötelezettségei, a második rész hatodik fejezetében határozottak meg.

1370. §. A kézi zálogos köteles az elzálogítónak záloglevelet adni, és abban a zálog megkülönböztető ismérveit leírni. A záloglevélben a zálogszerződés lényeges feltételei is előadhatnak.

V. ö. 427. §.

Tilalmas föltételek.

1371. §. A zálog- és kölcsönszerződés természetével ellenkező minden feltételek és mellékszerződések érvénytelenek. Ide tartoznak abbéli egyezkedések, hogy az adóssági követelés lejáratideje után a zálog a hitelezőre szálljon; hogy azt önkénye szerint, vagy a már előre meghatározott áron elidegeníthesse, vagy magának megtarthassa; hogy az adós a zálogot soha ki ne válthassa, vagy az ingatlan jószágot másnak le ne köthesse, vagy hogy a hitelező a lejárat ideje után a zálog elárusítását ne kívánhassa.

V. ö. 471. §., K. T. 305—308. §§., V. T. 106. §.

1372. §. Abbeli mellékszerződésnek, hogy a hitelezőt az elzálogított dolog hasznélvezete illesse, jogi hatálya nincsen. Ha a hitelezőnek valamely ingó zálognak csupán használata engedtetett meg (459. §.), ezen használatnak az adósra nézve kártalan módon kell történni.

V. ö. 1877 : VIII. t.-cz. 2. §.

Mi módon kell rendszerint biztosítékot nyújtani.

1373. §. Ki biztosítást köteles nyújtani, ezen köteleztetést kézi vagy jelzálog által tartozik teljesíteni. Csak azon esetben, ha zálogot adni nem képes, fogadtatnak el alkalmas kezesek.

V. ö. 341—343., 520., 688., 692., 834. s kk. §§., 1343., 1358., 1364., 1428. §§. A biztosítékadás egyes különös eseteiről egyéb törvényekben l. M á r k u s : Magy. magánjog III. k.

1374. §. Senki sem köteles oly dolgot, melynek biztosításul kell szolgálni, magasabb árban fogadni el zálogul, mint házakat illetőleg, a becsűár felében, telkeknél pedig és ingó javaknál, annak két harmadában. Ki elegendő vagyonnal bír és a tartományban megpereltethetik, kezesnek alkalmas.

V. ö. 1877 : XX. t.-cz. 18., 289. §§.

MÁSODIK FEJEZET.

A jogok és kötelezettségek átváltoztatásáról.

A jogok és kötelezettségek átváltoztatása.

1375. §. A hitelező és az adós akaratától függ, kölcsönös önkényü jogaikat és kötelezettségeiket átváltoztatni. Az átváltoztatás egy harmadik személy, még pedig vagy új hitelező vagy új adós hozzájöttével, vagy anélkül történhetik.

V. ö. 959. §.

1. Ujítás.

1376. §. Harmadik személy hozzájötté nélküli átváltoztatás akkor történik, midőn valamely követelésnek jogalapja vagy főtárgya cseréltetik föl, következésképp a régi köteleztetés ujba megy át.

1377. §. Ily változtatás ujítási szerződésnek (novatio) nevezetik. Ezen szerződésnél fogva az előbbi főkötelezettség megszűnik, s egyszersmind az új kezdődik.

1378. §. Az előbbi főkötelezettséggel járt kezességi, zálog- és egyéb jogok, az ujítási szerződésnél fogva elenyésznek, hacsak az érdekeltek ez iránti külön egyesség által mást nem állapítottak meg.

1379. §. Az iránti közelebbi határozatok, hogy valamely már létező kötelezettség, hol, mikor és mikép teljesíttessék, és más mellékhatózatok, melyek által a főtárgyra vagy jogalapra nézve semmi változtatás sem történik, ujítási szerződésnek szintoly kevésbé tekinthetők, mint valami új adóslevélnek, vagy valamely oda tartozó más okiratnak pusztá kiadása. A mellékhatózatokban efféle változtatás által egy harmadikra, ki ahhoz

még nem hivatott, semmi új teher sem rovatthatik. Kétség esetében a régi kötelezettség feloldottnak nem tartatik, mindaddig, míg az új mellett, jószerevével fennállhat.

V. ö. K. T. 285., 287. §§.

2. Egyesség által.

1380. §. Oly ujitási szerződés, mely által peres vagy kétséges jogok akkép határozatnak meg, hogy kölcsönösen mindegyik fél kötelezi magát valamit adni, tenni, vagy valamivel felhagyni, egyes-ségnek neveztetik. Az egyesség a kétoldalulag kötelező szerződések közé tartozik, és ugyanazon elvek szerint ítéltetik meg.

V. ö. 1008. §. Kiskorúak érdekében való egyezségről v. ö. 1877 : XX. t.-cz. 113. §. 11. p.

1381. §. Ki a kötelezettnek, annak beleegyezésével valamely kétségtelen, vagy kétséges jogot ingyen elenged, ajándékozást tesz. (939. §.).

Az egyesség érvénytelensége a tárgy tekintetéből.

1382. §. Vannak oly kétséges esetek, melyeket egyesség által elintézni nem szabad. Ide tartozik a házastársak közt, a házasság érvényessége iránt támadott per. Ezt csak a törvény által rendelt bíróság határozhatja el.

V. ö. 1868 : LIV. t.-cz. 257. §., 1881 : LIX. t.-cz. 71. §., S. E. 21., 100. §§., 1877 : XXII. t.-cz. 42. §. A csődeljárásban kötött egyezségről v. ö. csődtv. 142—152., 160., 199—236. §§. Házközösség tek. v. ö. 1885 : XXIV. t.-cz. 11—18. §§.; 1898 : XII. t.-cz. 14. §.

1383. §. Valamely végrendekezés tartalma iránt, annak kihirdetése előtt, egyességet kötni nem lehet. Az ez iránt tett fogadás, a szerencseszerződések elvei szerint ítéltetik meg.

1384. §. Törvényszegések iránt tett egyességek csak a magánéletgételre nézve érvényesek, ez által törvényszerű vizsgálat és büntetés csak akkor há-

rittathatik el, ha a kihágások oly neműek, hogy a hatóság csupán a felek kívánságairai hivatalos eljárásra van utasítva.

Vagy más hiányok tekintetéből.

1385. §. Valamely tévedés csak annyiban teheti az egyességet érvénytelenné, a mennyiben a személynek vagy a tárgynak lényegét illeti.

1386. §. Jóhiszemmel kötött egyességet a félyin tuli sérelem alapján megtámadni nem lehet.

1387. §. Szintugy nem erőtlenithetnek meg valamely jóhiszemmel kötött egyességet, később talált okiratok is, ha mindjárt azok valamelyik részről való teljes joghiányt fedeznének is fel.

1388. §. Valami számvetésbeli világos botlás, vagy oly hiba, mely valamely egyesség kötésekor, az összeadásban, avagy levonásban történt, a szerződő felek egyikének sem árt.

Az egyesség terjedelme.

1389. §. Oly egyesség, mely valamely különös pereskedés fölöt köttetett, más esetekre ki nem terjed. Sőt az általánfogva minden pereskedésekről szóló általános egyességek sem alkalmazhatók oly jogokra, melyek szándékosan titkoltattak el, vagy melyekre az egyező felek nem gondolhattak.

Hatálya a mellékkötelezettségek tekintetében.

1390. §. Azon kezességek és zálogok, melyek az egész, még per alatt levő jognak biztosítására adattak, azon részre nézve is szolgálnak, mely az egyesség által határozottatott meg. De a kezes és egy harmadik elzálogító részére, kik az egyességhez nem járultak, a hitelező ellen mindazon kifogások fennmaradnak, melyek az egyesség köttetése nélkül a követelés ellen tétethettek volna.

1391. §. Azon szerződés, mely által a fele

peres jogaik elintézése végett, választott bírót neveznek, a törvénykezési rendtartásban határoztatik meg.

V. ö. 1868 : LIV. t.-cz. 52., 54., 495—501., 505., 507. §§.; 1881 : LIX. t.-cz. 74—79. és 94—98. §§.; v. ö. még S. E. 1. §. 5. a p.

3. Engedmény.

1392. §. Midőn valamely követelés egyik személy által a másokra ruháztatik, és ez azt elfogadja, akkor a jognak átváltoztatása új hitelező hozzájöttével létesül. Az ily szerződés átengedésnek (Cessio) neveztetik és vagy visszteher mellett, vagy a nélkül köttethetik.

V. ö. 427., 431. §§.; 1881 : LX. t.-cz. 80. §.; 1885 : IX. t.-cz. 17. §.

Az optkv. értelmében az engedmény csak akkor létesül, ha a hitelező követelését másra átruházta, de másfelől az átruházás hatálya nem függ attól, hogy az engedményező adósa az engedményről értesítettessék. (C. 98. nov. 29. I. G. 370/98. sz.)

Az engedmény tárgyai.

1393. §. Minden elidegeníthető jogok tárgyai az átengedésnek. Oly jogok, melyek a személyhez kötvék, következőleg azzal elenyésznek, át nem engedhetők. Azon adóslevelek, melyek az előmutatóra szólnak, már az átadás által átengedtetnek, s a birtoklás mellett, az átengedés egyéb bizonyosságát nem szükséglik.

V. ö. 664., 1358., 1822., 1423. §§.

A hitelező által elengedett követelés, ha a lemondás ajándékozási okirat alakjában történt is, nem lehet engedmény tárgya; következőleg az ily engedmény betáblázása helyet nem találhat. (1825. ápr. 22. udv. rendelv., ig. gyűjt. 2090. sz. — 79. sz. függelék az optkv. hiv. kiadásához).

Hatálya.

1394. §. Az átvevő jogai, az átruházó jogaival az átengedett követelésre nézve, azonosok.

V. ö. 396., 1409. §.; tkvi rdts. 91. §.; 1881 : LX. t.-cz. 123. §§.

1395. §. Az átengedési szerződés által csak a követelés átruházója (engedményező) és átvevője (engedményes) között keletkezik új kötelezettség; nem pedig az utóbbi és az átvett adós (engedményezett) között. Ennélfogva az adós mindaddig, míg az engedményes tudtára nem esik, jogosítva van az első hitelezőt kifizetni, vagy vele másképp kiegyezni.

1396. §. Ezt az adós többé nem teheti, mihelyt az engedményes tudtára adatott; mindazonáltal fenmarad joga a követelés ellenébeni kifogásait előadni. Ha a követelést a jóhiszemű engedményes előtt valódinak elismerte; köteles azt mint hitelezőjét kielégíteni.

.. Az engedményező felelőssége.

1397. §. Ki valamely követelést ingyen enged át, következőleg elajándékoz, azért továbbá nem felelős. De ha az átengedés visszteher mellett létesül; akkor az engedményező az engedményesnek, az adósságnak mind valóságáért, mind behajthatóságáért kezeskedik, mindazáltal soha sem többért, mint ő az engedményestől kapott.

V. ö. 664., 922., 943., 945. §§.; 1881 : LX. t.-cz. 123., 129., 130. §§.

1398. §. A mennyiben az engedményes a követelés behajthatóságáról a nyilvános zálogkönyvekből magának tudomást szerezhette, a behajthatatlanságra nézve azt kármentés nem illeti. Az engedményező oly követelésért sem kezeskedik, mely az átengedéskor behajtható volt, és csak véletlen eset, vagy az engedményes hibája miatt vált behajthatatlanná.

V. ö. 443., 928., 931., 934., 935. 1311. §§.

1399. §. Ilyenmü hibát követ el az engedményes, ha a követelést azon időben, midőn az felmondható, fel nem mondja; vagy ha a fizetési határidő lejártával be nem hajtja; ha az adósnak en-

ged; ha a még lehetséges biztosítékot annak idejében megszerezni, vagy a bírói végrehajtást sürgetni elmulasztja.

4. Utalványozás.

1400. §. Uj adós hozzájötte által a kötelezettség átváltoztatása ugy történhetik, ha az adós maga helyébe készfizetőül egy harmadikat állit és a hitelezőt ahhoz utalja.

Teljes utalványozás.

1401. §. Ha az utalványos hitelező (Assignatar) a neki fizetőül utalványozott harmadikat (Assignat) az utalványozó adós helyett (Assignant) elfogadja, és az utalványozott beleegyez, az utalványozás (Assignment) teljes s az utalványos rendszerint (1046. és 1047. §§.) az utalványozó ellen követelést többé nem támaszthat.

Tökéletlen utalványozás.

1402. §. Mig ezen hármás beleegyezés meg nem történik, az utalványozás tökéletlen marad, és csak azon felekre nézve hatályos, kik egymás közt megegyesültek.

1403. §. Ha az utalványozó oly harmadikra bizta a fizetést, ki neki semmivel sem tartozik, ugy ennek szabadságában áll, ezen utalványt el, vagy el nem fogadni. Ha el nem fogadja, ugy uj kötelezettség nem létesül; ha elfogadja, akkor meghatalmazási szerződés keletkezik közötté és az utalványozó közt, de utalványossali szerződés még nem.

1404. §. Az utalványozó az utalványos által még el nem fogadott utalványt visszavonhatja. Ez esetben az utalványozott, a meghatalmazásnál fogva többé nincs jogosítva a fizetést az utalványosnak teljesíteni.

1405. §. Ha az utalványos a nyert utalványt

elfogadni nem akarja, vagy ha ez az utalványozott által nem fogadtatik el, vagy ha ennek távolléte miatt be nem mutattathatik; akkor az utalványos tartozik az utalványozót a felől haladék nélkül tudósítani; ellenkező esetben a káros következkéért az utalványozónak kezeskedik.

1406. §. Ha az utalványos és az utalványozott, az utalványt elfogadták, de az utóbbi annak idejében nem fizet; akkor az utalványozó az utalványosnak ezért ugyanazon megszorítások mellett felelős, melyek szerint az engedményező a követelés valódisága és behajthatóságaért, az engedményesnek kezeskedni tartozik. (1397. és 1399. §§.).

1407. §. De ha az utalványos az utalványozottnak mint kész fizetőnek általa lett elfogadását világosan, vagy hallgatag az által nyilvánította, hogy eddigi adósát nyugtatványozta, vagy az adóssági okiratot annak kibocsátotta; ekkor az utalványozó az ő irányáiban minden felclősség alól felszabadul.

V. ö. 1355., 1379., 1406., 1426., 1428. §§.

1408. §. Ha az utalványozó a maga adósának, mint utalványozottnak, a fizetést csak ugyanazon mértékben hagyja meg, mint az ezt neki tartozott volna teljesíteni, és az utalványost az átvétel végett hozzá utalja; akkor az utalvány, az utalványos részére engedvény gyanánt szolgál, s közte és az utalványozott között ugyanazon viszony áll elő, mely valamennyi követelés engedményese, és az engedményezett adós között, kinek az engedményes tudára adatott, létezik.

1409. §. Ha az utalványozott oly utalvány folytán, mely egyszersmind engedményt foglal magában, a fizetést ok nélkül megtagadja; vagy ha általában valamely utalványozott, miután az utalványosnak a fizetést megígérte, azzal késedelmeskedik; a következményekért felelős. Ellenben ha a magára vállalt fizetést kellő módon s nagyobb ösz

szegben teljesítette, mint a mivel az utalványozónak tartozott; úgy ennek részéről őt megtérítvény illeti. (1014. §.).

V. ö. 1009., 1012., 1017., 1833., 1401—1403., 1431. §§.

1410. §. Kereskedők, az utalványokra nézve, a számokra fennálló különös rendszabályokhoz tartják magokat.

V. ö. K. T. 291—293., 298. §§.; 1881: LX. t.-cz. 80. §.; 1871: XXXIV. t.-cz. (földhitelintézet) 8., 9. §§.; 1899: XXXVII. t.-cz. (osztrák-magyar bank) alapszab. 82. cz. Az utalvány megsemmisítéséről v. ö. 1881: XXXIII. t.-cz. 21. §.

HARMADIK FEJEZET.

A jogok és kötelezettségek megszüntetéséről.

A jogok és kötelezettségek megszüntetése.

1411. §. Jogok és kötelezettségek oly kapcsolatban állanak, hogy a jog elenyésztével a kötelezettség és a kötelezettség elenyésztével a jog szüntetik meg.

V. ö. a személy és dologjogok megszűnéséről 327. §., 111. s kk. §§., 133—135., 172—178., 249—261., 283., 349—352., 392., 397., 412., 444., 467—469., 525—529., 551., 615., 726., 802. §§.; továbbá egyéb megszűnési esetekről 663., 666., 696., 897., 919., 920., 978., 1117., 1118., 1153., 1154., 1166., 1210., 1363. §§.

1. Fizetés által.

1412. §. A kötelezettség főképp a fizetés, azaz annak teljesítése által oldatik föl, a minek teljesítésével valaki tartozik. (469. §.)

V. ö. K. T. 321—325. §§.; 1881: LX. t.-cz. 41., 42., 219. §§.

A fizetés mikéntje.

1413. §. Akarata ellen sem a hitelező nem kényszeríthetik más valaminek elfogadására, mint a mit követelni valója van, sem az adós valami másnak teljesítésére, mint a mit teljesíteni köteles. Ez a kötelezettség teljesítésének idejére, helyére és módjára nézve is áll.

V. ö. 861., 905., 934. §§.

1414. §. Ha, mert a hitelező és az adós beleegyeznek vagy mert a maga a fizetés lehetetlen, fizetés helyett valami más adatik; ezen cselekvény terhes ügyletnek tekintendő.

V. ö. 662., 989., 1320., 1447. §§.

1415. §. A hitelező nem köteles valamely adósságbeli részlet lefizetését részenként vagy lehajlítás fejében fogadni el. De ha többféle adóssági részeket fizetendő, úgy az tartatik lerovottnak, melynek letisztázási szándékát az adós a hitelező beleegyezésével világosan kinyilatkoztatta.

V. ö. V. T. 38., 39. §§.

1416. §. Ha az adós szándéka kétségbe vonatik, vagy a hitelező annak ellent mond; akkor legelőbb a kamatok számítandók le, s azután a tőke; több tőkék közül pedig az, mely már felmondott, vagy legalább lejárt, s ez után az, melylyel tartozásban maradni az adósnak legterhesebb.

V. ö. 904. §.

Mikor.

1417. §. Ha a fizetési határidő semmikép sem határozott meg; akkor az adósságfizetési kötelezettség csak azon napon áll be, melyen a megintés történt. (904. §.)

1418. §. Bizonyos esetekben a fizetési határidő a dolog természete által határozott meg. Élelmezvények legalább egy hónapra előre fizettetnek. Ha az élelmezett ez idő alatt meghal, ennek örökösei az előfizetésből semmit sem tartoznak visszaadni.

1419. §. Ha a hitelező a fizetés elfogadását halogatta; a kedvetlen következmények ő reá esnek.

1420. §. Ha a fizetés helye és módja meghatározva nincs; a fentebb (905. §.) felállított rendszabályok alkalmazandók. Oly fizetéseket, melyek valami szerződés esetén kívül teendő, az adós csak a maga lakhelyén tartozik teljesíteni.

V. ö. K. T. 322—325., 344. §§.

Ki által.

1421. §. Valóságos és lejárt adósságot, oly személy is, ki különben nem képes a maga vagyont igazgatni, jogszerűen lefizethet, és magát a kötelezettség alól felmentheti. De ha még bizonytalan, vagy le nem járt adósságot fizetett volna le; úgy annak gyámja vagy gondnoka jogositva van a fizetményt visszakövetelni.

V. ö. csődtörv. 7. §.

1422. §. Ha az adós helyett, ennek beleegyezésével, egy harmadik tud és akar az elvállalt kötelezettség mértékéhez képest fizetni; a hitelező tartozik a fizetést elfogadni, és jogát a fizetőnek átengedni; de ez esetben a hitelező, a csalás esetét kivéve, a követelésnek sem behajthatóságáért, sem helyességéért nem tartozik kezeskedni.

V. ö. 1295., 1358., 1397., 1447. §§.

1423. §. Az adós beleegyezése nélkül a hitelező rendszerint (462. §.) nem kényszeríthetik arra, hogy a fizetést egy harmadiktól elfogadja. De ha azt elfogadta, a fizető jogositva van, még a fizetés után is, a hitelezőt illető jognak részerei átengedését kívánni.

V. ö. 1431. §.

Kinek teljesítendő.

1424. §. Az adósságfizetés a hitelezőnek, vagy ennek az átvételre alkalmas meghatalmazottjának, vagy annak teendő, kit a bíróság a követelés tulajdonosául elismert. Amit valaki oly személynek fizetett, kinek vagyont magának igazgatni nem szabad, azt annyiban köteles ismét fizetni, amennyiben a fizetmény valósággal meg nincs, vagy az átvevő hasznára nem fordított.

V. ö. 1008., 1017., 1026., 1030., 1031., 1394., 1395. §§.

Az adósság birói letétele.

1425. §. Ha valamely adósságot azon okból, mivel a hitelező ismeretlen, távol van, vagy az

ajánlottal be nem elégszik, vagy más fontos okoknál fogva lefizetni nem lehet: az adósnak szabadságában áll, a fizetendő dolgot a bíróságnál letenni; vagy ha arra nem alkalmas, annak megőrzése végetti birói intézkedést kérni. E cselekvények mindegyike, ha jogszerűen történt és a hitelezőnek tudtára adatott, felszabadítja az adóst kötelezettsége alól és a lefizetett dolog veszélyét a hitelezőre hárítja.

V. ö. V. T. 40. §.; K. T. 351. §. — V. ö. még optkv. 348., 455., 890., 1330., 1334., 1336., 1428. §§.; 1881: LX. t.-cz. 41., 42., 93., 119., 126., 161., 162., 168., 181., 191., 198., 201., 212., 21., 242. §§.

Nyugtatványok.

1426. §. A fizető minden esetben jogosítva van a kielégítettől nyugtatványt, tudniillik kötelezettsége teljesítéséről írott bizonyítványt kívánni. A nyugtatványban az adós és a hitelező neve, valamint az adósság lefizetésének helye, ideje és tárgya kiteendő, és az a hitelező, vagy annak meghatalmazottja által aláírandó.

V. ö. K. T. 48. §. 296., 298. §§.; V. T. 48., 54. §§.; 1881: XIV. t.-cz. 13. §.

1427. §. A tőke lefizetéséről nyugtatvány azon alapos vélelmet támasztja, hogy annak kamatai is megfizettek.

1428. §. Ha a hitelező az adóstól adóslevelet bir; tartozik nyugtatvány kiszolgáltatásán fölül, azt visszaadni, vagy a netaláni lehajlítás fejebeni fizetést magára az adóslevélre ráíratni. A nyugtatvány nélkül visszanyert adóslevél az adósra nézve a teljesített megfizetés jogvédelmére szolgál alapul; de ez az ellenbizonyt ki nem zárja. Ha a visszaadandó adóslevél elveszett, a fizető jogosítva van biztosítást követelni; vagy az összeget bíróilag letenni, s azt kívánni, hogy a hitelező

adóslevél megsemmisítését a törvénykezési rendtartáshoz képest eszközölje.

Okiratok megsemmisítéséről v. ö. 1868: LIV. t.-cz. 529—533. §.; közforgalmu értékpapírok megsemmisítéséről: 1881: XXXIII. t.-cz.; váltó megsemmisítéséről v. ö. V. T. 77—80. §§.; keresk. utalványokról stb. K. T. 291., 298., 434., 542. §§.; kézizálogkölcsonjegyéről 1881: XIV. t.-cz. 14. §., postatakarékpénzt. betétkvről 1885: IX. t.-cz. 21. §. — V. ö. még a Curia 33. sz. polg. t. ü. döntv., mely szerint a kötelezővény megsemmisítése esetén a tartozás bírói lététbe helyezéséről.

1429. §. Oly nyugtatvány, melyet a hitelező az adósnak valamely lefizetett újabbi adóssági összegről adott ki, nem szolgál ugyan bizonyoságul arra, hogy más régibb adóssági összeletek is kifizettek; de ha az bizonyos jövedékeket, járadékokat, vagy oly fizetéseket illet, melyek, mint pénz-, föld-, házbér vagy tőkekamatok, ugyanazon czimen és bizonyos időben fizetendők; akkor az vélelmeztetik, hogy az, ki magát a legutóbb lejárt határidőkről nyugtatvánnyal igazolja, az előbb lejártakat is renbe hozta.

V. ö. 514., 530., 687., 917., 954., 1100., 1131., 1242., 1285., 1333. §§.

1430. §. Kereskedőkről és iparüzőkről, kik rendes vevőikkel bizonyos határidőkben szoktak számolni, szintén az vélelmeztetik, hogy nekik, ha a későbbi határidőkről számlát nyugtatványozták, az előbbi számlák is kifizetettek.

Tartozatlan fizetés.

1431. §. Ha valakinek tévedésből, habár jogi tévedés volna is az, oly dolog vagy cselekvény szolgáltatott, melyre a kiszolgáltató irányában joga nincsen, rendszerint az első esetben a dolog visszaköveteltethetik, a másodikban pedig a szerzett haszonhoz mért munkabér kivántathatik.

1432. §. Mindazáltal elévült, vagy oly adósnak fizetése, mely csak formasági hiány miatt törvény csupán a keresetjogot tagadja meg, szint-

oly kevéssé követelhetők vissza, mintha valaki oly fizetést tesz, melyről tudja, hogy vele nem tartozik.

1433. §. De ezen rendszabály (1432. §.) azon esetre nem alkalmaztathatik, ha gyámság alatt álló, vagy más oly személy tett fizetést, ki tulajdonával szabadon nem rendelkezhetik.

1434. §. A fizetmény visszaadása akkor is kérethetik, ha az adóssági követelés bármi módon még bizonytalan; vagy ha még valamely hozzátett feltétel teljesítésétől függ. De valóságos és feltétlen adósság azért vissza nem követeltethetik, hogy a fizetés ideje még le nem járt.

1435. §. Oly dolgokat is, melyek mint valóságos tartozás adattak át, visszakövetelhet az adó az átvevőtől, ha azok megtartásának jogszerű alapja megszűnt.

1436. §. Ha valaki két dolog közül önkénye szerint csak egyet tartozott adni és tévedésből mindkettőt odaadta; úgy tőle függ az egyiket vagy másikat követelni vissza.

1437. §. Valamely tartozatlan adósság megfizetésének elfogadója, jó vagy rossz lelkű birtokosnak tekintetik a szerint, a mint az adónak tévedését tudta, vagy a körülményekből gyanítania kellett, vagy nem.

V. ö. V. T. 90. §.

2. Beszámítás.

1438. §. Ha oly követelések találkoznak kölcsönösen össze, melyek valódiak, egyneműek és olyanok, hogy azon dolog, mely az egyiket mint hiteltelzöt illeti, ezáltal, mint adós által is, a másiknak kiszolgáltathatik; akkor, amennyiben a követelések egymást kiegyenlítik, a kötelezettségek kölcsönös megszüntetése (beszámítás) származik, mely magában a kölcsönös fizetést eszközli.

1439. §. Valódi és nem valódi, valamint lejárt és még le nem járt követelések közt nincs helye a beszámításnak. [Mennyiben legyen csődtömeg ellen beszámításnak helye, a törvénykezési rendtartásban határozatlik meg.]

A csődben levő beszámításról V. ö. 1881 : XVII. t.-cz. 38—41. §§. v. ö. még K. T. 96.; 143. 239. §§.; V. T. 94. §.

1440. §. Szintugy nem számíthatnak egymásba oly követelések, melyek különböző nemű, vagy meghatározott és meghatározatlan dolgokat tárgyaznak. Önhatalmulag elvont, haszonkölcsönzött, vagy őrizet alá vett darabok általában nem tárgyai a beszámításnak.

V. ö. 1109. §.; S. E. 106. §.; 1868 : LIV. t.-cz. 77., 1881 : LIX. t.-cz. 8. §., S. E. 23. §. 1. p., 27. §. 3. p. 148. §.

1441. §. Az adós hitelezőjének azt be nem számíthatja, ami ez által egy harmadiknak és a harmadik által az adósnak fizetendő. Sőt valamely álladalmi pénztár ellen követelhető összeget sem lehet egy másik álladalmi pénztárnak teendő fizetésbe beszámítani.

1442. §. Ha valamely követelés egymás után többekre ruháztatik át; az adós azon követelését, melylyel ő az átengedéskor annak első birlalója ellen birt, valamint azt is, mely őt az utolsó birlaló ellen illeti, beszámíthatja ugyan, de nem azt is, mely őtet a közbenes birlalók valamelyike ellen illette.

1443. §. A nyilvánkönyvekbe bekebelezett követelésre nézve, az engedményes ellen, a beszámítás kifogásával csak akkor lehet élni, ha az ellenkövetelés szintén, még pedig magánál a követelésnél bevezetve, vagy az engedményesnek az utóbbiknak átvételekor tudtára adva volt.

V. ö. 1396. §.

3. Lemondás.

1444. §. Mindazon esetekben, melyekben a hitelező jogairól lemondhatásra van jogosítva, arról

adósának javára is lemondhat s ez által az adós kötelezettségét megszüntetheti.

V. ö. 362., 386., 444., 445., 467., 469., 524., 803., 805., 879., 937., 1381., 1502. §§.; 1881 : LIX. t.-cz. 31. §., S. E. 127. §. (felelbbvitelről lemondás).

4. Egyesülés.

1445. §. Valahányszor a jog a kötelezettséggel, bármí módon, egy személyben egyesül, mind a ketten elenyésznek; kivéven, ha a hitelezőnek még szabadságában áll, jogai elkülönözését követelni (802. és 812. §.), vagy ha egészen különböző nemű viszonyok állnak be. Tehát az adósnak hitelezője hagyatékábani utódlása által az örökségi hitelezők, az örököstársak, vagy hagyományosok jo-gaiban s az adós és kezes utáni öröklés által a hitelezőiben semmi változás sem történik.

V. ö. 469., 526., 802., 812., 1363. §§.

1446. §. Oly jogok és kötelezettségek, melyek a nyilvánkönyvekbe bekebelezvék, az egy személybeli egyesülés által meg nem szüntetnek, míg a nyilvánkönyvekből ki-törölés meg nem történt (469. és 526. §.)

5. A dolog elenyészte.

1447. §. Valamely meghatározott dolognak, véletlen egészlenni semmivététele minden, még annak értéke megtérítése iránti kötelezettséget is megszüntet. Ezen elv áll azon esetekre nézve is, melyekben a kötelezettség teljesítése, vagy valamely adósság megfizetése más véletlen eset által válik lehetetlenné. De minden esetben tartozik az adós azt, mit a kötelezettség teljesítése végett kapott, mint jó-hiszemű birtokos ugyan, de akként visszaadni, vagy megtéríteni, hogy más kárával ne gyarapodjék.

6. Halál.

1448. §. Halál által csak oly jogok és kötelezettségek enyésznek el, melyek a személyre szori

vák vagy melyek a megholtak csupán a személyes cselekvényeit illetik.

V. ö. 15., 529., 547., 548., 831., 832., 918., 955., 1022., 1026., 1070., 1071., 1074., 1162., 1206., 1411. §§.; K. T. 289. §.; 1884: XVI. t.-cz. (szerzői jog) 11. s kk. §§.; ipartörv. 40. §.; szabad. tv. 5., 10. §§.; védjegytörv. (1890: II. t.-cz.) 9. §.

7. Az idő lefolyta.

1449. §. A jogok és kötelezettségek azon időnek lefolytával is elenyésznek, melyre valamely végrendelet szerződés, bírói ítélet, vagy a törvény által szorítvák. Mikép szüntetnek meg a törvény által meghatározott elévülés által, a következő fejezetben állapittatik meg.

V. ö. 468., 527., 608., 705., 897., 902., 1243. §§.; v. ö. még 155—159., 201., 412., 862., 924—933., 936., 967., 982., 1075., 1082., 1084., 1097., 1111., 1141. §§.

Az előbbi állapotbai visszahelyezésről.

1450. §. A polgári törvények, melyek szerint jogellenes cselekvények és ügyletek, ha az elévülés ellent nem áll, közvetlenül kérdés alá vehetők, az előbbi állapotbai visszahelyezést meg nem engedik. A bírói eljáráshoz tartozó visszahelyezési esetek a törvénykezési rendtartásban vannak meghatározva.

V. ö. polg. tv. kezési rdt. nak rendelkezéseit az igazolásról és a perujtásról.

NEGYEDIK FEJEZET.

Az elévülésről és elbirtoklásról.

Elévülés.

1451. §. Az elévülés valamely jognak, mely a törvény által meghatározott idő alatt nem gyakoroltatott, elvesztése.

Az optkvnnek az elévülésre vonatkozó rendelkezései perrel érvényesítendő igényeket tárgyznak és az elévülés azt eredményezi, hogy akár a hosszabb, akár a rövidebb elévülési idő alatt érvényesítendő igények, ha a kitűzött időben nem érvényesítettnek, többé nem érvényesíthetők; de arra az esetre, midőn valaki részére perben valamely jog

1457. §. A fejedelmet illető, de kizárólag fenn nem tartott azon jogok, péld. erdők, vadászat, halászat s több effélék joga, álladalmi más polgárok által általában elbirtokolhatók ugyan, de a közönségesnél hosszabb időszak alatt. (1472. §.)

1458. §. A házastársnak, atyának, gyermeknek jogai, és más személyjogok nem tárgyai az elbirtoklásnak. De azoknak, kik ily jogokat jóhiszeműleg gyakorolnak, a véllen nem tudás, vélt jogaik ideiglenes megtartására és gyakorlására nézve javokra szolgál.

1459. §. Az emberek öncselekvényei és tulajdona fölötti jogai, péld. hogy valamely árut itt vagy amott vásároljon, rétjeit vagy vizét hasznosítsa, elévülés alá nem esnek, kivéven azon esetet, ha a törvény, a gyakorlat bizonyos időszak alatti elmulasztásával, azoknak elvesztését világosan egybeköti. De ha valaki a másikat ily jog gyakorlásától eltiltotta, vagy abban gátolta; akkor a tilalom jogának birtoka az egyik részéről a másiknak szabadsága ellen azon pillanattól fogva kezdődik, melyben ez a tilalomnak vagy a gátlásnak engedett, s ez által, ha minden egyéb kellékek megvannak, az elévülés vagy elbirtoklás eszközöltetik. (313. és 351. §§.)

Az elbirtoklás kellékei; 1. Birtok,

1460. §. Az elbirtoklásra a személy és tárgy képessége mellett megkívántatik: hogy valaki azon dolgot, vagy jogot, melyek ekképen szerzendők, valósággal bírja; hogy birtoka jogszerű, jóhiszemű és valódi legyen és a törvény által meghatározott egész idő alatt folytattassék. (309, 316, 326. és 345. §§.)

a) Jogszerű birtok.

1461. §. Mindazon birtok, mely oly czimen lapszik, mely a tulajdon átvételére, ha az az át-

adót illetve, elegendő lett volna, jogszerű és elégséges az elbirtoklásra. Ilyenek péld. a hagyomány, ajándékozás, kölcsön, az adásvevés, csere fizetés sat.

1462. §. Elzálogított, haszonkölcsönzött, őrizet alá, vagy haszonélvezetre adott dolgok a hiteltelzők, haszonkölcsönvevők, letéteményesek, vagy haszonélvezők által, a törvényszerű czim hiánya miatt, soha el nem birtokolhatók. Ezek örökösei az örökhagyókat képviselik s nem bírnak több czimmal, mint azok. Csak a harmadik jogszerű birtokosnak szolgálhat az elbirtoklásidő javára.

b) *Jóhiszemű birtok.*

1463. §. A birtoknak jóhiszeműnek kell lenni. De az előbbi birtokos rosszhiszeműsége a jóhiszemű utódot vagy örököst nem gátolja az elbirtoklásnak az ő birtoka napjátóli kezdésében. (1493. §.)

c) *Valódi birtok.*

1464. §. A birtoknak valódinak is kell lenni. Ha valaki valamely dolgot erővel, vagy ravaszsággal kerít hatalmába, vagy a birtokba alattomosan csuszik, vagy valamely dolgot csak kéreméskép bír; azt sem ő, sem örökösei nem évithetik.

2. *Az idő lefolyta.*

1465. §. Az elbirtoklásra és elévülésre a törvényben kiszabott idő lefolyása is szükséges. A törvény által némely különös esetekre megállapított időszakon kívül, itt azon időmérték határozatik meg általában, mely az elbirtoklásra vagy elévülésre minden egyéb esetekben szükséges. Ez mind a jogok és dolgok, mind a személyek különbségétől függ.

Elbirtoklási idő: rendes.

1466. §. Oly tulajdonjog, melynek tárgya ingó dolog, három évi jogos birtok által birtokolatik el.

1467. §. Ingatlanokra nézve az, kinek nevére azok a nyilvánkönyvekbe bekebelezvék, minden ellenmondás elleni teljes jogot szintén három év lefolyta alatt birtokol el. Az elbirtoklás határai a beiktatott birtok mértéke szerint ítéltetnek meg.

A tkvileg bekebelezett jog alapján az optkv. 1467. §-a által engedett 3 évi elbirtoklás a helyszinelés alkalmával történt első felvételre sem alkalmazható. (Lfl. 71. decz. 21. 10.702.) Azonos Lfl. 74. jan. 9. 11.252/73.

Az örökösök az örökhagyó jogai és kötelezettségeinek örökösei lévén, oly harmadik személyeknek, kik az optkv. 1467. §-a értelmében a 3 éves elbirtoklással sikerrel védekezhetnek, nem tekinthetők. (Lfl. 77. máj. 14. 3592.)

A 3 év alatti elbirtoklás csak a tkvi rdts II. r. szerinti bekebelezések folytán foglalhatván helyet, a helyszinelési felvétel alapján az optkv. 1467. §-ában meghatározott birtoklásra alapított kifogás sem érvényesíthető. (C. 8248/93.)

Az 1467. §-át nem érvényesítheti a maga részére az, aki az ingatlanok szerzéséhez kellő jogcímét nem igazolja. (Lfl. 75. nov. 5. 8915.)

Harmadik tkvi jogszerző is csak azon esetben érvényesítheti az optkv. 1467. §-a értelmében a 3 évi elbirtoklást, ha ellene be nem bizonyítatik, hogy az ingatlan birtok megszerzésénél nem jóhiszeműleg járt el. (C. 75. jan. 25. 59.)

Az örökös nem tekinthető 3. jóhiszemű személynek, hanem az optkv. 547. §-a szerint, 3. személyek irányában az örökhagyóval egy személynek veendő. (C. 85. jan. 9. 5191/84. sz.)

Az ingatlan tulajdona és birtoka iránt folyamathoz tett perben, ha alperes a kezések tárgyává tett ingatlan rész tulajdonát a helyszinelési tulajdonosokkal kötött adásvételi szerződés és ennek alapján eszközölt tulajdonjogi bekebelezés után három évet meghaladó idő óta megszerzte, felperes pedig öröklési jogon alapuló tulajdoni igények a hirdetményi határidő alatt be nem jelentette és fel nem jegyeztette, sem pedig arra nézve, hogy alperest a vételnél rosszhiszeműség terhelné, bizonyítékot fel nem hozott, alperes a kérdéses ingatlan részre nézve oly jóhiszemű harmadik jogszerzőnek tekintendő, aki ellen felperes tulajdoni igénye a telekkönyvi rendtartás 3. §-ának 1. pontja szerint többé nem érvényesíthető s ki a kérdésben forgó jutalékot az osztr. polgári tvkönyv 1467. §-ának rendelkezéséhez képest is már fenforgott esetben a kereset beadása előtt elbirtokolta. (C. 7980/1899.)

Az id. törv. szab. 21. §-a által az optkv. azon rendeletei tartattak fenn, melyek a tkvi rendelettel kapcsolatban állván, a tkv.-nek tárgyát képező valamely dolgok szerzése

vagy elidegenítése módjait meghatározzák, e szerint az osztr. polg. tkvnek az elévülésére és elbírálására vonatkozó rendelkezéseiből csak azok tekinthetők fenntartottaknak, melyek nyilvánkönyvi jogokra vonatkoznak, illetve ily jogoknak elbirtoklás utján való szerzését s ennek alapján való bejegyzését, vagy elévülés folytán elenyésztését s ez alapon való törlését szabályozzák (optkv. 1467., 1469., 1500. §-ai s az 1472., 1498., 1499. §§-ok annyiban; amennyiben telekkönyvezett ingatlanokra és a nyilvánkönyvekbe bejegyzett jogokra s elbirtokolt jogok bejegyeztetésére vagy elenyésztett jogok közöltezésére vonatkoznak): egyéb tekintetben ellenben az elévülés és elbirtoklás kérdése s ezek feltételei a hazai törvények szerint bírálendő el, miből következik, hogy a fenforgó esetben, midőn a telekkönyvi tulajdonossal szemben alperes nyilvánkönyvön kívül állítólag elbirtokolt szolgáltatásokat kíván érvényesíteni, azon kérdés elbírálásánál: van-e elbirtoklásnak helye s annak feltételei megvannak? nem az osztr. polg. tkv.-nek a felek által idézett s az alsóbíróságok ítéletében felhívott szakaszai, hanem a hazai törvények rendelkezései irányadók. (C. 900. okt. 9. 2931.)

Az optkv. 1467. §. rendelkezésében meghatározott 3 év csak harmadik, jóhiszeműleg jogot szerzett személyek részéről érvényesíthető. (I. 903. szépt. 17. I. G. 191/1908.)

1468. §. Ahol még rendes nyilvánkönyvek behozva nincsenek, és az ingatlan dolgok szerzését a birói irományokból és más okiratokból kell bebizonyítani, vagy ha a dolog annak nevére, aki arra nézve a birtokjogot gyakorolja, beiktatva nincs; az elbirtoklás csak harmincz évök lefolyta után végződik be.

1469. §. Szolgáltatások és idegen földön gyakorlott egyéb különös jogok az által, kinek nevére a nyilvánkönyvekbe bekebelezvék, úgy mint a tulajdonjog, három év alatt birtokoltatnak el.

1470. §. Ahol rendes nyilvánkönyvek még nem léteznek, vagy hol ily jog azokba bekebelezve nincs, azt a jóhiszemű birtokos csak harmincz év után birtokolhatja el.

1471. §. Oly jogoknál, melyek ritkán gyakoroltathatnak, például egyházi javadalom adományozásánál, vagy valakinek valami hid helyreállításához járulása szorításánál, az, ki az elbirtoklást állítja, a harmincz év lefolytán kívül egyszersmind azt is tartozik bebizonyítani, hogy a gyakorlat eset

azon idő alatt legalább háromszor előfordult és 5 ezen jogot mindannyiszor gyakorolta.

Rendkívüli elbirtoklási idő.

1472. §. A fiscus, vagyis az álladalmi javak és az álladalmi érték igazgatói ellen, amennyiben az elévülésnek helye van (287, 289 és 1456—1457. §§.), továbbá az egyházak, községek és más megengedett testületek javainak igazgatói ellen, a közönséges elbirtoklási idő nem elegendő. Az ingó dolgoknak birtoka, valamint az ingatlanoknak, vagy az azokon gyakorlott szolgalmaknak és más jogoknak birtoka is, ha azok a birtokos nevére a nyilvánkönyvekbe bekebelezvék, hat esztendeig folytatandó. Oly nemű jogok, melyek a birtokos nevére a nyilvánkönyvekbe bekebelezve nincsenek és minden más jogok, a fiscus és az itt felhozott kedvezményezett személyek irányában, csak negyven évi birtok által szereztethetnek meg.

1473. §. Ki a törvény által az elévülés idejére nézve kedvezményezett személylyel közösségben áll, az ugyanazon kedvezményben részesül. A hosszabb elévülési időbeli kedvezmények más arra nézve hasonlóul kedvezményezett személyek ellenében is hatályosak.

1474. §. Családi hitbizomány, örökhaszonbéri vagy örökbéri jószág ezen minősége csak negyven-évi szabad tulajdonképeni birtok által vész el.

1475. §. A tulajdonosnak azon tartományon kívüli tartózkodása, melyben a dolog létezik, a rendes elbirtoklásnak és elévülésnek annyiban áll ellent, hogy az önkényti és vétlen távollét ideje csak felében, következőleg egy év csak hat hónapba számítatik. De rövidebb ideig tartó távollét, mely egy teljes évig szakadatlanul nem tartott, tekintetbe nem veendő s általában az idő összes harmincz esztendőnél tovább soha ki nem terjesz-

tendő. A vétkes távollétet a rendes elévülési idő alóli kivétel nem illeti.

1476. §. Az ís, ki valamely ingó dolgot, valamely ál- vagy rosszhiszemű birtokostól közvetlenül szerzett meg, vagy elődét megnevezni nem képes, tartozik a különbeni rendes elbirtoklás idejét kétszeresen bevárni.

1477. §. Annak, ki az elbirtoklást harmincz, vagy negyven évi időszakkal támogatja, nincs szüksége a jogszerű cím kimutatására. De az ellene behozott rosszhiszemű birtok ezen hosszabb időszakban is kizárja az elbirtoklást.

Elévülési idő: Rendes.

1478. §. Amenyiben minden elbirtoklás elévülést foglal magában, a kiszabott kellékek mellett mindkettő egy időben telik be. De a tulajdonképeni elévülésre az oly jognak, mely már magában is gyakoroltathatott volna, harmincz éven általi nem használása is elegendő.

1479. §. Tehát egy harmadik irányábani minden jogok, akár vannak a nyilvánkönyvekbe bekebelezve, akár sem, rendszerint legfeljebb harmincz évi nem használás, vagy ugyanannyi ideig tartott hallgatása által elenyésznek.

V. ö. 823., 850., 1451., 1480., 1481., 1483., 1488., 1497. §§.

1480. §. Évenkénti adók, kamatok, járadékok vagy szolgálattételekből hátralevő követelések három év alatt enyésznek el; a jog maga harmincz évi nem használás által évül el.

A kamatok elévüléséről v. ö. 1883 : XXV. t.-cz. 19. §.; l. még a Curia 62. és 65. sz. döntv.

Ő Felsége méltóztatott az álladalmi hitelezők iránti különös tekintetből rendelni, hogy az 1812. jan. 1-től fogva lejárt és jövődében lejárandó kamataira a nyilvános adósleveleknek, a polg. tvkönyv 1480. §. ne alkalmaztassék; hanem a kamatozó álladalmi papirok kamataira, valamint magára az alaptökére nézve is, az elévülés csak 30 esztendei időszak lefolytával álljon be. (1812. márc. 25. udv. rendelv., ig. törv. gyűjt. 982. sz.; 81. sz. függelék.)

Azon legfőbb határozat alá terjesztett kérdés folytán, vajjon az ált. polg. tvk. 1480. §-ban ezen szó alatt: bécrek (Zinsen), a tőkebérek vagy kamatok is értendők legyenek-e, s mikép egyeztethessék aztán össze ezen §. az ált. polg. tvkv. 1335. §-val? köv. nyilatkozat adatik: Az 1480. §-ban ezen ált. kifejezés alatt bérek, a tőkebérek is értendők; ennél fogva a hátramaradt tőkebérek követelése, rendszerint három esztendő alatt elévül, és az alól egy későbbi, 1812. márcz. 25. kelt., udv. kamarai rendelvény által különös tekintetből, csak a nyilvános kötelezvények kamatai vétettek ki. Noha pedig a hátramaradt tőkebéri követelések rendszerint az 1400. §-hoz képest, három esztendő alatt elévülnek; mégis a hátralévő tőkebéri követelés, tőkeösszlet erejéig, miről az 1335. §. szól, nemcsak azon esetekben, hol az 1494. és 1496. §§. szerint az elévülés általában megakad, hanem azon esetben is fölszaporodhatik, ha a hitelező a kamatokat, legalább három évenként bíróságkivülieg követelte, és az adós mentegetés által, várakozásért, vagy adósságának elhalasztásáérti kérelem s eff. által a hitelezőnek kamatkövetelési jogát nyilván, hallgatag elismerte, minthogy ekképen az 1497. §. szerint, a hátralévő kamatok elévülése félbeszakittatik, következőleg a hátralévő kamatok a tőkeösszeg erejéig folyhatnak. (1812. nov. 21. udv. rendelv., ig. törv. gyűjt. 1016. sz.; 80. sz. függelék.)

Ó cs. k. Felsője 1839. jan. 22. legf. kabinet-i iratával köv. határozatokat méltóztatott szentesíteni: Az ált. polg. tvkv. 1480. §. megállapított 3 esztendői elévülés, a cselédség bérére nem alkalmazandó. A jelen rendelet kihirdetése napjától fogva mindazáltal, a megtörtént fizetés törvényes vélelme áll, ha a cselédségnek tartozott bér lejárat-i ideje után, 3 évi időszak folyt le, s a hitelező annak utján be nem bizonyíthatja, hogy a fizetés meg nem történt. Ezen rendszabály áll a korábban lejárt bérekre nézve is, ha a kihirdetés után 3 évi időszak folyt le. (1839. ápr. 10. udv. rendelv.; 85. sz. függelék.)

A három évnél régibb időből származó ügyvédi díjak iránti követelésekkel szemben az osztr. polg. törv.-könyv 1480. §-ban szabályozott elévülés nem érvényesíthető. (C. 83. febr. 12/26. — 4. sz. polg. t. ü. döntv.)

Munkabéri szerződésből eredő igények az optkv. szerint nem 3, hanem 30 év alatt évülnek el. (C. 90. jun. 30. 110.)

Az 1883 : XXV. t.-cz. 19. §-ának a kamatok elévülésére vonatkozó rendelkezése nem alkalmazható a bíróilag megítélt kamatkövetelésre. (C. 95. ápr. 19/jun. 7. — 62. sz. polg. t. ü. döntv.)

Az 1883 : XXV. t.-cz. 19. §-ának az a rendelkezése, mely szerint a kamat elévül, ha a hitelező azt három esztendő alatt sem követeli, csakis a kölcsön és más hitelezési ügyletekből felmerülő, bíróilag meg nem ítélt szerződési kamat elévülését szabályozza s az más czímen követelt kamatra nem alkalmazható. (C. 97. decz. 10. — 98. jan. 21. — 65. sz. polg. t. ü. döntv.)

A gyermektartási kötelezettség megállapítása következtében fizetendő egyes tartási díjrészeket 3 évi elévülésnek

vannak alávetve. (C. 96. okt. 23. I. G. 905/96. 98. jun. 24. I. G. 161/98.)

Ott, hol az optkv. ez idő szerint érvényben van, a gyermekeknek nemzője ellenében tartás iránt fennálló joga, mint személyes jog, az elévülés és elbirtoklás tárgyát képezi ugyan, azonban az egyes tartásdíjrészletek 3 évi elévülés alá esnek. (C. I. G. 403/1898.)

A törvénytelen gyermek tartása iránti keresetre nézve az optkv. 1480. §-ában szabályozott rövidebb elévülési idő nem nyerhet alkalmazást, mivel az egyes havi fizetési részletek is csak a követelés mikénti fizetésére vonatkoznak, de nem képeznek az idézett szakaszban körülírt járadékot. (C. 905. decz. 7. I. G. 294/1905.)

A kereseti jog a telepítvényi ingatlanok birtokosai irányában az azok által a multban teljesíteni elmulasztott évi szolgalmányok értékének megtérítésére irányulván, az az optkv. értelmében három év alatt elévül s az elévülés csupán a helyesen indított keresettel szakasztatik meg, de nem jogfentartási nyilatkozattal. (C. 99. márcz. 14. I. G. 353/98.) Azonos: C. I. G. 535/98.

Az optkv. 1480. §-ának az elévülést szabályozó rendelkezése nem nyerhet alkalmazást az oly követelésre nézve, melyre vonatkozó szerződés oly területen kötöttet ugyan, a melyen az optkv. hatályban van, azonban a szerződés nem ott teljesítendő. (C. 903. febr. 10. I. G. 518/1902.)

Az optkv. 1480. §-a és a függelék 84. sz. szerint a haszonbérkövetelés 3 év alatt elévül. (C. 906. máj. 23. I. G. 8/1906.)

Kivételek.

1481. §. A családi s általában személyjogon alapuló kötelezettségek, péld. a gyermekeknek nélkülözhetetlen tartás megadása, valamint azok is, melyek a maga tulajdonával szabadon bánhatási fennebb (1459. §.) említett jognak felelnek meg, péld. valamely közös dolgok felosztásának, vagy hátrajelölésének eszközöltetésére való kötelezettség, el nem évithetők.

1482. §. Hasonlókép az, ki valamely idegen telken az egészre nézve, vagy különböző tetszése szerinti módon valami jogot gyakorolhatott, csupán amiatt, mivel azt, bármi hosszú idő alatt is, a teleknek csak egy részén, vagy csak bizonyos módon gyakorolta, jogában nem korlátoltatik; hanem a korlátolásnak az eltiltási vagy akadályozási jog megszerzése vagy elbirtoklása által kell eszköz

tetni. (351. §.) Ugyanez alkalmazandó azon esetre is, ha valaki valamely község minden tagjai irányában illető jogát eddig annak csak bizonyos tagjai iránt gyakorlotta.

1483. §. Mig a zálog a hitelező kezében van, ellene a zálogjog gyakorlatának elmulasztása nem gördítettetik, és a zálogjog el nem évítettetik. Az adósnak zálogváltási joga is elévitlen marad. De amenyiben a követelés a zálogjog értékét felülhaladja, az, időközben, elévülés által elenyészhetik.

1484. §. Oly jogok elévülésére, melyek csak ritkán gyakorolhatók, megkivántatik, hogy a harmincz évi elévülési idő alatt az ily jog gyakorlására nyílt háromszori alkalom ne használtatott legyen. (1471. §.)

1485. §. Az 1472. §-nak kedvezésében részesített személyeket illetőleg, valamint az elbirtoklásra, ugy az elévülésre is negyven esztendő kivántatik.

Rendkívüli rövidebb elévülési idő.

1486. §. Azon általános szabály, hogy valamely jog, nem használás miatt csak harmincz vagy negyven év lefolyta után vesz el, csak azon esetekre alkalmazható, melyekre nézve a törvény már rövidebb időt nem szabott. (1465. §.)

1487. §. Azon jogok, melyeknél fogva a végrendelet felforgattathatik; a köteles rész vagy annak kiegészítése követeltethetik; valamely ajándékozás a megajándékozott hálátlansága miatt visszahúzódhatik; valamely terhes szerződés a félénynin tuli sérelem miatt felbontathatik; vagy valamely közös jószágban történt osztály kérdésbe vétethetik; és a szerződésnél a másik szerződő fél ravaszága nélkül közbejött félelem vagy tévedés miatti követelés három év alatt érvényesítendő. Ezen idő lefolyta után elévültek.

V. ö. 775., 776., 778., 841., 948., 949., 951. §§.

Arra nézve, hogy az osztr. polg. tvk. 1487. §-ában meghatározott elévülési határidő mely időponttól számítandó, a törvényben rendelkezés nem foglaltatik. A dolog természetéből folyik azonban, hogy ez az elévülés kezdetét mindaddig nem veheti, míg a végrendeletben kedvezményezettek a nekik szánt előny elfogadása iránt kötelezően nem nyilatkoznak, mert a végrendeleti előny el nem fogadása esetében a törvényes örökösödésre hivatott, de a végrendelettel sértett személyre nézve a keresetnek minden alapja hiányzanék és mert a végrendeleti örökös csak a reá nézve kedvező végrendeleti intézkedés elfogadásával válik a végrendelettel sértett törvényes örökösnek felelőssé. (C. 906. máj. 8. 899/805. A VIII. t. 3. sz. elvi hat.)

1488. §. A szolgalmi jog nem használása által elévül, ha a kötelezett fél a szolgalom gyakorlatának ellené szegült, és a jogosított három egymás után következő esztendő alatt jogát nem érvényesítette.

1489. §. Minden kártalanítási követelés elenyészik három év után azon időtől fogva, melyben a kár a károsultnak tudtára esett. Ha a kár tudtára nem esett, vagy ha az büntetből eredett, a keresetjog csak harmincz esztendő után évül el.

V. ö. 331., 332., 1041., 1043., 1295., §§.

1490. §. [Oly bántalmak iránti keresetek, melyek csupán szóval, irással, vagy tagjártatással elkövetett meggyalázásból állanak, egy év után többé nem indíthatók. De ha a megbántás tettelegességek-ből áll; ugy az elégtétel iránti keresetjog három esztendeig tart.]

Az itt említett keresetek a Btk. életbelépte óta a büntetőbírószág hatáskörébe tartoznak; elévülésüket a Btk. állapítja meg.

1491. §. Némely jogok a törvény által még rövidebb időre vannak szorítva. Az ez iránti rendszabályok azon helyeken fordulnak elő, hol ezen jogok tárgyaltatnak.

V. ö. 156—159., 862., 933., 936., 967., 982., 1075., 1082., 1084., 1111., 1141., 1367. §§. Az egyéb tvkben megszabott rövidebb elévülési időről v. ö. Márkus: Magy. magánjog III. k.

1492. §. Meddig szolgáljon a váltójog valamei

váltólevél javára, a váltói rendtartásban határoztatik meg.

A váltó elévüléséről v. ö. V. T. 84—90. §§.

Az előd elévülési idejének beszámítása.

1493. §. Ki valamely dolgot jogszerű és jóhiszemű birtokostól jóhiszeművel vesz át, az mint utód jogosítva van előde elbirtoklási idejét is beszámítani (1463. §.). Ugyanez áll az elévülés idejére nézve is. Harmincz vagy negyven évi elbirtoklásnál ezen beszámításnak jogszerű czim nélkül is, s tulajdonképeni elévülésnél még jóhiszem, vagy vétlen tudatlanság nélkül is van helye.

Az elévülés megakadása.

1494. §. Oly személyek ellen, kik lelki tehetőségeik hiánya miatt jogaik igazgatására magok nem képesek, mint árvák, örültek és kábák ellen, az elbirtoklási vagy elévülési idő, hacsak e személyeknek törvényes képviselőik nincsenek, el nem kezdődhetik. A már elkezdődött elbirtoklási vagy elévülési idő foly ugyan; de soha előbb mint két esztendő múlva az akadályok elhárítása után be nem végezhetik.

V. ö. csödtörv. 15. §.

A 32 évi elévülési időszakra nézve a magyar törvények hatálya visszaállítván, e részben az optkv. 1494. §. e rendelkezése többé nem irányadó. (C. 90. jan. 7. 3780/89. — C. 90. okt. 9. 2932.)

1495. §. Hasonlóul a házastársak között, továbbá gyermekek vagy gyámság alattiak és szüléik vagy gyámjaik között is, míg az első házassági szövetségben, az utóbbiak szüléi vagy gyámi hatalom alatt állanak, az elbirtoklás vagy elévülés sem el nem kezdethetik, sem nem folytathatják.

1496. §. Polgári vagy hadi szolgálatbani távollét miatt vagy igazságszolgáltatás teljes megszüntével péld. körvész vagy háboru idejében, az elbirtok-

lásnak vagy elévülésnek nemcsak kezdete, hanem míg ezen akadály tart, folytatása is megakad.

Az elévülés félbeszakítása.

1497. §. Mind az elbirtoklás, mind az elévülés félbeszakad, ha az, ki arra hivatkozni akar, az elévülési idő lefolyta előtt, akár világosan, akár hallgatva, a másiknak jogát elismerte; vagy ha a jogositott által megpereltetik, és a kereset kellően folytattatik. De ha a kereset jogerejű ítélet által helytelennek nyilvánítottatik, az elévülés félbeszakadatlanoknak tartandó.

V. ö. 863., 1480. §§.

Azon kérdés folytán: vajjon a végrendeletek és be-
könyvezett okiratok ellen teendő ellenmondásrai határidő meghosszabbítása végetti kérelemnek hely adassék-e? méltóztatott Ő Felsege határozni, hogy az elévülési esetekben, az elévülés csak a valósággal megindított kereset által szakasztassék félbe; azért is az efféle kereset megindítása végetti, csupa határidől kérelem, mely csak a keresetrei akaratot jelenti, ezen hatálylyal sohasem bírhat, s ennélfogva a bíró által, a végrei határidő hosszabbítás se adassék. (1819. jan. 30. udv. rend., ig. törv. gyűjt. 154. sz.; — 86. sz. függelék.) L. még a 80. sz. függelék az 1840. §. kapcsán. V. ö S. E. 17., 215. §§.

Az elbirtoklás vagy elévülés hatálya.

1498. §. Aki valamely dolgot vagy jogot elbirtokolt, az előbbi tulajdonos ellen a bíróságnál a tulajdon ítéltesét kérheti, s a neki ítelt jogot, amennyiben ez a nyilvánkönyvek tárgyát tenné, azokba be is kebelezetheti.

V. ö. 350., 469., 524., 1500. §§.

1499. §. Hasonló módon eszközölheti az elévülési idő lefolyása után a kötelezett a nyilvánkönyvekbe beiktatott kötelezettsége kitöröltetését, vagy a jogositottat eddig illetett jognak és az arról kiadott okiratoknak érvénytelenítését.

V. ö. 468., 480., 527., 1443. §§.

1500. §. De az elbirtoklás vagy elévülés által szerzett jog annak, ki a nyilvánkönyvekhez bizt

ban, valamely dolgot vagy jogot még annak bekebelezésre előtt szerzett meg, kárára nem válhatik.

Az optkv. 1500. §-a az elévülés a elbirtoklás által szerzett jognak érvényesítését csak az ellen sárja ki, aki csupán a nyilvankönyvekhez biztában szerzett telekkönyvi tulajdonjogot: ezen feltétel azonban nyilván hiányzik akkor, ha a tulajdont szerző meggyőződött vagy pedig kellő figyelem mellett meggyőződhetett volna arról, hogy a szolgalmat tényleg gyakoroltatott; mert ily esetben az új szerződő a nyilvankönyv által félre nem vezetethetik és a nyilvankönyvbe való bizalom vele semmi esetre sem hitethette el, hogy egy tényleg és láthatólag gyakorolt szolgalmat nem áll fenn. (C. 1883. febr. 21-én 7672.)

Aki anélkül, hogy a szolgalmi joga a telekkönyvben be volna jegyezve, a szolgalmat 82 éven át birtokolja, elbirtoklás által a szolgalmat megszerzi. (C. 85. máj. 20. 767. — 88. febr. 21. 7672/87.)

Az optkv. 1500. §. rendelkezése alkalmazást nem nyerhet, ha az ingatlan szerzője a szerzéskor más személy birtoklásáról, illetőleg elbirtoklásáról, tudomással birt. (C. 903. szept. 17. I. G. 191/1903.)

1501. §. Az elévülés, a felek ellenvetése nélkül, hivatalból tekintetbe nem veendő.

V. ö. váltóelj. 14. §.; 1881 : LX. t.-cz. 223. §.

Az elévülésről lemondás vagy annak meghosszabbítása.

1502. §. Az elévülésről sem előre lemondani, sem a törvények által határozottnál hosszabb elévülési határidőt kikötni nem lehet.

A

- Ablakjog, 488.
 Actio rehdhibitoria, l. Szavatosság.
 Actus merae facultatis, l.
 Adás, fizetés helyett, 1413, Jura.
 1414.
 Adásvevés, más nevében, 1008.
 Adásvevés, félbeszakítja a bérletet, 1120, 1121, 1158.
 Adásvevési szerződés, 1053—1089, 1158.
 Adcrescendi jus, l. Növedék.
 Addictio in diem, l. Jobb vevő fentartása.
 Adjunctio, l. Növedék.
 Adóslevél alakja és tartalma, 1001.
 Adóslevél, előmutatóra szóló 371, 677, 1393.
 Adóslevél, mint kölesön tárgya, 985, 990, 991.
 Adóslevél, ujnak kiszolgáltatása 1379.
 Adóslevél a fizetésnél visszük kívánandó 1428.
 Adósság, 788, 790; kiskorúé, 173, 230.
 Adósság elengedése, 1381, 1444.
 Adósság, nagykorúé, örökrészebe beszámíttatik 788, 790.
 Adósság, részletben elfogadandó-e, 1415, 1416.
 Adósság, l. még Tartozás, Terhek.
 Adóstársak, mikép tartoznak fizetni, 880—890.
 Aestimatorius contractus, l. Eladási bizomány.
 Ajándék elfogadása a hatalmazott által 1013.
 Ajándékozási szerződés, 938—955, 1381, 1397.
 Ajándékozási szerződés, halál esetre szóló, 956.
 Ajándékozási szerződés, házaspár között 1246, 1247.
 Ajándékozás, örökrész beszámítása, 791.
 Ajándékozás, különös meghatalmazást kíván 1008.
 Ajándékozás, hálátlanság miatt visszavonható, 948, 949, 1487.
 Akaratnyilvánítás, 863 s köv., 915, 1383.
 Aláírás, szerződésnél 884.
 Aláírás, egy harmadik által, 580, 886.
 Alak, végrendeletnél, 553—601, 557.
 Alak, szerződésnél, 883—887, 1432, 1433.
 Alapítvány, 646, 849, 1480.
 Albérlet, 1098, 1101.
 Alkudozás, 861.
 Alkusz, 865, 879, 996, 1000, 1103, 1004, 1152, 1299, 1349.
 Almárium hagyományozása 675—677.
 Alzálog, 454, 455, 460.
 Analogia, 7.
 Anyagszerek, idegen, felhasználása 416.
 Anya, 141, 142, 143, 158, 181, 197, 198, 205, 206, 211, 255, 259.
 Anya mint gyám, 198.
 Anya, házasságkivüli, 164—171.
 Apa, l. Atya.
 Arany, hagyományozása, 679.
 Atya, törvényes, 138, 156, 157, 158.
 Atya, jogai és kötelességei, 141, 142, 147, 196, 211, 193, 156—159, 163, 164, 166—169, 1458, 1481.
 Atyai hatalom, 49—53, 147—154, 166, 172—178, 183, 185.
 Atya, örökbefogadó, 179. és köv.
 Atyaság, házasságkivüli 163, 164.
 Auctoris nominatio, 375.
- A**
- Ág, rokonsági és sógorsági, 41.
 Ág, törvényes öröklésnél 730.
 Államfő 20.
 Állat, szelid vagy szelidített 384.
 Állatért szavatosság, 924—925

Államjavak, elévülésnél 1472.
 Államkincstár, 20, 290, 867, 908.
 Állampolgárság, 28.
 Állami sorsjátékok, 1274.
 Állami vagyon '87, 290, 1472.
 Állatfogás, 383, 384, 503.
 Állat hasznai, 405, 406.
 Állat által okozott kár 1320—1322.
 Ár, rendes, rendkívüli, 304—306.
 Ár, rendkívüli, mikor térítendő meg, 335, 378, 1331.
 Ár, megtérítése 333.
 Ár, adásvevésnél, 1054—1059.
 Áradvány, 411.
 Árszabás, 1059.
 Áruk, mint kölcsön tárgyai, 991.
 Árutár, 427.
 Árverés 321, 367, 461—463, 840, 843, 935, 1076, 1121, 1215.
 Árverési csarnok, 964, 1089.
 Árverés, 367, 461—463, 935, 840, 843, 1076, 1215.
 Átadás, 423—446, 322, 348, 905, 1420.
 Átállománylag, 930, 1049, 1064, 1099.
 Átküldése a dolognak, 429.
 Átváltoztatása a jogoknak és kötelezettségeknek, 1375.

B

Bába, 100.
 Balesetek I. Véletlen esetek.
 Bánásmód, házasságok között. 90.
 Bántalmazás, 109, 115, 116, 540—542, 770, 1325—1335, 1490.
 Bánatbér, 909—911.
 Bánya, 294, 298, 382, 385; —kiaknázása 511.
 Bányarész 1277.
 Becsü 303—306, 784.
 Becsületsértés 540, 770, 1330.
 Behajthatóság, 1397—1399.
 Beiktatás, telekkönyvi 431—439, 446.
 Beismerés, 99.

Bekebelezés 431—446, 1443, 1446, 1467—1477, 1489—1500.
 Beleegyezés házassági szerződéshez 48—59, 75 s köv., 1140.
 Beleegyezés szerződéshez, 861, 865—877, 820.
 Beneficium divisionis, ordinis, I. Kezes.
 Beneficium inventarii, I.
 Örökség birtokbavétele.
 Beruházás megtérítése, 331—336, 391—396, 403, 483, 487, 641, 690, 824, 837.
 Bér, 360, 633, 634, 1092, 1100—1108, 1113, 1115, 1118, 1133, 1135, 1136.
 Bérleti és haszonbéri szerződés, 1091—1121.
 Beszámítás örökösödésnél, 787—794.
 Beszámítás követeléseknél 1438—1443.
 Beszámítás az elévülésnél 1493.
 Betegség, 53, 924—927.
 Betegség, ragályos, házasságnál 53.
 Betegség, állatnál mint szavatossági hiba 924—927.
 Betolakodás, a birtokba, 345.
 Beváltási joga a hitelezőnek 462.
 Birlaló 309, 318, 319, 348, 375.
 Biró hibája ellen panasz, 1295, 1341, 1357.
 Birói ítéletek 12.
 Birtok, 809—852, 376—378, 1460—1464.
 Birtok, jogszerű, jogszerűtlen 316—325.
 Birtok, jó-, rosszhiszemű 326—338.
 Birtok háborítása, 339—344, 346.
 Birtok, albiratok 345—378.
 Birtok, elenyészte 349—351.
 Birtok, eltagadása, szinlelése, felhagyása 376—378.
 Birtokos, 309, 323, 324, 360, 367, 368, 374.
 Birtokszerzés, 312—322.
 Bizományos, 450, 1002, 1080.

- Biztosítás építkezésnél, 341—343.
 Biztosítás haszonélvezetnél, 520.
 Biztosítás hagyománynál 688.
 Biztosítás adására kötelesség, 236, 237, 341—343, 520, 688, 692, 812, 834, 890, 1245, 1260, 1343, 1358, 1364, 1373, 1428.
 Biztosítás követelésnél 1343, 1373.
 Biztosítási szerződés 1288—1292.
 Börtön 61, 279, 768.
 Butorok 674.
 Büntársak felelőssége 1301—1304.
 Büntett, 109, 115, 116, 768, 769, 1210.
- Cselekvények, megengedettek, 1349.
 Cselekvények, jogellenesek, 1306—1310 és 1313—1319.
 Cselekvőképesség, 4, 18, 310, 355, 356, 865, 866, 1453.
 Csere, 1045—1052.
 Csipkék, 679.
 Csőd, 1024, 1210, 1226, 1261, 1262, 1356.
 Czég, 1028, 1201.
 Czim, elévüléshez, 1460, 1477, 1493.
 Czim, jogszerű, 316, 317, 320, 323, 325.
 Czim, öröklési joghoz, 533, 534.
 Czim, szolgáalomhoz, 480.
 Czim, tulajdonhoz, 380, 381, 424.
 Czim, záloghoz, 449.

C, Cs, Cz

- Caducitas, 760.
 Codicillus, 553.
 Conditio causa data, causa non secuta, 1048.
 — ex turpi vel injusta causa, 1174.
 — indebiti, I. Tartozatlan fizetés.
 — sine causa, 1435.
 Constitutum debiti alieni 1349.
 — possessorium, 319.
 Correalitás, 550, 820, 821, 891—896, 1203, 1302.
 Culpa, I. Gondatlanság.
 Család, 40, 529.
 Családi alapítvány, 849.
 Családi hitbizomány, 618—646, 1474.
 Családi jogok, 43, 146, 160, 162, 165, 182, 183, 1458, 1481.
 Családi név, 79, 80.
 Családi viszonyok, 15, 44.
 Csalás, 542, 770, 866, 81—875, 1248.
 Cselédek, hagyománynál 683.
 Cselédek, gazdáik helyett 1027—1033.
 Cselédek, vétségeiért ki felelős 1314—1318.
 Cselédek és gazda közötti viszony 1172.

D

- Datio in solutum, 1413, 1414.
 Dolog 285—308.
 Dolog, elveszett, 388—401.
 Dolog, idegen, 366—368, 403.
 Dolog, ingó, 231, 293, 298—293—298, 300, 312, 322, 431—445, 612, 905, 933, 1467, 1468.
 Dolog, ingó, 231 293, 298—300, 312, 322, 370, 612, 905, 933, 1420, 1466.
 Dolog, jövendő, 1275, 1276.
 Dolog, szabadon álló, 382, 386, 456, 652, 923, 945, 1036—1044.
 Dologjogok, 307, 308, 859, 1342.
 Dolus, 345, 542, 770, 866, 869, 871, 874, 878.

E

- Egészség, 109, 115.
 Egyesítés, mint növedék, 414—419.
 Egyesítés, mint megszüntető mód, 526, 1445, 1446.
 Egyesség, 117, 233, 1264, —1390.

- Egyetemlegesség, 550, 820, 821, 891—896, 1203, 1302.
 Egyezkedés jövő szerződé-
 désre, 936.
 Egygyermekítés, 1295.
 Egyházak, 27.
 Egyházi javak 362, 539, 867,
 1472, 1485.
 Eladási bizomány, 1086—1089.
 Elbirtoklás, 1452—1477.
 Elcsábítása nőszemélynek,
 1328.
 Eldöglésc, marhának, 924—
 927, 1323, 1324.
 Elégtétel, teljes, 1323, 1324.
 Elenyészte, a birtoknak, 349—
 352.
 Elenyészte, a tulajdonjognak,
 444.
 Elenyészte, a zálogjognak,
 467—469.
 Elenyészte, a szolgálomnak,
 524—529.
 Elenyészte, a jog- és kötele-
 zettségeknek 1411—1450.
 Elenyészte, az ígéretnek 862.
 Elenyészte, a szerződésnek,
 917—920.
 Elenyészte, a kezességnek,
 1363—1367.
 Elismerés 861, 1376, 1396,
 1497.
 Elévülés 1451—1502.
 Elfogadása az ígéretnek, 861,
 862, 865, 888—896, 918.
 Elhagyása a házastársnak,
 109, 115, 116.
 Elhasználható dolog, 301, 510,
 983, 959.
 Elhasználhatatlan dolog, 301,
 959, 971.
 Elidegenítés, 232, 233, 244—
 247, 866, 1120, 1121, 1140.
 Elismerés, 1396, 1497.
 Eljegyzés, 45, 46.
 Elkülönbzési jog, hagyatéknál,
 812.
 Ellenséges viszony, 115, 116,
 193, 281.
 Elmaradt haszon, 1293, 1323,
 1824.
 Elemllözés 776—782, 795.
 Elnezavar, elmuló, 1306—
 1310.
 Elmulasztás, jogellenes, 1295,
 1298.
 Előbbi állapotba visszahelye-
 zés, 1450.
 Előhagyomány 648.
 Előjegyzés, telekkönyvi, 438,
 439, 445.
 Előleg, 1156.
 Előnyös hitelezők, 470.
 Előreadás, 908—910.
 Előrefizetés, 997, 1102, 1242,
 1285, 1418.
 Elővásárlási jog, 1067, 1072—
 1079, 1140, 1141.
 Elsajátítás, 381—402.
 Elsősülöttség, 610, 620.
 Elszakítása földdarabnak, 412.
 Elvesztése valamely dolognak,
 349, 352.
 Elzálogosítás, 888.
 Emberölés, 1327.
 Engedményezés, 233, 879,
 1392—1399, 1422, 1423, 1442.
 Ereszjog, 489.
 Esedékesség, 1413, 1434, 1435,
 1439.
 Eskü, 86, 87, 99, 1008.
 Esőviz, 490, 491.
 Esztelenek, 21, 48, 176, 191,
 270, 281, 283, 310, 566, 567,
 591, 616, 865, 1308—1310,
 1494.
 Expromissio, 1345.
 Ezüst, 679.

E

- Ékszer, 229, 678, 1247.
 Élelmezés, 672, 673.
 Élet, 53, 109, 115, 116, 768, 769.
 Életjáradék, 1284—1286, 1480.
 Életmód, 53, 109, 768, 769.
 Élettartam, 1284.
 Élőfa, 421; l. Fa.
 Építés, 340—343, 417—419, 515,
 516, 1096, 1118, 1119, 1157.
 Épület, 297, 340, 356, 356, 387,
 843.
 Érdemtelenség 540—546.
 Érték, 304—306, 637, 934, 935.

F

Fa, 205, 420, 421, 431, 451, 503; 511.
 Fa ága 422.
 Fájdalomdíj, 1325.
 Fal, szomszédok között, 854—858.
 Fehérnemű, 679.
 Feleség, 91, 92, 117, 120, 121, 1262.
 Félelem, 55, 95, 870, 874, 875, 1487.
 Feléntuli sérelem, 934, 935, 1060, 1268, 1386, 1487.
 Felfüggesztés, felakasztása tárgynak, 1318, 1319.
 Felhatalmazás, 1005—1034.
 Felhívás, 323—325.
 Felmenők, 65, 735.
 Felmondása meghatalmazásnak, 1020, 1021.
 — bérletnek, 1116—1119.
 — közintézetek tőkének, 1424.
 Felosztása, örökségnek 544—563.
 Felosztása közös dolognak, 839, 849, 1192—1197, 1215, 1481.
 Feltétel, 59, 696—712, 898—900, 1251.
 Férj, 91, 260, 1247, 1260—1262.
 Fiókvégrendelet, 553.
 Fiscus, 97, 115, 290, 867, 1472, 1485.
 Fiu, 174, 1231.
 Fizetés, 234, 455, 469, 685—687, 1345, 1357, 1358, 1361, 1395, 1396, 1403—1409, 1412—1437.
 Fivér, 259; l. Testvérek.
 Fogadalom, 63, 94, 539, 578.
 Fogadás, 1270, 1271, 1383, 1432, 1433.
 Fogadó szülék, 179, 756.
 Fogadott gyermek, 179, 755.
 Fogalmazvány, írásbeli, 581—583, 585.
 Foglaló, 908—911.
 Folyammer, 409, 410.
 Forgalom, 303, 311, 355, 448, 653, 878, 880.
 Földbér, 1125, 1147.
 Földdarab elszakítása, 412.
 Földtulajdon, 629, 1126—1150.

Fuvarárak, 427, 970, 1316.
 Fuvarosok, 450, 970, 1031, 1316.
 Füst, 487.

G

Gazdák, 1027—1033, 1172.
 Gazdasági eszközök, 1101.
 Gerendajog, 487.
 Gondatlanság, 1324.
 Gondnok, gondnokság, 113, 121, 158, 188, 269—283, 630, 690, 811, 1210.
 Gondnokolt jogügyletei, 49—51, 244—248, 282, 805, 865—867.
 Gonosztevő, 61, 94, 176, 191, 281, 574, 592, 868, 1210, 1314, 1315.

Gy

Gyalogut, 492—495.
 Gyámság, 187—268.
 — alól mentesség, 191—195, 201—203, 281.
 Gyár, 31, 233.
 Gyárosok, 995.
 Gyermekek általában, 21, 22, 23, 28, 42, 274, 310, 594, 681, 685, 762, 865, 1286, 1308—1310, 1458, 1481, 1495.
 Gyermekek, házasságiak, 105—108, 117, 121, 138—154, 160, 161, 195, 281, 732—734, 951, 1220—1224, 1231, 1257.
 Gyermekek, törvényesítettek, 160—162, 752, 753.
 Gyermekek, utószülöttek, 778—780, 954.
 Gyermekek, házasságon kívüliek, 102, 155—158, 163—171, 754.
 Gyermekek örökbefogadottak, 179, 755.
 Gyökerek 420, 422.
 Gyöngyök, 229, 678.
 Gyümölcs, l. Hasznok.

H

Háboru, 24, 1044, 1104—1107, 1133, 1134, 1496.
 Hagyaték, 531; l. Örökség.

- Hagyatékek adósa, 1282.
 Hagyatéki hitelezők, 811—813, 815, 1282, 1445.
 Hagyaték tárgyalás, 797—824.
 Hagyomány, 535, 594, 595, 647—693, 714, 724, 725, 778, 783, 787, 812, 879, 1282, 1445.
 Hajósok, 970, 1316, 1027—1031.
 Hajókölcsön, 1292.
 Halak, 295.
 Halál, 24, 25, 249, 529, 1022, 1070, 1071, 1074, 1102, 1139, 1207—1211, 1448.
 Halál esetére ajándékozás, 956.
 Halátlanság, 948, 949.
 Hallgatás szerződésnél, 863, 1115.
 — végrendeletben, 776, 780—782.
 Háramlási nap, 545, 684, 703.
 Harmadik személy, 875, 879, 881, 1422, 1423.
 Hasonlóság, 7.
 Használat, 151, 297, 504—508, 1305.
 Hasznok, 295, 330—336, 388, 405, 547, 504—512, 519, 631, 632, 686, 839, 840, 1050, 1064, 1068, 1071, 1085, 1101, 1103, 1275, 1276.
 Haszonbér, 233, 1091—1121.
 Haszonélvezés, 478, 509—522, 757, 810, 1228, 1240, 1255—1258, 1462.
 Haszonkölcsön, 959, 971—982.
 — 1033, 1299.
 Haszonvételek, 150, 330—336, 504—512, 1050, 1064, 1068, 1071, 1085, 686, 839, 840, 1275, 1276.
 Határidő, 687, 955.
 Határok, 845, 850—858.
 Hátralékok, 928, 1480.
 Ház, 31, 297, 340, 387.
 Házasság, 44—136.
 Házasságra nem lépés 700.
 Házasságtörés, 67, 94, 109, 115, 116, 119, 135, 136, 158, 543, 770.
 Házastársak jogai és kötelességei, 89—92.
 Házastársak, elválasztottak, 118—121.
 Házastársak öröklési joga, 594, 757—759, 796, 1237—1241, 1260—1262, 1495.
 Házassági egyezmény, szerződés 44, 879, 1217—1266.
 Házi eszközök 674.
 Háznép, 594, 1318.
 Háztartás, 91, 92, 174.
 Hely, 902, 905, 919, 1420.
 Helyettesítés, 652.
 Hiány, 923—932, 1153.
 Hiba, 1294, 1295, 1297, 1323, 1324.
 Hintó, 679.
 Hirdetményi felhívás, idézés, 113, 115, 172, 251, 273, 277, 390, 397, 813—815, 1479.
 Hitbér, 1230.
 Hitbizomány, 618—646, 1474.
 Hitelezés, 1031—1038, 1063.
 Hitelező, 953, 1286, (642, 811—813, 815, 800).
 Hitvestársi öröklés, 594, 757—759, 796, 1237—1241, 1260—1262, 1495.
 Hitbizományi helyettesítés, 608.
 Hivatal, nyilvános, 29, 131, 195, 281, 788—790, 1290, 1341.
 Holttányilvánítás, 24, 277, 278.
 Homályos kifejezés, 915.
 Hónap, 902.
 Hozomány, 1218, 669—671, 788, 790.

I

- Idegen dolog, elzálogosítása, 456.
 Idegen dolog, elidegenítése, 366—368.
 Idegen dolog, hagyományozása, 662.
 Idegen dolog, megmentése, 403, 1036—1044.
 Idegen dologtéri szavatosság, 923, 945.
 Idegenek, 34—37: I. külföldi.
 Idő lefolyta, 527, 528, 1364, 1449.
 Időpont, 261, 245, 546, 578, 704—708, 1132.
 Időtartam, 24, 29, 72, 73, 82, 96, 101, 113—115, 120, 121,

- 134, 138, 155—159, 163, 176,
194, 201, 239, 258, 259, 262,
277, 384, 389, 391, 392, 412,
439, 498, 599, 685, 862, 924—
933, 936, 967, 982, 1075,
1082, 1084, 1097, 1111, 1115,
1116, 1141, 1142, 1262, 1290,
1321, 1363, 1367.
Igényper, 366.
Igéret, 861, 862, 865—868, 881,
882, 888—896.
Indok, 572, 901.
Ingatlan dolgok, 293, 294—298,
300, 312, 321, 322, 431—445,
612, 933, 1467, 1468.
Ingó dolgok, 293, 298, 299,
300, 312, 322, 370, 612, 905,
933, 1420, 1466.
Ipar, Iparos, 29, 233, 252, 298,
367, 427, 452, 788—790, 1027,
—1033, 1054, 1059, 1299, 1163,
1430.
Írásbeli szerződés, 883,—887,
943, 580, 886, 1001.
Ismeretlen tartózkodás, 24,
1356.
Iz, rokonság, 612, 627.
Izörökség, 619, 620.
- 1342, 1471, 1474, 1458, 1459,
1481, 1482.
Jogok megerősítése, 1343 s
köv.
Jogügylet, I. Szerződés.
Jogügylet megtámadása, 869—
876, 946.
Jogutód (elévülés), 1463, 1467,
1493.
Jogvételek, 17, 23, 24, 25,
99, 138, 155, 156, 163, 209,
278, 323, 328, 356, 360, 372,
519, 529, 724, 725, 854, 857,
924—927, 908, 1110, 1203,
1232, 1237, 1296, 1297, 1029,
1030, 1033, 1106, 1158, 1415,
1416, 1427—1430.
Jóhiszeműség, 328, 328, 160,
329, 393, 415—419, 367, 368,
1463, 1477.
Jövendő dolog, 1275, 1276.
Juhok, 925.
Jura merae facultatis, 1459,
1481, 1482.
Jutalom, 266, 267, 879, 391—
393, 403, 690, 940, 941, 969,
1004, 1013.

J

- Járadék, 530.
Járadékok, 912, 913.
Járvány, 1189.
Játék, 1272, 1432, 1433.
Javítások, 331—336, 483, 508,
513—516, 856, 858, 1096, 1118,
1119.
Javitóintézet, 217.
Jegyesek, 71, 72, 74, 78, 79,
84, 1247.
Jelképes átadás, 427, 452.
Jelzalog, 448, 461, 466, 512,
1398.
Jobb vevő fentartása, 1083—
1085.
Jogcim, 316, 317, 320, 323—
325, 372—374, 380, 381, 424,
425, 445, 449, 480, 533, 534,
1461, 1462, 1477, 1493.
Joghasználat, 313, 1305.
Jog nem tudása, 2.
Jogok, 15, 298, 307, 308, 314,
321, 322, 425, 431, 445, 859,

K

- Kábák, 21, 48, 270.
Kamat, 510, 512, 993—1000,
1335, 1353, 1429, 1480, 1497.
Kamatszereződés, 984.
Kár, 1293, 1294, 248, 335, 46,
102, 377, 378, 384.
Kármentő kezes, 1348, 1362.
Káröröm, 1331.
Kártérítés, 1295, 1323, 1324, s
köv., 1489.
Katonaszökevény, 356, 544,
574, 865.
Katonák, 47, 54, 74, 75, 78,
83, 95, 195, 281, 389, 704; —
végrendelete, 600, 1249.
Kedvezményes személyek,
1454, 1472, 1473, 1485; —
végintézkedés, 597—600.
Keltetés, 435, 578, 1426.
Kényszer, 55, 512, 870, 875.
Képviselő, 91, 152, 243.
Kéremés, 345, 974.
Kereskedő, 461, 861.

- Kereset, 339—347, 366—379, 461—466, 529, 823; — kézbesítése, 338, 1497.
 Keresztény, 64. 593, 768, 769.
 Kerítések, 854.
 Késedelem, 1333—1335, 1419—1425.
 Késedelmi kamat, 1333, 1325.
 Kézpénz, 230, 371, 510, 358, 1008, 1046, 1065, 1092, 690.
 Kétoldalú szerződés, 864, 915, 921, 923—935, 1008.
 Kezes, 1346—1373, 1390, 1445.
 Kiadói szerződés, 1164—1171.
 Kifejezések, homályosak, 869, 915.
 Kifogás, 937, 1361, 1396, 1479, 1501.
 Kiházasítás, 788—790, 1231.
 Kiköltözés, 1116.
 Kikötmény, 443, 485, 1286, 1413.
 Kilátás, 488.
 Kilépés, közösségből, 830.
 Kilépés, társaságból, 1205—1214.
 Kincs, 398—401, 511, 1143, 1147.
 Kincstár, 20, 290, 807, 908.
 Kincstári követelések, 461.
 Kisajátítás, 365, 443.
 Kísérletre vásárlás, 1080—1082.
 Kiskorúak, 21, 49—53, 95, 96, 106, 147—152, 166, 172—178, 182, 185, 187, 243—272, 569, 591, 597, 865, 866, 1494, 1495.
 Kitagadás, 787—773, 775, 795.
 Kitérítés a telekkönyvből, 350, 444, 469, 526, 1446, 1499, 1500.
 Kiváltság, 13.
 Kivándorlás, 32, 176, 356, 544, 574, 770.
 Kizárás, 193, 1189.
 Kocsiszer, 679.
 Kocsiut, 492—495.
 Kor, 21, 24, 48, 139, 140, 142, 148, 172—175, 180, 187, 195, 247, 248, 252, 281, 310, 569, 591, 597, 865.
 Korlátolása a tulajdonnak, 358, 864.
 Korlátolása a végrendeletnek, 695—712.
 Öröklés, 619, 620.
 Kórvész, 597, 1104—1106, 1133, 1134.
 Kölesónszerződés, 933—1001.
 Költség megtérítése, 331—336, 391—396, 403, 483, 487, 641, 690, 824, 837.
 Könyvtár, 368.
 Kötelezvény, I. Adóslevél.
 Kötbér, 1336, 1489.
 Kötelesrész, 782—794, 796, 804, 812, 951, 952, 1487.
 Kötelezettség, 1298, 1343, 1350—1352.
 Követelések, ingó dolgok, 299, 449, 548, 549, 663—668, 724, 725, 928.
 Követelések átadása, 427, 443.
 Követelések hagyományozása, 663—668, 724, 725.
 Követelésekért szavatolás, 1397—1399.
 Követelések, be nem perelhetők, 1271—1273, 1432, 1433.
 Követelések elévülése, 1479.
 Közhitei papírok, 680, 985, 990.
 Közhivatal, 29, 131, 195, 281, 788—790, 1299, 1341.
 Közös jogosítvány és kötelezettség, 888—890.
 Közösség megszüntetése, 841—849.
 Közös tulajdon, 415, 421, 825—858, 1481, 1487.
 Közös vagyon, 1175—1216, 1233—1236.
 Községek, 21, 27, 288, 337, 529, 539, 867, 1032, 1472, 1482, 1485.
 Közvetítő, 996, 1000, 1152; I. Alkusz.
 Külföldi, 29—31, 33—37, 47, 51, 192, 281, 356.
 Különbözeti ügylet, 1271.

L

- Lakás szolgálma, 521, 522.
 Lakhely, 29, 34, 70, 71, 80, 82, 92, 1420.
 Leány, 143, 175, 1220—1224, 626.
 Legeltetési jog, 498—502.
 Lehetetlenség, 698, 878, 882, 897, 898, 1447.

Lelencz, 186, 190, 268.
 Leltár, 518, 627, 802—804, 820,
 821, 1109, 1110, 1178.
 Lemenők, leszármazók, 65,
 732—734, 752—755.
 Lemondás, örökjogról, 551,
 560—562, 632, 726, 727; ki-
 fogásról, 896, 937; jogokról,
 939, 1008, 1381, 1444, 1478;
 elévülésről, 1501.
 Letét, 957—970, 1425, 1440,
 1462.
 Levéltárak, 368.
 Levonás, 690—694.
 Lovak 925, 1300, 1320.
 Lucrum cessans, l. Elmaradt
 haszon.

M

Madár fogása, 383.
 Magyarázati szabályok, 6—8,
 481, 614, 655—683, 914—916.
 Malmok 293, 413.
 Marha 296, 384, 499, 590, 924
 —928, 1101, 1321, 1322.
 Marhahajtási jog, 501.
 Megállapítási kereset, 19, 523.
 Megbízó 1014—1019.
 Megbízott, 1009—1013, 1017—
 1019.
 Megbocsátás, 540.
 Megerősítése a jognak, 1343—
 1374.
 Megfontolási idő, 809, 862.
 Meghagyás 709—712.
 Meghatalmazás, 79, 960, 1002
 —1044.
 Megintés, 1334, 1335, 1417,
 1497.
 Megszöktetés, 56, 94.
 Megszűnése, megszüntetése
 jogoknak és kötelezettsé-
 geknek, 1411—1450.
 — közösségnek, 841—849.
 — szerződésnek, 877, 917—920,
 932, 1366, 1377, 1379.
 — végrendeletnek, 713—726,
 Megtámadása jogügyletnek,
 869—876, 946.
 Méhrajok, 384.
 Mellékdolgozók, 294.
 Mellékhatározatok 897—913.
 Mellékszerződések, 1067, 1371,
 1372.

Mellékügylet, 1186.
 Meltányosság, 500, 904, 1310.
 Mentés idegen dolognak,
 403, 967, 1036, 1041—1043.
 Mérleg, 239, 1200.
 Mérték, 905, 944, 947, 950—
 954.
 Mezei szolgalmak, 474, 477.
 Modus, l. Meghagyás.
 Morgengabe, 1232.
 Munkaadók összebeszélése,
 879, 1152.
 Munkabéreknél tiltott szer-
 ződések, 379, 448.
 Munkabéri szerződés, 1151—
 1174.
 Munkások, 401; — összebe-
 szélése, 879, 1152.
 Művész, 1163.
 Művészet, 1299.

N, Ny

Nagykorúság, 21, 49, 132, 251.
 Nagyszülék, 42, 143, 198, 251,
 738—740, 1220, 1231.
 Nap, 684—687, 902, 903.
 Nászajándék, 1232, 1247.
 Nem, 1349.
 Nem-katholikusok, 71, 77,
 115—122, 140.
 Nevelés, 139—143, 148, 150,
 154, 166—171, 216, 218, 672,
 673.
 — elhanyagolása, 769.
 — költsége, 219—221.
 Név, 92, 146, 165, 182.
 Nominatio auctoris, 375.
 Nő, 91, 92, 117, 120, 121, 192,
 281, 434, 591, 597 1349.
 Nőtlenység, 700.
 Növedék, 294, 404—422, 560—
 562, 689, 1279.
 Nyereség felosztása, 1192, s
 köv.
 Nyereség elmaradása, 1293,
 1323, 1324.
 Nyugtatóvány, 1407, 1426—1430.

O

Okirat, bekebelezésre alkal-
 mas, 434, 435.
 Okirat, közös, 844—849.
 Oldalrokonok, 41, 65, 125

Orvos, 100, 137, 273, 283, 367,
879, 1163.
Oszthatatlan dolog, 888—890.

O

Önhatalmu segély, 19, 344,
1321.
Önkény, 904, 1306, 1459.
Öntözés, lakásból, 1318.
Örökbefogadás, 179—185.
Örökbér, 633, 634, 1122, 1124,
1474.
Örökhatározó megsértése, 540—
542.
Öröklési jog, 531—551, 809.
Öröklési képesség, 538—548.
Öröklés, törvényes, 727—759.,
760, 790—794, 1258, 1266.
Öröklés megnyitja, 536, 703.
Örökös, 532.
— jogai és köteleességei, 159,
171, 529, 534, 547—550, 564,
594, 602, 727, 728, 822, 918,
955, 1022, 1070, 1071, 1074,
1192, 1169, 1207—1209, 1211,
1253, 1337, 1418, 1463.
Örökös nyilatkozat, 547, 726,
799—810, 1008.
Örökösársak, 231, 550, 555—
563, 820, 821, 1445.
Örökös rész, 532, 554—563, 790—
794.
Örökség átadása, 197, 233,
532, 536, 537, 547, 554—559,
797—821, 879, 1008, 1282.
Örökség birtokbavétele, 797—
824, 1282, 1445.
Örökségi hitelezők, 811, 812,
1282, 1445.
Örökségi kereset, 823, 824,
1478.
Örökségi szerződés, 602, 1249
—1254.
Örökség vétele, 1278—1283.
Összdolog, 302, 427.
Összülék, 741—750.
Özvegy, 62, 120, 121, 1243, 700.
Özvegyi tartás, 1242—1245,
1260.

P

Pajkosság, 1331.
Pap, 63, 94, 195, 281, 539, 573,
761.

Papírpénz, 986.
Parasztosztály, 284, 336, 433,
434, 761, 843.
Part, 407—413.
Pénz, 230, 371, 510, 658, 905,
986—989, 1008, 1046, 1053,
1092.
Pénzbüntetés, 131, 548.
Pénzkölcsön, 986—989.
Per, 193, 233, 272, 231, 1008.
Perképesség, 243, 865.
Peres dolog, 387, 968, 869.
Piaczi ár, 1058.
Pipere, 678, 1247.
Pontozat, 885, 836.
Precarium, 345, 974.
Próbára vásárlás, 1080—1082.
Publiciana actio, 372—374.

Q

Quarta Falcidia, 690, 698.
Quota litis, 879.

R

Rangsorozat, 461, 470.
Ravaszság, 345, 866, 874, 878.
Reményvásár, 1275, 1276.
Régiségek, 398, 399.
Részesség, 566, 1307.
Rokonság, 40, 41, 65, 94, 125,
165, 594.

S

Sajátkezü, 578.
Serdületlen, 21, 48, 310, 569,
148, 236.
Sertés, 925.
Siketek, 591.
Siketnéma, 275.
Sógorság, 40, 41, 66, 94, 125,
594.
Sorsjegy, 385, 841, 1273.
Sövény, 854.
Suly, 905.

Sz

Szabadon álló dolog, 387, 381.
Szakértők, 100, 137, 138, 173,
283, 567, 926, 1300.
Szállítók, 867, 1163, 1317.
Számadás, 150, 837, 1012, 1089,
1198—1200, 1388.

- Indék, 572, 711, 901, 1294, 324.
 Avatosság, 922—933, 1128.
 Kegényesség, 154, 768, 769, 947.
 Kérut, 492—495.
 Mély, 16, 57, 529, 570, 571, 73—875.
 Mélyes jogok, 442, 531.
 Mélyjogok, 15—43, 307, 342, 1458, 1481.
 Fencszerződés, 1267—1292.
 Erzés, 18, 92, 380, 903, 1237.
 Erződés, 859—937.
 Erződés megszüntetése, 877, 132, 1366, 1377, 1379; — megamadása, 869—879, 946.
 Erződés, jogügylet értelmezése 484, 614, 655—683, 914—916.
 Iget, 408, 408.
 Inlelés, 377, 866, 923, 929, 930, 869, 916.
 íbelileg, 577, 883, 887.
 sokás, 10, 389—390, 501.
 zolgalattételek, 246, 303, 1151—1174, 1496.
 zolgáló személyek, 683, 1027—1033, 1063, 1172, 1314—1318.
 zolgáltatás lehetősége, 878—882.
 zolgalom, 472—529, 1469, 1470, 1488.
 zomszéd, 850—858.
 zótóbbság, 833—842, 1188.
 zükségörökös, 762—764, 1254, I. Köteles rész.
 Szülék, 42, 137—186, 594, 735, 737, 756, 766—795, 1220—1225, 1231, 1495.
- T**
- Tagadás, 376.
 Találás, 388—401.
 Tanácsadó, 1300.
 Tanu, 75, 434, 579—598, 883, 886, 1249.
 Tápgyermek, 186.
 Tápszülök, 186.
 Társaság, 26, 1472, 1485.
 Társasági szvződés, 1008, 1175—1216.
 Tartály, 675—677.
 Tartás, 91, 105, 106, 117, 139, 141—143, 150, 166, 171, 154, 219—221, 672, 673, 691, 795, 796, 950, 954, 1354, 1418.
 Tartozatlan fizetés, 1431—1437.
 Tartozás elismerése, 861, 1376, 1396, 1497.
 Tartozék, 294—297.
 Tartózkodás, ismeretlen, 24, 1356.
 Távollét, 176, 194, 281, 352, 429, 862, 1356, 1365, 1425, 1475, 1496.
 Telekkönyv, 321, 322, 431—446, 451, 453, 1467—1470, 1498, 1500.
 Teljesítés, 903, 920, 1379, 1413.
 Teljesítés ideje, 902—904.
 Teljesítés módja, 710, 902—907, 908; I. Fizetés.
 Teljeskorúság, 21, 49, 172, 221.
 Telki szolgalmak, 473—477.
 Tékozlók, 21, 173, 176, 251, 273, 568, 718, 773, 865, 866, 1200, 1241.
 Temetési költség, 450, 549, 1260.
 Terhek, 443, 512, 631, 563, 606. — eltitkolása. 925.
 Terhesség, 53, 94, 120, 121, 1243, 1328.
 Terméktlenség, 1104, 1108.
 Termés, 295, 405, 1101, 1103.
 Területenkivüliség, 38.
 Testi fogyatkozás, 109, 173, 191, 251, 269, 273, 275, 281, 591.
 Testvér, 65, 94, 125, 259, 594.
 Tévedés, 57—59, 95, 570—572, 870—876, 1385, 1431, 1487.
 Téves elnevezés, 571.
 Tilalmi jog, 313, 351, 1459.
 Tisztviselő, 29, 47, 181, 195, 281, 448, 450, 461, 788—790, 318, 1299, 1338, 1341.
 Tílalom, 610, 880.
 Tiltott szerződések, 879, 986, 991, 993, 996, 998, 1059, 1174, 1196, 1208, 1259, 1270—1273, 1291, 1371, 1372, 1382—1385, 1502.
 Tőke, 510, 998, 1353, 1416; árváké, 227, 230, 233—236.
 Törlés telekkönyvből, 350, 444, 469, 526, 1446, 1499, 1580.
 Törvényes születés, 28, 105—

108, 117, 138, 162, 195, 281,
732—734, 961, 1220—1224,
1231, 1257.

Törvénytelen gyermek, 102,
155—159, 163—171, 754.

Törvény, 1—13, 21, 34—37,
317, 424, 449, 533, 859, 860.

Törvényesítés, 160—162, 752,
753, 756.

Törvénytárgy, 6—8.

Tulajdon, 353—357, 444, 1466
—1477.

Tulajdonszerzés, 380—446.

Tulajdoni kereset, 366—379.

Tulajdonközösség, 825—858.

Tulajdonságok, 922, 923, 930.

Tűzkár, 450, 1104—1108.

U, Ű

Ujítási szerződés, 1377—1379.

Unokák, 732—734.

Útjog, 492—495.

Utárványozás, 1400—1410.

Utányomás, 1171.

Utazók, 970, 1316.

Utóadó, 1346.

Utód, elévülésnél, 1463, 1467,
1493.

Utóörökös, 604—617, 702.

Utószülött, 954, 778—890.

Ügyvéd, 879, 1163.

Ügyvitel, megbízás nélkül,
1003, 1035—1040.

Ünnepesség, 69. skk., 577—
600, 1249.

V

Vad, 295.

Vagyilagosság, 907, 1068—1085.

Vagyontalan, 1. Szegénység.

Vak ajtó, 855.

Vakok, 591.

Válaszfal, 854, 858.

Választás, 646—659, 906, 907;

— vételnél 1068—1085.

Választott bíró, 835, 841, 842,
1008, 1391.

Valás, 39, 64, 116, 136, 140.

Várományos, 630—645.

Végrendelet, 552—576, 583,
597—600, 713, 717—725, 1248.

Végrendelet végrehajtó, 816,
817.

Vélelem, törvényes, 17, 23—

25, 99, 138, 155, 156, 157

209, 278, 323, 356, 360, 361

518, 529, 724, 725, 854, 855

908, 924—927, 1029, 1030

1033, 1106, 1110, 1158, 1159

1232, 1237, 1296, 1297, 1433

1416, 1427—1430.

Véletlen, 335—338, 460, 1013

1104—1108, 1133, 1134, 1511

Vendégfogadás, 970, 1316.

Vérfertőzés, 543.

Vérrokon, 1. Rokon.

Veszély, 1048, 1049, 1064, 1435

Vétek, 248, 1294.

Vétel, 1. Adásvevés.

Világosság joga, 488.

Vis major, 1296.

Visszaható erő, 5.

Visszalépés, 45, 46, 862, 863

918—920.

Visszatartási jog, 471, 582

980, 1321.

Visszavásárlási jog, 1068—

1070.

Visszavonása meghatalmazot-

nak, 76, 1020.

— végrendeletnek, 713—726;

— hitbizoménynak, 628;

— örökösi nyilatkozatnak 80

— ígéretnek, 862;

— ajándékozásnak, 946—954

1247;

— utalványnak, 1404.

Visszeladási jog, 1071.

Visszتهernélküli szerződés,

864.

Visszterhes szerződés, 864

921, 923—935, 1008.

Vizáradás, 408, 409, 1104—

1108, 1133, 1134.

Z, Zs

Zálog, 447, 448, 994, 1360, 1390

1462, 1483.

Zálog használása, 459, 1372.

Zálogjog, 437, 447—471, 1378

1483.

Zálogolás, magán, 1321, 1322

Zálogszerződés, 1368—1374.

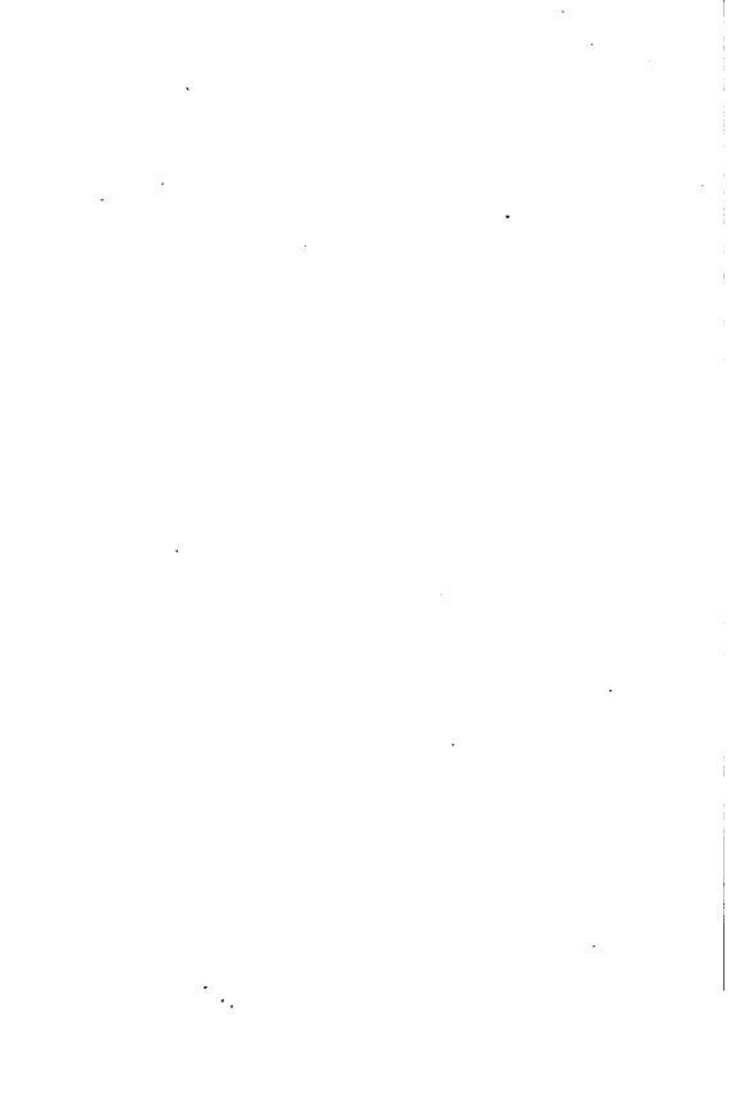
Zárlat, 222, 223, 347, 348, 457

471, 968, 1135, 1136.

Zsákmány, 402.

Zsidók házassága, 84, 94

123—136.

MAGYAR KÖZIGAZGATÁSI TÖRVÉNYEK

GRILL-FÉLE KIADÁSA.

Szerkeszti: TÉRFI GYULA dr., igazságügyi miniszteri tanácsos.

A (teljes gyűjtemény) tizenhét kötet ára együtt 300 K

Egyes kötetek külön árai:

A közigazgatás egyszerűsítése. Törvényhatóság. Község. Szerkesztette; Ladik Gusztáv dr. belügyminiszteri osztálytanácsos. K 24.-

Közegészségügy. Gyermekevédelem Közjótékonyág. (Két kötet.) Szerkesztette; Bárány Babarozsi-Behwartzor Ottó dr. az Orsz. Közegészségügyi Tanács elnöke, m. kir. udvari tanácsos, főrendiházi tag. „ 30 -

Közoktatás, Művészet. (Két kötet.) Szerkesztette; Halász Ferenc miniszteri tanácsos. „ 40 -

Közjog, közigazgatási használatra. Szerkesztette; Márkus Dezsdő dr. kir. kuriai bíró. „ 18 -

Pénzügy. Adók. Jövedékek. Szerkesztette: Exner Kornél dr. pénzügyminiszteri osztálytanácsos és Ifj. Márffy Ede dr. miniszteri fogalmazó. „ 18 -

Közigazgatási bíróság. Hatásköri bíróság. Közigazgatási szervezet. Gyámság, gondnokság. Törvényesítés. Örökbefogadás. Szerkesztette; Térfi Gyula dr. miniszteri tanácsos és Jekel Péter dr. belügyminiszteri titkár. „ 24 -

Bélyeg- és illetékszabályok. Szerkesztette; László Pál min. tanácsos, a központi díj- és illetékkiszabási hivatal főnöke. „ 10 -

Földmívelésügy. Munkaadók és munkások. Állategészségügy. Erdészet Vadászat Halászat-Telepítés. Szakoktatás. Mezőgazdasági hitelügy. (Két kötet.) Szerkesztette; Bartóky József államtitkár. „ 39 -

Iparügy. Szerkesztette: Térfi Gyula dr. miniszteri tanácsos. „ 24 -

Hadsereg. Haditengerészet. Honvédség. Népfelkelés. Katonai ellátás Beszállásolás. Lőszerügy. Kárterítések. Katonai nevelésügy. (Két kötet.) Szerkesztette; Payr Vilmos honvédelmi miniszteri osztálytanácsos. „ 34 -

Közlekedésügy. Közutak és vámok. Államépítészett. Vasut, hajózás. Posta és távirat. Statisztika. Szerkesztette; Maloblozky János kereskedelemügyi min. osztálytanácsos. „ 18 -

Rendészet. Büntügyi nyomozás. Rendőri büntető bíróság. Rendőri igazgatás. Szerkesztette; Vásárhelyi Gyula belügyminiszteri titkár. „ 20 -

Vallásügy. Házassági jog. Anyakönyvi ügyek. Szerkesztette; Térfi Gyula dr. miniszteri tanácsos és Ottlik Géza belügyminiszteri titkár. „ 16 -

Magyar törvények Grill-féle kiadása.

Tizenhat kötetben.

Ötödik javított és bővített kiadás.

Ara a teljes gyűjteménynek 172 korona.

I. a-b Pap Dávid dr. Hiteltörvények. 2 kötet . . .	K 16.—
II. Varga Ferenc Bünvádi perrendtartás . . .	„ 12.—
III. Gaár Vilmos dr. Igazságügyi szervezet . . .	„ 12.—
IV. Edvi-Ilés Károly dr. Büntető törvények . . .	„ 12.—
V. Pap Dávid dr. Bélyeg és illeték	„ 12.—
VI. Márkus Dezső dr. Magyar magánjog I.	„ 12.—
VII. Térfi Gyula dr. Polgári törvénykezés	„ 12.—
VIII. Márkus Dezső dr. Végrehajtási eljárás	„ 12.—
IX—X. Márkus Dezső dr. Magyar magánjog II/III.	„ 24.—
XI. Márkus Dezső dr. Magyar közjog	„ 12.—
XII—XIII. Hármast mutató a magyar igazságügyi
írott jog forrásairól	„ 24.—
XIV. Térfi Gyula dr. Magánjogi vonatkozású köz-
igazgatási törvények	„ 12.—
XV. Térfi Gyula dr. Az új polgári perrendtartás	„ 12.—

